BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
166
A
48

XIII. G. 23

117
b
51

# TRACTATVS
## DE
# MONARCHIA
## TEMPORALI
Pontificis Romani,

*QVO IMPERATORIS,*
*Regum, & Principum jura adverſus*
*Vſurpationes Papæ defenduntur:*

ET DOCETUR QUIBUS ARTIBUS
Papa ab humili ſtatu ad tantæ potentiæ
Culmen aſcenderit.

*GENEVÆ,*
Apud IOANNEM LANDRE'.

*M. DC. LXXXVII.*

BIBLIOTECA NAZIONALE
NAPOLI

# INDEX CAPITUM

## CAP. I.

QVid Sereniſſimum Regem Magnæ Britanniæ ad ſcribendum impulerit. De libris Cuſſetelli, Bellarmini, & Coquæi adverſus Regem judicium.

## CAP. II.

Commonefactiones Cuſſetelli. Ejuſdem & Bellarmini, ipſiusque Papæ, præcipue vero Ieſuitarum, de proditione, & Principum cæde iudicium.

CAP. III.

*De Cardinalibus, & Pontificum Electione.*

CAP. IV.

*De Ieſuiticis.*

CAP. V.

*Papales Tituli, & in Imperatores & Reges uſurpata Poteſtas. Quantum corona Anglicana debeat Evangelio.*

CAP. VI.

*Novem temperamenta quibus Bellarminus conatur mollire hujus Doctrinæ aſperitatem.*

CAP. VII.

*Cauſæ abdicationis Regum: Tarditas Ingenii. Imminutio privilegiorum Eccleſiæ. Hæreſis. Tyrannis.*

CAP.

CAP. VIII.

*Quibus ſe locis Sacræ Scripturæ Papa Bonifacius Octavus & Bellarminus in hac cauſa tueantur.*

CAP. IX.

*Argumenta Bellarmini & aliorum ex ratione ducta diluuntur.*

CAP. X.

*Exempla à Bellarmino prolata partim eſſe falſa; partim inutilia.*

CAP. XI.

*Veritas defenditur authoritate ſacræ Scripturæ.*

CAP. XII.

*Idem probatur rationibus.*

CAP. XIII.

*Idem probatur teſtimonio veteris Eccleſiæ.*

CAP.

## CAP. XIV.

*Imperatores Romanos, & Reges Italiæ habuiſſe poteſtatem in caput, fortunas, & ſedem Pontificis Romani. Papam non ita pridem cœpiſſe Romam poſſidere ſub titulo ſupremi Principis.*

## CAP. XV.

*In qualibet gente* Epiſcopos, *& Clericos ſemper fuiſſe ſubditos Regibus & Principibus illius gentis.*

## CAP. XVI.

*Papam jus convocandi Concilia & in eis præſidendi Imperatoribus & Regibus ademptum ad ſe traxiſſe.*

## CAP. XVII.

*Concilia poſterioris ævi, à veterum Conciliorum forma & doctrina procul abceſſiſſe. Forma & ordo Conciliorum Papalium exponitur.*

CAP.

CAP. XVIII.

*Ventilatur quæſtio de exemptionibus Clericorum.*

CAP. XIX.

*Exemptionem Clericorum adverſari ſacræ Scripturæ.*

CAP. XX.

*Idem probatur rationibus.*

CAP. XXI.

*Diſtinctiones & ratiunculæ Bellarmini & aliorum diluuntur.*

CAP. XXII.

*Veritas defenditur teſtimoniis Antiquitatis & conſtitutionibus ac legibus Imperatorum.*

CAP. XXIII.

*Monarchiam Papalem enatam ex ruinis Imperii Romani.*

CAP. XXIV.

*Panduntur ſuper hac re arcana Prophetiarum.*

## CAP. XXV.

*Imperium Papale extructum eſſe ad imitationem veteris Imperii Romani.*

## CAP. XXVI

*Quanto artificio poteſtas ſpiritualis, & ipſi fidei Chriſtianæ articuli flexi ſint ad incrementũ Poteſtatis temporalis.*

I. *Quibus artibus alatur ignorantia populi, & imperitorum animi deſtineantur.*

II. *Quæ artes inſerviant congerendis opibus.*

III. *Quibus artibus Papæ & Clericorum dignitas in immenſum excreverit.*

IV. *Quanta Prudentia ſit adhibita ad rerum partarum conſervationem.*

DE

# DE MONARCHIA TEMPORALI PONTIFICIS ROMANI.

## CAPVT PRIMVM.

*Quid Regem Sereniſſimum ad ſcribendum impulerit. De libris Cuſſetelli, Bellarmini, & Coquæi aduerſus Regem, iudicium.*

SOLET fulmen frangere obſtantia, mollia vero & cedentia lambere leuiter, aut intacta relinquere, Hoc nimirum habet à Deo qui ſolet proterere duros & rebelles, parcere humilibus. Non ſic Pontificis Romani fulmina: nocent enim ſi timeas; ſi vero contra animum obfirmes, impune contemnuntur: nec aliter cadunt quàm fulmina in mare. Immo ſi quem attigerint, beant, & faciunt Deo chariorem: Iuxta illud Dauidis: *Maledicent illi, tu autem benedices.* Pſalm. 109. v. 28.

Teſtis mihi Regina Angliæ Elizabetha felicis memoriæ, cui inter diras Papales & Vaticana fulmina Deus dedit pacem diuturnam, ſubdi-

tos fideles, felicitatem ſine exemplo : donec rebus humanis exempta regnum terreſtre cum cæleſti commutauit.

Eius morte pax videbatur adempta Angliæ, & diuerſi motus metuebantur. Angli enim Pontificii ad omnem motum intenti res nouas animo agitabant. Siue illos ficti rumores ad inanem ſpem erexerant, ſeu quia mortuo Principe à ſucceſſore meliora expectantur. Seu quia homines quibus res minus ſunt ſecundæ ſolent optare rerum immutationem : ſed Dei benignitate factum eſt ne hæc vlterius procederent. Nam Anglorum animos inter ſpem & metum fluctantes paulo poſt compoſuit Iacobi I. legitimi hæredis aduentus, non ſecus ac Sol oriens purgato aëre nebulas diſſipat.

Erant qui ſuaderent Regi optimo, concedere Pontificiis libertatem religionis ; ſed eius clementia ceſſit neceſſitati: vidit enim non agi tantum de religione, ſed & de pace ſui regni : ſuámque ipſius vitam & coronam hoc facto in diſcrimen adduci. Nec poſſe ſine periculo cœtus publicos concedi hominibus quibus perſuaſum eſt Papam poſſe Reges deturbare ſolio, & ſubditos liberare ſacramento fidelitatis : ſubiit quoque eius animum memoria ſuorum deceſſorum quos Papa fœdæ ſeruituti mancipauit, Angliam faciens Papæ Dominium, & feudum Eccleſiæ Romanæ, Regibus Angliæ ad tam turpe ſeruitium deuolutis, ut & tributum Sedi Romanæ penderent, & Legatis Papæ latus clauderent, & coronam ad eorum genua ſummitterent. Voluit tamen Rex humaniſſimus, Pontificios frui ea liber-

bertate qua per leges licebat, Gnarus pietatem non dari per vim,ſed ſuaderi,& in religionis negotio inſitum eſſe omnibus velle potius duci quàm trahi. Tunc ſolere vim adhiberi cùm deſunt rationes, veritatiſque præſidia. Quin & Pontificios annua taxatione liberauit, multos ex eis equeſtri dignitate ornauit.Faciles & ſine diſcrimine ad Regem acceſſus, & benigna colloquia.

At Pontificiis per hæc non eſt ſatisfactum; ſed magna expectatione depulſi,vertunt deſperationem in iracundiam. Conflant conſpirationem quæ Regem,Reginam,regiam prolem, Senatum, regnique totius ordines pro more congregatos pari ruina inuolueret. Conſilium erat actos cuniculos ſub domum Parlamenti implere puluere tormentario, qui,concepto igne, Regem,regalemque familiam, totiuſque regni florem vno impetu difflaret, & in cœlum viâ compendioſâ tranſmitteret. Tum ſi quibus flamma peperciſſet aut ruina, ad necem deſignabantur. Nihil ingenioſius eſt ſuperſtitione quam furor incitauerit. Horret animus meminiſſe ſceleris prodigioſi. Inuenit Princeps huius mundi facinus nouum, atrox, nullis adhuc hiſtoriis proditum, & quod apud poſteros ægrè fidem inueniat. Interea per familias Papiſtarum concipiebantur vota,preceſque erant indictæ,flagitantes à Deo ſucceſſum tam diræ conſpirationis, cuius conſcij iureiurando diriſque deuotionibus ad fidem & ſilentium ſeſe obſtrinxerant, & communione ſacramenti ſeſe ſubinde ad præſentiam animi hortabantur. Iam erant acti cu-

niculi, iam puluis aggeſtus, inſtabatque dies condictus patrando facinori, cum repentè patuerunt arcana cõiurationis. Impoſiti equuleo ſontes rem vt erat faſſi ſunt. Eiſque indicibus comprehenſi conſcij, affecti ſunt capitis ſupplicio legibus conſtituto, neque enim vltra ſæuitum eſt. Et cùm plurimi pari crimine attinerentur pœna tamen intra paucos ſtetit. Quorum de numero fuerunt Ieſuitæ Garnetus & Oldcornius. Qui poſtquam per dies pluſculos eſſent æquiuocationibus iudices ludificati, tandem videntes nullum ſupereſſe locum diſſimulationi, faſſi ſunt ſe quidem reſciuiſſe coniurationem, ſed rem ſibi ſub ſigillo confeſſionis reuelatam ſine ſcelere vulgari non poſſe.

Docent enim leuiori peccato permitti Regum parricidia, & euerſionem rerumpublicarũ quàm confeſſionis arcana reuelari: Acti ergo in crucem ob hanc religionem. Quanquam & eos inſtigatores facinoris & inuentores præcipuos fuiſſe ſatis conſtabat. Horum duo Garnetus & Oldcornus Romæ ſunt in album Martyrum relati. Hæc eſt parricidij merces, hæc ſacroſancti tituli ſcelerata dehoneſtatio.

Minor iniuria potuiſſet vel clementiſſimi Principis vincere patientiam. Cohibuit tamen iram Rex optimus, voluitque vt ad omnes ſontes metus, ad paucos pœna perueniret; fuitque ingenioſus ad inueniendas cauſas ignoſcendi. Cogitauit magnam eſſe vim ſuperſtitionis ad efferanda hominum ingenia: paucorum ſupplicio bonos fieri ſecuros, malos verò bonos. Aut certè non inueniens in reis cauſas ignoſcendi, in ſe

ipſe

ipſe inuenit: Nam ſi indigni erant Regis clementia, at dignum erat eius bonitate benefacere indignis. Tum illud ſubiit, Deum pluuiam de Cœlo mittere non modo in ſegetes & felices arbores, ſed etiam in lappas & carduos, & Solem ſuum facere oriri ſuper bonos ac malos. An & clementiam adiuuit faſtidio, reputans inimicos indignos ſua iracundia?

Veruntamen vt deinceps eiuſmodi coniurationibus iretur obuiam, viſum eſt Regi & Parlamento concipere formulam iuramenti in quam ab omnibus Anglis ſanctè iuraretur: Summa iuramenti hæc eſt: *Agnoſcere ſe Iacobum, Regem legitimum & verum, Papam non habere authoritatem Regem abdicandi, aut regno vel regni parte multandi, vel vllos ſubditorum Regis exonerandi obedientia & ſubiectione, aut ad arma aduerſum Regem concitandi. Iurare ex animo ſe non obſtante qualibet declaratione Papali, aut ſententia excommunicationis, vel exauctorationis contra Regem aut eius hæredes, fore fideles & obſequentes Regiæ Maieſtati, eiuſque ſucceſſoribus, eorúmque vitam & coronam pro virili defenſuros. Quin & patefacturos proditiones & conſpirationes aduerſus Regem & Regis domum quaſcunque reſciuerint. Deteſtari ſe vt hæreticam & abominandam illam propoſitionem, quæ aſſerit principes excommunicatos poſſe à ſuis ſubditis aut ab aliis quibuſcunque exui regno aut occidi. Se renuntiare omnibus indulgentiis & diſpenſationibus quibus vel Papa vel alius quiſpiam volet eos ab hoc iuramento aut parte iuramenti diſpenſare. Hæc à ſe iurari ſincerè & vt ſonant verba, abſque vlla æquiuocatione vel mentali euaſione.*

Hoc iuramentum vbi oblatum eſt Pontificiis, multi in hanc formulam ſine contatione iurauerunt, ſiue hoc metu ab eis factum, ſiue quod reuera ita ſentirent, & puluerariæ iſtius proditionis atrocitatem abominarentur. præ cæteris vero Blackuellus Archipresbyter.

Quæ poſtquam Paulo V. Papæ nunc regnanti renuntiata ſunt, ratus ſuæ Monarchiæ iura violari, mittit confeſtim in Britanniam Breue, aut ut alij, litteras Apoſtolicas Datas Romæ, ad X. Calend. Octobris 1606. quibus pronunciat, *Hoc Iuramentum ſalua fide Catholica, & ſalute animarum præſtari non poſſe. Hortatur Anglos ut exemplo martyrum acerbiſsima quæque tolerent, & mortem potius oppetant, quam Dei maieſtatem hoc Iuramento lædant. Stent lumbos virtute ſuccincti, induti loricam Iuſtitiæ, ſumentes ſcutum fidei, Deum non relicturum eos orphanos, & bonum opus quod in eis cœpit perfecturum. Hortatur denique per viſcera Domini Ieſu Chriſti vt ſeruent præcepta Clementis VIII. deceſſoris ſui contenta litteris ad Georgium Archipresbyterum Angliæ.*

Hæ literæ in Angliam perlatæ, non eo ſucceſſu quem Papa ſperabat acceptæ ſunt. Conquerebantur multi ex Pontificiis iuſiurandum hoc damnari à Papa, vt aduerſum fidei Catholicæ, cùm tamen in eo de fide & religione ne verbum quidem. Saltem docuiſſet ſua Sanctitas quid in hoc iuramento ſit aut impurum, aut ſubdolum. Erant qui ineptas cenſerent has litteras, quippe quæ hortarentur ad martyrium petendum per proditionem & ſcelera: cum ad marty-

rij coronam non niſi per virtutem & pietatem perueniatur. Erant & qui cohortationes ſacræ Scripturæ ad fugienda vitia & ad perſeuerantiam in fide, perperam in his litteris trahi ad rebellionem ſuadendam indignarentur, & incitamenta pietatis indignè verti in fomites ſeditionis. Quin & ſuperſtiſioſiſſimi quique Papæ crudelitatem incuſabant, & ſe in has redigi anguſtias ut aut proditionis pœna ſit ſubeunda, aut periclitandum de ſalute animarum lamentabantur. Nempe (inquiebant) de noſtro corio luditur; & bonus iſte Paſtor vitam ſuarum ouium vt rem nullius pretij certiſſimis cruciatibus addicit: ipſe ſecurus & in ſummis opibus & deliciis expers periculorum. Alij fictas ab hæreticis litteras (ſic enim nos appellant) ad proritandum Regem ſuſpicabantur.

At Pontifex poſtquam reſciuit litterarum ſuarum fidem in dubium vocari, alias litteras ſcribit quibus acriter caſtigat immorigeros, & confirmat dubitantes, iubetque hoc Iuramentum eiurari. *Miratur potuiſſe à quibuſdam vocari in dubium fidem litterarum Apoſtolicarum, vt hoc prætextu ſe ſuis mandatis eximerent. Declarat, & diſertè aſſerit, litteras iſtas Apoſtolicas non ſolùm motu proprio & ex certa ſcientia, verum etiam poſt longam & grauem deliberationem de omnibus quæ in illis continentur adhibitam, fuiſſe ſcriptas. Hanc eſſe ſuam meram, puram, integram voluntatem, &c.*

His litteris quaſi hormum bellicum canentibus, addita erat epiſtola Cardinalis Bellarmini ad Georgium Blackuellum Archipresbyterum Angliæ, quibus *poſt refricatam veteris*

*neceſſitudinis memoriam , increpat hominem acriter, quod ad iurandum in verba Regis ſeu metu ſeu errore fuerit inductus. Hoc iuramentum quibuſcunque verbis concipiatur eo tendere vt auctoritas capitis Eccleſiæ à ſucceſſore Sancti Petri ad ſucceſſorem Henrici octaui in Anglia transferatur. Hortatur denique ad defendendum Papæ Primatum, quem dicit eſſe Caput fidei.*

Plus in hac oratione dignitatis erat quam fidei. Neque Blakuellus his perſuaſus eſt vt mutaret ſententiam. Cum enim Bellarminus hoc iureiurando clamet fidem & Papæ Primatum occultè peti, non docet tamen quomodo & quibus verbis iuramenti id fiat. Nec profert argumenta quibus probet cur agnoſcere Iacobum caput Angliæ, & ſummum iudicem in temporalibus, & fidelitatis Sacramento Regi ſuo ſe obſtringere, ſit committere in Papæ iura, aut fidem Catholicam corrumpere.

Hæc etſi fierent clanculum, Regi tamen per conſcios nunciabantur, eratque his artibus quorundam labefactata fidelitas. Promptum erat perdere homines vltima quæque commeritos, quibus proditio & perfidia in Regem, pars eſt pietatis. Repreſſit tamen ſe Rex clementiſſimus; nec paſſus eſt ſuam clementiam ab illorum improbitate ſuperari. Quin & ſcripto ſuper hac re edito conatus eſt docere quos poterat perdere. Maluitque malos flectere ratione, quam cogere ſeueritate. Maluit ſanguinem ſuffundere quam effundere. Quid non faceret in gratiam bonorum qui ſe demittit ob malos? Qui tantiſper exuit perſonam Principis,

vt

vt ſumat patris? Nempe illi quem Deus ad ſummum potentię culmen euexit, hæc vna ſupereſt via creſcendi, ſi ſe ipſe ſummiſerit.

Publicauit ergo litteras Papales addita confutatione. Titulus libri eſt, *Apologia pro iuramento fidelitatis*, ſuppreſſo tamen ſuo nomine. Neque enim quidquam penſi habebat ſub quo titulo veritas appareret, dummodo faſcinati errore animi ad meliorem mentem reuocarentur. Nec erat hoc certamen ingenij, ſed innocentiæ defenſio. Non tamen potuit author diſſimulari. Nam quis tam excelſi ingenij venam non agnoſceret? Enimuero boni Reges quia ſunt locati in ſublimi, propiore Dei afflatu tanguntur. Vel hæc ſola cogitatio, ſe Dei vicem inter homines ſuſtinere eorum animis ingentes ſubdit aculeos. Quod ſi ad hæc acceſſerit educatio & ingenium ſtudio ſubactum, ac politum experientia (quæ omnia huic Regi contigerunt abundè) quis mirabitur ſi tantum ſuperant vulgus ingeniorum ſublimitate ſenſuum, quam magnitudine fortunæ?

Hæc igitur Apologia non dubiis indiciis agnita, praua quorundam ingenia concitauit, qui (vt ait eleganter idem Rex) ſortem miſerunt in librum quem non poterant diſcindere: eſt enim in eo preſſa textura argumentorum, & arctiſſima iunctura. Opus ergo quod morſu non poſſunt violare, latratibus impetunt, vſque adeo proiectæ impudentiæ vt ſe audeant cum tanto Rege componere, eúmque cum Iuliano Apoſtata cōparare. His floribus rhetorices diabolicæ ſcripta perditiſſimorum nebulonum ornantur, Quos

pridem Deus per os Apoſtoli Petri ſuis coloribus depinxit vocans *animantia bruta, homines audaces, & qui ſibi placentes non horrent dignitates conuitijs inceſſere. Quùm ipſi angeli qui ſunt robore & potentia maiores, non ferant aduerſus eas apud Dominum maledictionis iudicium.* Enimuero ſi ſcelus fuit maledicere Principi Ethnico quales Petri æuo fuerunt omnes Monarchæ, quis feret hominem maledicentem Principi Chriſtiano & pio? Si Angeli abſtinent maledictis in principes, quis hoc probabit in homine? maxime vero in ſubdito?

*2. Pet. 2. v. 10. 11. & 12.*

Non ſecus ac canes lunam allatrantes curſum eius non inhibent, ita nec tales contumeliæ auerterunt Regem à ſolita benignitate, per quam ſolet benefacere illis qui ei dicunt malè. Res eſt ſordida conculcare erucas aut vermiculos, nec digna nomine victoriæ. Cum his certare turpe, vincere vero inglorium, & genus opprobrii. De quibus abunde ipſa inuidia ſupplicium ſumit, & dolor conceptus ex tanti Regis felicitate, cui honor, opes, robur, & pax inter infeſtorũ odia, quaſi virgulâ diuinâ ſuppeditantur. Horum ergo hominum irritos morſus cùm cõtemneret, in gratiam tamen bonorum, & vt Regibus vicinis probaret ſuæ cauſæ iuſtitiam, alterum librum in modum præfationis priori libro præfixit, in quo diluit calumnias aduerſariorum, fugámque intercipit, & fidei ſuæ ſummam ex ſacra Scriptura hauſtã proponit: felicíque audacia depingit Epiſcopũ Romanum coloribus ſumptis ex Paulo Apoſtolo & Ioannis Apocalypſi. Nulla vnquam tabula fuit picta maiore manu aut feliciore. Quis ſit torrens eius eloquentiæ, quod põdus argumẽtorum, quæ

iunctura

iunctura orationis, quę copia eruditionis, quam ſit orationis filum teres & candidum, ij demum nouerunt qui Regium librum compoſuerint cũ inani tumore Litterarum Papalium; aut cum ſcriptis aduerſariorum. Felicem eloquentiam quæ armata viribus pietati tamen ancillatur. Cuius ſcaturigo ſummo Regni culmine delabens imitatur aquas Siloe rigantes ſacroſanctam ciuitatem. Felicem Maieſtatem quę ſuum Sceptrum ad crucis ima ſubmittens, hoc ipſo magis attollit. Quæ Regale palatium facit eſſe Templum cæleſtis ſapientiæ, & interiora domus ſacris meditationibus conſecrat. Quemadmodum igitur olim terra erat fertilior cùm Reges eam colerent, & à ſtiua peteretur Imperator, ac ſi ſuperbiens terra aratro coronato & vomere triumphali ſinum vltro aperiret: Ita ſpernanda ſunt magna pietatis & veræ religionis incrementa, hoc Rege eam colente & defendente.

Prodiit ergo in lucem ſecundus hic liber miſſus in auxilium prioris. Neque Rex diſſimulauit authorem: Vnde factum vt animi hominum variè fuerint affecti; hi lætitia, illi metu, alij dolore, omnes admiratione. Cùmque eſſet breue opus refutatio propediem expectabatur. Nec conatus defuit, ſed difficultas in experiundo cognita ardentiſſimum quemque retardauit. Iam abierant octo menſes poſt libri Regij publicationem cùm prodierunt reſponſiones, & primuli conatus aduerſariorum.

Primus prodiit Cuffetellus veluti in acie Romana ferentarius. Hic edidit librum octauo mēſe, quo qui naſcuntur fœtus rarò vitales ſunt. Et

profecto pridem intercidiſſet eius libri memoria niſi nomen Regis fronti præfixum ei vitã daret. Facilius ſub alio nomine inclareſcunt qui non poſſunt ſub ſuo; ducúntque gloriam ex magnitudine aduerſarij.

Hic ergo Doctor non aliter agit cum Rege quam nutrices cum infantulis, quos nunc mulcent blanditiis, nunc compeſcunt colapho, miſcentes ictus adulationi. Nam verbis ad ſuauitatem compoſitis falſi tamẽ Regem arguit & ignorantiæ: & blandè ingerens conuitia ſub ſpecie obſequij occultum virus ſuffundit. Quem Bellarminus paulo poſt ſecutus ſuperauit aſperitate, agens cum Rege inclementius. Nouiſſime Leonardus Coqueus Eremita Auguſtinianus, dubium homóne an bellua, an lutum ſtercore maceratum Regis librum & perſonam pluribus cõuitiis quam rationibus inſectatus eſt, vocans Regem alterum Achab, Iulianum Apoſtatam, Nabukadonoſorem, ineptum, & nugacem, & ſtultum, & quid non? Cui dicam ego quod Michael Archangelus Satanæ iurganti: *Increpet te Dominus.* Atque hic quidem ne dignus quidem eſt qui nominetur. Alij duo, præcipuè vero Bellarminus, digni ſunt quorum argumenta, & rationum momenta ponderentur, quanquam ad id ſolum videntur facti, vt magis confirment librũ Regium dum debiliter impugnant. Nam eius verba inuertunt, & ſenſus mutant, nec inſiſtunt Regis veſtigiis ne cogantur ὁμόσε χωρεῖν, & aduerſa fronte concurrere. Fingunt monſtra quæ iugulent, ſed aliis monſtris oppoſitis. Impar ſane congreſſus. Non euertitur pugil flatu: leonem excipere

*Iudæ epiſt. v. 9.*

pere ſubula non modo periculoſum eſt, ſed & dignum riſu. Nec Regis doctrina nixa veritate tam molliter feriendo euertitur. Hæc à me dici non partium ſtudio, nec obtrectandi libidine ſequens tractatio docebit.

---

## CAP. II.

*Commonefactiones Cuſſetelli. Eiuſdem & Bellarmini & ipſius Papæ, ac Ieſuitarum de proditionibus & Principum cæde iudicium.*

ARISTOTELES ſecundo Rhetoricorum dicit ruſticos maxime eſſe γνωμοτύπους & crebriores ſententias proloqui. Inſipientia, tolerabilior eſt ſapientiâ importunâ. Hæc eſt prima culpa Cuſſetelli, qui ſtatim ab initio libri Regem prolixe admonet, multa grauitate & fide. At ipſe dum Regem monet officij, mihi videtur oblitus ſui. Nam Hieronymus in Vigilantium, ait Monachum non docentis, ſed plangentis habere officium. Vtique vult monachos flere ſua peccata, non verò aliena perſequi. Maximè vero indecoræ ſunt hæ reprehenſiones apud Regem cuius vita eſt cenſura perpetua, & ſacroſanctæ diſciplinæ exemplum. Melius Lutherus qui Leonem X. hortabatur ad eiurandum Papatum, eúmque ad laboris ſocietatem inuitabat. *Sleid. Hiſtor. li. 2.*

Addit Cuſſetellus *Regem Maioris Britanniæ iſtis coniurationibus abalienatum eſſe ab Eccleſia Roma-* *Tertul. Apol. cap. 30.*

*na, quam tamen affirmat hæc facinora non probare, quin potius optare Regibus vitam prolixam, imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, ſenatum fidelem, populum probum, modò ne Religio Romana inde quid detrimenti capiat.*

*Lege faſciculum Rerũ expetendarum fol. 40. & ſeq. Helmoldum de rebus Sclauonicis. Paulum Langium in ChronicoCitizenſi. Bẽnonẽ Cardinalem in vita Hildebrãdi. Sigoniũ de Regno Italiæ lib. 9. Abbatẽ Vſpergẽſem in vita Greg. 7. Nauclerũ Platinam &c.*

Bellarminus quoque perſępe, maximè vero in Epiſtola ad Blakuellum negat *Pontificem Maximum vllum Principem, quamuis perſecutorem cædi mandaſſe, aut cædem ab altero factam probaſſe.*

Hęc ab illis quã fide dicantur facile eſt cognoſcere: Plenę enim ſunt hiſtoriæ vltimorum ſeculorum exẽplis Imperatorum & Regum in quorum cędem & ruinam Papę concitauerunt arma vicinorum, & ſubditorum. Quis enim Rudolpho Sueuię Duci fuit auctor rebellandi in Henricum IV. Imperatorem? Quis in eundem Henricum filij ſui Henrici V. parricidialia arma commouit? Nonne Paparum authoritas, & ſuaſio? Quid Fredericum II. dicam, cui cùm Pontifex Innocentius IIII. in concilio Lugdunenſi Imperium abrogaſſet, non modò Imperij proceres, ſed & Sultanum Sarracenorum in eum incitare conatus eſt? teſte Alberto Abbate Stadenſi in Chronico, & aliis?

Ac ne vetera conſecter, nonne excommunicationem Henrici III. Regis noſtri, & abdicationem factam à Sixto V. eiuſdem Henrici cædes à Iacobo Clemente Dominicano paulo poſt eſt conſecuta? Quam cædem idem Papa frequenti Conſiſtorio laudauit, 3. Idus Septembris 1589. Circunfertur oratio* excuſa Lutetię Anno 1590. præfixa approbatione Doctorum, Cuius orationis

** Apud*

nis vltima verba libet hic apponere. *Propter hæc, (inquit) & ſimilia manifeſta impœnitentiæ indicia decreuimus pro ipſo non eſſe celebrandas exequias, non quod præſumamus quicqaam ex hoc de occultis erga ipſum Dei iudicijs, aut miſericordijs, qui poterat ſecũdum beneplacitum ſuum in ipſo exitu animæ ſuæ cõuertere cor eius & miſericorditer cũ illo agere, ſed iſta locuti ſumus ſecundum ea quæ nobis exterius patent. Faxit benigniſſimus Saluator noſter vt reliqui hoc horrendo iuſtitiæ ſupernæ exemplo admoniti, in viam ſalutis redeant, & quod miſericorditer hoc modo cœpit, benignè proſequatur ac perficiat, ſicut eum facturum ſperamus, vt de erepta Eccleſia de tantis malis & periculis perennes illi gratias agamus.* Extat legenda iſtius ἀλάςωρ titulo, *Vita ſancti Clementis*, quam ipſi vidimus & legimus cum horrore. Pingebatur inſtructus fatali cultro quo Henrici III. viſcera ſcrutabatur. Sed non habuit hic ſanctus homines propitios, eſſétq; haud dubiè in Cœlis, ſi belli exitus ſceleratũ huius mõſtri cultum adiuuiſſet. Hoc eius facinus à Ieſuita Mariana plenis buccis laudatur, libro primo de Rege & Regis inſtitutione cap. 6. *Specie* (inquit) *alias litteras in manus tradendi, cultro quem herbis noxijs medicatum manu tegebat, ſupra veſicam altum vulnus inflixit: inſignem animi confidentiam facinus memorabile.* Et paulo poſt. *Cæſo Rege ingens ſibi nomen fecit: cæde cædes expiata, ac manibus Guiſij Ducis perfidè perempti regio ſanguine eſt parentatum.* Sequenti vero capite de Tyrannis per dolum aut venenum tollendis agens. *Si* (inquit) *euaſerint, inſtar magnorum heroum in omni vita ſuſpiciuntur: Si ſecus accidat, grata ſuperis, grata hominibus hoſtia cadunt, nobili conatu*

*Nicolaũ Niuelliũ, & Rollinũ Theodoricum.*

*ad omnem poſteritatis memoriam illuſtrati.* Vt tamen parricidium committatur honeſtè, ſuadet vir bonus vti hoc temperamento. *Hoc tamen* (inquit) *temperamento vti in hac quidem diſputatione licebit, ſi non ipſe qui perimitur venenum haurire cogitur quo intimis medullis concepto pereat. Sed exterius ab alio adhibeatur, nihil adiuuante eo qui perimendus eſt; nimirum cum tanta vis eſt veneni vt ſella eo aut veſtis delibuta vim interficiendi habeat. Qua arte à Mauris Regibus inuenio ſæpe alios Principes miſsis donis veſte pretioſa, linteis, armis, ephippÿs fuiſſe oppreſſos.* Exemplum videſis diſciplinæ. Timuit Ieſuita ne Rex hauriens venenum propinatum (quanquam id faceret imprudens) alligaret ſe criminis in ſe admiſſi, & inde aliquod periculū animæ eius crearetur: at non timuit ne qui ſciens & prudens Regem ſuum perimeret, crudelitate nefanda & proditione pollueretur. Nimirum hæc eſt cordatorum hominum benigna crudelitas, bene cupere animabus, quarū necauerint corpora. Quis non miretur facetam nebulonis vecordiam? Immo quis non indignetur hęc ferri, & defendi? vt factū eſt nouiſſime à Gretzero Ieſuita Alemanno in libro quem Veſpertilionem Hæreticopoliticum inſcripſit, immo & ab ipſo Pontifice? Enimuero quis ob talia ſcripta vnquam damnatus eſt à Papa? aut quis hoc nomine deteriori fuit apud eum conditione? Quis Papa ſiue poſt tentatam, ſiue poſt patratam Regis alicuius cędem, factum damnauit, aut vetuit ne quid porro tale committeretur? Nonne Genebrardus Chronico ad annum 1581. hæc notat? *Sanderus & alÿ plerique nobiles Catholici freti bulla Pÿ V. in Hibernia contra*

*ontra Angliæ Reginam bella pro patria & religione erunt.* Illud vero ſcitu digniſſimum quod cùm uper Romæ de Marianæ ſcriptis eſſet inſtitu- a cognitio,alij quidã eius libri notati ſunt cen- ura, hic vero ne minimum quidem reprehẽſus ſt. Allata eſt Romã cenſura qua damnabatur rreſtum Parlamenti aduerſum Iohãnem Ca- ellum qui Henrico IV. Regi præſtantiſſimo ltro dentem excuſſit, cum iugulum peteret: ec non cenſura hiſtoriarum Auguſti Thuani ri omni laude digniſſimi. Notabantur quoq; odem carbone alia quędam ſcripta Marianæ. unc ſolum librum exitialem principibus cen- ra non attigit. An quia latuit liber cẽſores? At cile fuit poſtea ſupplere quod fuit omiſſum gligentiã, nec ad eam rem defuit aut tempus t occaſio. Nempe librũ probatum à Generali dinis Aquauiuâ, & à pluribus viris doctis & uibus eiuſdem ordinis(ſic enim habet præfi- operi approbatio)nefas erat attingere. Meri- ergo liber ſacri Parlamenti iuſſu tortoris mã- publicè crematus eſt; Quãquam dum ſæui- in ſcripta, ipſi vero homines fouentur & in u habẽtur, liber illis ipſis flammis neſcio quo. odo factus eſt illuſtrior. Mitto Ieſuitæ Gui- ardi orationem ſuaſoriã Tyrannicidij (Tyrã- s enim vocãt Reges legitimos, immo & opti- s, ſi vel tantillum Papæ aduerſantur) & A- logiam Franciſci Veronæ Conſtantini pro anne Caſtello. Nam quid exempla cõquiro n præſto ſint regulæ & Canones quibus e- nodi facinora aut probantur, aut molliũtur? pa Vrbanus Cauſa 23. Queſt. 5. Canone: *Ex-*

*communicatorum*: ſic ait. *Non enim eos homicidas arbitramur quos aduerſus excommunicatos zelo matris Catholicæ Eccleſiæ ardentes, aliquos eorum trucidaſſe contigerit.* Emanuel Sa Ieſuita in Aphoriſmis Confeſſariorum in voce *Clericus*. *Clerici* (inquit) *rebellio in Regem non eſt crimen læſæ Maieſtatis quia non eſt ſubditus Regi.* Quæ verba ab editione Pariſienſi eraſa gaudeo: manent tamen in editionibus Antuerpiæ & Coloniæ curatis. Ipſe Bellarminus libro in Barklaium cap.7. *Non pertinet ad Monachos aut alios Eccleſiaſticos viros cædes facere, vt habetur 23.q.8.Can.1. & ſequentibus, multo autem minus per inſidias Reges occidere. Neque ſummi Pontifices conſueuerunt iſta ratione Principes coercere. Ipſorum mos eſt primum paternè corripere, deinde per cenſuram Eccleſiaſticam ſacramentorum communione priuare, denique ſubditos eorum à iuramento fidelitatis abſoluere, atque authoritate regiâ, ſi res ita poſtulat priuare. Exequutio ad alios pertinet.* Poſt latam ergo ſententiam ſi quis de plebe Principem occiderit, fecerit rem licitam & iuſtam: nam (ſi fides Bellarmino) exequutio ad eum pertinet. Nonne idem Cardinalis lib.5. de Romano Pontifice cap.8. & paſſim lib. aduerſus Barklaiũ contendit Papam eandem habere poteſtatem quam olim Ioiada Pontifex qui Athaliam reginam nõ modo regno, ſed & vita priuauit? Quam in rem habes diſertiſſima verba Martini Becani Ieſuitæ in libro de Cõtrouerſia Anglicana, pag. 123. *Ioiada* (inquit) *Pontifex prius priuauit Athaliam regno, deinde vita. Itaque priuauit eam regno vt Reginam & publicam perſonam: priuauit autem vita vt priuatam perſonam.* Et pag.125. *Quicquid*

*pote-*

*poteſtatis & iuriſdictionis permiſſum fuit Pontifici in veteri teſtamento, hoc etiam in nouo permiſſum illi eſt.* Nonne idem Bellarminus in refutatione Apologiæ pro iuramento fidelitatis, laudat Garnetum, quod cum eſſet conſcius coniurationis pulueriariæ, maluerit tamen Regem occidi quam Confeſſionem reuelari? Nonne vir inſignis & doctrina & fide Iſaacus Caſaubonus in ſua ad Frontonem Ducæum Epiſtola teſtatur ſibi dictum à Bineto Ieſuita: *Præſtare Reges omnes perire quam ſi vel ſemel confeſſionis ſigillum violaretur? Regum enim Imperium eſſe iuris humani, Confeſſionem diuini?* Et Ieſuita Andræas Eudæmonoiohannes in Apologia Garneti cap.13. *Nullum tantum poteſt eſſe malum cuius vitandi cauſa confeſſionem prodere liceat.* Veſtram fidem, an non hoc eſt cædem Regum approbare? Oportet enim ſit homo nequam in cuius ſinum conſilia de parricidio & Regum cæde tutò deponuntur: qui crudeli taciturnitate perfidóque ſilentio, ſpectat immotus cædem patris ſui vel Regis: aut euerſionem patriæ cui poterat mederi. Erga parricidas quidem egregia fide, ſed erga Deum, Regem, parentes, patriam ſummâ perfidiâ. Fuit ſanè ſemper apud omnes populos ſuper hac re ſumma conſenſio, vt in crimine perduellionis & Maieſtatis, conſcius cum executore ſceleris pari pœna afficeretur: hic enim manum ſceleri accommodat, hic conſcientiam. Ipſum Bellarminũ lubens ferã hic Iudicem, an ſi quis per confeſſionem ei aperuerit conſpirationem in Caput Pontificis, ſitne Papam moniturus; an vero paſſurus ſedem (ſicut ipſe putat)

Apoſtolicam ſanguine Papali pollui? Abſit vt de eo tam male ſentiam.

At (inquiunt) reſignare ſigillum confeſſionis perfidia eſt. Quid? an fidelitas eſt & pietas prodere Regum vitam & patriæ ſalutem, humanęque ſocietatis commercia & iura ſub fidelitatis obtentu funditus tollere? In his certe fidelem eſſe & innocentem iuris eſt diuini; At confeſſio auricularis eſt humana cõſtitutio quã vetus Eccleſia non habuit, & tota orientalis Ec-

*Verſ.16.* cleſia non obſeruat. Neque enim Iacobus capite quinto iubens nos ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, *Confiteri alij alijs peccata*, agit de cõfeſſione auriculari, ſed de confeſſione qua fideles poſt offenſam ſibi inuicem ſatisfaciunt: Eum enim agere de cõfeſſione reciproca, qua & tu apud me & ego apud te culpas mutuas confitemur clarè indicat vox ἀλλήλοις, *Confitemini* (inquit) *inuicem*: quod & euincunt verba ſequentia, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, *orate alij pro alijs*: vbi agnoſcũt omnes nõ agi tãtũ de precibus quę pro presbyteris cõcipiuntur, ſed de precibus quibus fideles pro ſe inuicẽ apud Deum intercedunt. Hæc enim ſunt ἐχόμενα, & duo ſimilia præcepta, alterum de cõfeſſione peccatorũ, alterũ de precatione hic dãtur. Neque vero ſi aduerſarij obtinerent Iacobum hic agere de auriculari ſeu arcana cõfeſſione, eſſent tamẽ aſſecuti quod volunt, nam de ſilentio religioſo confeſſariorum neq; hic, neque vſpiam verbum vllum inuenias.

Hæc ergo cum à Bellarmino eiúſq; conſecraneis credantur & doceantur, eos velle vitã Regũ ſartam & tectam nemo credet niſi qui vltro

vult

vult decipi. Vel illa ſola doctrina qua conten-
dunt Papã poſſe Reges exauthorare & regno e-
xuere, ſufficit ad fidem aſtruendam noſtræ ac-
cuſationi. Nonne Bellarminus toto libro in
Barklaium, hoc vnum agit vt probet penes Pa-
pam eſſe, Regibus abrogare imperiũ, & ſubdi-
tos à iuramẽto fidelitatis abſoluere? ídq; prola-
tis teſtibus ſeptuaginta ſeptem quos longa ſerie
in operis frõte locat? At hoc docere quid eſt niſi
cædem Regum probare? Nam quis neſcit Regẽ
anathemate cõfoſſum, & regno exutum, iturum
ad arma & bello ſua tutaturum quòd fieri non
poteſt abſque vitę periculo? Certè qui iubet ali-
quem Regno ſpoliari, iubet & occidi ſi ſe bello
defenderit; Replica memoriã vetuſtatis, & re-
peries pauciſſimos Reges ſuperſtites fuiſſe ſuo
imperio, & omnes, demptis pauciſſimis, vitam
amiſiſſe cũ Regno: certis enim gradibus ad re-
gnum aſcẽditur, deſcenſus vero præceps eſt, nec
temerè inuenies quem molliter tanta ruina de-
poſuerit. Nec omittendũ eſt librum hunc Bel-
larmini Regibus exitialem attemperatè ſtatim
poſt Hẽrici Magni cædẽ prodiiſſe, quaſi ad id ἐ-
ξεπίτηδὲς factus eſſet, vt Rex maximus iure occi-
ſus videretur. Ideóq; damnatus Arreſto Curiæ
Parlamẽti ad VI. Cal. Decemb. 1610. Cuius Ar-
reſti verba ſunt: *Bellarmini librum in Barklaium
continere falſam & deteſtandam propoſitionem ten-
dentèm ad euerſionem ſummarum poteſtatum à Deo
ſtabilitarum, inſurrectionẽ ſubditorum in ſuos Princi-
pes, ſubſtractionem ab eorũ obedientia, inſtigationem
ad audendum in eorum caput. Ideoque cautum ne Do-
ctores, Profeſſores aut alij quicunque ſupradictam pro-*

*poſitionem vllo pacto doceant. Nec non interdictum omnibus librariis, & typographis excudere aut diſtrahere ſupradictum librum ſub pœna criminis Maieſtatis*,&c. Ne vltra ſæuiretur in librum, datum eſt dignitati perſonæ. Sed cum ſub idem tempus Abbas Syluius ob parricidialem illam doctrinam eſſet in Ieſuitas inuectus voce & ſcripto, paulo poſt Romę necatus eſt in carcere: Magno poſteris documēto honeſta facinora minore periculo incipi quam deſeri. Nec poſſe hodie cuiuſquam fortunam in tuto conſtitui, niſi aut Pōtifici ſine exceptione ſeruiat, aut palam aduerſetur. Ipſe Cuffetellus malè acceptus eſt Romæ, & loco pene mot⁹ quod in ſuo libro erga Reges paulo pronior, nec ſatis fauens Papę videretur.

Illud vero mihi videtur pręter cætera horrendum, & poſt homines natos inauditū, quod propoſito martyrij titulo homines ad parricidia Regum animātur, & quod Garnetus & Oldcornus inter Ieſuitici ordinis martyres locū tenent, idque tam publicè vt etiam venalis proſtet pictura, quam ipſi ſæpe vidimus & indoluimus. Nam quid deinceps Regibus erit tutum, ſi per regicidia quæritur corona martyrij? Siccine ſacroſanctum nomen Martyris dehoneſtari? An per ſcelera & ſanguinem in Cœlū itur? Pœna nō facit martyrem, ſed cauſa: niſi forte Satan etiam ſuos habet Martyres. Tales cruciatus ſunt crimina, non modo indigna laude, ſed ne quidem digna venia. Ergo in venerabili martyrum choro, vbi Stephanus, & Iacobus Apoſtolus ducūt agmen, quos ſequitur turba ſanctorum, prodigorum ſui ſanguinis, parcorum Dei gloriæ, conſpicientur

cientur incendiarij & parricidę, illi inſtructi facibus, hi gladio; quæ non ſunt indicia pœnæ, ſed criminis: quibus non ſignificetur quomodo fuerint necati, ſed quomodo necauerint. Infelicia ſæcula quæ ſceleribus inſcribunt nomina virtutum & pe corruptionem vocum corruptelam morum & doctrinæ inſinuant.

Ignauus ergo (ſi his creditur) Paulus Apoſtolus, qui, cùm coram Nerone ſiſteretur, non auſus eſt ſicam ſub ſinum abditam adigere in pectus Tyranni. Maxime cùm non deeſſet facultas: Paulus enim qui ſolo verbo viſum Elymę abſtulit, & Petrus ad cuius vocem Ananias & Saphira conciderunt mortui, poterãnt eadem virtute, opprimere monſtrum cui luſus erat Chriſtianos feris laniandos obiicere, & pice illitos in vſum nocturni luminis vrere, in quo deniq; habemus ſingulare exemplum quid in ſumma fortunâ ſumma poſſit nequitia. Hic ego, Ieſuitę, veſtram conſcientiam appello, an ſi Paulus ob tentatum eiuſmodi facinus fuiſſet affectus capitali ſupplicio, mors talis decorãda fuiſſet titulo Martyrij? denique an ita occumbens ædificaſſet Eccleſiam ſalutari Chriſtianæ conſtantię exemplo? Non equidem puto eſſe quemquam ingenio tam læuo qui id exiſtimet. Niſi fortè Leonardus Coquæus aliquis, qui non modo non audet dãnare authores pulueraria proditionis, ſed etiam de eorum felicitate & ſalute bene ominatur. Verba eius hæc ſunt pag. 43. *Inde vero magna mihi opinio eſt felicis exitus & ſalutis illorum, qui etſi in conſilio operéque peccaſſent, conſtantes tamen in fide S. Romanæ Eccleſiæ ex hac luce diſceſſerunt.*

Nota voces, *ſi peccaſſent*, quod perinde eſt ac ſi diceret eos non peccaſſe.

Hæc cùm ita ſint, non dubium eſt quin Ieſuitæ, & quiſquis cum eis ſentit, probent & ſuadeāt regum parricidia. Quorum dogmata quādiu erunt accepta in vulgus, nunquam Regum noſtrorum vita erit in tuto. Fallitur enim qui putat Regum ſaluti conſuli, ſi ſceleratus aliquis parricida exquiſitiſſimis cruciatibus ſub oculis populi torqueatur, interea dum fatalis principibus doctrina ſcriptis vel ſermone in eiuſdem populi animos inſtillatur. Non enim tunc primum parricida eſſe quis incipit, quando ſceleratam manum in vnctū Domini intentat. Tūc, tunc ſe parricidij alligat quando mens infecta ſuperſtitione improbâ, nefariam perſuaſionem imbibit. Deterior fuit ille qui Iacobi Clementis animum quam qui cultrum veneno infecit. Nec mirum ſi diſcipuli auidi regij ſanguinis ex ea ſchola prodierint, in qua laudes Harmedij & Ariſtogitonis & Dionis erant chriæ vſitatæ, & quotidianarum declamationum argumenta.

Verūtamen ad declinandā inuidiā, & dogmati huius aſperitatem molliendam, Bellarminus cōmentus eſt ſtropham quam operæprecium eſt cognoſcere. Is igitur c.31. in Barklaium, inducit Papam ſic coarguentem indocilitatem populi reſponſantis, & plus æquo religioſi. *Non tibi* (inquit) *facio gratiam præcepti naturalis vel diuini cùm ab obedientiæ vinculo te abſoluo. Non enim permitto Regi non pareas, quod eſſet contra ius diuinum, ſed facio vt ille qui tibi erat Rex non ſit tibi deinceps Rex*

Quo

Quo etiam colore vtitur Franciſcus Verona ad Ioannis Caſtelli facinus excuſandum cap.3. partis ſecundæ. Capitalis profecto oratio, & quæ vocum commutatione molliens crimina, ſopoeat conſcientias vt putidis diſtinctionibus indormiant. Nempe occidit nefarius furcifer Henricum, ſed non occidit Regem. Cur hoc? Quia Papæ iudicio Rex eſſe deſierat, etſi de facto regnaret. Quid? Potuitne Papa eripere Henrico Regnum quod non dedit? Quis autem in Papam hanc poteſtatem contulit? nam hac de re in verbo Dei nulla mentio. Aut cur Romani pontifices non vſi ſunt per multa ſecula hac poteſtate, cum Eccleſia ſæuiſſimorum Tyrannorum iugo premeretur? Aut ſi defuerunt vires, cur non ſaltem extitit eorum aliquis qui datam ſibi à Chriſto poteſtatem transferendi regna, præpediri aut inutilem eſſe conquereretur? Sed quid ſi Papæ ſententia fuerit iniuſta? Nam & poſſe ab eo iniuſtè iudicari, ne Bellarminus quidé negat; Quinimo ex Gregorio cap.1. Cauſa 11. quæſt.3. contendit timendam eſſe excommunicationem ſiue iuſta fuerit, ſiue iniuſta. Iſtius vero iniuſtitiæ nō alium vult eſſe iudicem quam Papam. Quod ſi ita ſit, & an Papa iuſtè iudicet ipſius Papæ iudicio ſtatur, confinget cauſas quas volet, vt hoc pacto Regibus imperet, & habeat Reges beneficio ſibi deuinctos, quippe quos quo iure quaque iniuria in alieno regno locauerit. Audi vero facetam huius Cardinalis benignitatem erga Reges iniuſtè habitos, capite enim 31. in Barklaium vbi agit de abdicatione Principum, ſic habet. *Quod autem dicis iniuſtam ſententiam non læde-*

*re eum in quem fertur verū eſt, quando is in quem fertur eam humiliter tolerat & obſeruat, donec iniuſtitia vel potius nullitas eius manifeſte ſe prodat.* Benignè: & quo Reges iniuſtè regno excuſſi lætentur, iniuſta enim ſententia abdicationis eis non nocebit dummodo cedant. Regno patienter, & tanto culmine deuoluti per nefas, taceant: & expectent, donec qui Regnum eorum inuaſit, patefactâ iniuſtitia ſententiæ vltro renunciet regno quod occupauit, eo reuocato quem iniuſta Papæ ſententia depulerat Imperio. Siccine ſubliniſ os Regibus quaſi fatuis? aut quid hoc eſt ni regum capitibus inſultare per ludibrium? Nam quid ſi is in quem alterius diadema iniuſtè à Papa tranſlatum fuerit, noluerit poſt iniuſtitiam ſententiæ cognitam loco cedere, & voluerit vſurpata iniuſtè per vim retinere? Quid ſi Rex pulſus, in defenſione ſui iuris vitam amiſerit? An Papa eum ex inferis excitatum denuo locabit in ſolio? Ridiculè, immo ſane improbè, & in reges contumelioſe. Adeóne quenquam eſſe vacui capitis vt hæc à Bellarmino ſerio dici exiſtimet?

Capvt

## CAPVT III.

### *De Cardinalibus & Pontificum Romanorum electione.*

REx Sereniſſimus & Maximus, non ferens ſe cum Cardinali quaſi cum equali committi, gnarus quantum diſtet pileus à corona regali, & quantum interſit inter ſeruum ſerui ſeruorum,& dominum tot populorum , De Cardinalibus in ſua præfatione Monitoria ſic agit.

*Neque vero mihi vnquam perſuaſi tantum eſſe in purpura Cardinalitia dignitatis vt occurrere Regio fulgori par ac æmula,& velut æquali Maieſtate cum eo poſsit ad certamen componi. Nam & multa millia in ſubditis habeo qui ſplendore natalium Bellarmino non concedant : & hanc illius Eccleſiaſticam dignitatem, Cardinalatum inquam ,neſcio quo loco aut pretio habeam ſiue ad Scripturarum authoritatem , ſiue ad Imperatorum cõſtitutiones expendam. Cum ſit nihil aliud quam noua Paparum inſtitutio quam in Immenſum excreſcere deceſſorum noſtrorum, Regum, inquam, qui his aliquot ſeculis rem Chriſtianam rexerunt, mollis & ad omnia Pontifici conniuens lenitas permiſit.*

Eadem de re idem Rex prolixius alio ſuo Præfationis loco, his verbis. *Nam Eccleſiaſtica illa dignitas,quãquam Principum incuriâ*(vt iam dixi) *ad hoc præſumpti honoris culmen aſcendit, tamen ſi ad eius originem & cunabula redeamus nihil eſt aliud quã titulus presbyteris & diaconis Parœcienſiũ Eccleſiarum*

*vrbis Romæ attributus: olim quidem Presbyteris & Diaconis cuiuſlibet Cathedralis Eccleſiæ vniuerſè conceſſus. Sed cum eiuſmodi Cardinalium ingens multitudo vndique Romam commeantium vrbem impleret, tandem nomen Cardinalis cæteris ademptum eſt, & ſolis Romanarum parœciarum presbyteris & Diaconis reſeruatum. Et cùm ante S. Gregorium nemo illius tituli meminerit qui Sexcentis poſt Chriſtum annis in quibuſdam Epiſtolis de Cardinalibus loquitur, atque ita multis poſt Apoſtolos ſeculis, hodierni iſti ſedis Apoſtolicæ Electores inuiſi omnibus & incogniti fuerint: cumque ipſe Gregorius non eos alio loco ponat quam quem eos olim obtinuiſſe modò dixi, non poteſt, opinor, Cardinalis, qui Gregorium Angliæ Apoſtolum vocat, mihi Angliæ Regi vitio vertere ſi Cardinales eodem gradu & ordine habeo quo conſtat noſtrum illum Apoſtolum habuiſſe.*

*Sed quo modo præter rationem ſuæ originis ac inſtitutionis tam prodigioſe elati ſint, vt ex parœciarum Presbyteris ac Diaconis, nunc Principes facti ſint, Règumque æquales, & ex gradu, Epiſcopali dignitate minori (vt † Bellarminus & * Onuphrius fatentur) ſint hodie ſoli Pontificis electores, qui cum generalium Cōciliorum vice funguntur (vnde & iam vſus generalium Conciliorum penitus exoleuit) immo vt non niſi ex illorum collegio fas ſit Pontificem eligi, qui ſupremam in Reges ſibi auctoritatem vindicat: hoc, inquam, tam inſolens incrementum quo modo cœperit, nullíſque repugnantibus adoleuerit, noſtrum eſt omnium prouidere: Qui cum in terris Vicarij Dei ſimus, iure optimo ſuſpectos habere debemus iſtiuſmodi nuper exortos Principes, qui ſua origine modici humiléſque, ſe ipſos ad ſummum faſtigium ſuis ipſi ſuffragijs ſubuehunt, Regibuſq;*

*† Libr. de Clericis c. 16.*
** Libr. de Epiſc. titulis & diaconis Cardinalium.*

dein-

*deinde ſe componunt. Sed hæc eſt præcipua quam nobis inferunt iniuria, quod ius Chriſtianis commune Regibus in generalibus Concilijs nobis adimant, cum illorum habendi modum penitus ſuſtulerint, eorum vi ac poteſtate ad ſe pertracta & velut monopolio in Pontificio conclaui conſtituto.*

Hanc Regis orationem veritate & ſententiarum pondere commendabilem Cuffetellus perſtringit leuiter & perfunctorie. Bellarminus vero inſtat acrius, quippe qui ſuæ purpuræ debebat defenſionem.

Principio de Epiſcoporum & Presbyterorum dignitate prolixè agit, congeſtis ad id aliquot Patrum teſtimoniis qui Epiſcopos immo & Diaconos Imperatoribus anteponunt. Omnia præter rem. Rex enim cùm negat Cardinales Regibus poſſe componi, non agit de gradu quẽ Paſtores obtinent in Eccleſia circa res ſacras: ſed de dignitate & gradu quem Cardinales in rebus ciuilibus & terrenis occupauerunt in fraudem principum, ſeu capiendus accubitus inter conuiuas, ſeu conſidendum inter Principes, ſeu locus tenendus in publica pompa, vel in Regum coronatione, in quibus rebus Cardinales anteponunt ſe principibus, & æquant Regibus, fatente ipſo Bellarmino, his verbis: *Quod vero apud Iuriſconſultos dici ſolet, Cardinales æquiparari Regibus, de externo cultu & honore intelligendum videtur. Vſus enim obtinuit vt quemadmodum Principes omnes Regibus cedunt, ſic etiam cedant Cardinalibus, & in hoc paritas quædam eſſe videtur.*

Quo autem iure hoc ſibi arrogent, habes libro 1. Sacrarum Cæremoniarum, ſectione octa-

ua, vbi Pius II. Cardinales his elogiis ornat. *Ad Collegium Apoſtolorum vocati conſiliarij noſtri & coniudices orbis terrarum, ſucceſſores Apoſtolorum circa thronum ſedebitis. Vos Senatores vrbis, & REGVM SIMILES, eritis veri mundi Cardines, ſuper quos militantis oſtium Eccleſiæ voluendum.* Parum eſt æquari regibus, nam etiam anteponuntur. Neque enim ſtare iubentur ad fræna Papalis equi, nec ſellam Papalem tollere in humeros: quæ ſunt partes * Imperatoris & Regum: Veruntamen ne Reges grauentur onere, ſuccollántibus famulis Pontificis, parte oneris ſubleuantur: benignè ſanè & ex Regum dignitate. Romæ in ſolemnibus actionibus & Pompis, Reges concedunt Cardinalibus. Sic in Conuiuio Papali cum capiendi ſunt accubitus hunc ordinem ſeruari docet liber primus Ceremoniarum, ſectione 3. *Stabunt* (inquit) *ante menſas lauantes eo ordine quo ſedere debent in menſa. Prior Epiſcoporum in capite ad dextram, ſi aderit Rex aliquis, erit in ſecundo loco: ſi plures Reges, mixti erunt cum primis Cardinalibus: primo Rex, deinde Cardinalis ſucceſſiue, ſi erunt mixti Principes, aut filij vel fratres Regum (ſi non ſeruiunt Papæ) debent ſedere inter Diaconos Cardinales vel poſt eos pro eorum dignitate & conditione. Primogenitus Regis, quia Rex futurus putatur, poſt primum presbyterum Cardinalem erit, ſed nullo modo inter Epiſcopos. Et hoc tam in conuiuijs quam alijs actibus publicis, quamuis noſtro tempore aliquoties ſiue ambitione, ſiue ignorantia, aliquando ſit ſeruatum contrarium.* Ibidem iubentur omnes Laici, ac proinde etiam Reges genu flectere dum Papæ manibus aqua affunditur, at Prælatis huius ſubmiſſionis pudendæ fit gratia.

* *Lib. Sac. Cerem. ſect. 2. c. 3.*

Ac

Ac ne exempla externa conquiram, ſcit ſereniſſimus Rex quo faſtu in Anglia Cardinalis Oulſæus Henrici VIII. maieſtatem & ſplendorem æquare conaretur. Et quanta arrogantia ſub Iohanne & Henrico III. Regibus, Cardinales Pandulphus & Otho, Maieſtatem Regiam conculcauerint, vſque adeo vt in epulis Regalibus non dubitauerint occupare ſedem regiam, reiecto in inferiorem locum Rege. Quod ſi quis Cardinalis erga ſuum regem hodie ſe gerit modeſtius, id debet ſuæ prudentiæ, non vero legibus Eccleſiæ Romanæ aut Paparum conſtitutionibus; quorum aſtu & Regum quorundam incuriâ factum eſt, vt Cardinales interſint, immo & præſint interiori Regum conſiſtorio, exemplo poſt conſtitutas in rebus humanis reſpublicas inaudito, quo præſident arcanis Regum conſiliis ſerui principis externi; ad hunc honorem promoti non ab ipſis Regibus quorum conſiliis interſunt, ſed à Papa, cuius ſunt ſubditi. Regibus aut diſſimulantibus, aut timida religione perculſis. *Mat. Par.*

De hoc externo ſplendore Cardinalium & dignitatis gradu tam eminenti tantum abeſt vt Bellarminus aliquid in veterum ſcriptis inuenerit, vt nè nomen quidem Cardinalis, nec minima rei veſtigia potuerit inuenire. Neque vero ſi in re diuinâ facienda reges Paſtoribus concedũt, ideo Paſtores debent cum Regibus vel de externo cultu, vel de dignitatis eminentia contendere. Sic nec Medicum Regi compares, etiamſi in rebus quæ ad curam corporis pertinent, Reges Medicis ſoleant concedere.

Nihilo acutior eſt in aſtruenda Cardinalium antiquitate, *Si Cardinales* (inquit) *vt Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi conſiderentur, à Chriſto ipſo instituti ſunt, &c.* Mirum vero cur Cardinales non conſiderauerit vt homines, ſic enim potuiſſet eorum antiquitatem ab ipſa creatione arceſſere. At Regi non erat ſermo de Cardinalibus qua Epiſcopi, ſed qua Cardinales.

Inde ergo excuſſus Bellarminus planè dat manus, & dum vellicat puncta ſyllabarum, ſpecie pugnantis, caput tamen rei, & quod Rex intenderat, vltro concedit. *Olim* (inquit) *ob paucitatem perſonarum, non diſtinguebantur Presbyteri & Diaconi Romani Cardinales à non Cardinalibus, ſed omnes in commune hoc officio (eligendi Pontificem) fungebantur.* Et paulo poſt Cardinalitiæ dignitatis antiquitatẽ fatetur non excedere annos quingentos, aut ad ſummum ſexcentos, quæ ſane mera eſt nouitas, cum de Eccleſiæ vel doctrina, vel politia agitur. Nec multo poſt agnoſcit olim Cardinales Presbyteros & Diaconos minores fuiſſe Epiſcopis non Cardinalibus: obtinet ergo Rex quod volebat.

Idem Bellarminus Regem conatur coarguere erroris, ne dicam mendacij. Sic loquens. *Neque verum eſt olim Presbyteris & Diaconis cuiuſlibet Cathedralis Eccleſiæ permiſſum fuiſſe titulum Cardinalitium. Rariſſime enim Eccleſiæ his vocibus vtebantur.* Audiat ergo caput 54. Meldenſis Concilij quod coactum eſt anno 845. *Titulos Cardinales in vrbibus vel ſuburbijs conſtitutos Epiſcopi canonice & ſine retractatione ordinent.* Oportuit ergo rem fuiſſe vulgarem quę Concilij decreto paſſim fieri in

Gal-

Gallia iubebatur. Apud Sigonium de Regno Italiæ frequens mentio Cardinalium Rauennatis & Mediolanenſis Eccleſię. Nunc quoque Compoſtella habet ſuos Cardinales. *Sigon. de Regno Italiæ lib. 7. extremo.*

Grauius errat dum Concilium Romanum citat ſub Silueſtro I. in quo fit mentio Diaconorum in cardine conſtitutorum. Hoc enim Concilium merum eſt figmentum, vt plæraque vetera illius æui in tomis latinis Conciliorum contenta. Hoc Concilium habetur Tomo 1. Conciliorum, digeſtum in viginti capita; quorum primo dicuntur interfuiſſe Concilio 139. Epiſcopi ex vrbe Roma vel non longe ab illa: quaſi verò Roma habuiſſet plures Epiſcopos. Sed neque ex Romæ vicinia Epiſcopi 139. potuerunt conuocari, Cum ne quidem Gallia, duplo maior Italiâ, habeat Epiſcopos centum & viginti. Capite vltimo decernitur primam ſedem non poſſe iudicari, *neque ab Auguſto, neque ab omni clero, neque à Regibus.* At tunc temporis in toto Imperio Romano nulli erant Reges. Quid quod Helena mater Conſtantini ſubſcribit iſti Concilio? res ſane prorſus inuſitata, vt fœminæ ſubſcribant Conciliis. Id ipſum teſtatur vltima Concilij clauſula, quæ ſic habet. *Actum in Traianas Thermas 3. Kalend. Iunij Donno Conſtantino Auguſto tertio, & Priſco conſule.* Primo ridiculum eſt quod concilium dicitur actum in Traianas thermas, quaſi eo vi compulſum fuiſſet. Tum illud *Donno Conſtantino* pro Domino olet barbariem poſterioris æui: ut & illud *Conſtantino Auguſto tertio*, pro tertium. Sed illud maximum & inſolubile falſitatis argumentum quod hoc anno qui fuit Chriſti 324. conſu-

C

les dicuntur Conſtantinus Auguſtus & Priſcus. At Conſul Priſcus cum Conſtantino Auguſto nullus vnquam fuit, immo nec Conſtantinus Auguſtus (vt mentitur Pſeudoſynodus) hoc anno Conſul fuit, ſed filius eius Cæſar Conſtantinus cum Criſpo Cæſare: Vide Chronologiam Marcellianam & Caſſiodori Chronicon, & Onuphrij faſtos: Quid quod hæc Synodus fingitur poſterior Nicæno Concilio, quod tamen indictum tantùm fuit in annum 325. vt ad minimum ſit ἀναχρονισμὸς biennij? Sanctio vero quæ de Diaconis Cardinalibus agit ſic eſt concepta: *Diaconus cardine conſtructus vrbis, niſi in triginta ſex (teſtibus) non condemnabitur.* Ineptè, immo & iniuſtè, nam quid ſi Diaconus fuerit à triginta quinque teſtibus in homicidio aut adulterio deprehenſus, an nefas erit eum accuſari, nec erit numerus idoneus ad faciendam fidem?

Nihilo iuſtius Bellarminus Regem ſic reprehendit: *Non eſt* (inquit) *verum quod hoc loco ſcribit Rex, Cardinales cum Pontifice fungi vice Conciliorum generalium, & ideo vſum Conciliorum generalium exoleuiſſe, nam ab eo tempore quo cœperunt Cardinales ea eminentia excellere qua nunc excellunt, habita ſunt multa Concilia generalia, tria Lateranenſia, duo Lugdunenſia,* &c. Ego vero pertendo hoc veriſſime à Rege dici. Nam neque hæc Concilia fuerunt generalia quæ Bellarminus recenſet, quippe quibus nemo ferè interfuit niſi Papæ ſubditus: nec in eis ex communi Epiſcoporum conſilio, ſed ad Paparum libidinem res ſunt geſtæ. Nec dubium eſt quin Conſiſtorium Cardinalium ſibi arroget

pote-

oteſtatem & vim vniuerſalis Concilij. Nam ſi
uid à Papa & Cardinalium Conſiſtorio ſtatu-
um eſt, non minus habet hodie authoritatis
uam ſi in Concilio generali eſſet definitum:
Ỿnde fit vt cogere tam longa & operoſa Con-
ilia quæ Paſtores à ſuis gregibus per multos
nnos abſtrahant res ſit prorſus inutilis & ſuper-
acanea, cùm præſto ſit ratio longe compendio-
ior, Papæ nimirum & Cardinalium quos circa
e habet iudicium. Ac mihi ſæpe in mentem ve-
it mirari veteres Chriſtianos qui Synodum Ni-
ænam, Chalcedonenſem, &c. tantis ſumptibus
 labore conuocauerunt, in quibus ſæpe va-
is æſtibus animorum certatum eſt, cum ha-
erent ad manum Papale oraculum ἀναμάρτητον,
uod poterant conſulere. Fidem quoque
Regis ſententiæ non parum aſtruit quod acci-
lit in Tridentina Synodo, qua ſtante aliquot
Papæ ex viuis exceſſerunt. Sane ſi hæc Syno-
lus erat generalis & corpus totius Eccleſiæ Ro-
nanæ repreſentabat; ad eam plane pertine-
bat electio Pontificis: quod tamen non eſt fa-
ctum, ſed hæc poteſtas, de more, Cardinalibus
paucis intra conclaue concluſis eſt reſerua-
ta. Quin & ex Papæ & Cardinalium Conſiſto-
rio mittebantur per veredarios decreta fidei
am præmanſa antequam de eis in Concilio re-
ferretur.

Veriſſimum quoque eſt (vtcunque Bellar-
minus reclamet) non aſſumi quenquam ad Pa-
patum niſi ex Cardinalium Collegio. Factum
eſt quidem aliquando vt dum purpurati patres
ſcinduntur in partes, & alij aliorum obni-

xè euertunt ſuffragia, tandem cogerentur in aliquem inclinare qui nullo eſſet neque loco neque numero: Magis ex inuidia quam iudicio: & potius per aduerſæ factionis ſtudia quam quod vtilitati Eccleſiæ Romanæ conſuleretur, vt factum in electione Eugenij III. monachi Benedictini. Clementis V. & aliorum. Sed mos ille pridem exoleuit, nec duobus his nouiſſimis ſæculis quiſquam ad Papale faſtigium niſi per Cardinalatum aſcendit.

Quod vero Rex addit de iure Regibus adempto in Conciliis, vſque adeo verum eſt, vt ne quidem Reges Galliæ quamquam Romanæ fidei defenſores voluerint in Tridentini Concilij Acta iurare, ſed per ſuos Legatos in Concilium proteſtati ſint, conqueſti ſe & ſuos Legatos indignè habitos, & Eccleſiæ ſuæ iura violata; Neque paſſi ſint hoc Concilium in ſuum regnum admitti. Sed & ius conuocandi Concilia ademptum Imperatoribus & Regibus Papa in ſe traxit. Neque in Conciliis, aut aliis ſimilibus ſolemnibus actionibus Reges regiam dignitatem obtinent, vt plenius docebitur cùm de Conciliis agetur.

*Infra c. 17.* Locus vero Concilio eligitur ad quem non ſit tutus acceſſus Epiſcopis & Miniſtris qui à Papa diſſentiunt. *Aſtia* quidem, ſeu ſaluus conductus eis oblatus eſt à Synodo Tridentina, ſed nemo eorum auſus eſt induere ſe. in hos caſſes, memor Iohannis Hus & Hieronymi Pragenſis qui ſub fide, immo per fidem publicam viui comburio conſumpti ſunt: & gnarus illius axiomatis Romanæ fidei, fidem non eſſe ſeruan-

iandam hæreticis.

Sed de Cardinalium origine & incremen-
s libet agere plenius, & his tenebris inferre lu-
em.

.Cum ergo olim in vna eadémque parœcia, vt
t, plures eſſent presbyteri, qui priores inter eos
enebat, presbyter Cardinalis, id eſt, principalis
 præcipuus dicebatur, teſte Pandulpho * Piſa-
o: quem ſecutus Onuphrius, hiſtoriæ pater, li-
rum de Epiſcopalibus titulis & Diaconiis Car-
inalium ſcripſit. Fallitur enim Bellarminus lib.
e Clericis cap. 16. vbi ait in Synodo S. Gregorij
uæ habetur libro quarto Regiſtri cap. 88. poni
bſcriptiones Presbyterorum Cardinalium: &
ter eos, tres inueniri tituli S. Balbinæ, duos S.
amaſi, &c. Nulla enim ibi mentio Cardina-
um: presbyteri vero eiuſdem tituli quorum ibi
 mentio, nihil aliud ſunt quam Presbyteri e-
ſdem parœciæ, idque ex veteri conſuetudine,
r quam Eccleſiæ ſeu parœciæ vrbium tituli vo-
bantur. Sic Innocentius I. in Epiſtola ad De-
nnium Epiſcopum Eugubinum. *De fermento*
*od die Dominica per titulos mittimus*, id eſt per
rœcias.

Iſtius vero conſuetudinis qua præcipuus ali-
ius parœciæ presbyter, Cardinalis appellaba-
r, etiam hodie ſuperſunt non obſcura veſtigia.
am Pontifex dans titulum & annulum nouis
ardinalibus ſic infit: *Ad honorem Dei omnipoten-*
*ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli & ſancti N.*
*mmittimus tibi Eccleſiam S. Chryſogoni, vel Sabi-*
*&c. cum clero, & populo, & capellis ſuis ſecundum*
*rmam qua committi conſueuit Cardinalibus qui*

* *In lib. de vitis Pontificum in electione Gelaſij 2.*

*eandem Eccleſiam in titulum habuerunt.* Vt refertur lib.1.Sacrarum Cæremoniarum Sectione 8.cap. 12. Sed hæc fiunt dicis cauſa, & (vt loquuntur) pro forma: Suntque meræ voces ſine rebus. Nouus enim Cardinalis inde rectà in Galliam vel in Hiſpaniam; nunquam viſurus titulum ſeu parœciam vrbis Romæ à qua denominatur, & quæ hac concepta formula eius curæ commiſſa eſt. Inde eſt quod Romæ per annos pluſculos, viginti tantum & octo fuerunt Cardinales pro numero veterum parœciarum Romanarum. Erant videlicet ſeptenæ ſub vnaquaque Eccleſia præcipua & Patriarchali, vrbis Romæ. Nam quinta, nempe Lateranenſis Papæ erat domicilium, eoque nomine ſupra alias quatuor eminebat.

Durauit numerus iſte vſque ad Honorium II. anno 1125. teſte Onuphrio: Tunc enim cœpit Cardinalium numerus augeri aut minui ad Pontificum arbitrium. Iamque collapſa Rauennatis & Mediolanenſis Eccleſiæ dignitate, quæ diu fuerant æmulæ Eccleſiæ Romanæ, apud ſolos presbyteros & Diaconos Romanos manſit in Italia dignitas Cardinalitia.

Quod ad Diaconos attinet, vetus Eccleſia Romana ſeptem habebat Diaconos, ſecuta exemplum Eccleſiæ Ieroſolymitanæ, in qua ſeptem Diaconos creatos ab Apoſtolis teſtatur Lucas Actorum ſexto. Eorum munus erat colligere & ſeruare eleemoſynas, & in pauperes erogare, inſtante communione Catechumenos, & pœnitentes templo eiicere: altari ſeu menſæ ſacræ aſſiſtere: panem & calicem Euchariſtiæ de-

fer-

ferre ad ſingulos, immo & ad abſentes: ſacram menſam ferre humeris cum loco eſſet mouenda, legere Euangelium &c. S. Laurentius martyrio coronatus ſub Decio Imperatore anno 252. erat vnus de ſeptem Diaconis Romanis, teſte Prudentio in hymno Laurentij:

*Hic vnus de ſeptem viris,*
*Qui ſtant ad aram proximi,*
*Leuita ſublimis gradu &c.*

Concinit Epiſtola Cornelij Epiſcopi Romani ad Fabianum Antiochenum, quæ extat apud Euſebium lib.6. Hiſtoriæ cap.43. in qua Cornelius ait ſuam Eccleſiam habuiſſe † πρεσβυτέρους τεσσαράκοντα ἕξ, διακόνους ἑπτά, ὑποδιακόνους ἑπτά, ἀκολούθους δύο καὶ τεσσαράκοντα &c. Idque ex ſanctione Synodi Neocæſarienſis, cuius canon vltimus hæc habet: * διάκονοι ἑπτὰ ὀφείλουσιν εἶναι κατὰ τὸν κανόνα, κἂν πάνυ μεγάλη ᾖ ἡ πόλις.

*† Presbyteros quadraginta ſex: Diaconos ſeptem: Hypodiaconos ſeptem: Acolythos quadraginta duos.*

** Oportet Diaconi ſint ſeptē iuxta regulam, etiamſi vrbs ſit maxima.*

Sed pace Eccleſiis parta, & per patem diuitiis, & per diuitias ſuperbia, hi Diaconi cœperunt faſtu intumeſcere, & cum presbyteris de gradu contendere. Auguſtinus teſtis libro quæſtionum Veteris & Noui Teſtamenti, his verbis: *Faleidius duce ſtultitia & Romanæ ciuitatis iactantia Leuitas Sacerdotibus æquare contendit.* Nec multo poſt, *Romanæ Eccleſiæ Diaconi modico inuerecundiores videntur.* Quem faſtum Romanum damnat Hieronymus Epiſtola ad Euagrium. *Quid* (inquit) *mihi profers vnius vrbis conſuetudinem? Quid paucitatem de qua ortum eſt ſupercilium in leges Eccleſiæ, vindicas?*

Sequentia ſæcula auxerunt numerum Diaconorum, & cùm ſeptem non ſufficerent multitu-

dini,alij adiecti ſunt.Qui vero inter Diaconos erat prior ordine, Cardinalis Diaconus dicebatur,id eſt,præcipuus.

Tunc temporis Epiſcopi Romani ab vniuerſo clero & populo Romano eligebantur: veteri more & inſtituto quem habes planiſſimè deſcriptum ab Euſebio libro ſexto hiſtoriæ cap. 29. † vbi memorat quo modo Fabianus in Epiſcopali ſede à toto populo vnanimi conſenſu fuerit collocatus. Sic electus Damaſus I. ſic Gregorius I. qui detrectans Pontificatum ſcripſit ad Mauritium Imperatorem, ne pateretur electionem cleri & populi ea in re valere. Interceptæ ſunt litteræ à Præfecto vrbis & diſcerptæ, ſcriptæque aliæ quibus rogabatur vt quem populus & clerus legiſſet, Imperator confirmaret. Anno demum 1059. in electione Nicolai II. mentionem fieri Cardinalium apud Platinam inuenio, quibus tamen clerum & populum paulo poſt adiungit. Onuphrius dicit Gregorium VII. cognomento Hildebrandum, abſtuliſſe populo Romano ius eligendi Pontificem anno 1072. eius tamen electionem Platina teſtatur factam non ſolum à Cardinalibus, ſed & à toto Clero, ſub multorum laicorum oculis & approbatione. Vnde conſtat non ita pridem electionem Paparum ad Cardinales eſſe redactam. Necquicquam tam abhorret à veteri ſimplicitate quam ſcrupuloſa illa diſciplina quæ circa electionem Papæ hodie obſeruatur. Obſtruuntur cæmento & lapidibus feneſtræ Conclauis, ne quid lucis illabatur. Perueſtigantur interiora domus, ne quis lateat in inſidiis. Cardina-

† Ἐφ' ᾧ τὸν πάντα λαὸν ὑφ' ἑνὸς πνεύματος θείῳ κινηθέντα, ὁμόσε προθυμίᾳ πάσῃ καὶ μιᾷ ψυχῇ ἄξιον ἐπιβοῆσαι, καὶ ἀμελλητὶ ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς ἐπισκοπῆς λαβόντας αὐτὸν ἐπιθεῖναι.

nalibus conclaui incluſi, totidem lecti & menſæ quot homines. Ingeruntur patribus cibi per foramen, panis in fruſta conciſus, potus in pellucentibus lagenis. Ne quid rerum quæ in Conclaui geruntur aut per Emiſſarios, aut per Epiſtolas occultè ſubmiſſas, foras eliminetur ſedula cautio. Ideóque fores omnéſque aditus obſidentur præſidiis. Tum vnicuique Cardinalium prandium ſeorſim, nec fas vnà accumbere, aut cibos inuicem mittere. Primis diebus lautus cibus & Saliares menſę. At ſi tempus in longum traxerint, ortæque, vt fit, diſſenſiones moram attulerint electioni, minuuntur Patrum fercula, & dimenſum quotidianum acciditur: ingẽs feſtinationis incitamentum. Quid alia referam? Electum Papam circumſtare, exuere, rurſus induere, ſublimem ſuper altare locare, pedes oſculari, adorare: mox per dirutam cum impetu feneſtram electi nomen populo ſignificare, vnde diſſonus in plebe clamor, in aliis ficta lætitia, in aliis triſte ſilentium, in pluribus vitulabunda exultatio. Atque hi quidem mox noui Papę ædes inuadere, moliri fores, diripere ſupellectilem, legitimo & conceſſo latrocinio. Nihil hic priſci moris & probi, ſed noua omnia & pars myſterij iniquitatis, occultæque diſciplinæ. Nec ſanctius, quod electus ſuum pileum Cardinalitium cui placuerit dono dat, quam conſuetudinem ſecutus Iul. III. anno 1550. pileum ſuum dedit puero cuidam cui Innocentio erat nomen, ſimię cuſtodi. Leuia hæc præ fœda illa ſuffragiorum nundinatione, qua vnuſquiſque Cardinalis ingentibus præmiis & Principium penſionibus annuis

*Auguſtus Thuanus hiſtoria lib. 6.*

emptus, ſuum ſuffragium huic aut illi Cardinal pretio addicit: nunc factione Hiſpanica, nunc Gallica, aut inter has media Italica præpollentibus: vnde Patres ſciſſi in partes, & factionis diuerſæ, & nunc horſum, nunc illorſum inclinantia ſuffragia. Inter quas moras, depoſitis pignoribus tota vrbe certatur, & ſolutis legibus liber tegreſſus in vrbem fugitiuis atque proſcriptis, ferri omnia ſúſque déque promiſcuâ licentiâ: donec tandem patres ſeſe foribus Conclauis proruunt, proceditque ex tenebris nouus Papa, emptus quidem pretio, ſed qui errare non poſſit in fide, ne quidem ſi velit, ſed cæleſti ſapientia ſuffarcinatus omnia iura geſtat in pectoris ſcrinio. Sic nempe orbi Chriſtiano impunè illuditur, & dum prodigioſo artificio & dolis recentibus ducitur hominum ſtupor, antiquitatis tamē nomen obtenditur: vſque adeo, vt liber ſacrarum Cęremoniarum rem ab ipſo Petro repetat, quē vult authorem collegij huius Senatorum penes quos eſſet electio Romani Pontificis. Cuius aſſertionis ipſum Bellarminum puduit, dum fatetur penes Clerum & populum olim Papæ electionem fuiſſe. Nam quomodo ſeruarent veteres conſuetudines, qui etiam antiquauerunt nouas? Concilium enim Baſilienſe ſeſſione 23. iubet *Cardinales eſſe numero viginti quatuor, nec plures. Sint non minores triginta annis. Sint magiſtri, doctores ſeu licenciati cum rigore examinis in iure diuino vel humano. Sit ſaltem tertia pars vel quarta de magiſtris aut licenciatis in ſacra Scriptura.* Ne fiant Cardinales nepotes ex fratre vel ſorore Romani pontificis. *Inter alia iurent ſe cultum diuinum in Eccleſia ſui tituli, & eiuſdem*

*Lib. 1. ſect. 1. c. 3.*

*dem Eccleſiæ bona conſeruaturos.* Seſſione quarta cauetur ne Papa ſtante Concilio Cardinales eligat. Celeſtinus V. teſte Langio in Chronico Citizenſi, equorum vſum Cardinalibus ademit, iubens eos porro aſinis inſidere. Quę omnia quanquam nupera, tamen exoleuerunt, gliſcente in dies luxu & promiſcua licentia. Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi iuſſit Cardinales vti galero purpureo, mox & veſtis concolor addita. Factum id proculdubio ad imitationem Senatorum veterum Romanorum, quorum latus clauus purpurâ intextus, erat Senatorii ordinis inſigne, ſed & Pontificum Romanorum, & Flaminum Dialium ac Quirinalium veſtis erat purpurea. Ouidius IV. Faſtorum.

*Ad annũ 1294.*

*Li. 1. Sac. Cerem. Sec. 1. c. 3. Platina in Innoc. IV.*

*Illic purpurea canus cum veſte Sacerdos.*

Cęcilius apud Minutium Felicem, Chriſtianos ſic incuſat: *Sacerdotum honores & purpuras deſpiciunt ipſi ſeminudi.* Qua in re illi ipſi qui Senatui huic fauent cum maxime, eius tamen deſiderant prudentiam: debuerant enim hi patres alio quam purpureo colore veſtiri, ne præberent naſutioribus occaſionem ſuſpicandi, in eis impleri prophetiam quæ legitur capite Apocalypſeos VI. *Vidi ego mulierem inſidentem beſtiæ coccineæ plenæ nominibus blaſphemiæ, habenti capita ſeptem, & cornua decem. Erat autem mulier illa amicta purpura & cocco, &c.* Cuius Prophetię difficilior fuiſſet interpretatio, niſi verba ſequentia illam quaſi luce perfunderent? additur enim verſu 9. *Septem capita ſunt ſeptem montes ſuper quos mulier ſedet.* Et verſu 18. *Et ipſa-*

*lier quam vidiſti eſt vrbs illa magna quæ habet regnum ſuper Reges terræ.* Paulus II. teſte Platina primus pannum coccineum donô dedit Cardinalibus, quo equos ſuos vel mulas ſternerent, nimirum vt hæc Prophetia, non in ſolum Pontificem, ſed & in ſingulas Papalis ſedis columnas, & primaria ſubſidia quadrare diceretur.

Quemadmodum autem Papa frequenter iactat (neque id abs re) ſe in imperij Romani veteris iura & titulos ſucceſſiſſe: Ita & hic Senatus Romanus, in veteris Senatus Romani locum manifeſtè ſucceſſit. Indicio eſt nomen ipſum Senatus, tum veſtis purpurea, nec non Apotheoſes, quas vocant Canoniſationes, ex huius Senatus decreto. His adde legatos inde per prouincias miſſos, & cætera veteris illius Senatus imitamenta.

Ex his liquere arbitror quid huius qui Cardinales à veteribus differant. Quod vt planius fiat, libet rem in pauca conferre, & differentias ordine perſequi.

1 Veteres Cardinales erant Presbyteri aut Diaconi parœciæ alicuius, quorum prouincia erat docere populum, & adminiſtrare Sacramenta. At hodierni Cardinales non prędicant Euangelium, nec eis vlla incumbit cura animarum: Sed ſunt Senatores Romani, Regibus pares, Papæ conſiliarij, &c.

2 Tunc, Cardinalem eſſe erat officium, & opus, nunc eſt beneficium & dignitas par regiæ.

3 Tunc nemo fiebat Cardinalis niſi alte-

nus

tius morte. At nunc Papa creat quos,& quot,& quando lubet. Vnde factum eſt aliquando vt numerus Cardinalium per incuriam Pontificum redigeretur ad pauciſſimos. Vſque adeo vt in electione Vrbani IV. duo tantum Cardinales adfuerint,ſi fides Onuphrio. Viciſſim Leo X. vna die creauit octo triginta.

4 Tunc Cardinales Romani agebant Romæ. Nunc vero ſunt vbiuis gentium, & in aulis conſpiciuntur, & ſacro Regum Conſiſtorio interſunt ac præſunt.

5 Nec dubium quin ad Cardinalatum prouehentur aptiſſimi quique,& ætate ac doctrina commendabiles. At nunc purpureus galerus datur pueris & filiis Principum illiteratis: Idque per interceſſionem Principum: habetúrque vt plurimum ratio,non eruditionis aut morum,ſed vel familiæ,vel nauatæ operæ alicuius, quæ non ſemper eſt proba.

6 Tunc,nomen Cardinalis non attollebat presbyterum in gradum ſuis ſymmyſtis ſublimiorem, ſed prioritatem tantum ordinis dabat ſine poteſtate, vt fatetur Onuphrius his verbis. *Nihil dignitatis aut præeminentiæ antiquitus illis dabat eſſe Cardinales.* Nunc Cardinales cęteris Clericis immenſum quantum anteſtant, eóſque ex edito loco deſpiciunt.

7 Res fuit apud veteres inaudita,ex Epiſcopis facere Presbyteros vel Diaconos: id enim eſt præter totius veteris Eccleſiæ inſtitutum: At nunc ex epiſcopis fiunt Cardinales Presbyteri: Ita fit vt Epiſcopus per capitis diminutionem creſcat,& captat ex diſpendio compendium.

8 Tunc temporis, Cardinalis certæ Eccleſiæ ſeu parœciæ alligabatur, Nunc conuerſo more, qui fit Cardinalis liberatur vinculo quo tenebatur aſtrictus ſuo Epiſcopatui: Fidem facit formula nominationis nouorum Cardinalium inſerta libro 1. Cæremoniarum ſacrarum, Sectione 8.cap.3. cuius hæc ſunt verba: *Authoritate Dei patris omnipotentis ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & noſtra. N. Epiſcopum Firmanum abſoluimus à vinculo quo tenebatur Eccleſiæ ſuæ Firmanæ, &c.* Quapropter in promotione noui Cardinalis omnia eius beneficia cenſentur vacantia & impetrabilia, niſi ea deinceps habendi facultas de nouo concedatur à Pontifice.

*Li. 1.Sac. Cere.ſect. 9.cap.14. cenſentur omnia beneficia promoti vacãtia.*

9 Sed & tunc temporis ignorabantur hæc omnia; Capere annulum & pileum purpureum de manu Papæ, poſt pedum oſcula. Claudere & aperire os Cardinalibus nouis. In pompis ſolemnibus, ſummis ſcipionibus ferre quatuor galeros coccineos: Quaſi tacitè loquente Papa, & ſic compellante conſcientias ſpectantium, *Tibi dabo poteſtatem hanc vniuerſam & gloriam, quia mihi tradita ſunt, & cui volo do illa.* Lucæ 4. Hoc nimirum eſt vocare ſeruos ad pileum.

*Li.1.Sac. Cere.ſect. 2.c.3. hos ſequũtur quatuor nobiles, pilea quatuor carmaſina ſupra baculos quatuor deferentes.*

10 Neque vero arbitror, ſi quis olim ex Cardinali Romano factus eſſet alterius vrbis Epiſcopus, nomen Cardinalis retinuiſſe. Nunc res eſſet non ferenda, & ſupplicium morte grauius ſi quis ex Cardinali fieret merus Epiſcopus, adempto pileo.

11 Olim Cardinalium Diaconorum munus

erat ſacram menſam ferre, nunc vero Papam humeris geſtant. Cauſam habes apud Innocentium III. primo libro Myſteriorum Miſſę cap. 5. *Quia*(inquit)*erat Leuitarum geſtare Arcam ſœderis*, quam arcam vocari frequenter in ſacra ſcriptura Deum & Iehouam nemo neſcit. Et hi igitur Deum humeris baiulant, quandoquidem Papa Deus frequenter appellatur in Conciliis, & Decretis, vt ſuo loco docebitur.

---

## CAP. IV.

### *De Ieſuitis.*

MVLTA Sereniſſimus Rex de Ieſuitis conqueritur, quos ait pulueriariæ coniurationis non modo conſcios, ſed & incentores & inſtigatores fuiſſe.

Ad hæc Cuffetellus prolixè: Principio iubet *Regem de his Patribus æquius iudicare: Ieſuitas vſque adeò Regi eſſe fidos & deuotos, vt non dubitent adire quoduis capitis diſcrimen dum proſint Regi, eúmque tueantur. Onerari viros bonos iniuſtis calumnÿs. Chriſtianiſsimum Regem moribus eorum introſpectis, aliter de eis iudicaſſe, eos amaſſe, & fouiſſe & inter familiares habuiſſe. Non ſi quis eorum in caput Regis fuit ſceleratus, idcirco totam ſocietatem affinem eſſe culpæ, aut hoc opprobrium in cæteros inſontes & probos debere redundare.* Eorum doctrinam & in inſtituenda iuuentute induſtriam (qua ta-

men præcipuè ſe in vulgus iactant) Cuffetellus non attigit, fortè oblitus, an per æmulationem.

Habet ergo (ſi huic creditur) Rex Sereniſſimus, quo lętetur, & ſuam vitam putet in tuto locatam pro qua tuenda Ieſuitæ tam ſedulo excubant. Felicem Regem his defenſoribus, & amicis: Neque vero authores vnquam fuerunt conſpirandi in Regem, ſed in Henricum aut Iacobum. Eſtque eorum ſtupor non ferendus, qui diſtinctionum non gnari, putant occidi Regem, quando occiditur vir de facto regnás; ſed quem Papa exauctorandum cenſuerit. Sic nec inuolant temporalia, quandoquidem ea quæ occupauerunt, fiunt ſpiritualia. Talia certe Cuffetellus ſerióne an ioco ſcripſcrit non abs re poteſt dubitari. Neque vero crediderim eum circa coniurationem puluerariam, malle credere confictis rumuſculis, quam actis publicis, quam reorum confeſſionibus, quæ manu eorum ſcriptæ à ſexcentis viris lectæ ſunt, & in publicis ſcriniis aſſeruantur.

Quod vero in Henrici IV. iudicio ſerio triũphant, id ego quomodo ipſis tantopere faueat non video. Quis enim nouit an Rex optimus voluerit Deum imitari vtentem opera improborum ad ea quæ vult exequenda? Quis ſcit an voluerit ad inſtar Vliſſis ſecum habere ventos vtre concluſos, ad auertendam tempeſtatem? Quis ſcit an id fecerit ad obſeruandum præceptum Euágelii, quo iubemur amare eos qui nos oderunt? An & voluit ſuis beneficiis vincere eorum malefacta, ac vt eſt ingenium optimorum Prin-

Principum, malle videri inueniſſe bonos quam feciſſe? At Regis inuictiſſimi conſiliis hac in parte, ſucceſſus defuit: & Rex tantus, belli & pacis artibus iuxta clarus, qui ſubditis peperit quietem, per cuius vigilantiam factum eſt, vt ſubditi tuto dormirent, qui ſe ſibi abſtulit dum ſe dat reipublicæ, infando ſcelere medio in triumpho à fœdiſſima bellua obtruncatus, inſigne dedit documentum quid poſſit irritata ſuperſtitio, quid turbulentæ conciones, quid confeſſiones inſtillantes ſanguinem. Interrogatus enim patricida reſpondit, ſibi Regem occidendi cauſas fuiſſe multas, quas qui noſſe vellet, concionum nouiſſime habitarum meminiſſet. Addebat & Regem Papæ eſſe aduerſum, Papam vero eſſe Deum, Deo autem inimicum eſſe tollendum. Cæterum diſtinctiones & argumenta quibus Marianæ, Franciſci Veronæ, Bellarmini, aliorúmque eiuſmodi ſcripta referta ſunt, homo in cæteris vecors & plumbeus, accuratiſſimè callebat: ſeu legerat hæc, ſeu ab aliis audiuerat.

Quod vero quidam faciunt Ieſuitas Rei litterariç Principes hoc equidem qua fronte aut ore dici poſſit non video. Niſi forte Amphitheatrum honoris Caroli Scribanij, qui ſe turbato ordine litterarum Clarum Bonarſcium inſcribit exemplar eſt eloquẽtiæ & eruditionis comptæ: liber quo non alius poſt litteras natas prodiit ineptior. Stilus ferreus, oratio confragoſa, & de ſultoria vanitas, quæ dum rancidas voces coaceruat, non modo excidit à puræ latinitatis vena, ſed & à ſenſu communi. Hæc ſiliqua ſonora

eſt,ſed cibus eſt porcorum. Ipſe Tullius ſi reuiuiſceret, ita ſcribentem non intelligeret. Nempe conclamatum erat de re litteraria niſi putidus ludimagiſter & ſcutica dignus intermortuam eloquentiam ex inferis hac loquendi ſartagine excitaſſet. Adeo ne quenquam eſſe auerſis litteris natum, vt hæc laudet, aut ferat, aut legens, non indignetur? Nimirum reſpondet ſtilus argumento: & venenata doctrina prodigioſa oratione veſtitur.

At ſedulo excolunt ingenia adoleſcentum, & ex eorum ſchola quaſi ex Muſarum aluearibus prodeunt examina doctæ iuuentutis. Hoc ſi verum eſt, quî fit vt ex quo Ieſuiræ deſudant in Pędagogico puluere, inter ingenia noſtra inoleuerit barbaries & honos ac vis bonarum literarum ſit tantopere imminuta? Vbi nũc ſplendor ille Academiæ Pariſienſis, quæ non ita pridem erat triginta millibus ſtudioſorum frequens? At nunc iacet miſerè deſolata, degenerantibus ſcholis in barbariem ex quo hi literatores occeperunt truncatos authores & deartuatos pueris proponere, & non ipſas artes, ſed artium ἀκρωτηριασμὸν, & minutula compendia docere. Auertunt enim iuuentutem à Gręcis fontibus, nec tingunt ingenia ſucco veteris Philoſophiæ. Da mihi aliquẽ de ſchola Ieſuitarum ſolidè doctum, aut qui poſſit in litteris Latinis aut Gręcis cum Scaligero, Caſaubono, Lipſio, Paſſeratio comparari. Nonne hi quos hodie habet Curia Parlamenti viros doctos & graues, ex Turnebi & Cuiacii Schola, non vero ex Ieſuitarum lacunis prodierunt?

Hanc

Hanc ergo eruditionis famam debent non ſuæ doctrinæ, ſed aſtutiæ qua gratis pueros docent, & Mineualium pueris gratiam faciunt. Dum interea opimas hæreditates adeundo, fundos, domos, legata ampliſſima captando, paucis annis rem fecerunt non mediocriter, & opes infinitas congeſſerunt. Nouum ſane genus aucupij, pro ſtipe menſtrua capere integra patrimonia, & ſi quam in domum irrepſerint, ſpecie religionis, quaſi retiiaculo cuncta conuerrere.

De horum hominum origine & incrementis multi multa, neque mihi animus hæc perſequi. Pauca tantum de nomine, poſt de inſtituto. Nomen ſibi impoſuerunt nouum, nec carens myſterio: videntur enim docere alium eſſe Ieſum à Chriſto, quandoquidem hodie, Ieſuitam eſſe, & eſſe Chriſtianum, res ſint diuerſæ. Cum vero Apoſtoli pro magno duxerint dici diſcipulos Ieſus, hi vero ſe vocent Ieſus ſocios, mirum ni ipſos Apoſtolos ſuperant ſapientia. At debuerant meminiſſe vnum toto Euangelio vocari *Socium Ieſus*, nempe Iudam Iſcariotem quem Ieſus ſic compellat, Matth. 26. verſicul. 50. *ἑταῖρε ἐφ' ᾧ πάρει*, *Socie quorſum ades, aut ad quid veniſti?* Quotieſcunque ergo Ieſuita aliquis venit inuocatus, aut perruptis cuſtodibus interioris admiſſionis regibus adrepit; fas illum iiſdem verbis affari: *Socie ad quid veniſti?* Hoc genus hominum Papę rebus pene conclamatis opportunum attulit ſubſidium, quaſi re ad triarios redacta.

Mitto ea quę aduerſus eos ab aliis Pontificiis *29. Decemb. 1594.*

ſcripta, aut frequenti Senatu acta: Tum quæ in eos à Curia Parlamenti decreta, quę quidem eos arreſto celeberrimo, cameris congregatis pronuntiauit hæreticos, corruptores iuuentutis, publicæ tranquillitatis perturbatores, & perduelles: & toto regno expulit, erectâ ad perpetuam rei memoriam pyramide cum Elogiis inſcriptis.

Mihi ſatis ſit præcipuas nouæ diſciplinæ regulas & axiomata recenſere, ex quibus iudicari poſſit ad ſalutémne Rerum publicarum, an ad perniciem noua iſta ſocietas ſit inſtituta.

1 Principio, iſtius ſocietatis Generalem oportet eſſe Hiſpanum aut regi Hiſpaniarum ſubditum: neque hactenus aliter factum. Quod iuſtam iniicit ſuſpicionem prudentibus, ad promouendas præcipue res Hiſpaniæ, & amplianda Hiſpanici regni pomœria φρατρίαν iſtam coïiſſe.

2 Huic Generali, & ſuis (vt loquuntur) ſuperioribus vouent obedientiam non ſolum *voluntatis*, ſed etiam *iudicij*, quam vocant *obedientiam cæcam*, hæc enim ſunt vocabula ἔντεχνα. Hoc iubet Ignatius in Epiſtola quæ ſubiectâ eſt libro qui inſcribitur *Regulæ Societatis Ieſu*, vbi vult *non ſecus ac Chriſto ipſi, ſuperioribus obtemperari, & Ieſuitas cæco quodam impetu voluntatis parendi cupidæ ſine vlla diſquiſitione ferri, alioqui* (inquit) *perit celebris illa obedientiæ cæcæ ſimplicitas.*

3 Hanc cæcam obedientiam ne quid impediat, ab Epiſcoporum poteſtate & iuriſdictione

ſunt

ſunt immunes & liberi.

4 Iidem docent Papam poſſe Imperatores & reges excommunicare, Excommunicatos Regno priuare: Regno exutos interfici iubere: vt ſupra docuimus ex Bellarmino, Becano, Mariana, & aliis: qui librico nomine à Curia Parlamenti damnati, duo etiam poſteriores tortoris manu cremati ſunt.

5 Aſſerunt quoque Clericos non eſſe Regum ſubditos, ac proinde Clerici rebellionem in Regem non eſſe crimen læſæ Maieſtatis: Emanuel Sa in Aphoriſ. confeſſariorum in voce *Clericus*.

6 Affine iſtud eſt, Clericum debere quidem obſequi legibus Regni, ſed vt id faciat cogi non poſſe, & vt ait Bellarminus lib. de Clericis cap. 28. *Legibus teneri Clericos obligatione non coactiua, ſed ſolum directiua.*

7 *Tyrannicè gubernans iuſtè acquiſitum dominium non poteſt ſpoliari ſine publico iudicio. Lata vero ſententiâ poteſt quilibet fieri executor. Aphoriſmi Confeſſariorum ſub littera* T. *in voce Tyrannus, pag.* 293. *editionis Antuerpianæ.*

8 *Papa poteſt abſoluere ſubditos Sacramento fidelitatis.* Hoc docet Bellarminus toto libro in Barklaium, & ea de re prolixe inferius agetur.

9 *Pontifex poteſt diſpenſare in votis & iuramentis quæ Deus ipſe iuſſit reddi, & quorum ſolutio de Iure diuino eſt,* Bellarmin. in Barklaium capite 21.

10 *In bono ſenſu dedit Chriſtus Petro* (ac proinde Papę) *poteſtatem faciendi de peccato non pec-*

*catum,& de non peccato peccatum.* Bellarm.in Barkl.cap.31.

11 *Cum quis nullis iuſtis indicijs in ius vocatur, quia nemo tenetur ſe ipſum Magiſtratui prodere, idque lex naturæ ſatis docet, aperte & libere ſine vlla tergiuerſatione negare poteſt id cuius gratia accerſitur, quia ſemper clauſula illa intelligitur, vt tenear Dicere.* Andræas Eudæmonoiohannes Cretenſis, in Apologia Garnetti pag.38. Scripſitque de Æquiuocationibus Parſonius Ieſuita Anglus. Extat etiam Æquiuocationis tractatus in Anglia à Pontificiis editus, addita approbatione Henrici Garneti & Blakuelli Archipresbyteri, vbi prolixè hæc diſputantur. *Graſſante* (inquit Tractatus) *per Angliam peſtilentia, quidam Londino, vbi vis maxima erat mali Couentriam venit. Ad portam vrbis occurrit Magiſtratus, qui delato iureiurando ipſum interrogat veniat necne Londino: ille negat ſtrenue & dictis iureiurando fidem facit.* Hoc periurio quicquam peccari negat liber ille, mendatij periuriíque magiſter. Inter alia Garneti quę ipſe manu ſua ſcripſit, per quæ ad varias ſibi propoſitas quæſtiones in carcere reſpondit, die decima Aprilis hoc reſponſum dedit: *Si quis ſuſcepit aut ſuſcepturus eſt conſilium Regis occidendi, is non tenetur verum fateri, licet adducatur ad Legitimum magiſtratum, donec probationes extiterint ad conuincendum ipſum idoneæ.* En latebras paratas parricidio, en mentiendi artem. Quis mirabitur ſi hís magiſtris quibus mentiri pars eſt pietatis, ſontes coram Iudicibus frontem perfricant, & malefactis ſuis obtendunt nebulam ſtropharum, innocenti (vt putant) periurio, & legi-

*Vide Epiſt. Caſauboni ad Frotonem Ducæum in qua plura eiuſmodi ex publicis ſcriniis proferuntur.*

legitima impudentia? Hæ ſunt euaſiones illæ mentales, quæ ſi in Eccleſiam fuerint admiſſæ, nemo erit qui non putet ſibi licere coram Iudicibus infeſtis Chriſtum & verã religionem abnegare. Sic loquendo, *Ego non ſum Chriſtianus, nec Chriſtum colo aut curo, ſed tacite ſecum ſupplendo, vt tibi dicam, aut vt tenear tibi dicere.* Vel ſic, *Iuro me numquam participaturum Sacræ Cœnæ,* tum tacite ſecum, *currendo vel ſaltando.* Similem Arij fraudem, qua Conſtantino impoſuit lege apud Nicephorum libro 8. capite 5.

12 *Nullum tantum poteſt eſſe malum cuius vitandi cauſa confeſſionem prodere liceat.* Eudæmonoiohannes in Apologia Garneti capite 13. & Suares tractatu de Pœnitentia. Sic Bellarminus laudat Garnetum quod rem (id eſt coniurationem puluerariam) ſub confeſſionis ſigillo ſibi reuelatam, noluerit reuelare. De qua nefaria doctrina abunde actum capite ſecundo.

13 *Confeſſio eſt de iure diuino, ſed Regum authoritas eſt de iure humano, leuiori ergo damno Reges omnes quotquot ſunt occiderentur, quam ſi vel vna confeſſio reuelaretur.* Quæ fuit oratio Ieſuitæ Bineti ad integerrimum virum Caſaubonum, & fide dignisſimum, vt ipſe teſtatur in ſua ad Frontonem Ducæum epiſtola. *Pag. 140. Editionis Londinenſis.*

14 *Ad perdendos inimicos licet occidere amicos, ſi tantum ex ea re boni prouenturum eſt, quantum aliquod inſontium necem compenſare poteſt.* Hoc reſpondit Garnetus Catisbeio roganti an nefas eſſet inſontes cum ſontibus pariter exufflari:

vt teſtantur acta publica, neque diffitetur Ieſuita Eudæmonoiohannes in Garneti Apologia pag. 103. & quaſi rectè dictum tuetur. At hic Cretenſis κακὸν θηρίον non vidit Zeloticum iſtum furorem pugnare ex diametro cum Dei bonitate. Deus enim parcit malis ob bonos, hi vero nequidem bonis parcunt ob malos. Immo vero Deus vt ſeruet paucos bonos, ignoſcit multis
[*Matt. 13. verſ. 29.*] malis, non deleturus Sodomam ſi in ea inuenti fuiſſent quinque iuſti. Idem vetat Zizania euelli, ne bonæ ſementis aliquid vnà euellatur.

15 *In conſpiratione aduerſus Reges, licet admiſſos in ſocietatem criminis ſumptione Sacramenti ad ſilentium obſtringere.* Hoc factum à Garneto, Oldcorno, aliiſque Ieſuitis vt coniuratorum conſcientias iniecta religione illigarent, & ſacro horrore percellerent. Cuius rei fidem faciunt acta publica & Garneti aliorúmque cōfeſſiones, neque it inficias Eudæmonoiohannes. O facinus indignum! ô zelotarum ad omne ſcelus proiectam audaciam! Siccine Sacramenta corporis & ſanguinis Chriſti fieri proditionis incitamentum? Siccine tremenda myſteria adhiberi non ad firmandam erga Deum fidem, ſed ad accendendam erga Reges perfidiam? non ad annunciandam mortem Chriſti, ſed ad patrandam cędem Principum, quos ſcriptura Chriſtos Dei nuncupat. Hæccine illa præparatio & ſui δοκιμασία quam Paulus vult præmitti ſacro conuiuio? aut quæ hæc eſt pietas datis ſacroſanctis pignoribus quaſi ſubditis facibus crudelitatem accendere?

16 Hoc

16 Hoc quoque pars eſt Ieſuiticæ diſciplinæ. Si quem habuerint adoleſcentem, cuius animus æſtuet atrocis alicuius ſceleris conſcientia, compingunt hominem in obſcurum conclaue, quod vocatur Camera meditationum, figuris diabolorum circumpictum, ibi miſellum adoleſcẽtem tenebris, carcere, & inedia macerant, & ſpectris terrent. Tum allegatur ad eum aliquis è Patribus qui grauitatem peccatorum oggerat, horrorem diuini iudicij oculis ſubiiciat, & pauitanti ac anxio perſuadeat non aliam ei ſupereſſe viam ad ſalutem, quam ſi ingenti aliquo facinore & Eccleſiæ ſalutari peccata expiet. His artibus ſe inſtigatum eſſe ad audendam Henrici IV. cædem Iohannes Caſtellus faſſus eſt, vt teſtatur quæſtio habita de eo, & eius confeſſio, quæ in tabulario Curiæ Parlamenti aſſeruatur.

17 Salas Ieſuita tractatu 8. diſputatione vnica, ſect.5. hæc habet. *Reſpondetur ſecundò non eſſe peccatum exponere ſe periculo violandi legem Dei incertam & dubiam: Immo interdum non eſſe peccatum, exponere ſe periculo violandi legem Dei certam & indubitatam, nam qui verſantur inter infideles ſunt in magno periculo peccandi* &c. Et paulo poſt. *Religioſus efficaciſſima deberet habere motiua vt probabiliter opinaretur veram eſſe diſpenſationem qua ſecum diſpenſaret Deus, vt matrimonium contraheret ſecundum communem legem, hactenus enim nunquam Deus diſpenſauit: ſi tamen veram probabilitatem haberet, poſſet ad euitanda magna inconuenientia vti diſpenſatione dubia & tantum probabili.*

Sanches lib.9. de debito coniugali, diſp.46.§.15. Docet *non eſſe mortale obſcenas brutorum partes*

*confricare, quia inde non excitatur tam vehemens delectatio, ſed modica quadam* &c. Cætera citare pudor non permittit.

Poſſem infinita eiuſmodi congerere, ex Ieſuitarum ſcriptis quæ non modo peſſundant totam Religionem, ſed & euellunt ex animis ſemina omnia æquitatis naturalis & honeſtatis ciuilis. Vnus Sanches Ieſuita in ingens volumen de matrimonio tantùm congeſſit ſordium impudicarum, & libidinis arcanæ attificia tanta περιεργία excuſſit, vt nihil ad hoc ſint Sybaritici libri, & *molles Elephantidos libelli*. Mihi ſatis erit proferre in medium vnum Toletum Cardinalem, virum cæteris honeſtiorem, & dignitate præcipuum ac præcellentem doctrina, omnique inter Ieſuitas exceptione maiorem. Is ſcripſit librum *de inſtructione Sacerdotum*, cui præfixa eſt approbatio plurimorum doctorum, continentem capita Ieſuiticæ doctrinæ: quorum nonnulla lubet proponere.

18 *Adminiſtratores, Iudices, gubernatores ſeculares conuenti ab Epiſcopis & viris Eccleſiaſticis quod iuſtitiam non ſeruent, ſi quantum neceßitas exegerit, abſque negligentia id non correxerint, poſt trinam admonitionem, ipſo facto ſunt excommunicati* li.1. cap.37. Cui dogmati ſi addas id quod idem auctor ait eiuſdem libri c.13. *Excommunicatus non poteſt exercere actum iuriſdictionis abſque peccato, immo ſi publica eſt excommunicatio facta, ſententiæ nullæ ſunt*: facile comperies omnes regni magiſtratus, & ipſum regem, cadere officio, quotieſcũque libuerit Papæ vel Epiſcopo eos excommunicare: Quo dogmate inſuper datur poteſtas Clericis inqui-

ren-

rendi in geſta magiſtratuum & iudicum, recténe & ſecundum leges iudicent, vt planè neceſſe ſit Clericis eſſe peritis legum ciuilium, ſi quidem de iudicum ipſorum iudiciis ſunt iudicaturi.

19 *Qui tenebantur obnoxij vinculo fidelitatis vel iuramenti alicui liberantur à tali vinculo, ſi is inciderit in excommunicationem* li. 1. c.13.

20 *Cum ex aliqua vehementi paſſione accidit, vt in voluntate inſurgat volitio vindictæ, aut alicuius mali, ſi talis eſt vt non ſit pro tunc in noſtra poteſtate non velle, non eſt peccatum*. li.3. c.1.

21 *Si fœmina à marito concluſa in cubiculo, à quo fugere non poteſt, habétque vir pugionem ad ipſam confodiendam, expectat tamen vt ipſa quieſcat, an licet vxori prævenire & occidere virum? Dico licere, & ratio eſt aperta* &c. li.5. c.6.

22 *Si nobilis non poteſt fugere iniuriam notabilem inferendam, vt ligni percuſſionem paratam, poteſt tunc occidere inimicum* li.5. c.6.

Addit tamen hoc non licere niſi nobilibus, quaſi lex diuina de non occidendo minus nobiles quam plebeios aſtringeret.

23 *Mentiri in confeſſione non ſemper eſt peccatum mortale* li.3. c.9.

24 *Si quis ſtuprum intulit virgini, & promiſit illam ducere, aut cum iuramento, aut ſine illo, tenetur ſub mortali ducere. Si tamen eſſet inferioris multò conditionis ſufficeret eam dotare*, pag.606.

25 *Eſt aliquis qui iuſto pretio non poteſt vendere vinum, vel propter iniquitatẽ iudicis, vel propter emptorũ malitiam, tunc iſte poteſt minuere menſurã, aut parùm aquæ miſcere, & vendere pro puro ac pro completâ menſurâ, iuſtũ exigendo pretium, dum modo non dicat*

*mendacium*, li.8.c.49.

26 *Mulieres accipientes pretium pro actu illicito carnis,non obligantur ad reſtitutionem, quia actio iſta non eſt mala contra iuſtitiam, quamuis ſint virgines & coniugatæ & cuiuſcunque conditionis. Et quamuis accipiant pecunias in exceſſu vltra pretium actus turpis,ſi libere donetur illis*.lib.5.c.19.Quæri poſſet à Ieſuita quodnam ſit iuſtum pretium poſitum turpi iſti actui, & qua lege conſtitutum.

27 *Blaſphemia aliquando fit cum aduertentia, aliquando ſine aduertentia,vt cum homo ira aliqua aut paſſione motus, non aduertens verba quæ proferebat, protulit blaſphemiam: priori modo eſt peccatum, poſteriori vero non ſemper* li.4.c.13.

28 *Qui vouit caſtitatem aut religionem ſimplici voto non poteſt vxorem ducere: ſi ducat,mortaliter peccat: tamen tenet matrimonium, ſed non poteſt exigere debitum,ſed reddere,ſine Pontificia diſpenſatione* li.4. c.18.Mira vero ſeruitus cum habeas vxorem,matrimonio rite copulatam,non poſſe cum ea conſueſcere niſi petita venia à Pontifice, aut niſi ipſa vxor poſtulet.

29 *Fideles ſi ſint in gratia, & ob debitum finem actu coniugali vtantur,merentur in ipſo actu,ſicut in alio bono opere* lib.7.c.5. Magnum vero meritum & ob quod Deus vltro debeat:Ne proferamus quę idem Cardinalis turpi αἰσχρολογίᾳ perſequitur capitib.15.16.& 24.libri 7.pudor impedit,officerent enim honeſtis auribus.

30 Libro quinto c.12. quærit *an ſi vir & vxor teneantur concluſi in Eccleſia vnde exire nequeant,coniugalis actio in loco ſacro ſit peccatum mortale & Eccleſiam polluat*, Reſpondet Ieſuita,*ſi fiat ad vitandam*

*dam incontinentiam licitum eſſe,nec Eccleſiam pollui: ſi ſecus peccatum eſſe mortale.*

31 *Si ebrius non compos rationis fornicaretur, non peccaret.* li.5. c.10.

32 *Dominis temporalibus licitum eſt permittere vſurarios, ſicut permittuntur etiam meretrices ad vitanda maiora mala. Deus enim etiam permittit peccata* li.5.c.37. Concinit Bellarminus lib. 2. de amiſſione gratiæ. cap.18. §. Dicet. *Non peccat Magiſtratus ſi meretricibus certum locum vrbis incolendum attribuat, quamuis certò ſciat eo loco ipſas non bene vſuras. Poteſt enim permittere minus malum vt maiora impediantur.* Eadem habet Emanuel Sa in Aphoriſmis, voce *Iudæus.* Aphor.5. & voce *Peccatur.* Aphor.7. Idemque voce *Fœmina.* Aphor.1. Fœmina non poteſt orare niſi ex Papæ licentia.

33 *Licitum eſt ad occultandam infamiam vel vitæ periculum filios ex adulterio exponere in hoſpitali* lib. 5. c.11.

34 *Adulter poteſt quidem vxori reddere debitum, ſed non habet ius petendi.* Ibidem de maſturbatione quam vocant pollutionem voluntariam, hæc habet li.5.c.13. *Si quis pollutionem deſideraret ob bonum finem ſcilicet ſanitatem, vel ad leuandas tentationes quibus interdiu affligitur non eſſet peccatum.* Quid quod hac in re vult eſſe magnum meritum? *Si* (inquit) *voluntas cohibeat conſenſum, & patienter hoc ferat, eſt materia magni meriti.* Et paulo poſt. *Si confeſſarius dum audit confeſſiones, in tales incidit pollutiones, non ob id tenetur non audire alios.* Vbi frons, vbi pudor? & hæc ferri & probari?

35 De eo qui rem alienam vi aut furto ablatam iniuſte detinet, ſic cenſet. *Nullus tenetur cum*

*vitæ periculo aut famæ rem alterius reſtituere: ſunt enim vita & fama nobilioris ordinis quam res.* Lib.5.c. 37. At ego conſcientiam & Dei timorem putaueram pluris eſſe quam famam; immo & quam vitam.

36 *Cum teſtis accipit pecunias vt falſum teſtimonium dicat quamuis teneatur reſtituere damnum illatum alteri, tamen non tenetur reſtituere pecunias quas accepit vt falſum diceret.* li.5.c.59.

37 De alea & taxillis ſic pronunciat: *Hi ludi non ſic ſunt prohibiti, quin ob recreationem, & cum ſumma parua eſt, liceant etiam clericis* libr.5.cap. 27. Sanctius noſtri Ieſuitæ Turnonenſes qui pretium luſus faciant certum numerum *Pater*, & *Aue*, quem pro victore recitaturus ſit qui in luſu victus fuerit.

38 *Poteſt reus ſine peccato mortali confiteri peccatum ſibi falſo impoſitum, pro cuius confeſſione torquetur: nec hoc eſt mortale, quamuis ſit ob talem confeſſionem ſuſpendendus.* lib.5.c.66. Hic tamen ipſe ſibi lethum conſciſcit, quod peſſimum genus eſt homicidij.

39 De homine capto à latronibus & dimiſſo ſub iureiurando ſe cētum aureos eis daturum, ſic cenſet: *Potuit æquiuoce iurare ratione coactionis; dicendo, iuro me daturum, & intra ſe, ſi mihi libuerit, & tunc non tenetur, quia abſolutè non iurauit daturum.* lib.4.c.22. Idem dicit de eo qui iniuſtè detinetur in vinculis, & ſub fide data redeundi dimittitur. Plus ergo in Ethnicis fuit honeſtatis & conſciētiæ quam in his Patribus. Cicero enim primo officiorum inter malæ fidei exempla refert factum militis captiui qui *iuſiurandi fraude culpam inuene-*

*rat.*

*rat. Cum enim Annibalis permiſſu exiſſet de caſtris,rediit paulo poſt quod ſe oblitum neſcio quid diceret:deinde egreſſus è caſtris,iureiurando ſe ſolutum putabat: & erat verbis,re non erat.*

40 De ſigillo confeſſionis ſic loquitur. *Aduertendum obligationem ſigilli eſſe tantam, vt nulla prorſus cauſa, neque etiam propter ſaluandam vitam propriam, nec propter ſalutem totius Reip.poßit confeſſarius peccatum pœnitentis reuelare,* lib.3.cap.16. Nota vocem *totius*. Ergo multo minus ob Regis vitam.

41 De reo interrogato in iudicio an fecerit aut an habuerit conſcios & participes ſceleris, ſic cenſet. *Cautus debet eſſe reus vt talia verba proferat iuxta ſuam intentionem in ſenſu vero,puta,vt intendat dicere* NON FECI, *puta,in carcere, &* NON HABVI COMPLICES, *puta,in alijs criminibus.* li.4.c.58.

42 De abſolutione ab excommunicatione hoc ait. *Poteſt aliquis inuitus abſolui immo & ignarus & inſcius abſolutionis. Poteſt etiam abſolui,abſens & per litteras,vt & potuit per litteras excommunicari. Poteſt quoque fieri abſolutio per procuratorem, & per commiſſarium ſeu ſubdelegatum, qui non ſit Preſbyter,nec Diaconus. Abſoluitur autem peccator interdum cum verberibus. Abſolutio iniuſta valet. Tum ſi Epiſcopus abſoluit non præmiſſa ſatisfactione tenet abſolutio.* Hæc habes ſparſa toto capite 14.li.1. Quibus adde quod dicit cap.ſequenti. *Excommunicatum & hæreticum poſſe dare abſolutionem in articulo mortis.*

43 *Contritionem habere venalium peccatorum non eſt neceſſarium, hæc enim abſque cōtritione remitti*

*poſſunt*.li.2.c.5. Paulo poſt quærit an homo ſtatim poſt peccatum teneatur de ipſo conteri, & ſibi reſpondet hoc modo: *Probabilius dico cum aliis quod non teneatur ſtatim, etiam ſi recordetur ſæpius commiſſi peccati. Solum enim tenetur tunc non in ipſo complacere, tamen* NON TENETVR POENITERE, *ſed poteſt mentem alio diuertere.* Excipit tamen, ſi ſit tempus periculi vt in morbo aut tempeſtate.

44 *Ordines etiam maiores, etiam Presbyteratum poſſe conferri infantibus nondum vſum rationis habentibus eſt communis doctrina, quamuis non deſint qui contrarium ſentiant: Illud tamen verius* li.1.c.16. Res ſane perbella audire Presbyterum vagientem in cunis: habentem proculdubio eas dotes quas Paulus 1. ad Timot. c.3. deſiderat in eo qui Epiſcopatui deſtinatur.

45 *Ligna comportantes ad comburendos hæreticos non ſunt irregulares & rationem addit, quia dant operam rei licitæ*, li.1.cap.86. Vidi ego leges Fliſcenſis Gymnaſij Ieſuitarum, in quibus cautum ne adoleſcentes ſpectent capitalia ſupplicia ſontium: niſi fuerint hæretici. Hæc enim ſupplicia breui reſtituenda in Galliæ regno, augurantur: & ſibi in hac ſpe blandiuntur. Nos vero Ieſuitis optamus vitam & mentem meliorem.

46 *Multi ſunt iuſti, qui ob nulla, aut pauciſſima, eaque venialia peccata quæ committunt, aut nullius aut paucæ pœnæ ſunt debitores. Hi quia non debent pœnam ſatisfactione non indigent*, li.6.c.21. Mirum ſane inuenire homines qui frontem vſque adeo perfricent, vt auſint contra Scripturam pertendere, multos eſſe homines ſine peccato.

47 Non

47 *Non quia Apoſtolus prohibuit bigamiam, ideo licet inferre, eſſe de iure diuino, cum certum ſit non omnia quæ Apoſtoli inſtituerunt iure diuino fuiſſe inſtituta*, lib.1.c.68. Hoc autem ait, quia Paulus vetat Epiſcopum eſſe bigamum, Papa autem diſpenſat in bigamia, & quoſdam clericos bigamos admittit.

48 De cauponatione quam Papa exercet pro abſolutionibus & diſpenſationibus ſic loquitur: *Dico non eſſe murmurandum contra Papam, qui exigit pro his pecunias, non per modum precij, nam iſta ad ſuſtentationem dantur, qua multum indiget tanta in Eccleſia dignitas*, li.5.c.89. vbi cum multas leges attuliſſet contra Simoniam, addit, Papam hiſce legibus non teneri.

49 *Præceptum audiendi Miſſam, non eſt verbis intendere, ſed ſacrificio adeſſe, etiam verbis non auditis vnde & ſimul præcepto Miſſæ ſatisfieri poteſt, & præcepto recitandi horas: Non eſt autem neceſſe horas perſoluere, quando priuatim recitantur, nudo capite, aut genu flexo*. Li.2.c.13.

50 *Præcepta Dei non obligant homines ad finem præceptorum qui eſt Charitas: ſed ſolum ad actum incluſum in præcepto: Verbi gratia, præceptum non occidere, obligat hominem vt non occidat, non tamen ne occidat ex charitate, vnde impletur præceptum extra charitatem*. Li.4.cap.12. Mirum vero cum tota lex conſtet charitate, vt ait Paulus, Galat.5.verſu 14. poſſe impleri legem ſine charitate: Cumque breuiarium legis ſit amor Dei & proximi, quis credat hominem ſine hoc amore poſſe legi obſequi?

51 *Aliqui volunt quod ſi quis audiret mediam Miſ-*

*ſam ab vno Sacerdote,& reſiduum ab aliquo alio,quod ſatisfaceret præcepto , nam Miſſam integram audiuit: & mihi probabile videtur.* Li.6.c.7.

52 *Poteſt eſſe baptiſmus in lixiuio brodio carnium, vel piſcium,quando non eſt notabilis miſtio,*li.5.c.18.ibidem tamen dicit non poſſe eſſe baptiſmum in niue. Tum miram formam baptiſmi docet,*poteſt* (inquit) *puerum in ciſtella poſitum chorda vſque ad aquam putei demittere.*

53 *Miniſter baptiſmi ſecundum communem Dei legem eſt homo cuiuſque ſexus, ſiue vir,ſiue fœmina, ſiue hermaphroditus, cuiuſque ætatis, ſiue puer, habens tamen vſum rationis,ſiue iuuenis ſiue ſenex:cuiuſque ſtatus ſiue laicus,ſiue Eccleſiaſticus: cuiuſcunque conditionis ſiue ſeruus,ſiue liber; cuiuſque vitæ ſiue Iudæus, ſiue Paganus,* & paulo poſt. *Licet infidelis non crederet ſe quidquam boni facere,& cum irriſione faceret,ſi tamen ad petitionem baptiſandi baptiſaret,intendens facere id quod fecit Eccleſia Chriſtiana, vel vt ille petit, vere baptiſaret.* Li.2.c.20.

54 *Poſſet conſecrare Sacerdos multos cophinos panis & vini dolium.*Li.2.c.25.

55 Religio mihi eſſet,tacere quæ Ieſuita Vaſquez diſſerit lib.3.de Adoratione Diſp.1.c.2.pag. 453.editionis Moguntinæ 1601. *Non ſolum imago depicta & res ſacra authoritate publicæ in cultum Dei expoſita,ſed quæuis etiam alia res mundi, ſiue inanima & irrationalis ſiue rationalis, ex natura rei, & ſecluſo periculo, ritè cum Deo, ſicut imago ipſius adorari poteſt.*Ibid.§.10.p.457.*Fruſtra igitur* Wiclefitæ *obiicie bant Chriſtianis imagines colentibus ipſos quoque modulum ſtraminis adorare poſſe, quod in eo veſtigium aliquod ſit Trinitatis. Idem enim Leontius de modulo ſtra-*

*ſtraminis quod de quacunque re mundi libenter fatetur:tantum abeſt vt abſurdum iudicari debeat.* Et Diſp.3.cap.8.§.113. *Sub forma vermium partes, & reliquias Sanctorum adorare debemus.* Et §.114. *Quod vero apud aliquos incertæ reliquiæ ſunt; non obeſt quo minus eas quas humanis coniecturis & rationibus certas habemus reuerenter colere debeamus. Denique ſicut in* 1.*Diſp.c.*3. *diximus non eſſe peccatum idololatriæ adorare radium luminis, ſub quo Dæmon deliteſcit quando quis putat eſſe Chriſtum, eodem modo ſi quis putans aliquam eſſe particulam ſancti quæ reuera non eſt, merito ſuæ deuotionis non caret.*

Gregorius de Valentia lib.2.de Idololatria c. 7. *Neque abſurde profecto putaueris D.Petrum inſinuaſſe cultum aliquem ſimulacrorum (nempe ſacrarum imaginum) rectum eſſe, cum fideles nominatim ab illicitis idolorum cultibus deterrere voluit.*

Hæc ſunt ſcita ſacræ ſocietatis, hæc ſacra opertanea: quorum quidem bonam partim etiam ab aliis quos idem fanaticus Zelus perculit credi & doceri ſat ſcio: Sed hi pauci ſunt præ aliis Pontificiis qui hæc damnant, & abominantur. Non vſque adeo malè agitur cum rebus humanis, vt tam nefaria pluribus placeant.

## Capvt V.

*Papales tituli, & in Imperatores & Reges vſurpata poteſtas. Quantum Corona Anglicana debeat Euangelio.*

Rex Sereniſſimus in ſua præfatione Monitoria reprehendens Bellarminum ſub Torti nomine Papæ patrocinantem, Sic affatur Imperatorem & Reges ſuos fratres. *Hoc verborum fundamento, Paſce oues meas, immane quàm amplum ſolutumq́; Imperium Pontifici extruat: quo ad libidinem condonare atque adimere regna poßit: huic tamen ſeruituti, non alios quam Chriſtianos Reges addicens. Nec dubito quin pro Imperij veſtri Maieſtate iniuriam tam indignè authoritati veſtræ illatam ſitis grauiter laturi, præſertim cum illis omnibus è veſtro numero qui Romanam amplectuntur religionem, hoc magis quam mihi prouidendum ſit. Nam cum me hæreticis annumeret, cum Iuliano Apoſtata æquet, extra cauſam etiam gregémque Pontificium eſſe putet neceſſe eſt. Eodem itaque iure cum Ethnicis principibus cenſendus ſum, in quos ipſe nihil poſſe Pontificem fatetur. At vos de Pontificio grege eſtis: Vos magnus ille paſtor inſtar ouium ad occiſionem ducere pro libidine ſua poteſt. Cum aſelli auriculas vellet Leo pro cornibus accipi, idem omnes ſentire oportebat: & vos pura fortaſſe nitidáque cute nihilominus vt ſcabie infectæ oues ſegregandi prorſus eſtis, ſi vos cenſura Pontificia tales eſſe iudicauerit: Sic nouum & egregium ſcilicet ſenſum his Chriſti verbis affinxit,*

*paſce*

*paſce oues meas, tanquam hoc ſignificarent Tolle, proſcribe, abdica Chriſtianos principes atque Reges. Illis quoque, Quodcunque ſolueris, quibus poteſtatem Pontifici datam eſſe contendit in omni Iuramentorum, votorúmque, mulctarum quoque & cenſurarum atque legum genere diſpenſandi: Immo & ſoluendi naturale hoc vinculum quod ſubditos ad obtemperandum ſuis Principibus adſtringit.*

Reſpondet ad hæc Bellarminus, ſuo more, ciuiliter, & vt decet agere cum tanto Rege. *Hac omnia* (inquit) *mera calumnia ſunt*, negátque expoſitionem illam horum locorum tam inciuilem & inuerecundam à ſe eſſe allatam. Relegat ergo Cardinalis quæ ſcripſit li.5. de Romano Pontifice ca.7. vbi ex verbis Chriſti, *Paſce oues*, hæc colligit: *Si ergo Princeps aliquis ex oue & ariete fiat lupus, id eſt, ex Chriſtiano fiat hæreticus, poterit Paſtor Eccleſia eum arcere per excommunicationem, & ſimul iubere populo ne eum ſequatur, ac proinde priuare eum dominio in ſubditos. Neque hîc ſolum, ſed & ſæpe alibi eadem diſputat*, precipue vero c.3. li. in Barklaium. *Atque hac eſt ratio* (inquit) *cur & Gregorius VII. & Innocentius IV. in depoſitione Imperatorum, vt oſtenderent iure ſe id facere, verba Domini allegauerint, Quodcunque ligaueris ſuper terram erit ligatum & in Cœlis: Mat.16. & Paſce oues meas, Ioh.21. Nimirum vt ſignificarent poteſtatem ſuam diſponendi de temporalibus.* Vt mirum ſit qua fronte Cardinalis auſus ſit Regi crimen calumniæ impingere, aut quomodo potuerit eorum quæ ipſe tam frequenter & importunè inculcat obliuiſci.

At Cuffetellus mollius rem gerit, *Si inquit Papa vellet inuadere regna, loco motis veris poſſeſſoribus, aut*

*alios pro ſuo arbitrio ſufficere, dignus eſſet quem Principes vt raptorem hæreditatum alienarum incurrerent*, & paulo poſt. *Nihil ſibi Papa arrogat in temporalibus, &c.*

Hæc ſane qui dicit, oportet in hiſtoriis & Paparum decretis planè ſit peregrinus. Nam ſi quis vellet congerere omnia loca in quibus Pontifex faſtuoſis titulis intumeſcit, & Regum capitibus inſultat, is quidem eſſet in re vulgari fruſtra ſedulus. Pauca hæc ſunt è multis. Gregorius VII. qui primus auſus eſt Imperatorem ſolio deturbare, in ferali illa abrogationis formula ſic loquitur, referente Platina. *Henricum Regem Henrici quondã Imperatoris filium qui audacter nimium & temerarie in Eccleſiam tuam manus iniecit imperiali adminiſtratione regiáque deiicio: & Chriſtianos omnes imperio ſubiectos, iuramento illo abſoluo, quo fidem veris Regib. præſtare conſueuerunt*; Hęc fulguritor. Quin & exutum regno, anathematis vinculo poſtea illigat, ante ſtringens gladium materialem quàm ſpiritualem. Factum hoc anno Chriſti 1076. nouo & inuſitato exemplo. Imperium autem ad Rudolphum delatum eſt, qui acie victus ab Henrico & morti proximus, protensâ manu ſauciâ ſic familiares ſuos affatus eſt. *Videtis manum dextram meã de vulnere ſauciam, hac ego iuraui Domino Henrico vt non nocerem ei, nec inſidiarer gloriæ eius. Sed iuſsio Apoſtolica Pontificúmque petitio, me ad id deduxit, vt iuramenti tranſgreſſor, honorem mihi indebitum vſurparem.* Atque in hæc verba eſt mortuus. Teſtis Helmoldus Presbyter, Chronici Sclauorum ca. 29. author, vt illo æuo, optimus: & Abbas Stadẽſis in Chronico anni 1080. Idémque Helmoldus

dus prolixè refert ca.32. & 33. quomodo auctore Papa Henrici filius Henricus in patrem inſurrexerit,& acie fuſum ceperit. At ſenex Imperator, (inquit Helmoldus) *mortuus eſt Leodij,ſtetitq́ corpus eius inhumatum in capella quadam quinque annis. Tanta enim ſeueritate Dominus Papa & cæteri aduerſarij eius in ipſum vſi ſunt,vt mortuum vel humari nō ſinerent.* Lege Auentinum in hiſtoria Boiorum li. 5. Paulum Langium in Chronico Citizenſi ad annum 1105. Faciſculum rerum expetendarum fol.49.& 50. Vſpergenſem,& alios.

Longum eſſet memorare quæ Fredericus Oenobarbus à Pontificibus pertulit. Coronatio eius ſic eſt facta,referente eodem Helmoldo cap. 81. libri 1. Slauonicæ Hiſtoriæ. *Veniente Adriano Papa in caſtra Rex feſtinus occurrit, & deſcendenti de equo ſtrepam tenuit, duxitque per manum eum in tentoriū, facto autem ſilentio locutus eſt Dominus Bauenbergenſis Epiſcopus.* Summa orationis erat petitio coronæ Imperialis per manus Papæ. *Ad hæc Dominus Papa reſpondit, verba ſunt frater quæ loqueris: dicis Principem tuum condignam beato Petro exhibuiſſe reuerentiam. Sed beatus Petrus magis videtur inhonoratus: denique cùm dextram deberet tenere ſtrepam, tenuit ſiniſtram. Hac cum per Interpretem Regi nunciata eſſent, humiliter ait. Dicite ei quia defectus hic non fuit deuotionis, ſed ſcientiæ. Non enim tenendis ſtrepis magnopere ſtudium dedi: enimuero ipſe primus eſt cui tale obſequium dependi. Cui Dominus Papa, ſi quod facillimum fuit, propter ignorantiam neglexit, qualiter putatis expediet maxima? Tunc Rex aliquantiſper motus, vellem melius inſtrui, vnde mos iſte inoleuerit, ex*

*Vide Naucler. Gener. 39. Barnum de vitis Pōtificij.*

*beneuolentia, an ex debito? &c. Diu itaque atque acriter diſputatum eſt. Poſtremo diſceſſerunt ab inuicem ſine oſculo pacis. Timentes ergo illi qui columnæ regni eſſe videbantur, ne forte rebus inactis fruſtra laboraſſent, multa perſuaſione euicerunt cor Regis, vt Dominum Papam reuocaret in caſtra. Quem redeuntem ſuſcepit Rex integrato officio. Omnibus autem exhilaratis & conuentioni adgaudentibus, dixit Dominus Papa, Adhuc ſupereſt quod facere debeat Princeps veſter. Requirat beato Petro Appuliam quam Vuillemus Siculus per vim poßidet.* En benignitatem Epiſcopalem, en humilitatem Apoſtolicam. *Facile eſt barbato imponere Regi.*

Eiuſdem Friderici Imperatoris clariſſimi ceruicem eſſe conculcatam Venetiis ſuper gradibus Templi S. Marci, inſpectante vniuerſo populo additis his vocibus, *Super aſpidem & baſiliſcum, &c.* teſtantur tam multi hiſtorici, vt mirum ſit quenquam poſſe contra ire. Hieronymus Bardi in victoria nauali. Nauclerus generatione 40. Iacobus Bergomenſis in ſupplemento. Petrus Iuſtinianus li. 2. rerum Venetarum. Alphonſus Ciacconus de vitis Pontificum in Alexandro 3. & innumeri alij. Quin & videre eſt hiſtoriam illam Venetiis pictam in Atrio Scrutinij & magni conſilij; cuius tabulæ recenſentur ab Hieronymo Bardi qui tractatum de his edidit.

Innocentius IV. Fredericum II. in Concilio Lugdunenſi diris percuſſit & Principes Germaniæ ad rebellionem ſollicitauit, cumque ei negotium parum procederet, ipſum Soldanum Sarracenum conatus eſt in eum concitare, te-

ſte

ſte Alberto Abbate Stadenſi in Chronico his verbis, *Etiam ad Soldanum Papa nuntios destinauit, eum intendens à familiaritate abſtrahere & amicitia Frederici quondam Imperatoris.* Sed Soldanus religioſior, ſuaſorem perfidiæ abominatus, cum Frederico pacem & concordiam coluit.

Huic ſucceſſit Henricus V I. qui à nonnullis quintus dicitur, Venit is ad Papam Celeſtinum III. vtque erat coronatus Papæ pedibus aduolutus eſt. Ibi quid Celeſtinus egerit diſcimus ex Baronio, qui ad annum 1191. hęc citat ex Annalibus Rogerij. *Dominus Papa* (inquit) *ſtatim percuſſit cum pede coronam Imperatoris & deiecit eam in terram, ſignificans quod ipſe poteſtatem eijciendi eum ab Imperio habet, ſi ille demeruerit.* O fatalem Chriſtiano orbi principum illius ęui vecordiam. Sed alia videamus.

Liber primus Sacrarum Cæremoniarum Sectione 5. cap. 3. refert qua pompa Imperator Romam ingrediatur, qua humanitate à Papa excipiatur. *In phano* (inquit) *ſupra gradibus baſilicæ ante primam porticum ad dextram aſcendentibus, erigitur Suggeſtus ornatus cum throno Pontificali & ſedibus Cardinalium, Prælatorum, & Officialium. Supra quem ſuggeſtum Pontifex pluuiali & mitra precioſis indutus, aſcendit cum ordinibus curiæ paulo ante quam Cæſar appareat. Electus Imperator cum ſuis omnibus ſeruato ordine, vt equum deſcendit, per gradus aſcendit ſuggeſtum. Et vt primum Pontificem videt detecto capite illum genu tangens terram veneratur. Et iterum cum appropinquat ad gradus ſedis genu flectit, demum ad Pontificis pedes peruenit, illos in reue-*

*rentiam Saluatoris deuotè oſculatur. Pontifex hilari vultu Cæſarem aſpiciens, ad oſculum manus & oris recipit. Tum Cæſar iterum genu flexus auri maſſam ad pedes Pontificis offert, habétque verba ad Pontificem gratias agens pro honore ſuſcepto*, &c. Hoc ſi vocari debet humilitas aut benignitas, non ſcio equidem quid ſit ſuperbia & tyrannis. Nam ne quidem maximus Regum Chriſtianorum ſic agit cum viliſſimis mancipiis.

Neque hęc ciuiliora, quæ leguntur capite 3. ſecundæ Sectionis eiuſdem libri. *Cùm Papa per ſcalam quam ſupèrius diximus aſcendit equum, maior Princeps qui præſens adeſt, etiam ſi Rex eſſet, aut Imperator, ſtapham equi papalis tenet, & deinde ducit equum per frænum aliquantulùm. Si Imperator aut Rex ſoli eſſent, id eſt, non eſſet alius Rex, ſoli equum ducerent cum dextra manu. Sin vero eſſet alius Rex, dignior à dextra, alius à ſiniſtra frænum teneret.* & paulo poſt. *Si vero Pontifex non equo ſed ſella veheretur, quatuor maiores Principes, etiam ſi inter eos Imperator aut quiuis maximus princeps adeſſet, in honorem Saluatoris Chriſti ſellam ipſam cum Pontifice humeris ſuis portare aliquantulum debent.* Sequenti ſectione Imperator aut Rex dat Papæ aquam manibus, ídque genu flexo: Primum ferculum infert menſæ: datur tamen hoc dignitati Imperiali quod culinam non ingreditur: Inter accumbendum, Reges poſt primum Cardinalem conſidunt. His omnibus ſubſternitur regula quæ in hac faſtuoſa diſciplina eodem loco habetur quo inter Philoſophos prima principia. *Quod Pontifex Romanus nemini reuerentiam faciat* libro 3. Sectione 1. cap. 2. Atque horum omnium haud

dubiè

dubiè Chriſtus auctor & Apoſtoli.

Ex hoc ſublimi potentiæ culmine cuduntur fulmina in Reges & regna, quibus confoſſus Iohannes Rex Nauarræ regnum amiſit, quod abſente Iohanne inuaſit Ferdinandus Rex Caſtilliæ, non alio iure quàm quia ſic Iulio II. Pontifici placuit, non enim deerant legitimi hęredes qui aduerſus Papam arma non mouerant. Sic Alexander VI. quaſi erciſcundorum toto orbe regnorum à Deo datus arbiter, Luſitanis Indos Orientales, Hiſpanis Occidentales attribuit, fruſtra expoſtulante Atabalippa Rege Peruuianæ, & petente quid hominis eſſet iſte Papa qui ſic daret non ſua. *Nouiſſimè Pius V. Regnum Angliæ Elizabetæ ademptum Philippo Hiſpaniarum Regi dono dedit, nimirum eo modo quo dantur quæ tradi non poſſunt, & quæ iubentur vi eripi. Et Rex noſter Henricus III. à Sixto V. diris impetitus, & Regno exutus, primo fidem ſubditorum, poſt etiam vitam amiſit.

*Genebrard⁹ in Chronico ad annũ 1569. Pius V. regnum Angliæ proſcripſit, præditamque expoſuit. Et anno 1572. Angliæ Regina excõmunicatur & proſcribitur à Pontifice, à quo añno 1569. hæretica fuerat denũtiata, vt inde omni dominio & poteſtate in Catholicos excideret: Ipſique adeo in illã vt Ethnicã & publicanam ſe poſſe inſur

Quid quod nullum eſt in Occidente regnum quod non Papa aſſerat eſſe feudum ſedis ſuæ? nullus Rex quem non ſibi vaſſallum & feudatarium aſciſcat, quaſi qui ab ipſo regnum feudi & beneficij loco acceperit? Habes huius vſurpationis titulos & inſtrumenta apud Steucum Bibliothecarium Papæ libro de donatione Conſtantini, in quibus Reges Angliæ, Arragoniæ, Dalmatiæ, Daniæ, Poloniæ, Hungariæ, &c. agnoſcunt ſuum regnũ eſſe feudum Eccleſię Romanæ, eóque nomine Papæ præſtant ho-

*gere, nec illius mãdatis & legibus deinceps teneri intelligerẽt.*

magium vt vaſſalli & feudatarij: Addito inſuper tributo quod tenentur pendere: Enimuero à Gregorij VII. temporibus Pontifices in eo toti ſunt vt ipſi ſoli regnent, Reges vero & Imperatores ſint Reges titulo tenus.

Pag. 117.

Sed ad rem præſentem nihil tam eſt accommodatum quam hiſtoria Anglicana, in qua videmus Reges Angliæ, tam indignè & turpiter habitos vt ad extremam ſeruitutem nihil deſideretur.

Matthæus Paris monachus Benedictinus, author ſumma fide & diligentia, memorat anno 1170. Henricum II. ſatisfacientem Thomę Archiepiſcopo Cantuarienſi, bis equo deſiliiſſe, bis frænum equi Archiepiſcopalis tenuiſſe. Quin & miſeri Regis tergum virgis conciſum, cædente monachorum mandra, quorum alij ternos, alij quinos ictus eius tergo inflixerint. Neque ſic Papæ ſatisfactum; nam inſuper iuſſit Regem mittere in Palęſtinam manum ducentorum militum, & deinceps pati vt Angli qui in Anglia cauſa cecidiſſent, poſſent Romam prouocare. Quam Regis patientiam Machiauellus libro primo Hiſtoriæ Florentinæ ſic miratur vt magis irrideat. † *Et his quidem* (inquit) *Henricus aſſenſus eſt, ſubiecítque ſe Rex tantus iſti iudicio, cuius hodie puderet quemlibet priuatum.* Quin & addit id factum illo ipſo tempore quo Romani Papam infeſtabant & male multatum non ſæpe vrbe excędere compulerant. *Vſque adeo* (inquit ille) *remota creduntur in maius, & quæ admota contemnuntur, remota metuuntur.*

† Le quali coſe furono da Hẽrico accettate, & ſottomoſſesi, a quel giudicio vn tanto Re, che oggi in huomo priuato ſi vergognarebbe a ſottometterſi. tãto le coſe che payono ſono piu da diſcoſto che d'appreſſo temute.

Huic Henrico ſucceſſit Ricardus, quem idem

Papa iuſſit in Syriam nauigare, quo mortuo frater Iohannes regnum capeſſit. Hic Iohannes conquerebatur Romanis artibus emungi Anglos argento, & plus pecuniæ ex Anglia ſola quã ex vlla cis Alpes prouincia colligi. Huic, quia libertatibus Eccleſiæ (ſic vocant vſurpationes Papales) dicebatur aduerſus, Innocentius III. regnum abrogat, tranſlato regno ad Philippũ Auguſtum Galliæ Regem. Verba Matthei Paris hæc ſunt. *Papa ex conſilio Cardinalium, Epiſcoporum & aliorum virorum prudentium ſententialiter definiuit vt Rex Anglorum à ſolio deponeretur. Ad huius quoque ſententiæ executionem ſcripſit Dominus Papa potentiſsimo Regi Francorum Philippo quatenus in remiſsionem ſuorum peccaminum hunc laborẽ aſſumeret.* Quo metu & domeſticis motibus Iohannes adactus eſt ad conditiones accipiendas quas Pandulphus Innocentij Legatus voluit. Conditiones fuerunt vt Iohannes ad obtinendam remiſſionem peccatorum, coronam ſuam traderet Legato in manus, & ſua regna Angliæ & Hiberniæ Papæ dederet, & ſubiecta eſſe pateretur, & tanquam de feudis Eccleſiæ Romanæ, homagium Papæ exhiberet, mille marcas argenti annuas penderet Pontifici, ſaluis inſuper denariis beati Petri qui quotannis pendebantur in capita. Paruit Rex inuitus, quin & ipſe pactam pecuniam ad Legati pedes depoſuit, qui eam pedibus conculcauit, quaſi rem indignam, ſimul innuens regem & regnum, Papæ pedibus eſſe ſuppoſitum.

*Mat. Paris p. 215. & 223.*

At Rex tam graue iugum iniquo animo tolerabat: Quin & proceres Regni proditam ab eo-

regni dignitatem, & fœdè mancipatam indignabantur, & res nouas non obſcurè affectabant. Nec minus interea Romani æruſcatores ſub religionis obtentu, Angliam exhauriebant. Denique Rex ad extremas redactus incitas, mitius ſecum actum iri credidit ſi ſe & ſua Mahumetanis traderet. Miſit ergo Legatos in Mauritaniam ad Amiralium Murmelinum Mauritaniæ & Bœticæ Regem, ſe ſuáſque fortunas omnes Regi Mahumetano oblaturos, dum eius ope à Papæ tyrannide liberaretur. Renuit Rex barbarus, & Legatos re infecta dimiſit. Vnde aucta regni ſeruitus, & durius actum cum miſero Rege: Nam & repetitum eſt ſeruitutis iureiurandum, & diplomate firmatum, quod non cera vt ante, ſed auro ſignatum eſt, & pro mille marcis duodecim millia extorta. Ex eo Anglia facta eſt pars dominij papalis & patrimonium Petri. Philippóque interdictum ne in Angliam exercitum tranſmitteret.

*Formam diplomatis habes apud Matthæũ Paris anno 1214. p. 234.*

Huic Iohanni ex ægritudine animi mortuo ſucceſſit filius Henricus III. qui ſine cunctatione iurauit in verba Pontificis, & homagium de ſuis regnis exhibuit, & tributum exoluit, manente inſuper capitatione annua denariorum Petri. Ad eum Innocentius IV. Papa Othonem Cardinalem allegat; cui Rex factus obuiam ad genua vſque Legati caput ſubmiſit, Ac ſibi quidem Regis nomen ſeruauit, vim vero & poteſtatem omnem Legato conceſſit. Vſque adeo vt in conuiuio ſedem regiam ſuperbiſſima bellua occuparet, rege in inferiorem locum reiecto. Verba Matthæi Paris hæc ſunt. *Rex in ampliori*

*pliori regia VVeſtmonaſterij pranſurus Legatũ quem inuitauerat in eminentiori loco menſæ ſcilicet in regali ſede, quæ in medio menſæ erat non ſine multorum obliquantibus oculis collocauit.* Iámque ornabat Legatus profectionem ſuam in Scotiam, plenus ſpei, & expectans paria Scotorum obſequia, ſed ingreſſu in Scotiam prohibitus eſt à Rege dicente, *ſe non meminiſſe Legatum in terra ſua vidiſſe, neque opus eſſe.* Interea Romanæ harpiæ religionem miro modo cauponabantur, & mille rei faciendæ artes commiſcebantur, fruſta gemente populo, & medullas ipſas ſibi exugi conquerente. Vſque adeo vt idem author in hiſtoria anni 1241. loquens de reditu Othonis, dicat eum plus extuliſſe argenti ex Anglia quam reliquiſſe, quæ inſtar vitis ab apris depaſtæ & conculcatæ, in pace grauiora quam in bella patiebatur. Pag. 530.

Neque vero id obſcurè fert Bellarminus, aut vſurpatam in Anglia dominationem diſſimulat. In libro enim cui Torti nomen præfixit, hæc ait, *Rex Anglorum duplici iure ſubiectus Papæ, vno communi omnibus Christianis ratione Apoſtolicæ poteſtatis quæ in omnibus extenditur, iuxta illud Pſalmo* 44. Pag. 19. *Constitues eos Principes ſuper omnem terram, altero proprio, ratione recti Dominij* &c. Et nouiſſime in Apologia ſua aduerſus Regem cap. 3. *Conſtat ab Hadriano* IV. *Pontifice datam fuiſſe Hyberniam inſulam Henrico* II. *Regi anno* 1156. *ſub conditionibus multis quas Reges Angliæ minimè ſeruarunt.* Nempe tunc Papa dat regna, quando alicui author eſt inuolandi alienam poſſeſſionem. At tot bella Anglis depugnata in Hibernia, ſatis arguunt Anglos debere hanc inſulam ſuæ virtuti,

non cuiuſquam largitioni. Neque video quæ hæc ſit liberalitas iubere aliquem per vim rapere aliena: maxime vero quando potens eſt poſſeſſor & qui ſe poſſit armis tueri. Sic quando Pius V. dedit Philippo Hiſpano regnum Angliæ, poterat Philippus par pari referre, ſalutando Papam Archiepiſcopum Armeniȩ, aut dignitatem Muphti, ſummi inter Turcas præſulis, ei conferendo.

*Toletus inſtructio ne Sacerdotum li. 1.c.53.*

Hȩc quidem erat facies Angliȩ, tūc cum nox atra errorum Latinis Eccleſiis incumberet: neque eſſet qui contra hiſcere auderet. In qua ſeruitute illud erat ſæuiſſimum, & maxime miſerabile, quod ſimulac aliqua regio Papali interdicto fuerat ſubiecta, aut Rex Regiſque fautores anathemate percuſſi, templorum valuȩ occludebantur, ſacra omnia ceſſabant, campanis ipſis indictum ſilentium, paſſim proiecta cadauera ſine honore ſacrȩ ſepulturȩ, quia profanam gentem ſepelire erat religio ſacerdotibus. Plurimum ergo debet Anglia prædicationi Euangelij, quæ vna cum veritate attulit libertatem, & vna cum errore abſtulit ſeruitutem. Poſſunt vtique Reges Angliæ vſurpare illud Chriſti, Iohannis cap. 8. *Cognoſcetis veritatem & veritas vos in libertatem vindicabit.* Satan enim dum tundit hanc incudem, & Papalis Imperij fundamenta ponit, eiúſque incrementa ſollicitat, offudit populis denſas tenebras ignorantiȩ, ne perviderēt ſua conſilia, & ſacræ ſcripturȩ lucernam ſub modio linguæ peregrinæ occultauit.

Interea nemo non videt quantum in Occidentali plaga immutata ſit facies Eccleſiæ. Nam

quæ

quæ maior immutatio quam vertere Eccleſiam in Monarchiam, & Regnum Chriſti ſpirituale in dominationem temporalem? Eſt enim erectum nouum Imperium Rom. quod ſub titulo religionis, veteris Romani Imperij æmuletur ſplendorem,& formam imitetur: qua de re poſthac plenius.

Neque vero Papa ſegnior eſt verbis quam factis; nec minus loquitur grandia quam facit atrocia. Diſtinctione 22. Canone Omnes, Nicolaus Papa ſic loquitur: *Chriſtus beato Petro æternæ vitæ clauigero terreni ſimul & cæleſtis Imperij iura commiſit.* Si huic creditur, Petrus erat Imperator in terris. Inde & ſequitur Romanos Imperatores antequam Petrus eſſet Romanus Epiſcopus nullum habuiſſe ſuperiorem in terris, poſtquam autem Petrus cœpit eſſe caput Eccleſiæ, cœpit Imperator (ſi Papæ creditur) habere in temporalibus ſuperiorem. Mirum vero quod Chriſtus dederit Petro ius Imperij terreni, vires vero hāc poteſtatem exercendi non dederit: Imperium enim ſine viribus res eſt titulo tenus. Mirum quoque quod ſaltem Neroni non fuerit ab Apoſtolis aut ab Eccleſia ſignificatum, Petrum datum ei eſſe à Deo ſuperiorem in temporalibus, cui obſequi teneretur, ne ignorantiæ excuſationem poſſet prætexere. Nam Nero non obſequens Petro, non poteſt dici peccauiſſe, quia datum eſſe hoc ius in Imperium Petro ignorauit; immo ne de nomine quidem Petrum cognouit. Nec minus mirum eſt quod veterum nemo, ſaltem inter amicos, conqueſtus eſt Epiſcopos Romanos fraudari ſuo iure, nec eis permitti Imperato-

res deponere, aut exauctorare, aut Imperium transferre.

*De ſent. & re iudicata.* In Clementina Paſtoralis, Clemens V. ſic buccas inflat. *Nos tam ex ſuperioritate quam ad Imperium non dubium eſt nos habere, quàm ex poteſtate in quam vacante Imperio Imperatori ſuccedimus,* &c. Ibidémque Siciliæ Regem vocat *ſuum ſubditum, hominem ligium & vaſſallum.* Et cap. fundamenta de electione in 6. *Conſtantinus in ipſa vrbe vtriuſque poteſtatis Monarchiam Romanis Pontificibus declarauit.* En Papas duplici nomine Monarchas. Cui decretali, neſcio qua fronte auſi ſint doctores canonici gloſſam hanc apponere: *Roma fundata à Prædonibus adhuc de primordijs retinet, dicta Roma quaſi rodens manus.* Quin & additur hic verſus, *Roma manus rodit quos rodere non valet odit.* Vſque adeo ipſis Romanis canoniſtis viſa eſt intolerabilis huius decretalis arrogantia, vt voluerint eam hac gloſſa quaſi obelo confodere.

Capite Venerabilem de electione Innocentius III. ſic loquitur: *Sedes Apoſtolica Romanum Imperium, in perſona magnifici Caroli, à Græcis tranſtulit in Germanos,* & paulo poſt *Ius & auctoritas examinandi perſonam electam in Regem & promouendam ad Imperium ad nos ſpectat.*

Sic Pius V. in ferali illa bula quâ in Elizabetam Reginam μακαρίτιω detonuit, ait ſe *Solum à Deo conſtitutum principem in omnia Regna, vt euellat, deſtruat, perdat, diſſipet, & plantet.* Satis quidem pro Imperio; At cum relego epiſtolas Petri Apoſtoli cuius hic ſe ſucceſſorem venditat, nihil tale inuenio, neque enim iactat ſuos titulos,

neque

neque contorquet fulmina, nec Reges de ſolio præcipitat, ſed meram humilitatem ſpirans, totus eſt in cohortationibus ad fidem, ad patientiam, moréſque compoſitos.

Concilium Lateranenſe ſub Leone X. Papam nuncupat totius orbis Principem, Seſſ.1.& *Sacerdotem ac Regem*, ſeſſ.3.& *Imperium ſanctitatis veſtræ.*' Tum *Regale pontificum Romanorum genus.* Vnde & mitra triplex qua redimitur vulgo vocatur REGNVM, neque aliter appellatur toto libro ſacrarum Cęremoniarum.

Circunferuntur Theſes excuſæ Neapoli, Papæ nunc regnanti inſcriptæ cum hoc Elogio, *Paulo V. vicedeo, Reipublicæ Chriſtianæ Monarchæ, Pontificiæ omnipotentiæ aſſertori inuictiſsimo.* Ibidem habes inſtar Pontificis, cui circumpictæ ſunt coronæ imperiales, & Regales, Duciſque Veneti pileus corniculatus: Immo & Turcici Imperatoris apex turbinatus, quaſi loquente pictura, hæc omnia pendere de Papæ nutu & ſubeſſe eius iuriſdictioni.

Qui volet plura alia exempla videre conſimilis modeſtiæ, legat caput tertium Concilij Lateranenſis ſub Innocentio III. vbi Principum ſibi Immorigerorum ditiones iubet ab aliis Principibus Catholicis vſurpari. Et caput ad Apoſtolicę. De ſententia & re iudicata, vbi Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi Fridericum II. fulmine amburit, Imperio exuit, ſubditos Sacramento fidelitatis abſoluit, verbis tumidis, & ſtilo virulento. Et Caput *ſolitæ benignitatis* Tit. 33. vbi cum Innocentius III. Papam Soli, Imperatorem Lunæ comparaſſet, gloſſa ſic rem

explicat. *Igitur cum terra ſit ſepties maior luna, Sol autem octies eſt maior terra, reſtat ergo vt Pontificalis dignitas quadragies ſepties ſit maior Regali dignitate.* Inficetus Gloſſator rationem magnitudinum nihilo plus calluit quam ſenſum ſcripturæ: Sed hæc in libro tantæ authoritatis, & qui decreta Eccleſiæ Romanæ continet legi & ferri ſanè mirandum eſt.

Ex his omnibus puto ſatis ſupérque conſtare quę ſit mens Paparum, & quantum ſibi iuris & poteſtatis arrogent, ne quis apud rerum imperitos producat Papam loquentem ficta modeſtia. Quod ſane facit Cuffetellus, aſſerens Papam nihil ſibi iuris tribuere in temporalia: Qui dum Papas inuitos vult docere humilitatem, apud ſuos fidem non inuenit, & ſibi apud ipſum Papam & Ieſuitas multam cõflauit inuidiam. Dum enim hæc ſcribit in Gallia, ab ipſa vrbe ἑπταλόφῳ Bellarminus conſcio Papa, ideóque probante, edidit aduerſus Barklaium librũ exitialem Regibus, qui totus in eo eſt vt probet Papam poſſe Regna dare, adimere, transferre, & Reges non aliter accipere, quam opilio arietem furioſum aut cornupetam. Idémque poſſe Papam in Reges malos quod Sacerdos Ioiada in Athaliam Reginam, quam idem Pontifex non modo regno, ſed & vita priuauit. Nam (inquit) cap.27. *Cum Papa iudicat Regem, vel etiam deponit, nihil agit contra ius diuinum, quoniam ſuperior inferiorem iudicat, Paſtor ouem, Pater filium, Præpoſitus ſubditum.* Addit paulo poſt, *Securus affirmo potuiſſe Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum tempore mortalitatis ſuæ diſponere de temporalibus omnibus, & Reges ac Princi-*

*Principes Regnis Dominijſque priuare: & hanc poteſtatem ſine dubio Vicario ſuo conceßiſſe.* Notabit Lector, Nam non eſt dubium quin Chriſtus in terris agens potuerit Reges omnes deiicere ſolio, ſed & necare: In hanc poteſtatem ſi Papa ſucceſſit, certum eſt omnium Regum fortunas, immo & vitam eſſe in manu Pontificis. Hic tamen vnum eſt diſcrimen quod Chriſtus poteſtate quam habuit vti noluit, ne quidem cum inter duos ſuper diuidunda hereditate electus eſſet arbiter: At Papa vult vti poteſtate quam non habet: Nam ſi Papa eſt Chriſti Vicarius, certum eſt non eſſe ei datam omnem poteſtatem quam Chriſtus habuit, ſed eam quam exercuit & Apoſtolis diſertè tradidit.

Tam ſceleratæ doctrinæ ſubſternit fundamentum impium, capite 21. *Diſpenſat* (inquit) *Pontifex in votis & iuramentis quæ Deus ipſe iuſſit reddi, & quorum ſolutio eſt de iure diuino*, vt non mirum ſit ſi Papa liberat populos ab obedientia Regibus debita, quam Bellarminus ait eſſe de iure humano, cum etiam gratiam faciat iuris diuini, & (vt loquuntur) diſpenſet à Dei obſequio.

Quid quod ipſos infideles & eorum Regna Papæ ſubiicit. *Supra*, inquit, *docuimus cum S. Thoma poſſe à ſummo Pontifice priuari quoſcunque infideles dominio quod habent ſuper fideles.* Cum ergo Turca inuaſerit dominationem in Eccleſias Syras, Gręcas, & Ægyptiacas, poteſt à Papa, aut toto hoc Imperio, aut Imperij parte multari. Cur ergo in re tam ſalutari Papa non vtitur ſua poteſtate? an erga Imperatorem non peſſimum tan-

gitur miſericordia, & vtitur clementia? An & bene ſperat de eius reſipiſcentia? An potius fidem Turcæ datam religiosè ſeruat: quia Turca non eſt hæreticus, ſed tantum infidelis, & huic quidem fides ſeruanda eſt, illi vero non item?

Sed nihil eſt tam indignè ab eo dictum, neque in Principes tam ſæuum, quam quod dicit cap.31. vbi loquens de ſententia qua Papa Regem aliquem iniuſtè depoſuerit, (nam & hoc poſſe fieri fatetur) ſic ait. *Quod autem dicis iniuſtam ſententiam non lædere eum in quem fertur, verum eſt quando is in quem fertur eam humiliter tolerat & obſeruat, donec iniuſtitia vel potius nullitas eius manifeſte ſe prodat.* Et cap.17. *Si forte Princeps ſpiritualis (id eſt Papa) abutatur poteſtate ſua iniuſtè excommunicando Principem temporalem, vel eius ſubditos ſine iuſta cauſa ab obedientia eius abſoluendo, & eo modo perturbet ſtatum Reipublicæ temporalis, peccabit Princeps ſpiritualis, ſed non poterit tamen Princeps iudicium ſibi ſumere de ſpiritualibus rebus, aut ſpiritualem Principem iudicare.* Nempe vult Principem abdicatum iniuſte à Pontifice, parere iniuſtæ ſententiæ, nec contra hiſcere, nedum acta eius reſcindere: Proh Dei atque hominum fidem, eo ne homines deueniſſe ſtuporis & vecordiæ vt ferant, immo & laudent homines qui volunt Reges vnctos Domini, & ſummos in terris Miniſtros accipi vt viliſſima pecora, & iniuſtè damnatis nequidem fieri conquerendi copiam, aut contradicendi, aut reſcindendi acta iſtius Principis ſpiritualis iniuſtè attrectantis ſpiritualia? Cedant loco Principes, renuntient vltro regno,

quan-

quanquam iniuſtè damnati à Papa, ad cuius nutum debent regnate Principes: non quidem vt vox *nutus* (ait Bellarm. cap. 19.) ſignificet aſſenſum, ſed eo ſenſu quo poeta ait de Ioue

*Annuit & nutu totum tremefecit olympum.*

## CAP. VI.

*Nouem temperamenta quæ affert Bellarminus, ad molliendam huius doctrinæ aſperitatem.*

VIDIT Bellarminus huic doctrinę parata multorum odia, & Principum offenſionem. Idcirco quibuſdam diſtinctionibus conatur mitigare rei aſperitatem, & prefractam illam Papæ in Reges dominationem ex abrupto in planum deducere. Diſtinctiones iſtę ſeu temperamenta, numero ſunt nouem: quæ quia paſſim infercit, & nullibi non ingerit, libet hic ponere omnia ſub aſpectum, & ſingula ſeorſim expendere.

I. Prima & ſexcenties ab eo repetita diſtinctio hæc eſt. Papam non habere dominationem directam in temporalia, & in regna, ſed tantum indirectam: Atque ea in re non dubitat opponere ſe Canoniſtis, & multis huius æui ſcriptoribus, vt Peſantio, Boſiis &c. qui Papam volunt directum eſſe Dominum totius orbis & omnium temporalium.

At profecto ſub ſpecie agendi cum regibus clementius, eis manifeſtè illudit: quādoquidem

poteſtas illa indirecta tantundem habet virium ad deturbandos reges, & transferenda ſceptra quam ſi directa vocaretur. Habebunt ergo Reges (ſi Deo placet) quo gaudeant, & ſe abunde ſolētur. Nam ſi diris papalibus fuerint pulſi Regno, id non fiet directe, ſed tantum indirectè. Ita ſi ſontem ad capitis pœnam in publicum productum aſtans ſacrificulus ita compellet; ſis bono animo mi homo, non enim decollaberis enſe, ſed tantum acinace, mitigauerit proculdubio ſontis dolorem non mediocri ſolatio. At Regi exuto & pulſo difficile eſt ſatisfacere diſtinctiunculâ. Perinde enim eſt ei quanam ratione ſpolietur imperio, quandoquidem ſeu directa poteſtate id fiat ſeu indirecta, ſemper regnū amittit. Neque vero exiſtimo rem quæ fit iniuſtè viâ directâ poſſe fieri iuſte viâ indirectâ. Nec ſi tu non debes mea rapere directe, credibile eſt te iure id facere indirectè. Nec ſi quis obtorto collo trahatur in carcerem, melius cum eo agitur ſi obliquâ viâ trahatur quam ſi rectâ. Nec ſi brachio ſolo trahatur quam ſi impellatur toto corpore. Quid quod Cardinalis indirectam iſtam Papę in regna poteſtatem fulcit argumētis quibus conficitur eſſe omnino directam? Sic cum aſſerit Papam à Chriſto accepiſſe eam poteſtatem in Reges & regna quam Chriſtus habuit cùm eſſet in terris, nonne (ſi hæc ratio valet) oportet Papæ poteſtatem in regna eſſe directam, quippe cum Chriſtus iam tunc fuerit & ſit directus Dominus omnium regnorum? Quid autem ſibi vult ſimile illud de paſtore abigente aut ſegregante arietem vitioſum? Sane ſi Papa habet

bet in reges eandem poteſtatem quam Paſtor in arietem, oportet ſit directa Papæ poteſtas, talis enim eſt poteſtas opilionis in arietem.

2 Huic temperamento affine eſt alterum,cóque pariter fraudulentum, cum dicit Papam habere poteſtatem in temporalia, quatenus attingunt ſpiritualia,& ad ſpiritualia ordinantur.Sed per id nihil minuitur de abſoluta Papæ poteſtate in omnia temporalia. Immo nihil eſt in ciuili ſocietate tam ſordidum, aut tam alienum à cognitione Eccleſiaſtica,quod non per hanc diſtinctionem Papæ ſubiiciatur: nihil enim eſt temporale quod non aliquo modo pertineat ad ſpiritualia.Eſt enim Chriſtiani officium, & pars pietatis, agere bona fide & conſcientia in pactis & conuentis,in emendo,vendendo, contrahendo, poſſidendo, regendo Rempublicam aut familiam. In his omnibus opus eſt bona conſcientia; quod certe ſpirituale eſt. Si ergo in his omnibus Papa eſt Iudex,nihil erit quod non ſit Pontificię cognitionis, & ſub obtentu irrogandi pœnas ob peccata,poterit Papa res alienas interuertere,pecunias,fundos,domos ad ſe trahere.Et hoc facto cauſari ſe attrectare temporalia reſpectu ad ſpiritualia,poteſtate non recta, ſed indirecta. Sic Papæ erit recidere pretia mercimoniis,hoc enim pertinet ad iuſtitiam. Figere leges ſumptuarias, id enim eſt temperantiæ:& datis arbitris lites cóponere, hoc enim pertinet ad charitatem, ſemperque in omnibus malefactis peccatur aduerſus aliquam virtutem Chriſtianam, quæ ſane eſt res ſpiritualis,& pertinet ad conſcientiam. Enimuero, Pontifex voce iſta ſpiritualitatis ad ſe trahit

temporalia: & ſub titulo ſpiritualis poteſtatis vſurpat temporalem. Atque ideo vocis iſtius facta eſt latior ſignificatio, vt quaſi ſagena latior plura conuertat. Nam felici hoc ſæculo ſpiritualia dicuntur non tantum Dei dona cæleſtia aut virtutes Chriſtianæ, ſed & fundi & prouentus Eccleſiaſtici. Hoc pacto temporalibus accreuit dignitas dum fiunt ſpiritualia. Nec deerunt Papæ artes per quas quæcunque ſunt ſub ſua ditione temporalia fiant ſpiritualia. Sed ne his immorer, dico ego Bellarminum hac ſua diſtinctione eo prolabi quod vitat cum maximè; & Papæ adimere omnem poteſtatem Reges deponendi: nam ſi Papa non habet poteſtatem in temporalia, niſi quatenus attingunt ſpiritualia, clarum eſt Papam non poſſe Dominos temporales punire aliis pœnis quam ſpiritualibus. Qualis enim eſt cuiuſque poteſtas, tales pœnæ quas irrogat.

III. Iam audi aliam diſtinctionem quæ mihi non videtur ad fidem, ſed ad riſum comparata. Capite 12. libri in Barklaium, & ſæpe alibi hæc dicit. *Quando proprie loquimur, dicimus Pontificem habere poteſtatem iu temporalibus, non autem habere poteſtatem temporalem qua Pontifex eſt.* Tum illud, *Iure diuino poteſtas in Reges non proprie temporalis, ſed quæ ſe extendat ad temporalia, Pontifici Chriſti Vicario attributa eſt.* Dignam ſane laude modeſtiam, & egregium temperamentum quod ſic minuit Papæ poteſtatem vt magis augeat. Idem enim de Deo dici poteſt; Eſt enim Dei poteſtas non temporalis, ſed tamen habet poteſtatem in temporalia. Durum vero poſt res regibus ereptas, eos vo-

vocare ad litigandum de vocibus, & reges fraudibus circumuentos diſtinere Grammaticalibus diſtinctionibus, non vt recuperent amiſſa, ſed vt ſciant quem titulum debeant inſcribere ſuæ calamitati, an ſcilicet id fecerit Papa poteſtate ſua temporali, an poteſtate in temporalia, an directa, an vero indirecta. Mihi profecto ſi vlla ſupereſt gutta ſenſus communis hæc videntur ad ludibrium dicta, & maiorem contumeliam. Nã Cardinalis fatetur Reges habere ſummam poteſtatem temporalem, quam tamen eis mox adimit, dum facit Papam habere ſummam poteſtatem in temporalia. Vtique nemo dixerit Regi eſſe ſummam poteſtatem in temporalibus, qui poteſt alterius iudicio temporalibus exui. Quẽadmodum igitur dicere Alexandrum eſſe hominem, ſed non eſſe animal rationale; implicat contradictionem: Ita dicere aliquem eſſe ſummum Principem temporalem, ſed ſubeſſe alteri in temporalibus, plane eſt ἀσύςατον, & ſecum pugnans. Non enim alia de cauſa aliquis dicitur eſſe ſummus Dominus temporalis, quam quia ſummè dominatur in temporalia. Quid quod ipſi Pontifices non modo agnoſcunt Reges non habere Dominum aut Principem temporalem ſe ſuperiorem, ſed & eos non habere ſuperiorem in temporalibus? Capite *Per venerabilem, qui filij ſint legitimi*, vbi Papa dicit, *Regem non habere ſuperiorem in temporalibus*, & ibidem diſerte dicitur Regem Francorum nullum in temporalibus ſuperiorem agnoſcere. Debuerat Innocentius dicere Regem Francorum nullum agnoſcere ſuperiorem Principem tempora-

lem, non vero nullum ſuperiorem in temporalibus. Sed nullus erat tunc Bellarminus, nullus Ieſuita, qui bifurcatis diſtinctiunculis oculos configeret.

IV Eiuſdem farinæ eſt diſtinctio quam Bellarminus affert cap. 3. in Barklaium vbi populum reſponſantem Papæ & negantem eſſe penes Papam eximere populum à Regis obedientia, Papa ſic increpat. *Iam indocilem omnino te prabes cum ad eadem ſemper reuolueris: Non ego tibi gratiam facio præcepti naturalis vel diuini cum ab obedientiæ vinculo te abſoluo, non enim permitto vt Regi non pareas quod eſſet contra ius diuinum: Sed facio vt ille qui tibi rex erat non ſit tibi deinceps Rex.* Magnam vero Papę benignitatem, ſi ad perdendos Reges non ἀθρόως, & vno impetu, ſed per gradus accingitur, exauctorando prius regem, deinde populum abſoluendo ab obedientia iureiurando promiſſa. Sed Bellarminus petit τὸ ἐν ἀρχῇ aſſumens vt conceſſum id quod præcipue controuertitur, Papam nimirum poſſe facere vt qui eſt hodie rex, cras non ſit. Nam quomodo potuit Henrico auferre regnum quod ei non dederat? Eripiat Papa quæ ipſe dedit: At quæ ſunt diuini muneris accedente inſuper conſenſu & Sacramento populorum attentari & violari à Papa ſine flagitio non poſſũt. Nam vbi aut quando Deus hanc poteſtatem Papæ conceſſit? vbi eſt vel minimus apex hac de re in Scriptura? Quid ſimile vnquam factum ab Apoſtolis aut eorum diſcipulis, maximè cum deterrima monſtra & belluæ magis quam homines tenerent tunc temporis gubernacula generis humani? Neque vero mirum ſi Papa faciat regem

non

non eſſe regem, cum etiam faciat coniugem quãuis fidam & non adulteram, non eſſe coniugem, ſeparans legitima coniugia Deo auctore & teſte contracta, contra Chriſti mandatum, vetantis, ne quod Deus iunxit homo ſeparet. Pari audacia facit filium non cenſeri filium, immo & peccatum non eſſe peccatum, vt dicit idem Bellarminus c.31. *In bono* (inquit) *ſenſu dedit Chriſtus Petro poteſtatem faciendi de peccato non peccatum, & de non peccato peccatum.* *Mat. 19. verſ. 6.*

V. Idem Bellarminus ne Papa ſoluens vincula fidelitatis Iureiurando ſancitæ, videatur pugnare cum iure diuino, ſubinde hanc diſtinctionem affert. *Non ignorabam* (inquit) *ſeruire, & obedire regi, eſſe iuris diuini, ſed dixi eſſe iuris humani habere hunc aut illum Regem.* Hanc diſtinctionẽ quiſquis ſedulo perpendet, facile animaduertet Bellarminum, fateri quidem in genere obſequium erga Regem eſſe iuris diuini, ſed id mox negare in ſingulis: vt ſi faterer hominem quidem eſſe rationalem quod ad ſpeciem, mox tamen id negatem de ſingulis indiuiduis. Enimuero ſi hæc diſtinctio admittitur nunquam obedientia erga Regem erit de iure diuino, quia ſubditi nunquã iurant in verba Regis in genere, ſed Henrici aut Ludouici. Quod ſi obſequi Regi eſt de iure diuino, ergo & obſequi Henrico aut Ludouico, quia hi ſunt Reges. Nam pari ratione dicerem fidem quidem ſeruare eſſe iuris diuini, at non ſeruare Titio aut Mæuio. Hic color adhibitus viam ſternit ad omnem perfidiam, non enim ineuntur pacta cum genere aut Idea, ſed cum ſingulis hominibus. Quod ſi quis Bellarminum afficeret

contumelia, non opinor admitteret ſe excuſantem iſto modo, & cauſantem, Deum quidem vetuiſſe noceri proximo, at non Roberto Bellarmino. Quod ſi cui probatur tam putidum effugium, cur non idem liceat dicere de pontifice? fac enim ſit Apoſtolus, fac Petri ſucceſſor, dicam tamen Chriſtum quidem iuſſiſſe nos dicto audientes eſſe Paſtoribus, at non Clementi aut Bonifacio: quos vt habeamus Pontifices iuris eſt humani, non diuini. An putamus Deo putidis diſtinctionibus poſſe fucum fieri? aut pellucente hac nebula eius oculis offusâ, poſſe tegi ſubditorum erga Reges perfidiam? Nouit enim Deus populum Sacramento eſſe obſtrictum, non regi indefinitè, ſed huic Regi: quo ſuperſtite non potes ſine flagitio in eum rebellare. Faciat ergo Papa ne hic Rex ſit, hic homo, tunc demum fatebimur poſſe Papam ſoluere vinculum obedientiæ promiſſæ non tantum huic Regi, ſed & huic homini. Sublato vero Henrico aut Ludouico quo modo fides debita Regi in genere manebit illibata, cum nullus alius ſit Rex in Gallia? Cum enim Gallia non poſſit eſſe ſine rege, & ipſa mors regis defuncti proximum ſanguine, illo ipſo momento veſtiat Imperio, dicat mihi Cardinalis quis poſt exauctoratum à Sixto V. Henricum III. eſſet Rex in Gallia, aut quem in eius locum ſuffecerit, Nam adimere Galliæ ſuum Regem, nec alium ſufficere certiſſima eſt rerum euerſio. Tunc ergo ſcire vellem cui regi obſequi, vel iure humano, vel diuino Galli tenebantur.

In his omnibus tanta eſt veritatis ἐνέργεια, vt Bel-

Bellarminus ſecum ipſe diſſidens, poſtquam cõceſſit obſequium erga Reges eſſe iuris diuini, id mox neget. Probat enim Thomæ ſententiam, ſic loquens cap.21. in Barklaium. *Quare idem ſanctus Thomas loco citato 2.2. q.10. art.10. & qu.12. art.2. tanquam rem certam & exploratam ponit dominia & Principatus politicos non eſſe de iure diuino: ſed de iure humano, cui nemo doctus contradicit.* Atque in hac tota quæſtione ita ceſſim pugnat & timidè, ita parum ſe explicat, vt aut ſibi ipſe non credere, aut ſenſus ſuos vltro inuoluere videatur. Inde eſt quod declinans quæſtionem, & aſtute flexo ſermone, dicit eſſe iuris humani vt hunc aut illum Regem habeamus: quod ſane eſt extra rem: Nam quæſtio non eſt de habendo rege, ſed de obſequendo regi cum habeas.

VI Hoc quoque eſt inter temperamenta quibus Bellarminus Papæ poteſtatem mollire conatur. *Poteſt (inquit) Pontifex alteri regnum conferre, non pro arbitrio tamen cui libuerit: ſic enim verè precario reges regnarent, ſed cui iure debetur, ſiue ſucceſſio, ſiue electio locum habeat. Et ſi forte nemini debeatur, cui ratio dictauerit eſſe tribuendum*: libri in Barklaium c.12. Hoc quidem tu contra hiſtoriarum fidem, & noua experimenta, opinor etiam contra tuam ipſius mentem. Nonne Bonifacius VIII. conatus eſt regnum Galliæ Philippo pulchro ademptum ad Germanum Imperatorem transferre, cum tamen Philippus haberet filios & agnatos complures? Super hac re habeo diſerta verba Pauli Æmilij lib.8. *Iam Bonifacius Pulchrum hoſtem iudicarat, Franciæ Sacris interdixerat, Francorum regnum velut ſolio vacuo iuri*

*ditioníque Imperij Auguſtorum attribuere adiudicaréque ac addicere ſe effatur.* Idémque auctor eodem libro dicit Martinum Papam attribuiſſe Carolo Valeſij Comiti regnum Tarraconenſe, quod tamen ſatis conſtat nullo iure ad eum pertinuiſſe. Quid memorem Carolum Andegauenſem quẽ Clemens quartus ex Gallia exciuit ad inuadendum regnum Neapolis atque Siciliæ? An habuit Papa rationem proximitatis? aut quonam iure potuit Carolo regnum Neapolitanum deberi? Sic Innocentius III. regnum Angliæ ereptum Iohanni dedit Philippo Auguſto Regi Frãcorum, cum tamen haberet Iohannes Henricum filium admodum puerum, paternorum criminum (ſi tamen erant crimina) plane inſontem. Sic Iulius II. regnum Nauarræ Iohanni ereptum tranſtulit non ad filios aut agnatos qui erant multi: ſed ad Regem Caſtilliæ nullo conſanguinitatis vinculo Iohanni deuinctum. Idem fecit Pius V. Elizabethæ Reginæ Angliæ, cuius regnum dedit Philippo Hiſpaniæ regi, nulla habita ratione legitimorum ſucceſſorum. Quid? cùm Papa Regnum aut Rempub. ſubiicit interdicto, & obiicit primo cuique rapienti, an transfert regnum ad eum qui iure electionis per comitia, aut ſanguinis proximitate ad regnum vocatur? Perrara ſunt exempla tranſlationis regni à patre in filium aut in proximum ſanguine, niſi cum Papa geminato ſcelere & violatione ipſius naturæ, filium in patrem cõcitauit, vt factum eſſe ab Henrico V. quem Papa in patris perniciem inſtigauit, ſupra memorauimus. Transfert ergo Pontifex regna pro arbitrio, non habita ratione eius cui vel ex conſanguinitate,

tate,vel per electionem regnum debetur; Neq; id negat Bellarminus; addit enim *aut ſi forte regnum nemini debeatur,ei confert regnum cui ratio dictauerit eſſe tribuendum.* At hæc ratio quid eſt niſi Papæ voluntas? qui pro ſua ſapientia iudicat & decernit de cauſis abdicationis, & de eo ad quẽ regnum ſit transferendum? Eligit autem nõ eum cui debetur regnum iure ſucceſſionis, ſed eum cui plus virium; & cui Rex legitimus minus poſſit reſiſtere; vt fatetur ibidem Bellarminus, *Leonem tertium Imperium Occidentale à Græcis ad Francos tranſtuliſſe,quoniam ipſi in Occidente potentiſſimi erant.* *Libro in Barklaiũ c. 12.*

VII. Nihilo verius eſt quod ait Bellarminus eodem in Barklaium libro, c.7. *Summi Pontifices* (inquit) *conſueuerunt Principes iſta ratione coercere. Ipſorum mos eſt primum paterne corripere.Deinde per cenſuram Eccleſiaſticam Sacramentorum communione priuare.Denique ſubditos eorum à iuramento fidelitatis abſoluere, eóſque dignitatẽ regia, ſi res ita poſtulat,priuare.* At hunc ordinem non ſeruari à Papa certo certius eſt: Nam nec Elizabetham vnquam paternè admonuit, Nec vlla eius memoratur ad Regem Atabalippam paterna commonefactio. Nec Chilpericus ante Sacramentorum communione priuatus quam regno eiectus. Immo Gregorius VII. qui primam & acerrimam huic ſæuitiæ facem prætulit, ante priuauit Henricum IV. Imperio quam ſacra communione. Id teſtantur bullæ fulminantis verba,apud Platinam in Gregorio VII. *Henricum qui audacter nimium & temerariè in Eccleſiam manus iniecit, Imperatoria adminiſtratione Regiáque deiicio & Chriſtianos omnes impe-*

*rio ſubiectos iuramento illo abſoluo, quo fidem veris regibus præſtare conſueuerunt.* Tum addit, *Præterea eum anathematis vinculo colligo, &c.*

VIII. Nunc audi aliud temperamentum Papalis potentiæ, cuius acumen eſt ioculare, & faceta modeſtia. Cap. 3. in Barklaium, ſubiicit principes infideles Pontifici, aſſerens Papam habere à Deo authoritatem eos priuandi dominio quod habent in fideles. Quia tamen hoc abhorret à ſenſu communi, nec facile eſt percipere quid authoritatis habet Papa in Turcam à quo ſibi male metuit, ſententiam duriorem mollit Cardinalis hac diſtinctione, *Etiamſi abſolute non pertinet ad Pontificem de his qui foris ſunt iudicare, neque habeat Pontifex in illos ordinariam poteſtatem cum ad gregem ſibi commendatum non pertineant niſi in potentia: tamen in ordine ad conſeruationem fidelium habet à Deo auctoritatem priuandi principes infideles dominio quod habent ſuper fideles.* Nempe ~~ſic agit~~, vt ſi latroni dicerem: non eſt quidem mihi vlla in tuum caput poteſtas, habita tamen ratione boni publici poſſum te in crucem agere. Sic quæ per ludibrium porrigit, mox ad ſe retrahit, vt fit puerulis, & neſcio quibus dilutis diſtinctionibus à ſe orſa detexit. Nam quid refert quem ob finem Papa poſſit Turcæ aut Sinarum Regi abrogare Imperium ſi re vera poteſt? talibus offuciis bonus Cardinalis nobis imponit, nec dici poteſt quantùm ſibi promittat de ſtupore lectoris cui ſic impune illudit.

IX. Vnum reſtat temperamentum Papalis potentiæ quod habetur, ca. 21. in Barklaium his verbis. *Diſpenſat Pontifex in votis & iuramentis quæ*

*Deus*

*Deus ipſe iuſſit reddi, & quorum ſolutio de iure diuino eſt. Diſpenſat autem non quod ſit ipſe ſuper ius diuinum, ſed quia interpretatur Deo placere vt in tali vel tali caſu iuramentum aut votum relaxetur.* Nempe percallet Papa Dei mentem, habétque ſecreta cum eo colloquia. Quapropter etſi Deus hoc aut illud iubet, faciet tamen Papa nobis iſtius obſequij gratiam. Non quidem quod ſit ſupra legem Dei, ſed quia interpretatur Deo non placere, vt hac in re ei pareamus. Poterit ergo Papa permittere alicui parricidium, periurium, idololatriam. Non quidem quod ſit ſupra legem Dei hæc vetantem, ſed quia interpretatur Deum nolle ſibi hac in re morem geri. De quibus interpretationibus ſic pronunciant Canoniſtæ, in Gloſſa Canonis *ſunt quidam* Cauſa 25. Quæſt. 1. *Papa diſpenſat in Euangelio interpretando ipſum.* Et titulo 8. de conceſ. proband. cap. Propoſuit vbi Papa dicit ſe poſſe *de iure ſupra ius diſpenſare.* Gloſſa annotat. *Papa contra Apoſtolum diſpenſat, item contra vetus Teſtamentum.* Nempe hoc eſt clare loqui, & ſine circuitione. Merito ergo hic ambigas, maiórne ſit, aut horum hominum impietas, aut populi fatalis ſtupor, aut Dei patientia. Quanquam & hic aliqua eſt Bellarmini modeſtia. Cum enim Papa dicat ſe diſpenſare de iure ſupra ius, hunc Cardinalem puduit ſic loqui. Veruntamen dum negat Papam eſſe ſupra ius diuinum, re tamen ipſa facit eum Deo ipſo ſuperiorem. Nam plus eſt ſic eſſe interpretem quam legiſlatorem, ſi quidem non ſtandum eſt verbis legis, ſed Papali interpretationi;

## Capvt VII.

*Cauſa abdicationis Imperatorum & Regum.*

Est Iuſti Iudicis & boni attemperare pœnas peccatis, nec niſi grauiſſimis ſceleribus grauiſſimas pœnas infligere. Cum autem nulla ſit grauior pœna quam Regem anathemate confoſſum præcipitare de ſolio quiſquis de Papa bene ſentiet, ſibi perſuadebit eum non id facere niſi grauiſſimis de cauſis & ob horrenda facinora. Quæ ſint iſtæ cauſæ, quæ ſcelera, operæ pretium eſt cognoſcere.

Quatuor apud Bellarminum & alios cauſas inuenio, ob quas Papa in Reges ſtringit excommunicationis telum, & ab vno in alium transfert imperium: 1. Ingenij tarditatem. 2. Imminutionem libertatis & priuilegiorum Eccleſiæ. 3. Hæreſim. 4. Tyrannidem. De ſingulis pauca.

### *Tarditas ingenij.*

Prima eſt tarditas Ingenij, quam nos Incapacitatem dicimus. Canon, *Alius* Cauſa 15. Quæſt. 6. hæc habet *Romanus Pontifex Zacharias Regem Francorum non tam pro ſuis iniquitatibus, quam pro eo quod tantæ poteſtati erat inutilis depoſuit.* En cauſam deſtitutionis tarditatẽ ingenij. Ergo ſitne Rex regno idoneus & par moli negotiorum, penes

penes Papam erit Iudicium. Mittet, opinor, cognitores qui de Regis prudentia aut cerebri firmitate cognoſcant. Mirum ergo quod cum noſter Carolus VI. in phrenetidem incidit, aut cum ſub ſtirpe Merouingorum Reges tam multi eſſent diſcincto ingenio atque diſſoluto, aut cum inter Imperatores Græcos & Reges Gottorum, & Longobardorum multi fuerint Semibelluæ, Papa de transferendo in alterum regno nunquam cogitauerit. Illud quoque obſeruet Lector quod ſi quis priuatus furioſus ſit aut decoctor, non idcirco exuitur bonis, ſed relegatur ad agnatos & gentiles, & curator ei datur qui eius vice curam gerat rei familiaris: Non enim leges puniunt morbos, ſed ſcelera. Cum Rege qui non quidem ſit furioſus, ſed tantum obeſioris natis, & minus ſolertis ingenij, cur durius agatur non video. Cum enim poſſit dari Regi adminiſtrator quem nos Regentem vocamus, & cum ſacer ſenatus ſuſtineat molem negotiorum, nulla ratio eſt cur non ſubueniatur Regi infirmo, nec æquum eſt vt ob cerebri imbecillitatem auito regno ſpolietur, eiuſque liberi aut agnati fraudentur paterna ſucceſſione; quod tamen in Chilperico factum à ſe eſſe Papa gloriatur.

*Imminutio priuilegiorum Eccleſiæ.*

Secundam cauſam deſtitutionis regum affert Bellarminus, ex Gregorio I. qui Abbatiæ S. Medardi hoc priuilegium conceſſit, vt ſi quis ſeu Rex ſeu Prælatus ſeu quicunque alius, Abbatem S. Medardi loco mouerit, aut accuſationem

in eum mouerit ſub teſtibus paucioribus quam duodecim præter accuſatores, dignitate ſua cadat,& omni honore priuetur: Magnum vero crimen & piandum Regis abdicatione. Ita nempe iſtius Cœnobij Abbatibus parta eſt impunitas, & ſumma peccandi licentia. Becani Ieſuitæ, libro de controuerſia Anglicana pag. 127. hęc ſunt verba, *Reges & Principes qui violauerint priuilegia (Monaſterij) à Pontifice conceſſa, excommunicandos & ſua dignitate priuandos eſſe.* Neque aliam ob cauſam Imperatores Germani,& Reges Angliæ, & Philippus Pulcher Rex Francorum diris Papalibus fuerunt confoſſi, quam quia ἐνθρονισμοὺς ſeu inueſtituras & collationes beneficiorum à maioribus ſuis poſſeſſas retinere conabantur. Fuitque inter hos Principes & Papam controuerſia non ſuper fide, ſed ſuper rebus temporalibus & pecuniariis: Pontificibus obteſtantibus rationes ſuas à Regibus minui, & libertates quas vocant Eccleſiæ violari. Non arguebantur hi Reges Atheiſmi, aut (quod grauius putatur) hæreſeos, immo nec crudelitatis in ſubditos innocentes: Sed rei haud dubiæ grauioris, nempe quod Imperij ſui Maieſtatem collabentem aduerſus nouas vſurpationes Paparum tutarentur,& Eccleſiæ rationibus aduerſarentur: Nam Eccleſiæ nomine non iam amplius cœtus fidelium, ſed Clerici & prouentus Clericorum ſignificantur: libertaſque Eccleſiæ non eſt amplius pax conſcientiæ, aut libertas à Satanæ ſeruitute, ſed exemptio à Regum ſubiectione,& indigna regalis poteſtatis decurtatio.

Hic ſubit mirari quî factum fuerit vt cum

Gen-

Genſericus Rex Arrianus inuaſit Hiſpaniam & deinde Africam, & de Prouincia ampliſſima per vim occupata, fidem Catholicam expulit, Epiſcopus Romanus qui procul aberat nec ſibi à Genſerico tunc metuebat, non ſtrinxerit fulmen in hæreticum tyrannum, nec ei abrogauerit Imperium. Nunc vero ſi Rex quantumcunque bonus & clemens fundos & prædia ſui regni velit eſſe ſui beneficij, & ſe dante ab Epiſcopis poſſideri, aut ſi in Abbatem, reum veneficij aut parricidij, ſub vndecim tantum teſtibus, voluerit lege agere, illico ſtringitur telum excommunicationis, & priuatur Rex miſellus imperio. Sic nempe habentur Reges ſub ferula vt pueri, ſic precario tantum regnant obnoxij duriſſimæ tyrannidi. Sed de his immunitatibus & priuilegiis poſtea plenius. Vbi & docebimus priuilegium illud S. Medardi eſſe ementitum, & ſummo ſtupore confictum.

Nec omittendum Papas hac in re ſolere onerare Reges fictis criminibus, nec quicquam minus optare quam vt Reges ſe inſontes probent. Vnum exemplum è multis proferam ex Helmoldo presbytero c.32. Circumſteterunt Henricum IV. iam pene à ſuis deſertum Moguntinus, Colonienſis, & Wormatienſis Epiſcopi, miſſi à Principibus coniuratis, eumque ſic ſunt affati: *Fac nobis reddi coronam, annulum, & purpuram cæteraq; ad Inuſtituram Imperialem pertinentia filio tuo deferenda. Ilo percunctante deiectionis ſuæ cauſam, reſponderunt licentes; Quid quæris quæ tu optime noſti? Meminiſti qualiter vniuerſa Eccleſia tui cauſa maximo Schiſmatis errore multis iam annis laborauerit ? Qua-*

*liter Epiſcopatus, Abbatias, præterea omnia Eccleſiæ regimina feciſti venalia, nec fuit in conſtituendis Epiſcopis vlla legitimæ electionis facultas, ſed ſola pecuniæ ratio. Pro his & aliis cauſis ſanxit authoritas Apoſtolica, ſauitq́ Principum vnanimitas, te non ſolum regno, verumetiam Eccleſiaſtica communione priuandum. Quæ contra Rex ait. Dicitis quia ſpirituales dignitates precio vendiderimus, veſtra quidem poteſtas eſt, tale crimen nobis impingere. Dic ergo Moguntine, dic adiuratus per nomen æterni Dei, quid exegimus, aut recepimus, quando te Moguntiæ præfecimus? Tu quoque Colonienſis, per fidem te conteſtamur quid nobis dediſti pro ſede cui noſtra munificentia præſides? Illis fatentibus nihil pecuniæ huius rei gratia aut oblatum aut acceptum, Rex ait Gloria Deo quia vel in hac parte fideles inuenti ſumus. Certe dignitates eæ duæ præſtantiſſimæ ſunt, & magnum quæſtum Cameræ noſtræ referre poterant. Porro Dominus Wormatienſis qualis à nobis ſuſceptus ad quid promotus, ſcilicet pietate vel quæſtu erga ipſum vſi fuerimus, nec vos nec ipſum latet. Condignam ergo beneficiis noſtris rependitis gratiam. Nolite quæſo fieri participes eorum qui leuauerunt manus aduerſus Dominum & Regem ſuum, & temerauerunt fidem & iuramentorum Sacramenta. Ecce iam defecimus, parúmque nobis via reſtat ſenio & labore confectis, ſuſtinete modicum, & nolite gloriam noſtram confuſione terminare, &c.* Hæc fruſtra cauſantem Imperarorem, & ſurdis canentem fabulam, circumſtant properi, de ſolio deturbant, eripiunt coronam, detrahũt purpuram, filius inuadit imperium ſic ſtatuente Pontifice. Mortuuſque ſenex miſerabilis præ dolore, non habuit qui honore ſepulturæ corpus exanime proſequeretur, ne

ne Papæ, etiam in cadauer irati & vltra mortem ſæuientis indignationem incurreret. En cauſas abdicationis;en benignitatem Apoſtolicam,certè talis eſt hiſtoria quæ vel duriſſimis animis lacrymas excutiat.

### *Hæreſis.*

Tertium crimen & longe grauiſſimum eſt hæreſis. Nam præ hac labe Atheiſmus res eſt leuis & digna venia, ideóque abdicationis cauſis non annumeratur. Sic & Iudæi Romæ viuunt ſumma libertate, & Chriſtum impunè vocant Impoſtorem, & planum : hoc enim eſt inter capita Iudaicæ religionis. At ſi quis ſacram Scripturam lingua vernacula legere auſus fuerit,aut aliquid mutire contra Purgatorium aut cauponationem indulgentiarum, ſtatim vt piacularis victima deſtinatur ignibus, & inquiſitorum iudicio exquiſitiſſimis cruciatibus necatur.

Hic vero præcipue res Regum & Imperatorum ſunt iniquiſſimè comparatæ,cum enim Pōtifices ſibi in controuerſiis de fide arrogent ſummum iudicium, & de quo nefas ſit ambigere, is demum erit hæreticus quem Papa notauerit hęreſeos. Vnde fit vt idem Papa ſit actor & iudex. Cum enim notum ſit quanta ex regnorum trāſlatione & Regum abdicatione ad Papam redundet vtilitas (fit enim per hoc Rex regum, & vnicus ſupra omnia imperia Monarcha ) promptum erit affingere Regi crimen hæreſeos aut fautoris hæreticorum.

Quin & nomen hæreſeos video à Pontificibus tam laxè accipi, vt vix vllus ſit hodie Ponti-

Concilio Tridentino quod libros iſtos Canonicos eſſe decernit. Quid quod Concilium Conſtantienſe ſeſſ.13. fatetur à Chriſto inſtitutã Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie, & ita peragi ſolitam à veteri Eccleſia, nihilo ſecius tamen audet eos pronuntiare hæreticos qui calicem eſſe ademptum laicis conquerũtur? Parum abfuit quin Chriſtum hæreticum venerandi Patres dixerint. Sic & hodie hæreſis eſt credere cum Paulo Apoſtolo Epiſcopum debere eſſe vnius vxoris virũ, aut ſatius eſſe in Eccleſia proloqui quinque verba lingua intelligibili, quam decem millia linguà ignotâ. Denique habes in bulla *Exurge* quæ eſt ad calcem vltimi Concilij Lateranenſis hæreſes Lutheri longâ ſerie pertextas, atque inter has hęc duo documenta, *Certum eſt* (inquit Lutherus) *in manu Eccleſiæ aut Papæ prorſus non eſſe ſtatuere articulos fidei.* Tum iſtud. *Optima pœnitentia, noua vita.* En hæreſes horrendas, & in Rege vindicandas priuatione regni, ac proinde & morte: nam quotuſquiſque regum amiſit imperium niſi cum vita?

Quod ſi ob hęc dignus eſt Rex qui regno multetur, at certe non æquum eſt vt ab eo iudicetur qui ipſe ſit hæreticus, quales fuiſſe multos Papas conſtat. Iohannes XXIII. negabat immortalitatem animarum, & hoc Synodus Conſtantienſis ſeſſ.11. dicit *teneri, credi, reputari publicè, palam & notoriè.* Eo igitur ſedente ſi aliquis Rex fuiſſet inſimulatus hęreſeos, qua fronte aut quo iure homo in quo ne gutta quidem erat religionis, potuiſſet de tali Rege ferre ſententiam? Mirum verò cum inter Imperatores Græ-

*Editionis Colonienſis Tomo 3.p.814.*

cos tam multi fuerint hæretici vt Conſtantius, Valens, Baſiliſcus, & ipſe Iuſtinianus qui in ſenectute in Aphthartodocitatum hæreſim prolapſus eſt, cur nulla extet in eos Pontificium Romanorum abdicationis ſententia: nonne Reges Vandalorum in Africa, Gottorum, & Longobardorum in Italia, Viſigottorum in Hiſpania, erant Arriani, eorúmque maxima pars parũ formidabilis Pontifici? neque tamen vnquam Papa exemit ſubditos eorum ab obediẽtia iurata, neque eorum vllum anathemate aut fulmine perculit. Nouiſſimis ſæculis Papa vſurpauit hanc tyrannidem, & colores hos quæſiuit hæreſeos aut ſtuporis quos ſuæ tyrannidi prætexeret. Et nouiſſimis experimentis compertum eſt, probis & piis regibus affingi crimen hæreſeos, vt aſſueſcant ſubditi inquirere in mentem & conſcientiam ſuorum Regum, quorum oderunt Religionem quia oderunt dominationem: nec aliud hodie certius argumentum pietatis & probitatis, quam hæreticum appellari.

### *Tyrannis.*

Supereſt tyrannis, crimen vſitatiſſimum & latiſſimè patens; in cuius vocis ſignificatione quia ſic luditur, vt etiam optimi quique Principes à Ieſuitis tyranni appellentur: quid ſit tyrannus neceſſe eſt cognoſcere.

Notum eſt vel pueris tyranni nomen olim pro quolibet Rege aut Reipublicæ Principe fuiſſe vſurpatum. Violenta & inciuilis Regum dominatio vocem honeſtam in odium vertit. Duo autem ſunt tyrannorum genera, alij ſunt tyran-

tyranni vſurpatione, alij adminiſtratione. Tyrannus vſurpatione eſt qui Imperium inuaſit in aliena Republica, aut in ſua. Tales in Dei populo Abimelech & Athalia, Athenis Piſiſtratidæ, & quos longum eſſet referre: quos quidem iure occidi poſſe quando in alienam poſſeſſionem irrumpunt, & quandiu per vim aliena poſſident, conſtans eſt prudentium ſententia. Neque hic expectanda eſt Papæ, aut cuiuſquam externi Principis ſententia. *In reos Maieſtatis & publicos hoſtes omnis homo miles eſt*, ait Tertullianus Apol. cap. 2. At ſi regnum iniuſtè partum iuſtè adminiſtrent, vt Cypſelus & Periander Corinthi, Orthagoræ ſtirps Sicyone, Gelon & Hiero Siracuſis, & deſit legitimus ſucceſſor, & inuaſor alieni regni non amplius imperet inuitis ſed volentibus, ac in eius verba populus, & regni ordines, & magiſtratus, non coacti ſed vltro iurauerint, eiuſmodi ſeu Regem ſeu tyrannum tollere de medio nō puto fas eſſe aut pium. Sunt enim hodie regna non pauca florentiſſima & bene conſtituta, quibus tamen initium dedit non ius, ſed vis, bellique fortuna: nam ſi res à prima memoria repetas, inuenies effuſos in alienum ſolū barbaros, allectos cupiditate prædæ, fuſas acies, victorúmque fortunas ceſſiſſe victoribus in præmium victoriæ. Non quidem quod putem poſſe aliena regna vſucapi, aut locum hic eſſe certæ præſcriptioni, ſed quia exiſtimo voluntatem populorum, fidémque datam, legéſque non per vim, ſed ex ęquo & bono conſtitutas, ius acquirere nouo regi, & maximū eſſe regiæ poteſtatis firmamentum. Adde quod non

dus eſt quod durius imperet ſubditis, & ſic agat cum eis vt Dominus cum ſeruis. Si enim δεσποτικὸν Imperium fuerit legibus ſtabilitum, & acceſſerit conſenſus populorum: tum ſi Rex herili illa poteſtate vtatur ad bonum ſubditorum, non erit quidem ille tyrannus, ſed leges fortaſſe tyrannicæ, eritque culpa non hominis, ſed legum, aut populorum, quorum ingeniis hæc regni forma eſt accommodatior: aut qui ita ſunt cerebroſi & præfractis animis vt non poſſint aliter in officio contineri. Tale eſt Imperium quod Ariſtoteles vocat βαρβαρικόν. Tum poteſtas Æſymnetarum quæ apud priſcos Græciæ populos obtinuit, quę erat αἱρετὴ τυραννίς, tyrannis vltro delata à populo: Nec diſſimulandum multa in hac aut illa gente haberi ciuilia quæ alibi eſſent tyrannica: multáſque virtutes poſſe deſiderari in Principe, quem tamen nequeas merito Tyrannum appellare. Sunt Principes in quibus reprehendas τὸ ἀφροσύνηγερον, & aſperitatem δυσέντευκτον vt in omnibus Regibus Parthorum notat Tacitus: aut ſordes Principe indignas vt in Alexandro Mammeę, ſed ſine rapina: aut indiſcretam liberalitatem vt in Alexandro Magno, qui tamen cętera ſunt boni & amantes æqui, & erga ſubditos paterno affectu. At ſi quis poteſtate legibus conceſſa ad libidinem abutitur, & ſubditorum paſcitur ſanguine, ſuorum damnis inſultans, hic ſine dubio eſt tyrannus.

*Ariſtoteles Polit. 3. cap. 14,*

*Tacitus Annal. li. 2. prompti aditus, obuia comitas, ignota Parthis virtutes, noua vitia.*

Eiuſmodi hominem fas ne ſit regno pellere, controuertitur. Ego quidem hac in re puto adhibendam diſtinctionem. Sunt enim Reges quidam ἀνυπεύθυνοι, & veri Monarchæ, qua-

tis committitur in officium Chriſtiani aut hominis,quibuſdam in officium Principis.Nec deſunt exempla peſſimorum virorum ſub quorum tamen Imperio fluxerunt anni felices, & pax ac Iuſtitia floruit,& qui magno Reipublicę diſpendio ſunt mortui:in publico quidem graues & iuſti & amantes pacis, at domi occultæ ganeæ indulgentes, libidinibus fœdi, abſcondentes impietatem, conſcientia pariter & ignauiâ timidi: ob hæc nemo poteſt dici tyrannus, nec cum eo poteſt agi vt cum tyranno, eſt enim tyrannis vitium Regis,qua Rex eſt,non qua homo:nam etſi habet Deum vltorem criminum, plurimum tamen ei debet Reſpublica.

Hæc ſane ſunt apprime notanda,ne quis tyranni vocem ad alia trahens confingat cauſas Regis exauctorandi, aut ſubditos in Principem ſuum concitandi. Quod ſane video fieri à Papis & Papæ Emiſſariis Ieſuitis. Neque enim tyrannum vocant tantùm eum qui in alienum Regnum irrupit,ſed & eum qui Pontificum libidini & auaritiæ non ſatisfacit, aut qui Papę decreto Regno exutus, conatur illud armis omníque ope & opera retinere, quod Henrici IV. Imperatoris exemplum abunde docet.Nempe idcirco Mariana Henricum III.vocat tyrannum,Ribadenera etiam Machiaueliſtam, quia Papali fulmine ambuſtus Regni tamen gubernacula retinebat,*clauúmque affixus & hærens Nunquam amittebat*, cum tamen ingenio eſſet vt quiſquam alius facili, & bono, nec vllum eius extet ſæuius factum, niſi ad quod neceſſitate compulſus eſt. Sic & noſter Henricus IV. à Cardinali Baronio,

*Ribadenera Ieſuita lib. de religione & virtutibus Principis lib. I. c. 15. Æneid. li. 5.*

in Epiſtola ad Panigarolam ſuis annalibus Voluſianis præfixa, vocatur impius Benada b, cum tamen non vt Benadab alienum regnum infeſtaret, ſed ſuum tueretur. Quod ſi Rex fuerit aut ſubiecto igne difflatus aut immiſſis Sicariis confoſſus, ſtatim audies non Regem occiſum, ſed tyrannum: Non enim eſſe Regem cui Papa imperium abrogauerit, eóque ipſo eſſe tyrannũ. Fruſtra ergo tam operosè quæritur quæ ſit natura, qui mores, quot genera tyrannorum, vna hæc definitio ſit longæ tractationis inſtar, *Tyrannum eſſe qui Papæ quocunque modo aduerſatur.* Certe pronuntiari tyrannum hoc nomine prima tyrannis eſt.

## Cap. VIII.

*Quibus ſe locis Scripturæ Papa Bonifacius & Bellarminus in hac cauſa tueantur.*

*Bonifac. VIII. c. licet. de Conſtitutionibus in 6.*

PONTIFICES gloriantur ſe habere omnia iura in ſcrinio pectoris. In eandémque ſententiam Ieſuitæ conſtanter docent, Papam loquẽtem vt Papam, non verò vt Clementem errare non poſſe in fide. Hic ergo audiamus Papam ipſum fundentẽ oracula, & proferentem ſcripturæ loca quibus fulciat poteſtatem ſuam in temporalia. Habemus hac de re extrauagantem, *Vnam ſanctam*, quæ eſt Bonifacij VIII. tunc factam, cum Bonifacius aſſereret Philippum Pulchrum Galliæ Regem ſibi ſubeſſe in

ſe in temporalibus,hic autem contra pertenderet, vſque adeo vt ſcriptis ad Bonifacium litteris eum fatuum & dementem appellaret. Litterarum tenor hic eſt, *Philippus Bonifacio ſalutem modicam, aut potius nullam. Sciat tua maxima fatuitas,in temporalibus, nos alicui non ſubeſſe, aliquarum Eccleſiarum & prabendarum vacantium collationem ad nos iure regio pertinere, & fructus earum vacatione durante noſtros facere. Collationes à nobis factas & in poſterum faciendas fore validas, & illarum vigore poſſeſſores contra omnes nos tueri. Secus autem credentes ſatuos & dementes reputamus.* Quem Bonifacius vt vlciſceretur, regnum Galliæ dat Alberto Imperatori Germaniæ, omnes indulgentias Gallis datas reuocat,Regem anathemate notat. Inſuper cudit Bullam extrauagantem cuius rationes libet hic proponere.

*Nicolaus Ægidius.*

*Guagninus, Paulus Æmilius & alij.*

I. *Dominus* (inquit) *dicit Petro, paſce oues meas. meas,inquit generaliter,non ſingulariter has vel illas: per quod ſibi commiſiſſe intelligitur vniuerſas. Siue ergo Græci, ſiue alij ſe dicant Petro eiúſque ſucceſſoribus non eſſe commiſſos,fateantur neceſſe ſe de ouibus Chriſti non eſſe, dicente Domino in Iohanne vnum ouile & vnicum eſſe Paſtorem.* Quo etiam argumento Bellarminus frequenter vtitur.

Reſpõdeo cũ Auguſtino c.30.de Agone Chriſtiano. *Cũ Petro dicitur,ad omnes dicitur, Amas me, paſce oues meas.* Neq; enim dicit *Paſce ſol⁹ oues meas* ſed tãtũ *Paſce oues meas.* Nã cura paſcendarũ omniũ ouiũ Chriſti non ſoli Petro,ſed omnib⁹ Apoſtolis fuit demãdata.Eos enim ſine diſcrimine ſic affatur Chriſtus, *Profecti docete omnes gẽtes* Mat.28. Inde eſt qđ Paulus 2.Cor.11. dicit ſe gerere ſolli-

citudinem omnium Eccleſiarum, quod certe eſt paſcere omnes oues Chriſti. Quod ſi cura paſcendi oues Chriſti non pertinuit ad cæteros Apoſtolos, immerito Paſtores appellantur. Petrum autem peculiariter Chriſtus cōpellat, quia ſolus Chriſtum negauerat, vnde & cauſa erat cur putaretur ſuo munere cecidiſſe: quocirca toties in munus reſtituitur quoties Chriſtum negauerat, & triplici abnegationi opponitur triplex cōfeſſio, vt docet * Auguſtinus tractatu 123. in Iohannem & Ambroſius in Apologia. Dauid cap. 6. Fac tamen ſoli Petro eſſe cōmiſſas oues Chriſti, quid hoc ad monarchiam Papæ temporalem, & vibranda in Reges fulmina, & regna danda & eripienda? Paſtores enim Eccleſiæ dicuntur paſcere cùm docent Eccleſiam, & animabus ſuppeditant pabulum ſpirituale, non vero cùm eripiunt fundos, aut domos, aut regna; Hanc acceptionem vocis paſcendi nunquam Eccleſia agnouit. Quis fando vnquam audiuit Dei verbum tanta libidine contorqueri? Res quidem eſſet leuis barbarè loqui, & dignior riſu quam odio, niſi ſub corruptione vocum gliſceret corruptio doctrinæ & per nouam Grammaticam occultè ſtabiliretur noua Theologia. Fingamus tamen his verbis dari Petro poteſtatem in Cæſarem, & totius orbis imperia, an idcirco Bonifacius quod vult obtinet? Cur enim ad Epiſcopum Romanum eſſet hæc poteſtas potius deuoluta quam ad ſedem Antiochenam & Alexandrinam, quas eſſe Petri ſedes, & earum ſedium Epiſcopos eſſe Petri ſucceſſores ipſe Gregorius I. Epiſcopus Romanus agnoſcit, epiſtola 37.

* *Redditur negationi trinæ trina confeſſio, ne minus amori lingua ſeruiat, quā timori.*

37 libri ſexti: *Cum ergo* (inquit) *vnius atque vna ſit ſedes cui ex auctoritate diuina tres nunc Epiſcopi præſident, quicquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo. Si quid de me boni creditis hoc veſtris meritis imputate.* Nempe ſi Petrus fuit Epiſcopus Romanus, qui ei ſucceſſerunt Romę dum doctrinam à Petro traditam ſunt ſecuti, fuerunt ſucceſſores Petri in Epiſcopatu Romano, at non in Apoſtolatu: non ſecus ac Ieroſolymitani Epiſcopi erant ſucceſſores Iacobi Apoſtoli in Epiſcopatu Ieroſolymitano, at non in Apoſtolatu. Idémque cenſendum de Epiſcopo Antiochię vbi Petrus toto ſeptennio docuiſſe, & ibi ſucceſſores reliquiſſe, perhibetur.

II. Bellarminus capite 25. in Barklaium ex hoc eodem loco ſic argumentatur. *Cum Petro dictum eſt Paſce oues meas data eſt illi facultas omnis quæ eſt Paſtori neceſſaria ad gregem tuendum: At Paſtori neceſſaria eſt poteſtas triplex, vna circa lupos, vt eos arceat omni ratione qua poterit. Altera circa arietes, vt ſi quando cornubus lædat gregem, poſſit recludere* (includere voluit dicere.) *Tertia circa oues reliquas vt ſingulis tribuat conuenientia pabula. Ergo hanc triplicem poteſtatem habet ſummus Pontifex.*

Huius Syllogiſmi maior falſa eſt, multa enim ſunt neceſſaria ad tuendum gregem quæ tamen noluit Deus eſſe in poteſtate paſtorum: ſic omnes aſſultus diaboli & tentationes prohibere, aut euertere regnum Principis mundi, non eſt penes paſtores, ſed in ſolius Dei manu: Ita nec penes eoſdem Paſtores eſt Reges inimicos Eccleſiæ trucidare, aut ſolio detrudere. Sed quemad-

modum paſtoris eſt Satanæ technas ante proſpicere,& in eius inſidias digitum intendere, & dare operam vt Eccleſia eius impetum corpore excipiat & bonis, conſcientiam vero ſeruet illibatam: Sic & eorundem Paſtorum eſt obfirmare ſuum gregem aduerſus tyrannorum minas atque ſæuitiam. Multa ſunt ad ſalutem & tutelam Eccleſiæ neceſſaria quę Deus ſibi reſeruauit. Eſtque plane falſum, immo & impium, quòd ait Bellarminus in reſponſione ad tractatum Gerſonis de validitate excommunicationis: vbi cùm dixiſſet Papam merito Deum dici, & habere omnem poteſtatem in cœlo & in terra, addit *ſummum Pontificem poſſe efficere totum illud quod eſt neceſſarium ad perducendas animas in paradiſum, & poſſe omnia impedimenta remouere, quæ mundus, aut dæmon cum omnibus ſuis viribus & aſtutiis opponere poſſunt.* Quid? an Papa poteſt dare fidem aut pœnitētiam? an incredulitatem & vitia euellere de cordibus? an illuſtrare mentes luce diuina? at hęc omnia neceſſaria ſunt ad ſalutem animarũ. Cur autem patitur tam multas animas perire, tam multas ſuperſtitiones & hæreſes graſſari, tam atram noctem errorum terris incumbere, ſi poteſt omnia impedimenta obſtruēda paradiſi introitum remouere? Quod ſi poteſtas data fuit Petro abigendi lupos, & arietes cornupetas incurſantes Eccleſiam cur non fecit? Cur Imperatores impios horribili ſęuitia graſſantes in Eccleſiam non abegit, aut Imperio exuit? Facultas ſine viribus res eſt titulo tenus & inutilis, quas tamen vires defuiſſe priſcæ Eccleſiæ ipſe Bellarminus fatetur. Quod ſi ita eſt, dicendum erit Epiſcopos Roma-

Romanos huius æui magis eſſe Paſtores Petro Apoſtolo, quippe qui habent iſta tria, facultatem abigendi lupos, & ligandi arietes furioſos, & paſcendi oues: At Petrus eiúſque ſucceſſores per multa ſæcula duo priora non habuerunt, contenti munere paſcendi.

III. Hæc quidem luce ipſa ſunt clariora. Quapropter Cardinalis Baronius videns his verbis Chriſti, *Paſce oues meas*, non poſſe tam multa ſuperſtrui, huic loco ſcripturæ alterum adiungit, in Epiſtola qua Papam in Venetos incitat, vbi ſapienter obſeruat non tantum dictum eſſe Petro, *Paſce oues meas*, ſed & *occide, & manduca*: Perapposite ſane & ingenioſe. Conatur quidem rem duriuſculam mollire commoda explicatione. Sed quantuncumque æſtuet, nunquam tamen efficiet his verbis *occide, & manduca*, vllam poteſtatem dari Petro in temporalia: Immo nec in ſpiritualia. His enim verbis Deus nihil dabat Petro auctoritatis aut poteſtatis, ſed ſcrupuloſam ciborum diſtinctionem antiquabat; Merito ergo tanta ſeu ſupinitas ſeu deprauatio ſcripturæ, à ſapientiſſimo Rege in ſua præfatione ſugillatur. Nunc ad Bonifacium redeamus,

IV. Addit igitur *In hac* (*Eccleſia*) *euiſque poteſtate duos eſſe gladios, ſpiritualem videlicet & temporalem Euangelicis dictis inſtruimur. Nam dicentibus Apoſtolis ecce gladij duo hic in Eccleſia ſcilicet, cum Apoſtoli loquerentur, non reſpondit Dominus nimis eſſe, ſed ſatis*. Potens ſane demõſtratio & ſcientifica: Nempe vbi loca diſerta deſunt, ad allegorias confugitur. Locus eſt Lucæ 22.

vbi cum Chriſtus iuſſiſſet diſcipulos ſibi habere crumenam & peram, tunicámque vendere, vt eſſet vnde enſem emerent, mox ei à diſcipulis duo enſes oſtenduntur. Si ergo gladius hic ſignificat Imperium Papale, quid erit tunica, quid pera, quid crumena? Habent ergo quo ſe tueantur qui Papatum emunt, ſiquidem iubetur emi hic gladius: Ità ſe hi homines ſuis compungunt aculeis.

V. Pari acumine Bonifacius paulo poſt citat illud Chriſti ad Petrum, *Conuerte gladium tuum in vaginam*, vt inde probet gladium temporalem eſſe in poteſtate Papæ.

VI. Hæc loca tam præclara cùm ſufficerent ad profligandam quæſtionem & iugulãdos hæreticos, ſua tamen ſanctitas addit alia auctarij vice. *Cum* (inquit) *dicat Apoſtolus, non eſt poteſtas niſi à Deo: quæ autem à Deo ſunt, ordinata ſunt: non eſſent autem ordinata niſi gladius eſſet ſub gladio.* Hinc proculdubio ſequitur Papam poſſe Reges exauctorare, & poteſtatem habere in omnia temporalia. O rem ridiculam Cato & iocoſam. Mitto quod locus Apoſtoli corrumpitur, qui dicit poteſtates eſſe à Deo conſtitutas, non vero ordine digeſtas.

VII. Idem probat ex decimarum ſolutione, benedictione, & ſanctificatione. Quæ ratio ſi eſt alicuius ponderis ad ſubiicienda regna & omnia temporalia Pontifici, ſinguli presbyteri & parœciarum Curiones eandem ſibi in reges & regna poteſtatem vindicabunt.

VIII. Pudet referre quæ ſequũtur. Dicit Deus Ieremiæ cap. 1. *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & re-*

*& regna.* Hoc Bonifacius quaſi de ſe dictum ad ſe trahit, cum tamen totum contextus filum hæc dici Ieremiæ manifeſte euincat. Sane debuit aliquis alius à Papa eſſe interpres huius ſententiæ: Nec ipſe in rem ſuam Scripturas ex ſua libidine interpretari.

IX. Eiuſdem farinæ eſt quod affert ex prima ad Corinth. c. 2. *Spiritualis homo iudicat omnia, ipſe autem à nemine iudicatur.* Hic homo ſpiritualis, Petrus eſt, eiuſque ſucceſſores. Vbi frons aut cõſcientia? Apoſtolus ſpiritualem hominem opponit animali & carnali, c. 2. ℣. 14. & 15. & ca. 3. ℣. 1. Si ergo ſolus Petrus eſt homo ſpiritualis, cæteri Apoſtoli & omnes fideles erunt carnales & animales: at Galatæ fideles, vocantur ſpirituales. c. 6. ℣. 1. Non ergo ſolus Petrus. Neque vero de Petro aut eius põteſtate toto illo capite, aut alibi vſpiam facit mentionem Apoſtolus. Nec quiſquam veterum, immo & nouorum ante Bonifacium hunc locum ſic intellexit. Thomas commentario in hunc locum: *Spiritualis iudicat omnia quia ſcilicet homo habens intellectum & affectum ordinatum, per Spiritum ſanctum, de ſingulis quæ pertinent ad ſalutem rectum iudicium habet.*

X. Succedit locus vſitatiſſimus & frequenter vſurpatus à Bellarmino. *Dixit Dominus Petro, quodcunque ligaueris in terra, erit ligatum in Cœlis: & quodcunque ſolueris in terra erit ſolutum in Cœlo.* Hoc loco abutũntur Bonifacius & Bellarminus ad probandum licere Pontificiis non ſolum ſoluere peccata per remiſſionem peccatorum, ſed etiam ſoluere obſtrictos voto aut iuramento: & populos liberare à debita ſuis Regibus obedien-

tia. Deus bone, ſiccine impune illudi tuo verbo ſacroſancto? nam hæc non poſſe extendi vſque ad ſolutionem fidelitatis Regibus debitæ, euincunt voces iſtæ *Solutum erit in Cœlis.* Chriſtus dicit. *Quodcunque ſolueris in terra erit ſolutum in Cœlis.* Huic ſententiæ ſenſus hic ridiculus ab his hominibus affingitur. *Subditi qui per veſtram diſpenſationem non tenebuntur obſequi in terra ſuis Regibus, neque tenebuntur eiſdem obſequi in Cœlo.* Sic cum Chriſtus hic agat de ſolutione quæ fit in terris, vtuntur tamen hoc loco ad aſtruendam ſolutionem quam volunt fieri ſub terra, id eſt in purgatorio, vt non mirum ſit ſi pari libidine hunc locum trahunt ad ſolutionem vinculi fidelitatis.

Quod ſi vocem hanc, *quodcunq;*, ſic vrgent vt velint ad omnia ſine exceptione extendi, ergo & per hunc locum poterit Papa ſoluere omnia matrimonia, omne æs alienum, omnia vincula captiuorum. Immo & ipſa Dei mandata vt docet Gloſſa Canonis. *Sunt quidam* Cauſa 25. quæſt. 1. *Papa diſpenſat in Euangelio interpretando ipſum.* Cuius poteſtatis habes experimentum dum poteſtas ſoluendi peccata data Apoſtolis, praua interpretatione torquetur ad ſoluenda vincula fidei & iureiurãdi, & facultas peierandi atque fallendi conceditur, efficiendo ne peccatum ſit peccatum, ne Rex ſit Rex: cùr non etiam ne Deus ſit Deus? Nimirum vt cimba Petri nunc adhibetur ad faciendam mercaturam, & retia eius piſcatoria ad irretiendas Regum & populorum fortunas, & claues Petri ad ſcrutandos loculos & aperienda ſcrinia, ita facultas ſoluendi conſcientias à reatu peccati improbè traducitur ad ſoluenda

fide-

fidelitatis vincula. Mitto quod vêrba illa *Quodcunque ſolueris, &c.* dicuntur omnibus Apoſtolis Matthæi ca.18. ℣.18. ac proinde & omnibus ſucceſſoribus Apoſtolorum, quales ſunt omnes fideles & pij Epiſcopi inſiſtentes veſtigiis & doctrinæ Apoſtolorum. Vnde fieret, omnes fideles Epiſcopos poſſe gratiam facere ſeruandæ fidei, quod tamen Papa vult ſibi eſſe peculiare. Neminem enim in ſocietatem tam impiæ ſocietatis admittit.

XI. Nunc audi prodigioſi argumenti mirificum acumen. Bonifacius ſic probat vnicum eſſe rerum omnium caput, nempe Romanum Pontificem. *Fingere* (inquit) *duo principia falſum & hæreticum iudicamus, quia teſtante Moyſe, non in principiis, ſed in principio cœlum Deus creauit & terram.* Hoc vnicum principium vult eſſe Pontificem. Cui tam præclaro argumento, aſſuit hoc ἐπινίκιον. *Porro ſubeſſe Romano Pontifici omni humanæ creaturæ, dicimus, definimus, & pronuntiamus omnino eſſe de neceſſitate ſalutis.* Satis quidem pro Imperio. Eſt vero quod miremur ſtuporem hominum tam operosè conquirentium loca Scripturæ quibus Papæ Monarchia fulciatur, cum ſtatim in limine & in ipſa prima linea ſacræ Scripturæ occurrat tam inſignis demonſtratio. Hæc profecto argumenta non debent proponi niſi ab armato, tantùm enim creduntur, quantum timetur qui ea profert: Immo & apud ignauiſſimos homines paratos ob quæſtum quidlibet credere vix fidem inueniunt: Merito igitur Rex Sereniſſimus apologum Æſopi hic adhibet, *Cum* (inquit) *aſelli auriculas leo vellet pro cornibus accipi, idem*

*omnes ſentire oportebat:* Veniet aliquis Papa qui Gedeonis lagenis aut Samſonis vulpibus abutetur ad aſtruendam Pontifici in temporalibus Monarchiam,& hæ probationes vt ſemel ex cathedra fuerint prolatæ pro oraculis habebuntur.

XII. His nihilo meliora addit Bellarminus. Adducit verſum 17. Pſalmi 45. *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij, conſtitues eos Principes ſuper omnem terram.* Hos principes ſuper omnem terram Bellarminus vult eſſe Apoſtolos & Pontifices Romanos. At Pſaltes hoc Pſalmo agit de Chriſti cũ Eccleſia vnione,quam ſimilitudine coniugij adumbrat: Quo ex coniugio nati liberi, non ſunt ſoli Apoſtoli ſed quotquot Chriſto nomen dederunt & in Dei filios per Chriſtum adoptantur, qui quidem in Scriptura reges & regale Sacerdotium non ſemel vocantur. Si cui tamen placet hos Principes eſſe apoſtolos non pugnabo vehementer;modo de Principatu ſpirituali intelligatur,non de temporali. Cuius principatus portio aliqua ab Apoſtolis ad omnes ſuos ſucceſſores eſt deriuata. Sunt autem ſucceſſores Apoſtolorum quotquot ſunt Paſtores boni, & fideles Epiſcopi, veram fidem docentes, & doctrinam Apoſtolicam.

*1. Pet. 2. Apoc. 1.*

XIII. Pudet referre quod profert Bellarminus cap. 15. in Barkl. ex Numer. cap. 27. vbi ait dici, *ad verbum Pontificis Eleaſar, tam Ioſue ipſum quam omnem populum ingredi & egredi debere.* Hæc enim falſa ab eo dicuntur: & hæc authoritas datur nõ Eleazaro, verum Principi Ioſue. Sed corrumpere Scripturam huic Ieſuitæ familiare eſt.

XIV.

XIV. Marſilius Patauinus 2. Parte defenſoris pacis ca.3. profert quædam loca quibus Sophiſtæ ſui temporis, Papæ poteſtatem coactiuam, & ius in temporalia tuebantur. Matth.11. *Omnia mihi tradita ſunt à patre meo*. Et c.28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.* Vnde volunt confici Papam Petri & Chriſti vicarium habere poteſtatem in omnia temporalia. Tum illud Marci 5. *Si eiicis nos, mitte nos in gregem porcorum.* Ergo Chriſtus diſponebat de temporalibus: ſuillum plane acumen, & quo vel Craſſus diſrumpatur riſu. Quale etiam illud ex Iohannis, 12. *Si exaltatus fuero, omnia traham ad me.* Ergo Papa in ſublime euectus, ad ſe trahit omnia temporalia. Quo argumento vſus eſt Iacobus de Terrano, libro qui inſcribitur Monarchialis tractatus. Addit Marſilius, alia non minoris acuminis. Quale eſt illud Chriſti Matth.21. & Luc.19. *Inuenietis pullum aſinæ alligatum, ſoluite, & adducite mihi.* Et illud Pauli 1. Cor. 6. *Neſcitis quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis ſecularia?* Et c.9. *Nunquid non habemus poteſtatem manducandi.* Ergo Papa habet poteſtatem in temporalia. Hæc quidem refellere eſt hominis otioſi, quemadmodum proponere vecordis eſt & improbi.

XV. Bellarminus lib.5. de Romano Pontifice c.7. & in Barklaium c.21. abutitur loco Pauli 1. ad Cor. ca.6. hoc modo. *Quod Chriſtiani olim non depoſuerunt Neronem, Diocletianum, &c. id fuit quia deerant vires temporales. Nam quod alioqui iure potuiſſent id facere, patet ex Apoſtolo, 1. Cor. 6. vbi iubet conſtitui nouos iudices à Chriſtianis, ne cogerentur Chriſtiani cauſam dicere coram iudice Chriſti perſe-*

*cutore. Sicut enim noui Iudices conſtitui potuerunt, ita & noui principes propter eandem cauſam, ſi vires adfuiſſent.*

Syllogiſmus talis eſt, Qui poteſt conſtituere nouos Iudices, poteſt & nouos Reges.

At populus Corinthi potuit conſtituere nouos Iudices. Vt docetur 1. Cor. 6.

*Ergo* Populus Corinthi potuit conſtituere nouos Reges.

Primò. Concluſio talis eſt quæ nec ab aduerſariis ipſis creditur. Vtraque vero propoſitio falſa eſt. Et maior quidem, quia inueniuntur Regis Miniſtri quibus data eſt poteſtas à Rege iudices per prouincias, pagos, & oppida deponendi & alios ſufficiendi, qui tamen non poſſunt Regem abdicare, aut alium in Regis abdicati locum ſurrogare. Minor verò manifeſte falſa eſt, nam iudices de quibus hic agit Paulus, meri fuerunt arbitri dati litibus componendis: Neque enim plebs poteſt ſpretis aut exauctoratis magiſtratibus regiis, alios ſibi legere ad libitum. Hoc ſi feciſſent Corinthij fuiſſent rei Maieſtatis: Neque Ethnicus cum Chriſtiano litigans, vnquam potuiſſet adduci vt ſe ſiſteret coram eiuſmodi tribunali. Ipſe Bellarminus c. 21. in Barkl. fatetur hos Iudices non habuiſſe vim coactiuam, id eſt, non potuiſſe plectere capite, aut damnare carcere, aut multas pecuniarias irrogare, quibus ſublatis, ſententia iudicis mere eſt arbitraria, quippe cuius executio pendet à voluntate litigantium. Quod ſi Bellarminus vult, eoſdem Chriſtianos qui poterant creare nouos iudices, potuiſſe quoq; creare nouos Imperatores, neceſſarium eſt vt quales pote-

poterant eligere Iudices, tales quoque eligerent Imperatores. At per Bellarmini confeſſionem Iudices tunc lecti à Chriſtianis non habebant vim coactiuam, Ergo Imperatores quós elegiſſent non habuiſſent vim coactiuam, ac proinde non fuiſſent Imperatores.

At (inquit Bellarminus) arbitri eliguntur à perſonis litigantibus, hi vero conſtituebantur auctoritate publica multitudinis. Idque probat Pauli Apoſtoli verbis, ſed à ſe confictis. *Vos congregati in vnum conſtituite vobis Iudices.* Hæc inquam verba commentus eſt Bellarminus, nuſpiã enim extant, ne quidem in verſione vulgata, vt mirum ſit vnde illa Bellarminus hauſerit.

Fruſtra vero contendit Paulum ibi agere de vero Iudicio; nam quis negat arbitros vere eſſe Iudices? Nec magis eſt ad rem quod aſſerit debuiſſe litigantes parere ſententiæ iſtorum iudicum, hoc quidem nemo neſcit. Sed ſi quis noluiſſet acquieſcere latæ ab eis ſententiæ, nulla fuiſſet pœna ciuilis in eum conſtituta. Ratio vero Apoſtoli eſt multo potentior, ſi hic per iudices intelligantur meri arbitri, Nam ſi iudicaturi ſumus Angelos cum auctoritate, cur non poterimus iudicare de rebus terrenis iudicio arbitrario?

Quod ſi Apoſtolus dat Corinthiis poteſtatem deſtituendi Iudices ab Imperatore conſtitutos, & alios ſufficere, det nobis Bellarminus teſtẽ qui id à Corinthiis aut ab aliis Chriſtianis factũ teſtetur, & proferat aliquid ex veteri illa memoria, quo pateat fideles vſos eſſe poteſtate illa quam ait ab Apoſtolo Corinthiis conceſſam.

Nunquam faciet. Nam quo pacto id poſſet, qui capite 3. in Barklaium fatetur per annos à Chriſto ſeptingentos ſummum eſſe ea de re ſilentiũ: Atqui audi quam mollem & languidam excuſationem obtendat. *Pontifices* (inquit) *& ſcriptores Eccleſiæ prioris temporis, vt non affirmarunt ita & nõ negarunt eſſe in Apoſtolica ſede poteſtatem aliquam diſponendi de temporalibus.* At certe ſi Epiſcopus Romanus priſco illo æuo habuiſſet hanc poteſtatem diſponendi de regnis & Imperiis, extitiſſet tamen aliquis qui cauſas attuliſſet cur data ſibi à Chriſto poteſtate abſtineret, aut qui ſe iure ſuo prohiberi quereretur. Nec deſuiſſet Chriſtiani qui ad Epiſcopum Romanum confugiſſet implorantes eius opem, & alium ſibi dari ab eo Imperatorem poſtularent minus grauem Eccleſiæ aut ſaniorem in fide. Nec credibile eſt datam eſſe à Chriſto Epiſcopis Romanis poteſtatem quæ per tot ſæcula eſſet inutilis. Aut tunc primum Pontifices cœpiſſe intelligere ſenſum verborum Chriſti quando facti ſunt opulenti: Aut Eccleſiæ cauſam à veteribus Epiſcopis Romanis eſſe proditam, cum Eccleſia premeretur iugo ſæuiſſimorum Tyrannorum.

XVI. Idem Cardinalis li. 5. de Pontifice c. 7. & in Barklaium ca. 20. ſic argumentatur. *Cap. XVII. Deuteronomij prohibetur populus eligere regem qui non ſit de fratribus, id eſt, non Iudæum, ne videlicet pertrahat Iudæos in Idololatriam, ergo etiam Chriſtiani prohibentur eligere Regem non Chriſtianum.* Reſpondeo nihil hoc facere ad quæſtionem præſentem, in qua non quæritur, qualis Rex ſit eligendus, ſed an liceat in regem legitimum quem vel genus

nus & hæreditaria ſucceſſio vel etiam electio dederit, rebellare Papa auctore, ſub obtentu hæreſeos vel tarditatis ingenij, vel tyrannidis, vel violatorum priuilegiorum monaſterij. Addit igitur Bellarminus, *eiuſdem periculi eſſe eligere non Chriſtianum & non deponere non Chriſtianum. Ergo tenentur Chriſtiani non pati ſuper ſe Regem non Chriſtianum ſi ille conetur auertere populum à fide.*

Prius quam reſpondeo lector monendus eſt hanc obiectionem ſi quid habet virium tantum valere in Regem non Chriſtianum aut idololatram, non vero in tardos ingenio, aut Tyrannos, aut minuentes priuilegia Monaſteriorum. Eſt quoque notandum hanc obiectionem eo quidem pertinere vt Populo liceat rebellare in Principem non Chriſtianum, at non tribuere Pontifici poteſtatem Reges loco mouendi & exauthorandi; Neque enim ſi populo fas rebellare certis de cauſis, idcirco ad rebellandum authoritas Papæ expectanda eſt. Nam ſi mulieri non licet eligere ſibi virum hæreticum, non tamen inde ſequitur Papam poſſe ſoluere matrimonium orthodoxæ cum hæretico. Ita nec ſi Chriſtiani non debent ſibi eligere Regem hæreticum, ſequitur Papam poſſe liberare fideles ſubiectione regis infidelis. Ad argumentum vero dico, enthymema eſſe cuius maior ſuppreſſa eſt data opera à Bellarmino, ne eius falſitas appareat. Hæc enim eſt integra ratiocinatio.

*Quæcunque ſunt pariter periculoſa ſunt pariter illicita.*

*At eligere Regem non Chriſtianum, & ferre regem non Chriſtianum pariter ſunt periculoſa.*

*Ergo hæc pariter ſunt illicita.*

Maior falſa eſt: multa enim ſunt pariter noxia & periculoſa, quorum tamen alterum fit licitè, alterum illicitè. Vt ſi venenum propinetur ab homine inſcio, non minus eſt periculoſum quã ſi à ſciente, in vno tamen ſcelus eſt, in altero caſus ſine culpa. Et vt vtar exemplo quo Bellarminus ipſe vtitur. In muliere peccatum eſt grauiſſimum adiungere ſe viro hæretico: cum vero habet virum hæreticum omnino ferendus eſt, nec tantum licitum eſt cum eo viuere, ſed & neceſſarium: & tamen vtrobique idem eſt periculum. Quod enim addit Bellarminus non licere fideli cum infideli perſeuerarę falſiſſimum eſt, & contra Apoſtolum 1. Cor. c. 7. ℣. 12. & 13. *Si quis frater habet vxorem infidelem, & ea conſentit habitare cum eo, ne relinquat eam, &c.*

Cum autem addit Bellarminus, *Sicut nunquam licet adire periculum ſalutis æternæ amittendæ, ita nũquam licet perſeuerare in ſimili periculo, modo poſſit illud vitari*, opinor eum loqui de vitando hoc periculo via honeſta & legitima: non enim adhibenda ſunt illicita remedia, nec periculis per ſcelera occurrendum eſt. At rebellionem & perfidiam in Regem nego eſſe legitimum remediũ ad vitandum periculum. Idcirco Bellarminus videns ſuam cauſam hic labaſcere, ſtatum quęſtionis callide immutat, ſic loquens ibidem: *Diſputamus de eo qui ſtudioſe adit periculum, & ſtudioſe in eo perſeuerat.* At certe non hic agitur de eo qui vltro in periculo perſeuerat, ſed de eo qui cum videat periculum, non videt tamen legitimam viam occurrendi malo, aut vitandi periculum.

Ta-

Tales ſunt ſubditi fideles ſub Principe legitimo, ſed infideli, quem ſciunt ſe non poſſe ſine ſcelere occidere, aut regno depellere: tales olim Chriſtiani ſub Imperatoribus Ethnicis, quos quidem dum religioſe cauent attingere ſuorum Principum vitam aut coronam, non eſt credibile lætatos hoc malo, aut vltro in periculo perſeuerare voluiſſe.

XVII. Idem Cardinalis in Barklaium c.17. ſic argumentatur. *Habuiſſe Apoſtolos poteſtatem aliquam diſponendi de temporalibus in ordine ad ſpiritualia, vel ex eo conſtat quod ſtatuerunt vt populi Chriſtiani prædicatores Euangelij ex facultatibus ſuis alerent: idq́; iuſta ordinatione Domini: vt patet in Apoſtolo in priore ad Cor. c. 9.* Hæc ille. At certe eiuſmodi locorum coaceruatio, eſt confeſſio euidens erroris, oportet enim ſit valde deſtitutus argumentis bonis & accommodatis qui tam infirma & remota conquirat.

Reſpondeo igitur præceptum de ſubueniendo paſtoribus, nihilo plus eſſe præceptum Apoſtolorum, quam preceptum de amando Deo, aut colendis parentibus. Lex enim iſta iam erat ſancita ſub veteri teſtamento, & omnino ex quo fuerunt Paſtores in Eccleſia. Hoc iure viuebant Leuitæ in Dei populo, nec tamen idcirco ſibi vllam poteſtatem vendicabant in temporalia aliarum tribuum. Neque hoc in ſolum Petrũ quadrat, ſed & in omnes Paſtores. Quin & pari ratione quotquot ſunt mercenarij, immo & tortores ipſi poſſent ſibi arrogare poteſtatem in regum aut populorum temporalia: poſſunt enim mercedem ſuo labori pactam meritò exigere.

XVIII. Denique ſic argumentatur Bellarminus ex Apoſtolo Paulo cap. 22. in Barklaium. *Cur non poteſt liberari populus fidelis à iugo Regis infidelis, & pertrahentes ad infidelitatem, ſi coniux fidelis liber eſt ab obligatione manendi cum coniuge infideli, quando ille non vult manere cum coniuge Chriſtiana?*

Reſpondeo, 1. Similibus nihil probari. 2. Adde quod, quemadmodum vxor fidelis non tenetur adhærere viro infideli inuito, nec eum ſequi ſi ille prior eam deſerat, ita lubens agnoſco ſubditos non teneri adhærere regi, qui vltro ſe abdicat, & ſubditos ſuos deſerit regno renuncians: nec aliud ne fidiculis quidem ex hoc loco expreſſeris. 3. Quid, quod hoc ſimile nobis clare adiudicat victoriam? Paulus enim ait diſerte. *Si qua mulier habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, ne deſerat eum. Et nos ergo dicamus. Si quis populus habet Regem infidelem, & hic conſentit regnare in eos, non deſerat ſuum Regem, nec ab eo deficiat.* Hæc certe dici κατ' πόδα, & inſiſtendo veſtigiis Apoſtoli nemo non videt. 4. Quo magis miror Bellarmini vel indiligentiam, vel potius audaciam, affingentis Apoſtolo contrarium ſenſum, & ex his eius verbis colligentis, *in matrimonio contracto inter infideles cum alter eorum conuertitur ad fidem fidelem liberum eſſe à cohibitatione & à iugo coniugis infidelis.* O quam multæ mulieres Ethnicæ ficte tranſiuiſſent ad fidem Chriſtianam, vt hoc pacto à iugo aſperioris aut ſenioris mariti liberarentur. 5. Denique ſeparationem iſtam viri ab vxore Apoſtolus non dicit fieri debere authoritate Romani Pontificis. Proferat enim Bellarminus

nus ex tota antiquitate aliquem qui ſedem Romanam adierit ad obtinendum diploma ἀποςασίου ab vxore infideli. Quod ſi Paulus ſeparationem iſtam vxoris à viro relinquit in vxoris voluntate, nec vult à Petro aut eius ſucceſſoribus peti permiſſionem, qua fronte audet Bellarminus hoc loco abuti ad probandum penes Papam eſſe ſoluere ſubditos à Regum legitimorum Imperio & vinculo fidelitatis iureiurando firmatæ?

XIX. Rationibus ductis ex ſcriptura Bellarminus addit aliquot exempla ex veteri teſtamẽto, c.37. in Barklaium, *Si* (inquit) *ob lepram corporalem poterat Sacerdos olim Regem iudicare & regno priuare, quare id non poterit nunc ob lepram ſpiritualem, id eſt, propter hæreſim &c. Atqui Sacerdos olim priuauit Regem Oſiam regno ob lepram corporalem vt docetur 2. Paralip. c. 26. Ergo, &c.*

Mira ſane horum hominum ſolertia, quæ vel in ſcabie & lepra inuenit præſidia Papalis potentiæ. Sed ad rem: Dico minorem huius argumenti eſſe falſam, neque enim Oſias Regno vnquam priuatus fuit. Nam capite 15. libri ſecundi Regum, commate 2. diſertè dicitur Oſias, qui & Azarias, orſus regnum ſuum anno ætatis decimo ſexto, & regnaſſe annos quinquaginta duos: vixit ergo annos ſexaginta octo, & regnauit vſque ad mortem. Percuſſus lepra ob vſurpatum ſacerdotium, vixit in ſeducto, vitans hominum frequentiam. Inter hæc Iotham eius filius *gubernauit palatium*, vt habet vulgata verſio, vt vero Pagninus, *fuit præfectus prætorio*: Regis vero titulum niſi mortuo patre nunquã vſurpauit, & mortuo

demum patre regnum capeſcit. Nam verſibus 32.&33. tunc dicitur *cœpiſſe* regnare, nec regnauiſſe vltra annos ſexdecim. Cumque iudice Bellarmino, excommunicatio debeat præcedere depoſitionem Regis, non legitur Oſiás excommunicatus. Nec dubium quin filius geſſerit Reipublicæ curam patre ſic volente: fuiſſet enim ſcelus, patrem punire per filium: nec filius, vir apprime pius & ſanctus, tantum in ſe facinus admiſiſſet vt viuo & vidente patre & fruſtra obteſtante, imperium eius inuaderet. Ipſe Bellarminus fatetur Oſiæ relictum nomen & titulum regis vſque ad mortem cum tamen Regi diris Papalibus confoſſo, Papa nolit nomen Regis relinquere. Neque vero retinuit Oſias nomen Regis ſine re, Scriptura enim dicit eum non modo regem fuiſſe, ſed & regnaſſe annos quinquaginta duos. Nec fuit Oſias damnatus à Sacerdote ob crimen, ſed iudicatus ob lepram, iuxta legem Leuit.13. Neque vt reus, ſed vt æger; Nam leproſos excidiſſe rerum ſuarum dominio nuſpiam legitur: cumque ante & poſt Oſiam fuerint alij Reges legitimi longe deteriores Oſia, nunquam tamen Pontifices eos Regno aut vita priuarunt;

** Antiq. li.9. c.11.* Ioſephi quidem hæc ſunt verba: * χρόνον μὲν ἱκανὸν διῆγεν ἔξω τῆς πόλεως, ἰδιώτην ἀποζῶν βίον. Sed non eſt cum Dei verbo comparanda Ioſephi auctoritas, qui & eodem capite multa infercit fabuloſa: neque neceſſe eſt per βίον ἰδιώτην intelligere vitam priuatam ſine regia poteſtate, ſed vitam * κατ᾽ ἰδίαν, & ſeductam à turba, vt fit in morbo contagioſo.

*Aliquãdiu vixit extra ciuitatẽ priuatã vitam viuens.*

** Priuatim actã.*

XX. Alterum exemplum Bellarminus affert ex

ex libro 2. Paralip. c. 23. *Vbi* (inquit) *narratur Athaliam reginam fauentem Idololatriæ à Ioiada Pontifice regno & vita fuiſſe priuatam, & Ioas Regem in eius locum inſtitutum.* Eodem exemplo pugnant Sanderus, Becanus, & alij, vtuntúrque hoc argumento ad probandum idem licere Pontifici Romano, quod licuit Ioiadæ: at Ioiada Athaliam regno depulit, & iuſſit occidi: ſæua ſane in miſeros reges ſententia, ſiquidem Papæ iuſſu poſſunr capite plecti, & non ſecus ac viliſſima ſontium capita ad ſupplicium produci. Prô Dei atque hominum fidem! Hæccine impune dici & ab ipſis regibus probari? *Libro in Barklaiũ c. 38.*

Sed vt veniam ad Athaliam, dico ego hoc exemplum alienum eſſe à præſenti quæſtione: hic enim agimus de depoſitione Regum legitimorum, non vero de eiectione tyranni, qui alienum regnum per vim occupat, populo non probante, & legitimo hærede ſuperſtite. Talis Athalia, quæ exciſa ſtirpe regia, vno puerulo excepto, poſt occupatum regnum, non aliter regno quam leæna prædæ, incubabat. Accedit quod omnibus nota erat Dei voluntas Deu. 17. quę alienigenam vetabat regnare in Dei populũ; Athalia autem erat filia Amri regis Samariæ, 2. Paral. 22. ℣. 2. Adde quod Deus ſanxerat & per Prophetas ſæpe declarauerat ſe velle Regnum Iudæorũ proprium eſſe domui Dauidis: Regnabat ergo Athalia contra diſertum Dei mandatũ Maximè cum præſto eſſet Ioas puer de Dauidis proſapia, quem è latebra extractum ſimulac vidit populus omnino debuit ſuum regem agnoſcere. Sed nec Ioiada Athaliam authoritate Pontificali 1. Reg. 11. 36.

depoſuit aut iuſſit occidi, neque enim vlla ſuper hac re eſt inſtituta cognitio aut lata ſententia, ſed clam facta militum manu, centuriones & milites in verba regis legitimi adegit, & ducem ſe præbuit conſpirationi in fœminam quæ vel à priuato poterat iuſte occidi. Neque id ab eo factum vt à Pontifice, cuius non eſt ducere armatam manum, ſed vt à viro optimate, qui idcirco dicitur præcepiſſe militibus quid & quomodo eſſent facturi, quia in coniuratione, omnes conſcij expectant imperia ducis coniurationis. Neque vero ſi Ioiada inunxit Ioas in regem, idcirco ei regnum dedit: non ſecus ac ſi Præſul aliquis Regem Francorum inungit, non idcirco putandus eſt Rex iſti Præſuli regnum debere, quod quidem debent reges noſtri ſuis maioribus, ſortique naſcendi. Alioqui & Hoſtienſis Epiſcopus dicendus fuiſſet conferre Papatum, quandoquidem ad eum Papæ conſecratio diu pertinuit. Qui peragit ritum inaugurationis, non facit Regem, ſed conſecrat. Sed neque ſi Ioiada authore, populus templum Baal euertit, & templi Sacerdotem occidit, idcirco Ioiada erat Rege maior, aut habebat ordinariam poteſtatem in vitam Iudæorum & in bona temporalia, nam & idem ab Elia factum legimus, 1. Regum c. 18. vbi Prophetæ Baal ad torrentem Ciſon, Eliæ iuſſu necantur. Quem tamen ciuilia non attrectaſſe, nec habuiſſe aliquam poteſtatem in Reges Samariæ aut vitam ſubditorum ſatis conſtat. Multa in Scripturis leguntur facta impulſu diuino, quæ trahi ad exemplum ſine imperitia non poſſent, immo nec ſine ſcelere.

Quam

Quam parum autem Bellarminus fidat his exemplis Pontificum veteris teſtamenti, ipſe ſatis docet cap. 15. in Barklaium his verbis: *Non eſt improbabile in teſtamento veteri regem abſolutè maiorem fuiſſe Pontifice: tum quia ita docet S. Thomas in lib. 1. de Regimine principum cap. 14. tum quod in veteri teſtamento promiſſiones eſſent temporales* &c. Quo dicto fatetur quoque non eſſe improbabile regem Ioas fuiſſe abſolute maiorem Pontifice Ioiada, ac proinde ſe parum probabiliter argumentari, quando Ioiadæ exemplo Paparum authoritatem in caput & fortunas regum conatur aſtruere.

XXI. Vnum ſupereſt exemplum ex veteri teſtamento allato à Bellarmino cap. 3. in Barklaium. *Cum* (inquit) *poſt diuiſionem regni Salomonis in Regnum Iſraelis & Regnum Iuda, inter Reges Iſrael nullus fuerit pius, ſed omnes impij & idololatræ, cur aliis multis toleratis Propheta Domini vnxerit Iehu in Regem, & iuſſerit vt Regem Ioram cui fidelitatem iurauerat, interficeret, quod ille continuo fecit & laudatus à Deo fuit vt habemus* 4. *Reg.* 9. & 10. *Reſpondetur opinor ſic placuiſſe Deo cuius iudicia inſcrutabilia ſunt.*

Equidem non video quid hoc exemplum faciat ad aſſerendam Papæ auctoritatem in Regibus creandis aut exauctorandis & occidendis. Hic enim Propheta non erat Pontifex, idque fecit inconſulto ſummo Pontifice. Quod ſi quis alius Epiſcopus vellet reges aut creare, aut deſtituere, violari iura ſua Pontifex conquereretur. Quam verò ſit abhorrens à ratione, extraordinariam & miraculoſam prophetæ miſſionem tra-

here in exemplum:& quia aliquis propheta ſingulari & inuſitato exemplo aliquid olim fecit, velle Papam Romanum idem poſſe ordinariè nemo non videt. Cur non ergo ſic argumentatur Bellarminus? Elias Propheta ignem de cœlo deduxit, Ergo Papa idem poteſt. Elia vetante toto triennio non pluit, & terra ſitiens alto puluere incanduit. Ergo Papa idem poteſt.

Sed Bellarminus non intellexit quid iſtis verbis *vngere in regem* ſignificetur: quorum ſenſus petendus eſt ex primo Regum, c.19. verſibus 15. & 16. vbi iubetur Elias vngere Haſael in regem Syriæ, & Iehu in regē Iſrael. Nemo, opinor, tam eſt rudis hiſtoriæ, vt credat Prophetas aut etiam Pontifices Iudæorum habuiſſe ius ordinarium creandi aut deſtituendi Reges Syriæ, qui erant Ethnici & inimici Eccleſiæ. Sed iubetur Propheta inungere Haſaelem in regem Syriæ, id eſt, ſignificatione voluntatis diuinæ ad ſpem regni eum erigere, addita aliqua ceremonia quæ verbis adderet pondus, & pignus eſſet miſſionis Prophetæ. Idem de inunctione Iehu dicendum eſt, quem non dubium eſt poſtquam factus eſt compos rerum, noua inauguratione conſtitutum eſſe Regem.

Interim perpendet Lector, quo pertineant verba illa Bellarmini, *Iehu iuſſum eſſe à Propheta vt Regem Ioram cui fidelitatem iurauerat, interficeret: quod ille continuo fecit, & laudatus à Deo fuit*. Nam Cardinalis quaſi aliud agens, hęc inſtillat, & obiter eiuſmodi ſententias inſpergit, quibus cædes regum, vt iure factas laudat; vt regum vitam non tanti eſſe Lectori perſuadeat.

Hæc

Hæc ſunt quæ Bellarminus affert ex Sacra ſcriptura, quæ quia in opere ſuo aduerſus Barklaium nullo ordine proponuntur, & ſæpiùs inculcantur inutili repetitione, viſum eſt ea collecta & ordine digeſta in vnum caput coniicere, & ſub oculos ponere.

## CAP. IX.

*Argumenta Bellarmini ex ratione ducta diluuntur.*

BELLARMINVS locis Scripturæ contra rationem allatis, attexit quaſdam rationes ſine Scriptura.

1 Capite ſeptimo libri quinti de ſummo Pontifice primo loco ponit hanc argumentationem quæ ſic formatur in ſyllogiſmum.

*Omnis ſuperior imperare poteſt inferiori: Atqui poteſtas ſpiritualis ſuperior eſt poteſtate ciuili.* Ergo, &c.

*Reſp.* Maior non eſt vniuerſaliter vera: non enim ſuperior poteſt imperare Inferiori in omnibus, ſed in iis tantum rebus in quibus eſt ſuperior. Non ſi præceptor imperat diſcipulo in iis quæ pertinent ad eam diſciplinam quam docet, ideo ei poteſt imperare in cæteris, puta in ducenda vxore, in fundo emendo, in adeunda hæreditate, &c. Par infirmitas minoris. Neque enim ſpiritualis poteſtas ſuperior eſt poteſtate ciuili in re de qua agitur, nempe in rebus ciuilibus.

Demus tamen vtramque propoſitionem eſſe veram, & poteſtatem ſpiritualem imperare ciuili: quid hoc aduerſus nos, aut ad præſentem quæſtionem, in qua non quæritur an illa poteſtas huic imperet, ſed an poſſit eam punire pœnis ciuilibus ſeu temporalibus? Neque enim ſi Paſtor regit Magiſtratum, quatenus Magiſtratus eſt Chriſtianus, idcirco exemptus eſt ſubiectione Magiſtratus, quatenus Magiſtratus eſt: Dum paſcit Principem vt Paſtor, eſt tamen ſubditus qua ciuis. Sic Princeps diſcens ab equiſone artem frangendi equum in gyros, debet quidem obſequi docenti in rebus quæ ad eam artem pertinent: Idem tamen imperat equiſoni in cæteris. Sic Rex æger ſubditus eſt medicorum voluntati, non quidem vt Rex, ſed vt æger: at quatenus Rex imperat medicis, non quidem vt medicis, ſed vt ciuibus, & ſubditis. Par ratio Regis & Paſtoris.

Id vero quod infercit Bellarminus, poteſtatem ſpiritualem & temporalem eſſe partes eiuſdem Reipublicæ, additum eſt ad fatigandum lectorem & offundendas tenebras, nihil enim facit ad rem, ſiue hæc ſint partes eiuſdem Reipublicæ, ſiue ſint diuerſæ Reſpublicæ. Nam ex diuerſitate partium non colligitur vtra alteri imperet. Nec ſi altera alteram regit vna in re puta in rebus ſacris, idcirco regit in omnibus. Errat tamen Bellarminus cùm dicit poteſtatem ſpiritualem & ciuilem partes eſſe Reipublicæ. Non enim munera ipſa ſunt partes reipublicę, ſed homines. Cui lapſui ſi ignoſceremus, non tamen idcirco verum eſſet, politiam & Eccleſiam partes

tes eſſe diſtinctas Reipublicæ. Sic enim Eccleſia non eſſet de politia, nec Reſpublica politica eſſet de Eccleſia. Dicendum potius vnum & idem regnum ſeu Rempublicam vocari Eccleſiam quatenus conſtat Chriſtianis, Regnum vero aut Rempublicam qua conſtat ciuibus. Nunc vero vt res ſunt ſub Romano imperio Papali, ſub quo per Eccleſiam ſoli clerici vulgò intelliguntur, certum eſt Eccleſiaſticos diuerſam plane Rempublicam conſtituere in aliena Republica, quippe qui alium agnoſcunt Monarcham quam Regem, habéntque ſuos Iudices ſeorſum, ſuos carceres: nec tenentur legum ciuilium ſubiectione, nec ſolutione tributorum.

II. Hanc primam ſuam rationem mutantem Bellarminus ſuffulcit aliis ratiunculis: hoc modo

*Vt ſubordinantur fines, ita ſubordinantur facultates, vt ait Ariſtoteles Eth.1.cap.1.*

*At finis temporalis ſubordinatur fini ſpirituali.*

*Ergo & facultas temporalis ſubordinatur ſpirituali.*

*Reſpond.* Maior quidem vera eſt, etſi Ariſtotelis locus falſo citatur. Sed Syllogiſmus peccat fallacia quæ vulgo vocatur Ignoratio Elenchi: Concluſio enim nihil facit ad rem præſentem, neque ſententiam noſtram impugnat. Et quanquam falſa eſt, poteſt tamen ſine periculo concedi. Demus enim facultatem regalem, id eſt ſcientiam regnandi, ſubordinari ſcientię paſcendi & regendi Eccleſiam, an inde fiet paſtores poſſe multare principes principatų aut vita? Sic Ariſtoteles primo poſteriorum capite 7. dicat

Opticam ſubordinari Geometriæ; an ideo Geometra poterit Opticum expellere domo, aut multare exilio? An ſi ars arte ſuperior eſt, idcirco homo homine? An quia ars Pharmacopolarum ſubordinatur arti Medicorum, idcirco Medicus ius habet in fortunas aut vitam Pharmacopolarum? Apage tam putidam ſubtilitatem. Sciat quoque Bellarminus aliter ſubordinari poteſtatem poteſtati, aliter facultatem facultati. Poteſtas ſubordinatur poteſtati, quando ſuperior inferiorem includit: Sic poteſtas Iudicum ordinariorum aut delegatorum includitur in poteſtate regia, eóque illi ſubordinatur. At facultas ſubordinatur facultati quando ſcientia aliqua ſic mutuatur ab altera ſua principia: vt quæ ſunt concluſiones in ſuperiori ſcientia ſint principia ſeu propoſitiones in inferiori: Exempli gratia, Medicina docet vulnera rotunda eſſe curatu difficillima, quia vulneris labra ægre coeunt: Huius aſſertionis probatio non petenda eſt à Medicina, ſed à Geometria: ideóque hac in re Medicina Geometriæ ſubordinatur. Aut quando alicuius artis finis inſeruit fini alterius artis nobilioris: veluti χαλινοποιητικὴ inſeruit arti equeſtri, & hæc bellicæ. Vnde patet quanta fraude Bellarminus hęc nectat, ex ſubordinatione finium inſerens ſubordinationem poteſtatum: cùm tamen hæc toto cœlo diſtent.

*Ars cudēdi frana.*

Obſeruabit autem Lector quã benigne Bellarminus agat cũ Regibus. Libro enim in Barklaium capite 3. docet artem regiam ſubordinari arti Eccleſiaſticæ eo modo quo ars ſculptoria ſubordinatur regiæ. Mirum vero cur non pro ſcul-

ſculptoria dixerit fulloniam, aut ſutoriam. Nouerint ergo Reges quantum interſit inter Papam & Reges, nempe quantum inter Reges & Sculptores.

Sed & in hoc fruſtra eſt Cardinalis, dum putat artes quæſtuarias ſubordinari facultati regnandi: neque enim hæ artes petunt ſua principia à ſcientia regnandi, nec finis ſculptoris qua ſculptor eſt, ſalus eſt Reipublicæ aut iſti ſubordinatur. Verum quidem eſt poſſe regem edicere ſculptori ne quid faciat quo ſocietas ciuilis lędatur, aut mores corrumpantur, ſed non id facit quia ars ſit ſubordinata arti, ſed quia homo ſubditus homini. Neque paret ſculptor regi qua ſculptor, ſed qua ciuis aut ſubditus. Nam antequam ſculptoriam faceret pari ſubiectione tenebatur.

Nec leuius allucinatur Cardinalis, dum ait facultatem temporalem ſubordinari ſpirituali, id eſt, ſcientiam regendi populum ſcientiæ regendi Eccleſiam. Sunt enim plurima in ſcientia regnandi, quæ nihil plane habent commune cum facultate ſpirituali, vt Tactica, & Poliorcetica, & pacta à Rege inita cum redemptoribus vectigalium. Immo & ſunt multa quæ Theologus à Politico mutuatur, & in quibus Theologia ſubordinatur Politiæ. Nec deſunt exempla peſſimarum Rerumpublicarum in quibus vera fides obtinet, viciſſim ſemper extiterunt aliquæ Reſpublicę florentes, quæ pacem & ciuilem iuſtitiam coluerunt, inſuper habita religione: quas tamen veras fuiſſe Reſpublicas nemo ambigit.

Quod ſi in Rebuſpublicis Chriſtianis, finis temporalis, id eſt, pax, & concordia, & leges bonæ & iuſtę pertinent ad finem ſpiritualem: Ita & viciſſim Dei cultus & pietas plurimum confert ad finem temporalem, id eſt, ad concordiam ciuium, & publicam tranquillitatem: pax enim & concordia eſt pietatis ſurculus, & actiones ciuiliter honeſtæ ex vero Dei cultu effloreſcunt.

Solet quidem Bellarminus paſſim inculcare poteſtatem ſpiritualem eſſe nobiliorem temporali. Sed hoc aſſerit præter rem. Non enim ſi aliqua facultas, altera eſt præſtantior, idcirco neceſſe eſt vt qui nobiliorem artem profitentur imperent profitentibus inferiorem. Nec ſi Medicus eſt dignior aratore aut coquo, idcirco habebit poteſtatem in fortunas, famam, aut caput aratorum aut coquorum. Quin & ſæpe inferiorum artificum honeſtior eſt & lautior conditio. Quid ſplendidius publicanis? quid tenuius philoſopho? Et ciniflonis aut cupedenarij honeſtiora ſunt nomina in aulis quam Grammatici.

III. Addit Bellarminus eodem capite 7. libri 5. de Pontifice. *Reges* (inquit) *& Pontifices, Clerici & Laici non faciunt duas Reſpublicas ſed vnam, id eſt vnam Eccleſiam, ſumus enim omnes vnum corpus. Rom. 12. & 1. Corinth. 12. at in omni corpore membra ſunt connexa, & dependentia vnum ab alio, non autem recte aſſeritur ſpiritualia pendere à temporalibus. Ergo temporalia à ſpiritualibus pendent, atque ſubijciuntur.*

*Reſp.* Hæc argumentatio informis, & incon-

dita,

dita, etſi multa habet falſa & ambigua, poteſt tamen ſine periculo concedi. Concluſio enim quæſtionem non attingit, neque enim quæritur an poteſtas temporalis ſit ſubdita ſpirituali, ſed an ſit ſubdita in temporalibus: & an poteſtas ſpiritualis poſſit infligere pœnas temporales, puta ademptionem regni, aut fundi, aut pecuniæ, aut vitæ. Quod nos pernegamus, Bellarminus vero non probat. Hic ergo peccat rurſus ignoratione Elenchi.

IV. Eodem vitio laborat argumentum ſequens. *Si* (inquit) *temporalis adminiſtratio impedit ſpirituale bonum, omnium iudicio tenetur Princeps temporalis mutare illum modum adminiſtrãdi, etiam cum detrimento temporalis boni; Ergo ſignum eſt ſubiectam eſſe temporalem poteſtatem ſpirituali.*

*Reſpond.* Hæc ratio, quæſtionem non attingit, nam de ſubiectione hic non quæritur, ſed de genere pœnarum. Sane ſi Reges in Deum grauiter peccauerint, paſtorum eſt eos monere ſedulò, quin & arcere ſacrà communione vt Theodoſium Ambroſius, quanquam id non niſi in grauiſſimis criminibus & publicis, ídque ſemper ſeruato honore & reuerentia ac fide quam ſubditus debet legitimo Principi. Vt quiſque paſtorum vitiis principis minime adblandietur, ita maxime erit fidus & obſequens, & aliis ad eandem fidelitatem præibit exemplo: Seruabítque temperamentum inter proiectam adulationem, & cerebroſam impudentiam. Non erit canis mutus, ſed nec bellua indomita, quam neceſſe ſit compeſcere vel vinculis, vel gladio.

V. Pugnat Bellarminus alio argumento, hoc modo, *Reſpublica Eccleſiaſtica debet eſſe perfecta & ſibi ſufficiens in ordine ad ſuum finem. Tales enim ſunt omnes Reſpublicæ bene inſtitutæ. Ergo debet habere omnem poteſtatem neceſſariam ad ſuum finem conſequenda, ſed neceſſaria eſt ad finem ſpiritualem poteſtas vtendi & diſponendi de temporalibus rebus, quia alioqui poſſent mali Principes impune fouere hæreticos, & euertere religionem, igitur & hanc poteſtatem habet.*

*Reſpond.* Hæc quidem ratio non modo infirma eſt; ſed & impia: Arguit enim imperfectionis Eccleſiã veterem cui hæc poteſtas defuit. Cumque Bellarminus cap. 15. in Barklaium dicat non eſſe improbabile in Teſtamento veteri regem abſolute maiorem fuiſſe Pontifice, ac proinde Pontificem non habuiſſe poteſtatem Regis exauctorandi, eiúſque ſententiæ Thomam laudet authorem, inde ſequitur probabile eſſe Bellarmino Eccleſiam veteris Teſtamenti non fuiſſe perfectam nec bene inſtitutam. Adde quod reges poſſunt detorquere in Papas idem argumẽtum, dicendo ſuam poteſtatem fore imperfectam ſi eis deeſſent vires diſponendi de ſpiritualibus, & coercendi improbam malorum Paſtorum libidinem: quibus alioqui impune liceret eſſe ſceleratis, cuiuſmodi homines, ſedes Romana plurimos habuit, fatente ipſo Baronio, plurima monſtra ſedem Romanam inſediſſe. Perfectio Eccleſię conſtat, non robore, & poteſtate in temporalia, ſed puritate doctrinæ, & integritate morum, atque diſciplinæ: non ſecus ac perfectio Philoſophiæ conſtat certitudine & perſpicuitate ac

*Ad annũ 912. Art. 8.*

te ac textura demonſtrationum, non vero præſidiis aut armis quibus contra ſentientes malè multentur, aut obturbantes cohibeantur. Deus qui nunquam Eccleſiam ſuam hæreticorum veneno paſſus eſt totam penitus infici, idem quoque efficiet ne tyrannorum violentiâ aboleatur, nec deſeret gregem tanto pretio redemptum, quem qui tangit, tangit pupillam oculi ſui. Abunde cauit Deus Eccleſiæ ſuæ firmitati addito Chriſto defenſore & duce, & appoſitis Angelis cuſtodibus. Ipſe Bellarminus lib. 4. de Eccleſia capite 6. dicit perſecutionibus Eccleſiam non modo non deſtrui, ſed & illuſtrari. Quod ſi ad perfectionem Eccleſiæ neceſſe eſt vt Paſtores poſſint diſponere de regno & fortunis & vita tyrannorum, dicam quoque ad eandem perfectionem neceſſe eſſe vt iidem Paſtores poſſint debellare Satanam, & in Tartara mergere, & peccata omnia funditus abolere, in quibus certe plus eſt neceſſitatis quam in regnis dandis & eripiendis, Sunt enim Satanæ aſſultus longe periculoſiores ſæuitia tyrannorum. Denique quamcunque neceſſitatem obtendas, nihil vnquam tam erit neceſſarium quam Deo obſequi qui diſertè iubet obedientiam erga Principes & fidem, vt docebitur capite vndecimo. Nulla vnquam poteſt eſſe neceſſitas peccandi aut peierandi, aut aliena iniuſtè rapiendi.

VI. Vrget Bellarminus hoc modo. *Poteſt qualibet Reſpublica, quia perfecta & ſibi ſufficiens eſſe debet, imperare alteri Reipublicæ non ſibi ſubiectæ, & eam cogere ad mutandam adminiſtrationem, immo etiam deponere eius principem, & alium inſtituere,*

*quando non poteſt aliter ſe defendere ab eius iniuriis. Ergo multo magis poterit ſpiritualis Reſpublica imperare temporali Reipublicæ ſibi ſubiectæ, & eam cogere ad mutandam adminiſtrationem, & deponere principes, atque alios inſtituere, quando aliter non poteſt bonum ſuum ſpirituale tueri.*

*Reſp.* Reſpondeo non mirum eſſe, quando opponuntur arma temporalia armis temporalibus, ſi Rex victus ſuis temporalibus excidat, at cum tyrannidi temporali opponuntur arma ſpiritualia, non poſſunt nec debent eadem effecta conſequi, regis nempe regníque euerſio. Addo, Bellarminum fingere quæ nunquam fuerunt, nec erunt, videlicet vt altera Reſpublica ad ſuas res tuendas cogatur Regem vicini regni deponere, & aliũ ſufficere: nam Reſpublica quæ hoc poteſt eadem quoque facilitate inuadet regnum vicinum, & ſibi ſubiiciet, nec poteſt hic eſſe fructus victoriç, vt victus cogatur alium ſibi Regẽ eligere. Accedit quod ſi Reſpublica aliqua, aliquid à vicina Republica poſtulet, & paſſa repulſam, infeſta arma oſtentet, aut bellum indicat, non hoc vocatur imperare (vt loquitur Bellarminus) ſed precibus minas addere adhibendo πειθανάγκην, quod faciunt qui poſtulant minitabundi. Denique ſi Papa hoc exẽplo tuetur ſuam poteſtatem dandi & eripiendi regna, certum eſt eadem quoque ratione confici Papam poſſe per vim rapere aliena, & in regnum alienum infeſta arma mouere, quod certe non eſt Paſtoris, ſed Bellatoris, aut Imperatoris. Immo & eadem ratione poſſunt Reges ſibi tribuere poteſtatem abdicandorum paſtorum, quando non poſſunt aliter

ter ſe defendere ab eorum iniuriis.

VII. *Præterea* (inquit Bellarminus) *tolerare Regem hæreticum, vel infidelem conantem pertrahere homines ad ſuam ſectam, eſt exponere religionem euidentiſſimo periculo.* Idque probat exemplis Imperatorum hæreticorum, nec non Regum qui noſtra memoria ſua regna traxerunt ad defectionem ab Eccleſia Romana; Cui obiectioni iam abũde ſatisfactum eſt. Verum quidem eſt quod paulo poſt ſubdit Cardinalis, eſſe de iure diuino ſeruare veram fidem & religionem: At non eſt de iure diuino perfide agere, aut patrare parricidia, & ſub zeli erga religionem titulo omnia ſuſque déque inuertere. Non ſunt facienda mala vt eueniant bona.

VIII. Pergit Bellarminus. *Quando* (inquit) *Reges & Principes ad Eccleſiam veniunt vt Chriſtiani fiant, recipiuntur cum pacto expreſſo vel tacito, vt ſceptra ſua ſubijciant Chriſto, & polliceantur ſe Chriſti fidem ſeruaturos & defenſuros, etiam ſub pœna regni perdendi: ergo quando fiunt hæretici, aut religioni obſunt, poſſunt ab Eccleſia iudicari, & etiam deponi à principatu,&c.*

*Reſp.* Hic vero errat Cardinalis non vno modo. Nam primo falſum eſt, Reges ſub hac pactione in Eccleſiam admitti. Neque credibile eſt Clodoueum qui fidem Chriſtianam princeps in regiam familiam intulit, cum iam ante per annos quindecim regnaſſet; ea lege & conditione factum eſſe Chriſtianũ vt regno priuaretur ſi à fide deſciſceret. Quod ſi quis Rex veteri memoria à paganiſmo ad fidem conuerſus, promiſit ſe Religionem Chriſtianam defenſu-

rum,non idcirco iurauit in verba Papæ Romani cuius in Gallia ſub primis Regibus nulla erat authoritas. Sic nec Britanniæ Reges primitus ſe ad Chriſtianiſmum aggregarunt vt ſubeſſent in tẽporalibus Romano Pontifici:immo nec in ſpiritualibus,ſed ſoli Chriſto. Quapropter ſi tũc Eccleſia Anglicana habuiſſet poteſtatem regnũ abrogandi regibus hæreticis, nihil tamen hoc ad Papam Romanum pertinuiſſet. Fateor quidem cũ Bellarmino,regem infeſtum fidei Chriſtianæ dignum eſſe qui regnum amittat, nec eſſe idoneum Sacramento baptiſmi qui non eſt paratus Chriſto ſeruire: At abdicationẽ illam debere fieri iudicio Eccleſiæ, aut Papæ, id vero pernegamus,neq; ſcriptura dicit,neq; priſca Eccleſia vnquam ſibi hoc ius vendicauit, aut cum deeſſent vires ſe ſuo iure fraudari vnquam conqueſta eſt. Cum verò Princeps inauguratur in hæc verba. *Tunc ego regnum aut vitam amittam ſi Eccleſiam feſellero, aut deſeruero*, His verbis vindictam Dei in caput ſuum imprecatur,non vero Eccleſiam aut Papam in ſuum caput armat. Quod ſi quis ad regnum admitteretur ſub tali pacto expreſſo,vt regno caderet ſi fidem deſereret,hanc poteſtatẽ in ſuum regnum aut caput vellet eſſe in manu optimatum aut ordinũ regni,eorúmque qui eum ad regnum vocarunt,non vero in manu Pontificis,qui Reges quos non creauit nõ poteſt deponere,nec eripere quæ non dedit, nec ſuper hac re vllam à Deo poteſtatem accepit.Et profecto nihil eſſet tam vietum & fluxum,quam regum poteſtas,ſi eſſet penes Papam,confiсto (vt ſolet) ob res minimas hæreſeos crimine Reges diris percuſſos

cuſſos deiicere rerum culmine. Tum certe Regibus tutiſſimum eſſet nihil ſcire in religione, ne hæreſeos poſſent arceſſi. Debent ergo plurimum Pontifici, qui ne quid in religione ſcirent cauit ſedulo.

IX. Ex illo, *Paſce oues meas*, ducit tria argumenta. Quorum primum eſt

*Lupi ſunt hæretici,*
*Paſtor poteſt arcere Lupos:*
*Ergo Paſtor poteſt arcere hæreticos.*

Vnde infert ſi Princeps ex oue fiat lupus, id eſt ex Chriſtiano hæreticus, Paſtorem poſſe eum abigere; ac proinde priuare dominio in ſubditos.

*Reſp.* Huius Syllogiſmi quanquam maior non eſt vniuerſaliter vera, poteſt tamen ſine periculo totus Syllogiſmus admitti, Nec negamus Paſtorem poſſe arcere ſacris Principem hæreticum in fidei fundamentis, aut inſigniter ſceleratum, & impœnitentem, Ac inde ſequi eum poſſe priuare Regem dominio, hoc vero pernegamus, neque Bellarminus vnquam probauit. Nec ſi faceret, tamen hoc magis ad Epiſcopum Romanum, quam ad Antiochenum alióſque Petri & Apoſtolorum ſucceſſores pertineret.

X. Alterum argumentum ex eodem loco ductum tale eſt.

*Poteſt paſtor arietes furioſos deſtruentes ouile ſeparare & recludere:*
*Princeps autem Catholicus fide, ſed adeo malus vt obſit religioni, eſt aries furioſus.*
*Ergo poterit paſtor Eccleſiæ eum recludere vel redigere in ordinem ouium.*

*Reſp.* Stilus barbarus, ratio incondita, termini

quinque. Concluſio extra quæſtionem. In maiori *Paſtor*, ſumitur propriè, in concluſione figuratè, eadémque ambiguitas in voce *Arietis*. Nititur autem hic Syllogiſmus totus falſa ſuppoſitione, quæ talis eſt. *Quæcunque poteſt paſtor ouium in grege, eadem poteſt paſtor animarum in Eccleſia.* Hòc principium falſum eſt. 1. Nam paſtor ouium poteſt arietem vincire aut abigere, aut etiam necare: quia emit, & quia idem qui gregi addidit arietem ductorem, poteſt adimere. At Papa non emit Reges, nec habet eos ſibi nexu aut mancipio addictos, nec eos addidit ductores populo, nec habet in eos vitæ & necis poteſtatem. Iam antequam dominationis papalis nomen Galliæ innotuiſſet, habebat Gallia ſuos Reges, vt mirum ſit vnde Reges facti ſint arietes huius noui Paſtoris, qui eos poteſt includere, abigere, necare. 2. Hoc quoque addendum, non mirum eſſe ſi Paſtor corporeus infligat pœnas corporeas, at vt Paſtor ſpiritualis (qualem ſe Papa perhibet) puniat pœnis corporeis res eſt abhorrens ab omni ratione. 3. Dico tertiò paſtorem proprie dictum nullatenus eſſe ſubditum arieti, nec de iure, nec de facto, at Epiſcopos Romanos de facto diu ſubditos fuiſſe Imperatoribus & Regibus, etiam Chriſtianis, Bellarminus non negat. Nec inuenietur paſtor ouium qui ſe indignum ſeruum arietis profiteatur, qualem ſe Gregorius I. nominat, ſcribens ad Mauritium Imperatorem, vt docebitur plenius capite ſequenti 4. Quid, quod in Papas poteſt retorqueri hoc argumentum, quos monſtra & belluas Baronius ipſe & Platina, & alij Pontificij frequẽter appel-

appellant? tunc ergo includendi aut abigendi ab iis quibus Deus omnem animam, ac proinde Epiſcopos voluit eſſe ſubditos. 5. Obſeruabit quoque Lector hanc obiectionem perinde eſſe accommodatam ad probandum Papam poſſe Reges occidere, ac ad probandum poſſe eum Reges ſolio detrahere, Paſtor enim in arietem vtrumque poteſt.

XI. Tertia eius ratio ex eodem loco ducta ſic formatur.

*Omnis Princeps tenetur Deo ſeruire.*
*At Paſtor poteſt cogere Principem ad id omne quod tenetur.*
*Ergo, Paſtor poteſt cogere Principem Deo ſeruire.*

*Reſp.* 1. Negamus aſſumptionem. Princeps enim, non ſecus ac ſubditi, ad multa tenetur ad quæ non poteſt cogi ab vllo homine, veluti ad amandum Deum toto corde, & Proximum tanquam ſe, & fidem locandam in Chriſto. 2. Immo nec ſi Bellarmino totum Syllogiſmum concederemus, haberet tamen quod intendit, nam ipſe addit paulo poſt Principem debere cogi per commodas rationes, inter quas nego eſſe abdicationem Regis, aut inſtigationem ſubditorum in ſuum regem legitimum.

XII. Capite quinto in Barklaium Bellarminus hæc habet: *Cum dicimus ex Pontificum ſententia regum terrenorum poteſtatem eſſe à Deo, non intelligimus eſſe à Deo immediatè, quomodo eſt à Deo poteſtas ſummi Pontificis, ſed eſſe à Deo, quia Deus voluit eſſe in genere humano politicum regimen, & ideo inſtinctum quendam naturalem dedit hominibus, vt eligant Magiſtratus à quibus regantur.* Addit ibidem. *Deus*

*non dedit Immediatè regnum huic aut illi, ſed dicitur poteſtas regum eſſe à Deo, quia Deus voluit inter homines eſſe poteſtatem politicam.*

*Reſp.* Hæc à Cardinali dicuntur ad eleuandam & minuendam Regum dignitatem: Sed hæ nebulæ nullo negotio difflantur. Cum enim dicimus Reges à Deo immediatè eſſe, non ſic intelligimus, quaſi Deus de Cœlo immediatè detonuerit & cœleſti oraculo hunc aut illum regem pronuntiauerit. Hoc ſenſu ne quidem Romanũ Pontificem eſſe à Deo nec Bellarminus ipſe affirmauerit: tota enim electio ſuffragiis hominum tranſigitur, qui ſuam vocem alicui, precio addixerunt. Si tamen Bellarminus contendit ad electionem huius aut illius, mentes Cardinalium diuino ſpiritu afflari, Deúmque tantis diſcordiis & anxiæ diſciplinę, venalibuſque ſuffragiis intereſſe, & efficere vt horſum aut illorſum inclinent, cur non nobis quoque fas erit dicere regum inaugurationem fieri Deo auſpice & ductore? maximè cum regum Chriſtianorum alios natura ipſa, ac proinde Deus dederit, alios * ἐξ ἰδιωτικῶν σπαργάνων euehat ad regnum optimatum electio? ídq; multo maiori grauitate & integritate quam electio Pontificum?

* *Ex priuatis cunabulis.*

Quiſquis ergo vult ſcire quo ſenſu Reges dicantur eſſe immediatè à Deo ſic habeat, id dici quia Deus in verbo clarè & diſertè iubet nos eſſe obſequentes regibus, vnde fit vt eorum authoritas non humana opinione nitatur, ſed authoritate diuina, Tum quia perfidia & violatio iuſiurandi & parricidium ſic vetantur in Dei verbo, vt ab hac lege nulla lex humana poſſit nos exime-

mere. Rex igitur quantumuis electus mediantibus hominibus, tamen vt ſemel in ejus verba iuratum eſt, Deum habet immediate ſuæ poteſtatis aſſertorem. Vbi obiter fraus Bellarmini notãda, dum de regibus eligendis loquitur, nõ enim quæſtio eſt de electione regis, quem ſatis conſtat non immediate à Deo eligi; ſed de authoritate & poteſtate Regis quem iam habeas. Neque vero quia inſtinctus datus eſt hominibus ad eligendos ſibi magiſtratus, idcirco ſequitur magiſtratus eſſe à Deo mediatè: nã pari ratione paterna authoritas, aut vinculum coniugale non eſſent à Deo immediatè, quia ad colendos parentes & ad coniugale vinculum homines feruntur propenſione naturali. Immo vero cum ad hunc inſtinctum non facti, ſed nati, non inſtituti, ſed imbuti ſimus, certum eſt Magiſtratus authoritatem Deum vnum habere authorem. Quod vt Deus palam faceret, primos ſuæ Eccleſiæ Reges Saulem & Dauidem oraculo ſuo & cœleſti electione voluit conſecrari: quibus adde ſi vis Regem Iehu vnctũ à Propheta extraordinariâ vnctione: vnde & Reges dicebantur Vncti Domini, quippe Deo auctore & auſpice inaugurati. Fruſtra obtenditur Saulem ſorte ad regnum vocatum, Nam vt ait perappoſite Rex in ſua præfatione. *Si electio per ſortes non eſt immediate à Deo, ergo nec* Act. 1.
*Matthias, qui eodem modo ad Apoſtolatum promotus eſt à Deo immediate electus eſt, ex quo ſequitur & illum qui ſedem Apoſtolicam occupat, ſine rubore non auſurum ſe immediate à Deo conſtitutum prædicare: cum & Matthias ipſe in locum Iudæ ſuffectus, & Apoſtolis annumeratus, non immediatè ſit electus.*

Hæc & plura alia in eam ſententiam Rex ſapientiſſimus, quibus demonſtrat eiuſdem eſſe impietatis negare Saulem à Deo immediate eſſe lectum, & negare Matthiam à Deo immediate eſſe allectum Apoſtolis; Eſt enim inſignis ſuper hac re Salomonis ſententia Prouerbiorum 16. *Sortes mittuntur in gremium, euentus autem eſt à Domino.*

Quod ſi ad eligendos Reges, Deus vtitur hominum operâ, non idcirco minor eſt regum authoritas: non ſecus ac ſi quid Rex per fecialem aut accenſum denuntiat, non minus dicitur eſſe à Rege, quam ſi Rex ipſe coram proloqueretur. Ac profecto nihil eſt hoc dogmate peſtilentius, nec vlla capitalior doctrina quam hæc quæ ad id vnum eſt comparata, vt de animis populorum euellatur reuerentia erga Reges & religioſus metus. Tolle enim hanc opinionem, Regum ſceptra eſſe à Deo immediatè, ſimul & funditus ſuſtuleris omne obſequium & fidem ſubditorum, & per hoc pacem in rebus humanis atque concordiam. Sed intereſt Pontificis deſpicatam habere regiam poteſtatem, quandoquidem ex eius ruinis Pontificia dignitas extruitur.

XIII. Placet ſibi Bellarminus in hoc ſimili quo Eccleſiaſticam authoritatem comparat ſpiritui, temporalem verò carni. Vnde colligit temporalem poteſtatem debere gubernari à ſpirituali, id eſt (vt ipſe intelligit) à Papa. Egregia ſane probatio. *Spiritus imperat carni, ergo Papa Regibus.* Carnis vero nomine non intelligit corpus, ſed facultatem animalem & non regeneratam, per ſpiritum verò animum regeneratum Dei ſpiritu,

ritu, quem Paulus ſolet vocare nouum hominem.

*Reſp*. Hoc quidem ſimile haberet aliquem colorem, ſi quemadmodum ſpiritus ſeu nouus homo ſemper pronus eſt ad bona, & nihil niſi iuſta ſuggerit, ita poteſtas Eccleſiaſtica nunquam iuberet praua, & nullâ corruptione inquinaretur. At non deſunt exempla in eadem Republica optimorum Regum & peſſimorum Epiſcoporũ, ita penes Reges ſpiritus, penes Epiſcopos eſſet caro. Quocirca multi Reges ſæpe politiam ſpiritualem nutantem ſuſtentarunt, aut perturbatam ordinauerunt, aut vitiatam emendauerunt: vt Dauid, Ioſaphat, Ezechias, Ioſias. Nam in homine fideli, caro nunquam regit ſpiritum, etſi ſæpe obturbat. At in Republica poteſtas temporalis ſæpe gubernauit ſpiritualem, nõ tantum in temporalibus vt ſemper, ſed in ſpiritualibus vt ſæpe. 2. Quid quod hoc ſimile petit iugulum Bellarmini, nam quemadmodum cum caro deliquit, ſpiritus carnem non occidit, nec aliam in eius locum ſufficit, ita nec ſi Rex peccauerit poteſt Paſtor alium Regem loco eius ſtatuere, aut regnum transferre, aut de Regis capite vel dignitate decernere. 3. Denique pars iſta Chriſtiani quæ ſpiritus ſeu nouus homo nuncupatur, additur à Dẽo carni vt rector & dominus, ideoque in hac vita eſt ſine carne, vtpote ad id vnum datus vt carnem regat. At poteſtas ſpiritualis ſæpe non habet Magiſtratus temporales quos regat vt tempore Apoſtolorum, & ſub veteri Eccleſia, & tamen erat vera poteſtas ſpiritualis. Denique dici non poteſt quantum claudicet hoc ſimile, Quę

vitia ſi abeſſent, notum eſt tamen ſimilibus nihil probari.

XIV. Capite 27. in Barklaium ſic diſputat. *Cum Papa iudicat Regem vel etiam deponit, nihil agit contra ius diuinum, quoniam ſuperior inferiorem iudicat, Paſtor ouem, Pater filium, Præpoſitus ſubditum.*

*Reſp.* Multa hic petuntur, & precario ſupponuntur. Primo Papam eſſe Paſtorem, Tum eſſe bonum paſtorem. Tum reges ei eſſe ſubditos. Quæ ſunt maxima αἰτήματα, non ſecus ac ſi quis ſupponeret circulum habere angulos. Fac tamen hæc ita ſint. An ſi Reges ſunt ſubditi Papæ vt principi ſpirituali, idcirco poteſt eos exuere dominio temporali? Immo vero cum poteſtas eius ſit mere ſpiritualis, non alias poteſt irrogare pœnas quam ſpirituales.

XV. Eodem capite extremo ſic loquitur. *Securus affirmo potuiſſe Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum tempore mortalitatis ſuæ, diſponere de temporalibus omnibus, & Reges ac Principes Regnis Dominiiſque priuare, & hanc poteſtatem vicario ſuo ſine dubio conceſſiſſe, vt ea vtatur quando neceſſarium iudicauerit ad ſalutem animarum.*

Syllogiſmus talis eſt,

Quamcunque poteſtatem habuit Chriſtus tempore mortalitatis ſuæ eam reliquit Vicario ſuo Papæ.

At poteſtatem diſponendi de omnibus temporalibus, habuit Chriſtus cum eſſet in terris.

Ergo, &c.

*Reſp.* Hoc argumentum ſi quas habet vires, non

non ſolum probat Papam poſſe priuare Reges regno,ſed & vita,vtrumque enim Chriſtus pariter poterat.Sed & inde pariter poſſet confici Papæ datam eſſe à Chriſto poteſtatem ſuſcitandi mortuos, ſanandi ægros, ſedandi tempeſtates. Maiorem igitur huius Syllogiſmi contendimus falſam eſſe ac temerariam. Et contra pertendimus Papam ſi eſſet Vicarius generalis Chriſti in terris, non tamen habiturum omnem poteſtatẽ quam Chriſtus habuit,ſed eam tantũ qua Chriſtus vſus eſt & quam diſerte ſuis Vicariis (ſi qui ſunt) tradiderit. At Chriſtus nunquam vſus eſt hac poteſtate in Reges,vltroque abſtinuit,nempe quia hoc quidem erat poteſtatis ſuæ, ſed non muneris,quippe ad hoc non miſſus: vſque adeo vt in ciuili cauſa ſuper erciſcunda hæreditate vocatus arbiter,adeſſe noluerit:& ſubinde inculcaret, regnum ſuum non eſſe de hoc mundo. Sed nec hinc excedens cuiquam tradidit hanc poteſtatem, qui in regnis adimendis & dandis vices ſuas obiret.Non ſi quis Regis eſt legatus aut Vicarius,parem habet auctoritatem cum Rege,ſed eam ſolum quam Rex voluerit eum habere & certis limitibus circumſcripſerit. Hic ergo habemus inſigne diſcrimen inter Chriſtum &Papam: Quod Chriſtus dum eſſet in terris vires quidem & poteſtatem habuerit Reges abdicandi, & regno ac vita priuandi,ſed non munus,nec voluntatem vtendi iſta poteſtate. At Papa vires non habens, munus tamen ſibi arrogat.

Adhibet Bellarminus hunc colorem: hoc fieri à Papa quando iudicat neceſſarium eſſe ad ſalutem animarum, quaſi vero non fuerit par ne-

ceſſitas, immo maior quando Imperatores Ethnici Eccleſiam ferrent, agerent, diſcerperent: nec tamen tunc Papæ hac poteſtate vtebantur. An erat neceſſarium ad ſalutem animarum vt regnũ Franciæ à Philippo Pulchro ad Imperatorem Germaniæ transferretur? Aut vt Rex Caſtilliæ Ferdinandus regnum Nauarræ inuaderet authore Iulio II. in fraudem Iohannis Regis Nauarreni? Aut vt Henricus III. Pontifici addictiſſimus regno Galliæ excideret?

Interea notabit Lector quam non diſſimulanter, & ſine circuitione Bellarminus hic aſſerat, *Papam poſſe diſponere de omnibus temporalibus*, id eſt de omnibus fundis, pecuniis, muneribus & dignitatibus ac regnis totius orbis. Quæ quidem ab aliis miſeris homuncionibus tantiſper poſſidentur, donec Papæ viſum fuerit, his erepta ad alios transferre. Hoc certe eſt eſſe abſolutè dominum & Regem totius mundi.

XVI. Capite 21. in Barklaium Bellarminus agnoſcit obſequium filiorum erga parentes, & obſeruationem iuramenti & voti eſſe iuris diuini. Aſſerit tamen Papam in his diſpenſare, & iuramenti ac voti implendi gratiam facere: eadémq; poteſtate Papam ſoluere ſubditos ſacramento fidelitatis erga Principes. Id vero quomodo fieri poſſit, docet exemplo à legibus ciuilibus petito. *Eſt* (inquit) *iuris naturalis à Deo confirmati, & ab Apoſtolis declarati: (ad Epheſ. 6.) vt filij obediant parentibus & ſerui Dominis: & tamen filij emancipari, & ſerui libertate donari poſſunt, & per hoc fieri poteſt vt nec illi parentibus, nec iſti dominis obedire teneantur.* At Bellarminus hic fruſtra eſt: neque enim vnquam

quam emancipantur filij, vt eis liceat, in patrem rebellare, aut alium patrem ſibi eligere pulſo priori. Non ergo facit hoc exemplum ad prætexendam rebellionem ſubditorum in Principes. Tum ſi quis filius aut ſeruus emancipatur, id fit à proprio patre aut Domino. At Papa ſubditos emancipat inconſultis Principibus & inuitis. Sed tædet tam vana & futilia diutius perſequi. Stercus fodit gladio qui cum tam putidis argumentatiunculis diutius confligit.

## CAPVT X.

*Exempla à Bellarmino ex Hiſtoriis prolata, partim eſſe falſa, partim inutilia.*

ROBERT Bellarminus aliquot exempla ex Hiſtoriis, quibus Papa poteſtatem in Regibus abdicandis aſtruere conatur.

Primum exemplum eſt Ambroſij Mediolanenſis Epiſcopi qui Theodoſium Imperatorem excommunicauit propter cædem Theſſalonicæ factam, eumq; coegit legem ferre, ne ſententiæ latæ de cæde aut publicatione bonorum eſſent ratæ ante triginta dies à pronuntiatione ſententiæ. Vnde colligit ab Epiſcopo poſſe iudicari Imperatorem, quod ſi ab Epiſcopo, quanto magis à Papa? *I. Exemplum.*

*Reſp.* Hoc quidem exemplum non bona fide profertur à Cardinali, neque enim Ambroſius coegit Imperatorem hanc ferre legem, ſed Im-

rator ſuadẽti Ambroſio vltro aſſenſus eſt. Quod ſi Theodoſius noluiſſet Ambroſio hac in re obſequi, non erant in manu Ambroſij pœnæ temporales, quibus Theodoſium vel cogeret, vel vlciſceretur. Poſt patratam Theſſalonicæ cædem Imperator Eccleſia abſtinuit, neque ei Ambroſius vllam pœnam niſi ſpiritualem irrogauit. Octauo demum menſe cùm Imperator veniſſet ad Ambroſium poſcens ſolui excommunicationis vinculum, tantum abfuit vt Ambroſius vel minaretur ſe ſoluturum ſubditos ſacramento fidelitatis, vel ei abrogaturum Imperium, vt vltro ſe ad cædem offerret, ſic loquens, vt refert Theodoretus, εἰ δ' εἰς τυραννίδα τὴν βασιλείαν μεθίστησι, δέξομαι κ' ἄσω μεθ' ἡδονῆς τὴν σφαγήν. *Si regnum flectit in tyrannidem, en me paratum occidi.* Idem vir ſanctus, cum Ariani, ſic volente Valentiniano, vnam de Baſilicis Mediolanenſis Eccleſiæ vellent occupare, & iam vela ſuſpenderẽt: obſtitit Ambroſius & plebs catholica, ſed ea modeſtia quæ ſubditos decet, & ſupplicantium verbis. *Rogamus Auguſte, non pugnamus. Non timemus, ſed rogamus.* Denique ſe mactandum potius offerebat Ambroſius quã Baſilicam hæreticis traderet. *Si patrimonium impetitur* (inquit) *inuadite: ſi corpus, occurram. Vultis in vincula rapere? vultis in mortem? voluptati eſt mihi.* Tantum ergo aberat à multando Valentiniano bonis, aut parte Imperij, vt ſuis ipſe bonis paratus eſſet cedere, immo & vita: hæc habes epiſtola 33. Idem Præſul in Apologia Dauid cap. 10. *Rex vtique erat Dauid, nullis ipſe legibus tenebatur: quia liberi ſunt Reges à vinculis delictorum: neque enim vllis ad pœnam vocantur legibus tuti Imperij poteſtate. Homi-*

*mi-*

*mini ergo non peccauit, cui non tenebatur obnoxius. Sed quamuis tutus imperio, deuotione tamen ac fide erat Deo ſubditus.* Sciebat ergo Ambroſius Reges etſi legi diuinæ ſubiectos, pœnis tamen ciuilibus non teneri, eoſque non habere Iudicem ſuperiorem inter homines qui eos pœnis aut abdicatione coerceat. Nec putauit minorem eſſe poteſtatem Theodoſij, aut ius deterius quam Dauidis.

Sed mihi videtur Bellarminus hoc exemplo plurimum ſuæ cauſæ officere, & peccare in Papæ commoda. Nam Ambroſius non erat Epiſcopus Romanus. Auſus eſt tamen ſtringere cenſuram Eccleſiaſticam in Theodoſium inconſulto Romano Epiſcopo. Qua in re ſi non peccauit Ambroſius, non dubium eſt quin idem poſſit quilibet Epiſcopus. Quod ſi fit, non video quid Papa plus habiturus ſit quam cæteri Epiſcopi. Neque ſane Papa hodie ferret Epiſcopum Pariſienſem, aut Lugdunenſem, qui ſe inſcio aut non iubente Regem excommunicaret, aut Imperio exueret.

Secundum exemplum eſt Gregorij I. in priuilegio quod conceſſit Monaſterio Sueſſionum, S. Medardi, quod priuilegium aſſutum eſt fini epiſtolarum Gregorij: ſumma priuilegij eſt, ne poſſit ob crimen capitale Abbas S. Medardi deponi niſi in Concilio, vbi ſe ſiſtant accuſatores, quorum vnuſquiſque duodecim teſtes ſecum habeat. Si quis Rex contra hæc iuerit, iubetur ſua dignitate priuari. *II. Exemplum.*

*Reſp.* Hoc priuilegium, aio, non modo eſſe iniuſtum, ſed & falſum & ſuppoſititium. Iniuſti-

tia patet, quia aduerſatur Apoſtoli præcepto. 1. Tim.5.19. vetantis admittere accuſationem aduerſus presbyterum, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus. Si ergo fuerint duo aut tres teſtes, poteſt admitti accuſatio, & facti cognitio inſtitui. Quod ſi quis non poteſt accuſari niſi ſub duodecim teſtibus præter accuſatores, vix vnquam poterit in eum vlla moueri quæſtio, aut in eius mores inquiri: cum pauciſſima crimina fiant ſub oculis tot teſtium, & ſæpe qui viderunt, nolint teſtes adeſſe in iudicio. Neque video cur hi Abbates fruantur hoc priuilegio, alij verò non fruantur. Sed de huius priuilegij ſeu potius prauilegij iniuſtitia pluribus actum eſt c.7.

Idem priuilegium falſum eſſe & ementitum multa euincunt. Ibi enim poſſeſſiones & villæ vocantur *manſi*. Ibidem fundi dominij regij appellantur *fiſci regij*. Et Sanctus Medardus vocatur *Dominus Medardus*. Denique tota oratio redolet ſtilum Capitularium Caroli aut Ludouici, magiſque accedit ad Francicam barbariem poſterioris æui quam ad Italicam venam. Quid quod iſti priuilegio ſubſcribunt Alexandrinus & Carthaginenſis Epiſcopi, quibus non credibile eſt Abbatiam Sueſſionum ne de nomine quidem notam fuiſſe? An Patriarcha Alexandrinus emẽſus eſt tot maria, vt Romam veniret & priuilegium S. Medardi ſubſignaret? At ſaltem delatus ei fuiſſet hic honos, vt inter primos ſubſcriberet, non verò in turba, & poſt vulgus Italorum Epiſcoporum. Vltimus omnium ſubſcribit Rex Theodoricus, tunc apprime puer, nondum habens tunc temporis Sueſſiones ſub ſua ditione.

ne. Sed nec annus quadrat, nec annotatio temporis: quæ talis eſt, *Datum VII. Cal. Iunij, Anno ab incarnatione Domini 593. Indictione XI.* falſa omnia, nam annus Chriſti 593. erat indictio decima: neque tunc temporis mos adhuc inoleuerat numerandi per æram Chriſti, Neque Epiſtolæ Gregorij per æram Chriſti vnquam notantur, ſed per indictiones.

Maxime vero arguunt falſitatem iſtius priuilegij, verba illa faſtuoſa quibus Gregorius ſibi in Reges & regna poteſtatem arrogat, quaſi in manu eius eſſet reges ſpoliare imperio. Nihil enim tam alienum fuit à mente Gregorij & forma qua ſolet Imperatores in ſuis epiſtolis alloqui, Nam in Epiſtola 6. lib. 3. ſic affatur Mauritium. *Ego autem indignus pietatis tuæ ſeruus.* Et paulo poſt, *Ego vero hæc Dominis meis loquens, quid ſum niſi puluis & vermis?* Ipſe ſereniſſimus Rex in Apologia pro iuramento fidelitatis citat Gregorium ſic loquentem Mauritio, ſuper lege quadam, ne reciperetur miles in Monaſterium nondum expleta militia. Vbi poſtquam ſe indignum famulum pietatis Imperatoriæ appellauit, tandem hæc ſubdit. *Ego quidem iuſſioni ſubiectus, eandem legem per diuerſas terrarum partes tranſmitti feci. Et quia lex ipſa omnipotenti Domino minime concordet, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam sereniſſimis Dominis nunciaui. Vtrobique ergo quæ debui exolui, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod ſenſi minime tacui.* Hæc habentur Epiſtola 61. libri ſecundi.

Succedit Gregorius II. qui (ſi fides Bellarmino, Leoni Imperatori Iconomacho à ſe excom- *III. Exemplum.*

municato prohibuit vectigalia ſolui ab Italis, ac proinde eum Imperij parte multauit.

*Reſp.* Hoc exemplum ſi verum eſt, nihil tamen ad rem facit. Cum enim hæc prohibitio vectigalium contigerit anno circiter 726. à Chriſto: parum eſt auctoritatis in exemplo. Iam enim fluxerant ſeptem ſæcula à Chriſto nato, iã multa ab Imperatoribus erant facta improbè & in Eccleſiam iniuſtè: neque tamen tale quid vnquam fuerat tentatum ab Epiſcopis Romanis, nec tot retro ſeculis auſi fuerant violare iura Imperatorum, aut auertere vectigalia. Sed cum vires Imperatorum in Occidente eſſent fractæ, in Oriente à Sarracenis attritæ, Italiam vero totam Longobardi excepto Exarchatu Rauennæ & Ducatu Romano occuparent, & Imperatores Sarracenico bello impliciti Italiam quaſi pro derelicto haberent, Papis aucta eſt libertas ſub debilibus dominis; iidémque rerum ſecundarum allabente æſtu ſubuecti, cum quærerent occaſionem rebellandi, ecce opportunè ſeſe obtulit controuerſia ſuper imaginibus, quo colore vſus Gregorius, populos ad defectionem ab Imperatore ſollicitauit, Quæ artes illi tam proſperè ceſſerunt vt Romam & Italiæ partem ad ſe traxerit, & ex Epiſcopo factus ſit Princeps temporalis, teſte Sigonio his verbis. *Ita Roma Romanuſq; Ducatus à Græcis ad Romanum Pontificem, propter nefandam eorum hæreſim impietatémque peruenit.* Nouum ſane genus cenſuræ Paſtoralis, irruptio in bona aliena, & ereptio alieni dominij. Non ſecus ac ſi presbyter in pœnitentiam peccati, eriperet pallium, aut ſecaret crumenam peccatori, Eleuant

ergo

ergo auctoritatem huius exempli, fructus & opes quæ ad Papam hoc facto peruenerunt. At ſi Imperatorum in Italia fuiſſent vires integræ, Papa non modo non fuiſſet incentor rebellionis, ſed & imagines euertiſſet, iubente Auguſto, ſecutus exemplum Gregorij I. qui legem quam ipſe cenſebat iniuſtam, promulgauit tamen, vt Imperatori morem gereret, & ſe indignum Imperatoris ſeruum, ac puluerem & vermiculum (vt ante Gregorius) appellaſſet.

Hic tamen apprime notandum, Papam non prohibuiſſe vectigalia ſolui vt Iudicem, aut vt habentem poteſtatem in Imperatorem, ſed vt ſuaſorem facti & inſtigatorem. Nullam enim ſuper hac re pronuntiata eſt ſententia, aut inſtituta cognitio. Vis non facit ius: nec ſi quis facem præfert rebellioni, dicendus eſt id facere vt iudex, aut vt dominus, legitimam habens poteſtatem aliena rapiendi. Quod ſi Gregorius II. vi iſtius poteſtatis quam Papa ſibi in Reges arrogat, ſententiam condemnationis tuliſſet in Leonem, non modo eum Italiæ vectigalibus, ſed & toto imperio ſpoliaſſet. Non enim Leo magis erat Tyrannus in Italia quam in Græcia, aut Aſia, vbi in Iconolatras aſperius ſæuiebat. Et profecto, quanquam noſtro tempore Papę vires ſunt longe maiores quam tempore Gregorij II. ſi tamen Regi noſtro vellet adimere ſolam Picardiam aut Occitaniam, reliquum vero regnum ei per Papalem indulgentiam concederet, ſe regibus & populis ridendum ſine dubio propinaret. Nec tamen ideo Gregorius poſt hanc rebellionem deſiit ſe Imperatoris ſubditum agnoſcere & profi-

teri. Nam Gregorius III. ſucceſſor huius Gregorij Leonem ſuum Dominum agnoſcit, & ſuis Epiſtolis annum Imperij Dominorum ſuorum adnotat. Extant eius duæ Epiſtolæ ad Bonifacium inſertæ ſecundo tomo Conciliorum, quarum hæc eſt clauſula, *Data 10. Cal. Decembris. Imperante Domino piiſſimo Auguſto Leone à Deo coronato, magno Imperatore, anno decimo Imperij eius*, &c. His ſimilia habet ſequens Epiſtola.

IV. Exemplum. Subiicit Bellarminus exemplum Zachariæ Pontificis, qui rogatus à primoribus Franciæ Childericum depoſuit, & in eius locum Pipinum Caroli Magni patrem creari iuſſit.

*Reſp.* Reſpondeo non magni eſſe momenti ſitne hoc exemplum verum an falſum. Plus enim poteſt Dei verbum, Chriſtique ac Apoſtolorum exempla, totiuſque veteris Eccleſiæ per ſeptingentos annos conſenſus, quam quæ à Pōtificibus cœpta ſunt nouiſſimis ſæculis. Dico tamen hoc exemplum non fideliter à Bellarmino proferri. Nam antequam Pipinus, Papa ſuadente, regis nomen ſumeret, iam re ipſa Rex erat, penéſque eum erat totius regni poteſtas. Eſt enim conſtans hiſtoricorum teſtimonium, Merouingios quorum Childericus vltimus fuit tunc temporis nomine tenus Reges fuiſſe. Aimoinus li. 4. ca. 61. ait, *Nomen tantum Regis, ſed nullam poteſtatem Regiam habuiſſe*. Abbas Vrſpergenſis in Chronico ad Annum 753. *Hildericus vero qui falſo Regis nomino fungebatur, tonſo capite in Monaſterium miſſus.* Eadem habent Sigebertus Abbas Stadenſis, Eginardus, & alij. Facile ergo fuit Pipino regis nomen

men laruæ vmbratili eripere, & nomen ſumere cum rem poſſideret. Titulum autem Regis aſſumpſit, non quidem eligente Papa, ſed eligentibus Francis, Childerici vecordiam pertęſis, Papa vero ſuadente, non autem iubente. Teſtis Ado Viennenſis iſti ſeculo proximus. *Franci* (inquit) *per conſilium legatorum & Zachariæ Pontificis, electum Pipinum ſibi regem conſtituunt.* Trithemius in cōmpendio Annalium. *Hildericus Rex Francorum tanquam inutilis regno; de vnanimi omnium procerum conſenſu, Zacharia quoque Papa Romano præſtante conſilium, à regno deijcitur.* Eadem habet Gotfridus Viterbienſis Chron. part. 17. Guaguinus in Pipino. *Per Ricardum Archiepiſcopum Bituricenſem & Furaldum presbyterum domeſticum & familiarem requiſiuit conſilium Papæ Zachariæ. Vter regum aptior eſſet ad gubernandam Rempublicam*, &c. Hoc vero conſilium petebatur à Pipino magis dicis cauſa quam quod ita opus eſſe crederet, ſed ad pellendum Childericum vel leuiculus color quęrebatur. Cum enim in Gallia ſumma inoleuiſſet barbaries, & Epiſcopi plerique eſſent milites & duces copiarum, iudicéſque rerum ciuilium, nec vlla eſſet in Galliis Academia, nulla Theologiæ facultas, aut cœtus Doctorum, facile Pontifex Romanus præ cæteris eminebat, maximè cum poſt recens occupatum Ducatum Romæ, non parum creuiſſent eius opes, & per opes auctoritas. At ſi Papa iuſſiſſet Pipinum, aut aliquem alium Regem amatum à ſuis regno cedere, exceptus fuiſſet Francorum riſu, nec expertus fuiſſet eos obſequentiores quā cum multis poſt ſæculis Bonifacius Philippum

Pulchrum,& Iulius I I. Ludouicum X I I. regno exuere conati ſunt.

*V. Exemplum.* Profert quoque Bellarminus capite 4. libri in Barklaium exemplum Adriani primi, quem aſſerit Carolo magno dignitatem Patriciatus contuliſſe.

Quicunque nouit quæ fuerit tunc dignitas Patricij, nunquam credet hanc dignitatem à Papa dari potuiſſe. Patriciorum ſub Imperatoribus Græcis ſumma fuit dignitas. Hi Auguſto erant à conſiliis, dicebanturque Patres Imperatoris & per hanc dignitatem patria poteſtate eximebãtur, vt ait Iuſtinianus lib. 1. Inſtitutionum Titulo 12. *Ex conſtitutione noſtra ſumma Patriciatus dignitas illico Imperialibus codicillis præſtitis filium à patria poteſtate liberat.* Idem habes in Authenticis Collat. 6. Tit. 10. Cui honori non abſimilis eſt in Gallia dignitas Parium, in Hiſpania Magnatum ſeu Grandium. Hic honor non poterat deferri à quoquam niſi ab ipſo Imperatore. Qui enim Patriciis alligebatur, eum Imperatoria celſitudo ſibi in Patrem eligebat, vt habetur eodem Titulo. An potuit Papa dare inuito Imperatori hominem qui ei eſſet à Conſiliis, aut eius pater diceretur? Nam ſi hoc potuit, cur non etiam nunc eligit Pares Galliæ aut Equites Periſcelidis Britanniæ? Maximè cum Reges Galliæ hodie Papis cedant, at Imperatores Romani tunc haberent Papas ſibi ſubditos? Aut ergo hiſtoria illa falſa eſt, aut (quod potius crediderim) Patricij nomen, iam adulta inter Italos barbarie ſignificationem perdiderat: Et per Patricium Romanum patronus aut defenſor Vrbis & rei Romanæ

næ intelligebatur. Sub quo titulo Ricimer ante annos trecentos, Imperium occidentale adminiſtrauerat. Cum enim Roma parum ſibi præſidij eſſe aduerſus Longobardos in Imperatore eſſe experiretur, Caroli Francorum Regis patrocinium ſibi aſciuit. Nec tantum eum voluit ſibi protectorem: ſed & ius eligendi Pontificem, & Eccleſiam ordinandi ei conceſſit; vt teſtatur Sigonius lib.3. de Regno Italiæ. *Italiæ* (inquit) *vniuerſo procerum conſentiente conuentu, decretum vt Carolus Patricius Romanus eſſet, per ſingulas prouincias Archiepiſcopos & Epiſcopos inſtitueret, ita vt niſi ab eo laudarentur & inſtituerentur à nemine ſacrarentur. Et vt Pontificem eligeret, ſedémque Apoſtolicam ordinaret.* Eadem habes Can. Adrianus diſt. 63. *Adrianus autem Papa cum vniuerſa Synodo tradiderunt Carolo ius & poteſtatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apoſtolicam ſedem, dignitatẽ quoque Patriciatus ei contulit.* Et Otto Friſingenſis lib.1. cap.28. *Carolus acclamante populo vniuerſo Patricius Romanorum appellatur.* Vbi vides dignitatem iſtam non à Papa ſolo, ſed à Synodo & Populo eſſe collatam. Et Patricij dignitatem non fuiſſe Patriciatum Imperij Romani, ſed electum fuiſſe Patricium Romanorum, id eſt, vrbis Romanæ, vt dignitas iſta tantum ad tutelam vrbis extenderetur.

Succedit Leo III. quem Bellarminus ait Imperium à Græcis ad Latinos tranſtuliſſe. Ex eo ait Imperatorem Germanorum teneri præſtare iuramentum fidelitatis Papæ. *VI. Exemplum.*

Ioculare ſane commentum, & mira fingendi audacia. Nam quid eſt Imperium transferre ab

vno in alterum, niſi ereptum vni, dare alteri? An ergo Leo papa exuit Irenem aut Nicephorum, Carolo συγχεοῦς, imperio, aut imperij titulo? Fabulæ. Dicet fortaſſe Bellarminus, non quidem ereptũ eſſe Imperatori Græco, Imperium Orientis, ſed Occidentis: Sed neque hoc verum eſt, nam Imperatores Græci pridem amiſerant Imperium Occidentale. Non potuit ergo ipſis eripi quod non habebant. Quod ſi Papa fecit Carolum Imperatorem peto an dederit ei Imperium ipſum, an titulum Imperatoris? Imperium certe non dedit, nam ex eo Carolus nihilo factus eſt ditior, nec teruncio vno locupletior, nec per id vlla vrbs aut prouincia in poteſtatem eius conceſſit. Reſtat ergo vt Leo merum titulum Imperatoris Carolo detulerit. Nempe poſt tam multas pugnas depugnatas, poſt tot labores exantlatos, poſt ſubactam Germaniam, Pannoniam, Italiam, & Hiſpaniæ partem, facile fuit eũ vocare Imperatorem qui iam in manu ſua haberet vires Imperij. Sic ſi noſter Rex hodie ſubigeret Hiſpanias, & à Toletano Præſule Rex Hiſpaniæ proclamaretur, non idcirco titulũ illum deberet Toletano Archiepiſcopo, ſed ſuæ virtuti. Quanquam & falſum eſt titulum illum à Papa delatum eſſe Carolo. Sed cùm Romanum imperium in Occidente pro derelicto haberetur, Romani proceres & populus titulum Imperatoris Carolo obtulerunt, quem vel eis inuitis capere potuiſſet. Sigebertus, ad annum 801. *Romani vno omnium conſenſu, Carolo regi Imperatorias laudes acclamant, cúmque per manus Leonis Papæ coronant Cæſarem & Auguſtum appellant.* Marianus Sco-

Scotus lib.3.Chron.*Carolus hoc tempore à Romanis Auguſtus appellatus eſt.*Et Platina à Leone II. Carolum ait inauguratum populi Romani ſcito & precibus.Sigonius libro quarto.*Carolo Imperatorius titulus à populo confirmatus eſt*,Onuphrius. *Senatus Populiſque ſuffragio Carolus Magnus Imperator & Auguſtus appellatur.* Quod ſi Carolus Papæ debuiſſet Imperium, non dubium eſt quin illico pedibus eius aduolutus obedientiam & fidelitatem ei iuraſſet, quod tantum abeſt vt factum ſit,vt Carolus ipſe fuerit à Leone adoratus,Ado author illi æuo proximus,*Perfectis laudibus à Pontifice more principum antiquorum adoratus eſt.* Paulus Petauius vir clariſſimus,in ſuprema curia Pariſienſi Senator præfixit Chronico Euſebij,Hieronymi & Sigeberti, tractatum eruditum de Epocha incarnationis, in quo citat hiſtoricum ſic loquentem. *Cum facta oratione Carolus ſurgeret, Leo Papa coronam capiti impoſuit, & à cuncto populo acclamatum eſt,Carolo Auguſto, à Deo coronato,Magno & Pacifico, Imperatori Romanorum vita & victoria. & poſt,ab Apoſtolico more Romanorum principum adoratus eſt.* Fuitque tam tenuis poteſtas Papæ in vrbe Roma præſente Carolo, vt non habuerit poteſtatem vitæ & necis in quēquam, ne quidem in eos qui Papam ipſum verberibus conciſum, & lingua naribúſque truncatum, indignis modis acceperant. Addit enim Ado. *Hic poſtquam Romam ingreſſus Imperatoris & Auguſti nomen ſumpſit, iuſſit eos qui Pontificem Leonem tam inhoneſte deponendo contumeliauerant ſibi exhiberi & quæſtione de eis habita lege Romana, vt rei maieſtatis capite damnati ſunt. Pro quorum tamen vita Ponti-*

*ſex benigniſſime interceſſit: Cuius precibus Imperator eis vitam & membra perdonauit, in exilium tamē pro facinoris multitudine pulſi ſunt.* Quid quod Ludouicus Caroli Magni pronepos Imperium adeptus eſt Romanorum fauore, inuito Iohanne Papa, qui Imperium ad Ludouicum Balbum Franciæ Regem transferre conabatur, vt teſtatur Sigebertus ad annum 878. Addit Platina, in hac concertatione, Papam à Romanis captum & in vincula coniectum fuiſſe. Quocirca Sigebertus, agens de Imperatoribus qui Romæ imperium ſuſceperunt, non dicit eos à Papa coronam aut imperium ſed benedictionem accepiſſe: vide annos 882. & 912. & 937. & 963.

Cætera exempla quæ Bellarminus attexit, Gregorij V. & Gregorij VII. &c. petita ſunt ex vltimorum ſæculorum fece, iam adulta tyrannide, mille & eo amplius annis poſt Chriſtum: ideóque indigna ſunt quæ memorentur. Nam ſi exempla hæc falſa ſunt non debuerant à Bellarmino proferri. Si vera, quid aliud quam accuſant veteres Papas vecordiæ, qui gladium iſtum temporalem vnco appenſum paſſi ſunt per tot ſæcula rubigine confici? Donec Gregorius aliquis arreptum ſtrinxit, & rem per tot ſecula inauditam primus aggreſſus eſt? Non enim veteribus Pontificibus defuerunt occaſiones, ſed ius, & voluntas. At Papæ recentiores quotidianis incrementis alleuati, & vſi Principum ignorantia ad res ſuas conſtabiliendas, auſi ſunt tandem, quę nec credi vnquam nec expectari potuiſſent.

Cap.

## CAP. XI.

*Veritas defenditur authoritate ſacræ Scripturæ.*

HAc in controuerſia ſi Scripturæ, id eſt Dei, iudicio ſtatur, tam clara eſt veritas, vt Solis radio ſcripta videatur.

I. Plena eſt Scriptura exemplis obſequij exhibiti non modo piis regibus, ſed & impiis & perſecutoribus. Iſraclitę in Ægypto parebant Pharaoni, & quanquam Deo miraculis extraordinariis, quaſi extento brachio eis opem ferente, noluerunt tamen egredi Ægypto niſi Pharaone annuente & permittente.

II. Siccum Achaz & Manaſſe Reges Iuda Dei cultum euertiſſent, & templum ipſum idolis polluiſſent, non idcirco Pontificum decreto hi Reges pulſi ſunt, nec populus ad rebellionem inſtigatus. 2. Reg. c. 16. & 21.

III. Nebucadnezar Iudæam vaſtauerat, Ieroſolymam ceperat, templum & vrbem ſolo æquauerat, omnia cæde compleuerat, reliquias populi captiuas abduxerat, captiuos ad Idolum adorandum vi cogebat, vt habetur Danielis cap. 3. Nihilominus tamen Ieremias iubet populum ei eſſe ſubditum, cap. 27. *Submittite colla veſtra iugo regis Babylonij, & ſeruite ei populóque eius.* Et cap. 29. *Quærite pacem eius ciuitatis ad quam ego vos tranſtuli, & orate Dominum pro ea, quoniam cum*

*pace eius coniuncta erit pax veſtra.*

IV. Cum eſſet promulgatum edictum quo Iudæi omnes per totum Imperium iuſſu Regis Aſſueri trucidari oportebat, promptum erat Mardocheo ſuadere Reginæ Eſter vt Regem tolleret veneno vel gladio: at illis nihil tale in mentem venit, ſed potius conuerſi ſunt ad preces atque ieiunium.

V. Quid tetrius Domitio Nerone, qui Eccleſiam in ipſis pene cunabulis voluit ſuffocare? Nihilominus Paulus Apoſtolus ad Rom. capite 13. com. 5. iubet Chriſtianos *ei eſſe ſubditos non tantum ob iram, id eſt, metu pœnæ, ſed & ob conſcientiam.* Nempe quia vel malis Principibus obſequētem eſſe in rebus ciuilibus, pars eſt pietatis erga Deũ, & conſcientiæ. Idem Actorum 25. verſ. 11. ad Cæſarem vt ad ſuum legitimum iudicem prouocat. Nec toties fuiſſent ab eo implorata ciuitatis Romanæ iura niſi ſe ſubditũ Imperatoris agnouiſſet, vt Rex obſeruat in ſua præfatione. Nec dubium eſt quin cauſe quę agebatur fuerit cognitionis Cæſaris, cum Paulus tractus eſſet in ius ob crimen confictum motæ ſeditionis, cap. 24. verſ. 5. non vero tantum ob controuerſiam de religione, vt fingit Bellarminus.

VI. Petrus 1. Epiſt. cap. 2. *Subiecti eſtote cuiuis humanæ creaturæ propter Dominum, ſiue Regi tanquam præcellenti, ſiue præſidibus vt qui per eum mittũtur ad vltionem quidem nocentium, &c.* Mirum ſanè quod Petrus iuſſerit Chriſtianos obſequentes eſſe impio Imperatori. Cur non potius tam fœdam belluam fulmine percuſſam deiecit Imperio? cur non Imperium transtulit ad meliorem

virum?

virum? At deerant vires, inquit Bellarminus; Nempe (ſi huic creditur) Petrus hortatus eſt Chriſtianos ad obſequium exhibendum Principi infideli, non quod ita ſentiret, ſed metu, adactus; aliter loquuturus ſi vires adfuiſſent, ne quis hęc Petri documenta imputet humilitati aut fidelitati, ſed neceſſitati. Hoc certę neſcio quid poſſit dici improbius, aut magis ad ſancti huius Apoſtoli contumeliam: quam malo Regis ipſius verbis quam meis refellere. *Omnino* (inquit) *humilitatis ac patientiæ ſplendorem illum qui in primâ illa & adhuc Oriente Eccleſia, ac præſertim ſub perſecutionum ſæuitia nituit, Bellarminus fœda turpique labe maculat, ſi hæc ingens Martyrij & Chriſtianæ patientiæ gloria, non demiſſioni animi ſpontaneæ, ſed neceſſitati aſcribatur: quod aut viribus aut animis defecti (inſtar Iudæorum aut Turcicorum mancipiorum) fortioribus aduerſarijs cederent, contra SS. Pauli Petrique præcepta, qui propter conſcientiam ſubditos eſſe iubent: contra illam etiam Tertulliani pro Chriſtianis Apologiam, & antiquorum patrum apertam profeſſionem & vbique repetitam. Sed bene cum illorum temporum Chriſtianis, qui ſub Imperatoribus Ethnicis degebant, actum eſt, quod hæc noua inſoléńſque doctrina nondum emerſerat; Alioqui funditus extirpati ſublatique, ne ſuis quidem malis aliquos ingemiſcentes inueniſſent. Cum periculoſa in Republ. factio atque ſecta iure videri poſſet, quæ vellet parere duntaxat, donec auctis viribus Imperium excutere aut inuadere potuiſſet.* Grauiſſima ſane oratio, & cui Bellarminus nihil habuit quod opponeret.

VII. Daniel ſic affatur Regem Nebucad-

nezar cap.2.com.37. *Tu Rex Regum es,& Deus cœli regnum,potentiam,robur,& decus tibi dedit.* In eandémque ſententiam Ieremias capite 27. *Nunc autem tradidi omnes regiones iſtas poteſtati Nebucadnezar Regis Babilonis ſerui mei.* Concinit Paulus ad Rom.cap.13. *Non eſt poteſtas niſi à Deo:quæ vero ſunt poteſtates,ordinatæ ſunt à Deo. Itaque quiſquis reſiſtit poteſtati,Dei ordinationi reſiſtit.* Quo loco certum eſt Apoſtolum agere de poteſtatibus temporalibus,addit enim, *Non fruſtra gladium geſtat.* Et paulo poſt, *Propter hoc etiam vectigalia ſoluitis.* Conſtat autem nullum Apoſtolum tunc temporis geſſiſſe gladium, aut exegiſſe vectigalia. Hæc ergo poteſtas ſi à Deo eſt, non poteſt à Papa auferri. Quod Deus dedit non eſt hominis eripere. Neque refert ſitne hæc poteſtas à Deo immediatè an mediatè. Nam Deo quocunque modo iubenti obſequendum eſt. Si Rex aliquid per internuncium mihi imperat,non minus debeo obſequi quam ſi ipſe coram mihi loqueretur. Veruntamen poteſtatem Regiam à Deo eſſe immediatè abunde docuimus,cap.9.

VIII. Quid quod ipſe Chriſtus, Matth.22. prolato denario cui imago Cæſaris erat impreſſa,iubet reddere Cæſari quæ ſunt Cæſaris, eique ſolui vectigal? quin & ipſe ſoluit τὰ δίδραχμα, Matt.17. quamuis Imperator eſſet Ethnicus,& ipſe eſſet filius Dei, eóque maior Imperatore. Tantúmque abfuit à ſuadenda rebellione, aut concitanda ſeditione, aut ferenda ſententia de regnis adimendis & transferendis, vt delatum arbitrium diuidundæ hereditatulæ recuſauerit. Reſpondet Bellarm. in Barklaium c.3. *Imperatores*

*res tunc temporis non coegiſſe Iudæos ad Idololatriam.* At iam dixi Nabucadnezar voluiſſe cogere Iudæos ad Idololatriam, cui tamen Ieremias voluit Iudæos eſſe ſubiectos. Idem factum à multis Imperatoribus Romanis & Regibus Perſarum, in quos tamen Chriſtiani nunquam rebellarũt. Bellarminus addit, *Imperatorem tunc nondum fuiſſe depoſitum ab vlla legitima poteſtate.* At quænam iſta erat legitima poteſtas? hic tacet Cardinalis: Eum enim puduit dicere Tiberium potuiſſe à Pontifice Anna aut Caipha deponi, aut Imperio exui.

IX. Habemus & regulam Matthæi 5. & ſæpe alibi, quæ iubet ſeruare iuſiurandum, & vetat periuria. Subditi ergo iuramento obſtricti ad fidele obſequium, omnino debent liberare fidem, nec poſſunt vllius authoritate hoc vinculo exolui. Oportet enim maior ſit Deo qui gratiam facit obſequendi Deo. Quod ſi Papa fatetur hoc aut illud quidem lege Dei imperari, attamen Deum nolle ſibi in hac re aut illa morem geri, quomodo poterimus ſcire Papam hac in re mẽtem Dei pernoſſe? & Papæ declarationi potius ſtandum quam mandato legis diuinæ? Quonam pacto Papa nobis fidem faciet id ſibi à Deo reuelatum? Nam ſi Papa aliquẽ regem odit, quid facilius ei quam fingere ſibi à Deo reuelatũ, non eſſe fidem ſeruãdam huic regi, nec ibi habẽdam eſſe rationem legis diuinæ? Non abſimili ſcelere inter Canoniſtas diſputatur an ſoluenda ſit pecunia debita excommunicato. Habes in Gloſſa Cauſæ 15. Quæſt. 6. in Canonem *Alius*, præclaram hac de re Canoniſtarum ſententiam.

*Probabiliter dici poteſt quod excommunicato non ſit ſoluendum, cum nemo debeat participare cum eo.* Præclara religio. Periculum enim eſt ne ſoluendo quod debes hæreticis, hæretico polluaris afflatu. At debuerat par religio eos inceſſere quando hæretici iis ſoluunt quod debent aut quando alicuius bona rapiuntur in pœnam hæreſeos.

X. Non leue eſt quod Chriſtus ait *Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo.* Iohan. 18. 36. Quæ quidem eſt illa præclara confeſſio quam Paulus 1. Timoth. 6. ait factam à Chriſto coram Pilato, quæ quomodò poſſit vſurpari à Papa non video.

X I. Confer autem humilitatem Apoſtolorum, cum Regali ſplendore Pontificis. Illorum pedum cum huius triplici corona. Illos multo labore prædicantes Euangelium, cum hoc obtinente terrenum Imperium. Illos dura paſſos ab Imperatoribus, cum hoc premente pedibus ceruicem Imperatoris, & pedis ictu decutiente Imperialem coronam. Illos perdentes res ſuas, cum hoc inuadente alienas. Chriſtum pendentem tributum Imperatori, cum Papa capiente tributum ab Imperatore. Chriſtum lauantem pedes diſcipulis, cum Papa porrigente pedem oſculandum regibus. Chriſtum recuſantem arbitrium de diuidunda hæreditacula, cum Papa iudicante de rebus omnibus ciuilibus. Hęc quiſquis inter ſe contulerit, facile comperiet non ſerio, ſed ad maius ludibrium Chriſti nomen obtendi, & ſub ſpecie obeundi vices Chriſti in terris, Chriſtum conſpui. *Reges gentium dominantur*

*tur eis, & qui obtinent poteſtatem in eas, benefactores vocantur, vos autem non ſic.* Luc.22. Sed hæc Chriſti verba iampridem fidem amiſerunt. Conferatur Epiſtolarum Petri ſimplex & zelo ardens doctrina cum tumore decretalium & Bullarum Papalium, titulos grandes, & terrificas minas crepantium. Ne viuam ſi nox diei magis eſt abſimilis.

XII. Quod ſi Papa vicem Chriſti in terris ſuſtinet, cur ea facit quibus Chriſtus ſedulo abſtinuit? Aut ſi Papæ munus latius patet quam officium quod Chriſtus in terris habuit, proferat titulos, & inſtrumenta iſtius poteſtatis; doceat vbi, aut quibus ſacræ ſcripturæ verbis data ei ſit iſta facultas, & in temporalia poteſtas. Certe de hac re in ſcriptura ſummum ſilentium.

---

## Cap. XII.

*Idem probatur ratione.*

I. PRINCIPIO mihi Bellarminus videtur cauſam ſuam aperte prodere, dum aſſerit Papam eadē poteſtate qua liberat ſubditos ab obediētia Principum ſuorum, liberare quoque filios ab obedientia parentum, & ſoluere matrimonia rite ſociata, & diſpenſare in votis & iuramentis, vt loquuntur Canoniſtę. Nimirum vt Reges ſciant pari ſcelere ſuam dignitatem violari quo paterna authoritas, & fides

*Bell. li. in Barkl. c. 21. Diſpēſat Pontifex in votis & iuramētis qua Deus ipſe iuſſit reddi, & quorum ſolutio eſt de iure diuino.*

coniugalis, & iureiurandi religio proculcatur.

II. Adde quod nihil tam dedecet iudicem ſpiritualem & Eccleſiaſticum, quam inſontem punire ob ſontis culpam. At nunquam Papa eripuit regnum patri quin id fieret in fraudem filij, aut eius agnatorum. Erat Henricus infans nec paternæ culpæ affinis, quando Innocentius III. regnum Iohanni ereptum dedit Philippo Galliæ regi. Quod ſi Henricus fuiſſet adultus, & culpa carens, non potuiſſet tamen Pontifex ſine ſcelere, filium armare in patrem, & culpam patris punire parricidio.

III. Accedunt experimenta. Nam quotieſcunque Papa voluit regnum ab vno in alterum transferre, aut fruſtra fuit, populis flocci facientibus bruta eius fulmina, aut nemine auſo rebellare in ſuum principem, vt docent exempla Philippi Pulchri, Caroli VI. Ludouici XII. Elizabethæ Reginæ Angliæ, quibus adde Florentinos, qui diras Sixti IV. bello vlti ſunt, vt narrat Volaterranus libr. 5. Geogr. Ipſe Hildebrandus, qui primus Imperatoribus hanc telam orſus eſt, temeritatis ſuæ pœnas commeritas luit. Mortuus enim eſt Salerni exul, ex animi ęgritudine: Cúmque ageret animam, aduocauit, (vt refert Sigebertus ad annum 1085.) Cardinalem ſibi præ cæteris charum, *& faſſus eſt Sancto Petro & toti Eccleſiæ, ſe valde peccaſſe in paſturali cura, quæ ei ad regendum commiſſa erat, & ſuadente diabolo contra humanum genus odium & iram concitaſſe; Tum emiſit ſuum confeſſorem ad Imperatorem, & ad totam Eccleſiam vt optaret illi indulgentiam quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat.* Hæc Sigebertus. Aut ſi quando

eius

eius fulmina non fuerunt irrita, tot tamen cędes, tot rapinę, tot euerſiones populorum & vrbium inde ſecutæ ſunt, vt Pōtifices ipſos facti pœniteret, & totus orbis Chriſtianus ingemiſceret. Eſt enim grauiſſima Auguſtini ſententia libr.3. contra Epiſtolam Parmeniani cap.2. *Non poteſt eſſe ſalubris multorum correptio, niſi cùm ille corripitur qui non habet ſociam multitudinem.* Non debuit ergo Gregorius V II. Henricum I V. nec Alexander I I I. Fredericum Oenobarbum excommunicare, quos tot regna, tot exercitus ſequebantur. Falſum enim eſt quod ait Bellarminus in Barkl. c.9. Gregorium excommunicaſſe Henricum ſolum. Verba enim formulæ anathematis, vt recitatur à Platina, hæc ſunt: *Ipſum Henricum eiúſque fautores Anathematis vinculo colligo.* Denique quid iudicandum ſit de regis Henrici I I I. abdicatione à Sixto V. horribilis per tot annos Galliæ vaſtitas & deſolatio, tot prælia, tot proditiones, regíſque ipſius parricidium abundè docuit. Ne Henricum V. Imperatorem in patris ſui caput & dignitatem inſtigatum, & patris cadauer à filio indigne habitum, & plurima eiuſmodi portenta potius quam ſcelera conſectemur.

I V. Quid quod Pontifex in hac poteſtate exercenda ſic ſe gerit, vt illis ipſis quibus dat regnum alienum, manifeſtè illudat: & in ipſo beneficio plus ſit contumeliæ? Nam Papa vel dat alicui quæ iam habet: & liberalis eſt titulorum erga eos qui rem ipſam poſſident, vt fecit Pipino, & Carolo Magno: eodem plane modo quo qui æris pulſu laboranti Lunæ auxiliantur,

volũt credi Eclipſim deſinere artis ſuæ ope, cum id fiat cauſis naturalibus. Vel dat alicui regnum alterius, ſed ea lege vt id armis ſubigat. Quod ſi res non ceſſerit, & qui alienam poſſeſſionem attentat in cladem inciderit, & vel regnum vel vitam amiſerit, nõ alia huius obſequij erga Papam merces quam pudor, & clades, & æternum opprobrium. Vt accidit Rudolpho Sueuiæ Duci in Henricum IV. rebellanti, & pluribus aliis. Si vero res proſperè ceſſerit (vt Carolo Andegauenſi, qui authore Papa Clemente IV. regnum Mamfredi inuaſit) tunc Papa vult haberi pro dono, quod quis debet ſuæ fortitudini, & inuaſor alieni regni ex eo fit Papæ cliens, & feudatarius, & tributo obnoxius. Nam ante Carolum Andegauenſem, Regnum Neapolitanum, non pendebat tributum Pontifici. Durius actum cum Philippo Auguſto, cui Innocentius III. dedit Angliæ regnum. Conſcripſerat Rex ingẽtes copias, claſſem maximam inſtruxerat, iámque inſtabat dies profectionis, cum Papa miſſo propere legato vetat Philippum Gallia excedere, & quod ei dederat, eripit: Laboris merces nulla, ſumptuum nulla reſtitutio. Sic noſtris Regibus illudebatur. Rem ſanè fecerit iuſtam, qui tali dono auctus à Papa, ei repoſuerit par beneficium, eíque viciſſim dederit dignitatem Abuna Abyſſini, aut Caliphæ Babylonij.

*Anno Chron. 1267.*

*Math. Paris.*

V. Eſt quoque familiare Pontificibus, ſi in Imperatoris inauguratione præfuerint cæremoniæ, & coronã impoſuerint nouo Principi, gloriari ſe ei Regnum aut Imperiũ detuliſſe. Quod ſi iure ſibi arrogat, dicendum eſt Hoſtienſem

Epiſ-

Epiſcopum dediſſe Papatum Epiſcopo Romano, quia ad eum conſecratio & coronatio Papæ diu pertinuit. Aut Epiſcopos Mediolanenſes dediſſe Imperatoribus regnum Italiæ, quia coronatio eorum in Reges Italiæ diu fuit muneris Mediolanenſis Epiſcopi.

VI. His adde quod notum eſt omnibus, & docet ſenſus communis, neminem poſſe dare quæ non habet. Quomodo ergo Papa poteſt dare quæ non ſunt ſua? An Chriſto recuſante regna ei oblata. Matth. 4. ℣. 9. Papa conditionem accepit? Sic Bellarminus dicit Hiberniam datam eſſe Regibus Angliæ à Pontifice; at non dicit quis Hiberniam dederit Pontifici. Bella vero à Regibus Angliæ geſta in iſta inſula, & fractos tot præliis indigenas pro nihilo computat. Mirum vero ni & ipſam Angliam Papa Regibus dono dederit.

VII. Id quoque ſcire velim, ſi Rex innocens Papali fulmine fuerit contactus, regnóque excuſſus, & rex ſibi factam iniuriam conqueratur, quis futurus ſit Iudex in hac diſceptatione? An Papa erit actor & iudex? Et cùm ex Regum abdicatione tantum emolumẽtum ad Papam perueniat, quippe cùm per id fiat Rex regum, & regna fiant ſua dona, an æquum eſt vt ipſe ſit iudex in ſua cauſa? Maxime cum Bellarminus fateatur Papam poſſe errare in quæſtione facti, ac proinde etiam iniuſtè iudicare, quandoquidem ex factis iura naſcuntur? Quæro ergo an Rex iniuſtè damnatus, poſſit aut debeat opponere ſe iniuſtæ damnationi, & poſſit inuito Papa regnum retinere. Bellarminus negat c. 31. in Barkl. *Quod an-*

*tem dicis iniuſtam ſententiam non lædere eum in quem ſertur, verum eſt quando is in quem fertur, eam humiliter tolerat & obſeruat, donec iuſtitia vel potius nullitas eius manifeſtè ſe prodat.* Clementer ſane & erga Regem benigne, cui non nocebit iniuſta ſententia abdicationis & excommunicationis dummodo regno patienter cedat & expectet donec inuaſor regni, cognita iniuſtitia ſententiæ, eum reuocet & vltro in auito ſolio collocet, ſic enim bona fide res geruntur inter Principes. Similia habes c.17. in Barkl. *Si forte Princeps ſpiritualis abutatur poteſtate ſua iniuſte excommunicando temporalem Principem, vel eius ſubditos ſine iuſta cauſa ab obedientia eius abſoluendo, & eo modo perturbet ſtatum Reip. temporalis: peccabit princeps ſpiritualis, ſed non poterit tamen Princeps temporalis iudicium ſibi ſumere de temporalibus rebus.* Proh Dei atque hominum fidem! Huccine res Regum rediiſſe, vt durior ſit eorum conditio quam ſeruulorum aut mercenariorum quibus datur actio in dominos, ſi fuerint pacta mercede fraudati? Nimirum Papa eſt omni exceptione maior, nec in eum quantumlibet iniuſte iudicantem fas eſt hiſcere. At conſtás ſemper fuit omnium bonorum ſententia; Iniuſtam ſententiam Paſtoris non nocere condemnato, & gladium ſpiritualem mucrone arreptum lædere ſolum tractantem. Auguſtinus ſermone 16. de verbis Domini. *Cœpiſti habere fratrem tuum tanquam publicanum, ligas eum in terra, ſed vt iuſte alliges vide. Nam iniuſta vincula dirumpit iuſtitia.* Cauſa 11. Quæſt. 3. Can. Cui eſt. *Si ſententia iniuſta eſt tanto curare eam non debet quanto apud Deum & Eccleſiam neminem poteſt grauare iniqua ſententia.*

Et

Et Can. *Temerarium, Temerarium iudicium plerunq; nihil nocet ei de quo temere iudicatur, ei autem qui temere iudicat, ipſa temeritas neceſſe eſt vt noceat.* Et Canone ſequenti. *Quid obeſt homini quod ex illa tabula vult eum delere humana ignorantia, ſi de libro viuentium non deleat iniqua conſcientia?* Et mox *ſenti de Auguſtino quicquid libet, ſola me in oculis Dei conſcientia non accuſet.* Hæc omnia ex Auguſtino. Quocirca Ludouicus noſter XII. & ante eum Philippus Pulcher auſi ſunt contra hoc fulmen oppedere, & in ipſum Papam maiori vi retorquere. Vterque enim effecit vt Papa frequenti Epiſcoporum ſuorum conuentu hæreticus pronuntiaretur.

VIII. Neque vero video cur ſententia *Nulla* non lædat, at *Iniuſta* lædat, cum ſæpe iniuſtitia ſit nullitate deterior. Nam nullitas naſcitur ex defectu formæ & ordinis legitimi, & ſæpe fit vt ſententia *nulla*, quod ad rem ipſam ſit iuſta & æqua, ſed inualida. At iniuſtitia nunquam eſt ſine ſcelere, nec qualibet formalitate addita poteſt fieri iuſta, quod de ſententia *nulla* dici non poteſt.

IX. Mirum vero cur Papa ſibi plus iuris ſumpſerit in Reges & Principes quam in priuatos. Nam ſi pater male educat liberos, aut ſi dominus in ſeruos ſæuit inclementius, non idcirco Papa iubet eos rebellare in patrem aut dominum. Tum ſi quis è populo peccauerit, non ſolet Paſtor illum exuere patrimonio, aut fundis, aut domo. Dicit quidem Bellarminus capitul. 3. in Barklaium, poſſe priuatos homines cogi ab Epiſcopis in foro exteriore,

*\& multaria pœna pecuniaria, vel etiam carceribus mancipari, idque ait ſancitum à Concilio Tridentino Seſſ.25.c.3. Sed hæc ſanctio non nititur authoritate Scripturæ, & ab ipſis Pontificiis exploditur: nec in Gallia obſeruatur. Nec quidquam eſt tam abhorrens ab Apoſtolica illa ſimplicitate quam caſtigatio peccatorum per multas pecuniarias, aut carcerem, aut pignoriscaptionem. Nec credibile Tridentinos patres voluiſſe hoc decretum in omnes laicos extendi, ſed in eos tantum qui ſubſunt Epiſcopis in temporalibus. Hinc liquet Papam putauiſſe ſuæ eſſe dignitatis præcipue ſæuire in Reges, quia horum caſu poteſtas Papalis in immenſum attollitur, nam hoc pacto coronæ & ſceptra fiunt dona, & miſſilia Pontificis.

** Concilíũ Lateranenſe ſub Leone X. Seſſione IX. multat blaſphemãtem mulcta 25. ducatorum.*

X. Qualis cuiuſque poteſtas tales pœnæ quas infligit; At Papæ poteſtas, fatente Bellarmino, ſpiritualis eſt, non autem temporalis. Ergo pœnę quas infligit debent eſſe ſpirituales, non vero temporales.

XI. Immo ſi fingamus Papam eſſe caput Eccleſiæ, eóque Regibus ſuperiorem, oportet eius poteſtas ſit ſuperior regali in eadem ſpecie poteſtatis, id eſt quatenus eſt caput Eccleſiæ, & Epiſcoporum princeps, non vero quatenus Dominus rerum temporalium, ſeu directe ſeu indirecte. Non ſi in naui regenda nauclerus plus habet poteſtatis quam princeps qui vehitur, idcirco principi reliquiſque vectoribus in cæteris imperat. Erit ergo Papa ſuperior Principe in rebus Eccleſiaſticis, non vero in temporalibus. Nec diſſimulat ipſe Papa Innocentius III. Cap. *Per vene-*

*nerabilem*, *Qui filij ſunt legitimi*, vbi non modo ait Regem non habere ſuperiorem temporalem, ſed ait *Regem non habere ſuperiorem in temporalibus*.

XII. Denique hæc doctrina reddit religionem Chriſtianam Principibus odioſam, quippe quæ per hoc dogma fit incentiuum ſeditionis, & occaſio rebellandi. Tum ſi Rex Ethnicus fidem Chriſtianam amplectatur, hoc ipſo diminuitur capite, & cogitur agnoſcere dominum in temporalibus, & precario tantum, & ad nutum Pontificis imperare, pellendus illico regno ſi quid contra Papam aut religionem Romanam peccauerit. Perpauci ſane erunt Principes qui ſub his conditionibus volent ſe ad Eccleſiam aggregare.

## CAPVT XIII.

*Idem probatur teſtimoniis veteris Eccleſiæ.*

QVOD ſi ſtatut teſtimonio Antiquitatis, quæſtio hæc penitus eſt profligata, vel fatente ipſo Bellarmino, qui à Barklaio prouocatus ad iudicium antiquitatis, cum non haberet quo ſe tueretur, ſic declinat iudicium. *Non recte* (inquit) *de Eccleſia Chriſti ſentit qui nihil admittit, niſi quod expreſſe in veteri Eccleſia ſcriptum aut factum eſſe legit, quaſi Eccleſia poſterioris temporis aut deſierit eſſe Eccleſia, aut facultatem non habeat explicandi & decla-*

*randi*, CONSTITVENDI *etiam & iubendi, quæ ad fidem & mores pertinent.* Quapropter cùm in frontem libri ſui magnam multitudinem authorum pro ſe facientium congeſſerit, antiquiſſimus tamen eorum eſt Gregorius VII. qui primus anno Chriſti 1076. in Imperatorem ferale carmen occinere auſus eſt. Hæc eſt illa præclara antiquitas qua nititur Papæ poteſtas in temporalibus. Habemus ergo hic non modo confitentem reũ: ſed & conuellentem quæcunque ex Scriptura & Patribus in ſua ſcripta congeſſit: Nam quid opus eſt deinceps conquirere loca ſcripturæ, aut ſcrutari Patres aut Concilia vetera ſi ſufficit ſolam authoritatem Romanæ Eccleſiæ poſterioris æui obtrudere? aut ſi ad tuendâm Papæ authoritatem, nuperi authores & Papæ mancipia ſunt teſtes idonei?

At ſi rem volueris à prima memoria repetere, inuenies veritatem tam claram & perſpicuam, vt vel nolentibus oculos feriat. Eccleſia enim per annos fere trecentos paſſa eſt ſub Imperatoribus Ethnicis decem perſecutiones grauiſſimas, neque tamen vllus Epiſcoporum Chriſtianos ad rebellandum inſtigauit, nec Pontifex Romanus vnquam cogitauit de abrogando Cæſaribus Imperio. De ſumma illa Papæ poteſtate in temporalia, aut de regnorum tranſlatione nulla apud veteres mentio. Neque vero id factum quia deerant vires, vt vult Bellarminus: erat enim tunc temporis maxima pars orbis Chriſtiana. Teſtis Tertullianus Apologetici, cap. 37. *Si* (inquit) *hoſtes externos, non tantum vindices occultos agere vellemus, deeſſet nobis vis numerorum & copiarum? Plures ni-*

*nimirum Mauri, & Marcomanni, ipſiq; Parthi, vel quantacunque, vnius tamen l. ci & ſuorum finium gentes quam totius orbis? Heſterni ſumus & veſtra omnia impleuimus, vrbes, inſulas, caſtella, municipia, conciliabula, caſtra ipſa, tribus, decurias, palatium, ſenatum, forum. Sola vobis relinquimus templa.* Et paulo poſt. *Si tanta vis hominum in aliquem orbis remoti ſinum abrupiſſemus à vobis, ſuffudiſſet vtique dominationem veſtram tot qualiumcunque ciuium amiſſio, immo & ipſa deſtitutione puniſſet. Proculdubio expauiſſetis ad ſolitudinem veſtram, ad ſilentium rerum; & ſtuporem quendam quaſi mortuæ vrbis: quæſiſſetis quibus in ea Imperaſſetis.* Similia dicit Cyprianus ad Demetrianum. *Nemo noſtrum quando apprehenditur reluctatur, nec ſe aduerſus iniuſtam violentiam veſtram, quamuis nimius & copioſus ſit populus vlciſcitur.* Sic nec Chriſtiani in Perſide vnquam rebellarunt aduerſus Reges Perſas immaniter ſæuientes. Nec Orthodoxi in Africa aduerſus Reges Vandalos Arianos, Nec quiſquam eorum vnquam mouit quæſtionẽm, an fides ſit ſeruanda Regi hæretico, aut an Rex à Papa non probatus iure poſſit exui regno, aut occidi. Conſtantius erat Arianus, in quem tamen Liberius Epiſcopus Romanus nunquam intorſit fulmen, nec aliquem alium imperio induit, ſed iubente Conſtantio, Berocam Thraciæ in exilium conceſſit, obtulit ei Conſtantius in viaticum (vt ait Theodoretus lib. 2. cap. 16.) πεντακοσίους ὁλοκοττίνους: quos bonus Papa recuſauit; tanta fuit Epiſcoporum Romanorum illo æuo, tum tenuitas tum innocentia.

*Interpres vertit quingentos ſolidos.*

Conſtantio ſucceſſit Iulianus, qui nihil inten-

tatum reliquit quo Eccleſiam peſſundaret. De quo Baronius ad annum Chriſti 361. ait eum voluiſſe ſibi Chriſtianorum animos conciliare, quippe quorum magnæ vires eſſent. Hic lege ſanxit vt omnes milites ſacrificarent idolis, eiurarentque vel Chriſti fidem, vel cingulum. Sane ſi vnquam licuit religionis cauſa rebellare in Principem, non alia potuit dari cauſa iuſtior quã hæc fuit. Neque vnquam maior fuit facilitas rebellãdi, cùm totum fermè imperium eſſet Chriſtianum, & eius exercitus maxima ex parte conſtaret militibus Chriſtianis, vt teſtantur Ruffinus li.2.c.1. Theodoretus li.4.c.1. Socrates lib.3.c. 19. Enimuero perempto Iuliano, exercitus ad Iouianum Principem Chriſtianum detulit imperium. Quod ille cum recuſaret, cauſatus ſe cum Chriſtianus eſſet nolle Ethnicis imperare, exercitus frequens vno ore conclamauit. *Et nos Chriſtiani ſumus.* Verſabatur ergo Iulianus inter manus, inter tela Chriſtianorum: Sed eum texit Imperij religio, & ſacrum nomẽ Imperatoris, quod nefas eſt à ſubdito attentari. Nempe ( vt habet Canon Iulianus, Cauſa 11. Quæſt.3. ex Ambroſio) *Iulianus Imperator quamuis eſſet Apoſtata habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites, quibus cùm dicebat producite aciem cum defenſione Reip. obediebant ei: cùm autem diceret eis producite arma in Chriſtianos, tunc cognoſcebant Imperatorem cœli.* Auguſtinus in Pſalmum 124. de iiſdem militibus Iuliani, hoc ait. *Milites Chriſtiani ſeruierunt Imperatori infideli. Vbi veniebatur ad cauſam Chriſti, non agnoſcebant niſi illum qui in cœlo erat. Quando volebat vt idola colerent, vt thurificarent, præponebant illi Deum. Quando*

*autem*

*autem dicebat, producite aciem ite contra illam gentem ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant dominum æternum à domino temporali, & tamen ſubditi erant, propter Dominum æternum, etiam domino temporali.* Idem Pater paulo ante dixerat. *Aliquando iniuſti perueniunt ad honores ſæculi, cum peruenerint & facti fuerint vel iudices, vel reges, quia hoc facit Deus propter diſciplinam plebis ſuæ, propter diſciplinam populi ſui, non poteſt fieri niſi vt exhibeatur illis honor deditus poteſtati.* Nimirum velle de Dei manibus eripere fulmen aut flagellum, & legitimum Regem aſperius regantem velle de medio tollere, par eſt crimen, & non abſimilis audacia.

His exemplis adde Valentem Arianum & perſecutorem, Cuius cùm populus, Duces, officialéſque Palatini, maxima ex parte eſſent Orthodoxi, nunquam tamen populi aut procerum religio in rebellionem ceſſit.

De Ambroſij obſequio erga Valentinianum Arianum abundè diximus cap. 10. quibus adde eiuſdem Ambroſij ſententiam, in oratione contra Auxentium quæ eſt inter Epiſtolas libri 5. *Volens nunquam ius deſeram, coactus repugnare non noui. Dolere potero, potero flere, potero gemere, aduerſus arma, milites, Gotthos quoque lacrymæ meæ arma ſunt. Talia enim munimenta ſunt ſacerdotis. Aliter nec debeo nec poſſum reſiſtere.* Vides Ambroſium non modo non potuiſſe, ſed nec debuiſſe aliter reſiſtere quam precibus & lacrymis, ne Bellarminus dicat, Ambroſio vires, ſed non voluntatem defuiſſe.

Sub idem tempus Maximus Tyrannus, fide Orthodoxus in Gratianum, mox & in Valenti-

nianum Imperatorem Arianum arma mouet: Iam ſuperauerat Alpes, iam Valentinianum Galliæ & Britanniæ imperio exuerat, princeps alioqui fortis, & Catholicus. Non tamen idcirco Catholici à Valentiniano defecerunt, aut in eum rebellarunt. Immo vero Valentinianus à Theodoſio Orthodoxo in Imperium reſtitutus eſt, cęſo ad Aquileam Maximo, quæ res Valentiniano fuit vtilis & ad deponendam hæreſim, & ad recuperandum Imperium.

Inſignis vero eſt locus Gregorij I. citatus à Rege in Apologia Iuramenti ex Epiſt. 1. lib. 7. vbi ſic loquitur. *Si in morte vel Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens, nec regem, nec duces, nec comites haberet: atque in ſumma confuſione eſſet diuiſa, ſed quia Deum timeo in mortem cuiuſlibet hominis me miſcere formido.* Vides Gregorio fuiſſe facultatem perdendi regnum Longobardorum Eccleſiæ Romanæ infeſtum, quo tamen conatu abſtinuit, ne Deum offenderet.

Denique in re tam perſpicua ſuperflua eſt diligentia; Nam quæ alia turpior poteſt inuri macula priſcis Epiſcopis & populo Chriſtiano, quā ſi credatur obſequium illud delatum principibus fuiſſe ſimulatum? & aſcribendum non virtuti, ſed neceſſitati? Ergo ſi quæ extant in eorum ſcriptis ſententiæ, teſtantes obſequium & reuerentiam erga Principes, putandæ erunt fictæ, & extortæ metu, mentieturque Gregorius I. quando Mauricium non modo appellat Dominum, ſed & *Dominum ſuum*, & fatetur ſe eius iuſſioni eſſe ſubiectum.

Neque vero credibile eſt Chriſtum dediſſe Ec-

Eccleſiæ poteſtatem quæ per tot ſæcula torperet inutilis : quemadmodum ſi cui darem enſem quem nefas eſſet niſi poſt mille annos ſtringere. Multo minus credibile eſt tunc primum datam Eccleſiæ Romanæ facultatem vtendi hac poteſtate quando interciderunt virtutes, finémque probitatis fuiſſe initium legitimæ potentiæ. Nam iam ante Gregorij VII. tempora, collapſam omnem Romanæ Eccleſiæ diſciplinam: & omnia luxu, ambitione, auaritia, ac libidine corrupta teſtantur hiſtoriæ, & Baronius ipſe lamentatur.

Quod ſi olim Pontifici Romano in abdicandis principibus non voluntas, ſed vires defuerunt, dari poſſet aliquis Papa qui ſe hoc iure fraudari conquereretur, aut qui cauſam diceret cur aduerſis Eccleſiæ temporibus abſtineret poteſtate ſibi à Chriſto conceſſa. Aut extaret aliquod exemplum alicuius qui Papam cunctantem hortatus eſſet ad ſtringendum mucronem temporalem, & liberandam Eccleſiam tyrannide.

Cur autem cum Deus miſertus Eccleſię dedit Imperatores Chriſtianos & bonos, Conſtantinum, Gratianum, Valentinianos, Theodoſios, Romani Pontifices non renouarunt ius illud ſuũ intermortuum? & non cauerunt ne poteſtas illa regna dandi & Imperatores abdicandi obliuione obliteraretur? Cur non ſignificarunt Imperatoribus clementibus & piis, ſe quidem nondum vſos poteſtate data à Chriſto, ſic poſcentibus rebus Eccleſiæ, at nunc rebus aliter conſtitutis, velle ſe porro vti ſuo iure? nè forte veteris Ec-

cleſiæ imbecillitas ipſis eſſet fraudi, aut conſuetudo præſcriptionem induceret?

Quod ſi vires faciunt ius, & hæc non licent niſi cum poſſunt fieri, cur Papa auſus eſt Philippo Pulchro regnum abrogare? cur Ludouico XII. Cur Henrico VIII. Regi Angliæ, cur Elizabethæ Reginæ, in quibus amburendis fulmine, Papa vires ſuas imbecillas expertus eſt?

Denique tempus ipſum quo Papa primum auſus eſt dare regna, & adimere, planè euincit captam ab eo occaſionem ex attritis Imperij Romani viribus, quibus ſtantibus & integris, nunquam auſus fuiſſet concipere animo tantos ſpiritus. Sed quemadmodum ad caſum proceræ arboris concurritur, & ſibi quiſque quod poteſt ſecuri amputat, ita de imperio proſtrato Papa quod potuit ad ſe traxit, & ſedem ſuam quantum potuit Imperialibus titulis induit, vt poſtea docebitur.

Aduerſus tantum totius vetuſtatis conſenſum Bellarminus vnum Gregorij Nazianzeni locum obtendit, ex oratione πρὸς πολιτευομένους Ναζιανζοῦ ἀγωνιῶντας, vbi Gregorius Magiſtratum ſic alloquitur. ὁ τοῦ Χριστοῦ νόμος ὑποτίθησιν ὑμᾶς τῇ ἐμῇ δυναστείᾳ καὶ τῷ ἐμῷ βήματι, ἄρχομεν γὰρ καὶ αὐτοί. προσθήσω δ᾽ ὅτι καὶ τὴν μείζονα καὶ τελειοτέραν ἀρχήν: ἢ δεῖ τὸ πνεῦμα ὑποχωρῆσαι τῇ σαρκί: &c. Reſponſio in promptu eſt, Gregorio quidem principatum ſpiritualem viſum eſſe digniorem principatu temporali, At nõ idcirco putauit principatum ſpiritualem imperare temporali in temporalibus. Non ſi Theologus dignior eſt milite, idcirco Theologia militię imperat. Sed Bellarminus diſſimulat verba Gre-

*Lex Chriſti ſubiicit vos meæ poteſtati, & meæ ſedi, nam & nos principatũ gerimus, addam etiã maiorem*

gorij

gorij præcedentia, quæ ſic habent. *Vna eſt* (inquit) *de noſtris legibus optime conſtitutis à ſpiritu, qui poſſibile cum honeſto probauit & lege ſanxit, vt quemadmodum ſerui heris, & vxores viris, vt dominis, & diſcipuli paſtoribus & doctoribus, ita & ſubiiciamur omnibus poteſtatibus, ſupereminētibus, non tantum ob iram, ſed & ob conſcientiam, quippe* ὑποτελεῖς φόρου *vectigales & tributo obnoxij.* Quid quod vita Gregorij operibus eius præfixa teſtatur eum quamuis Epiſcopum, ab Arianis * tractum ad tribunal cōſulare; vnde dimiſſus μαστίγων καὶ αἰκίας χωρὶς *ſine verberibus & ignominia.* Vnde conſtat eum pœnæ corporalis periculum adiuiſſe? Tantùm abſuit ab Imperatoribus aut Magiſtratibus exauctorandis, vir zelo quidem ardens, ſed quem humilitate & modeſtia temperabat.

*& perfectiorem principatum.*

*An oportet ſpiritum cedere carni, &c.*

* συλλαβόμϑοι ὑπ' αὐτον τῷ ὑπατικῷ παρέστησαν βήματι.

---

## CAPVT XIV.

*Imperatores Romanos, & Reges Italiæ habuiſſe poteſtatem in caput, fortunas, & ſedem Pontificis Romani. Papam non ita pridem cœpiſſe Romam poſſidere ſub titulo ſupremi Principis.*

CONSTANTINVS, pace Eccleſiis parta, Epiſcopos liberaliter habuit, Nec dubium eſt quin Epiſcopum Romanum pari munificentia ſit proſecutus qua cæteros. At quo vſque ſe extenderit eius liberalitas non ſatis conſtat. Nam Donatio

Conſtantini quæ habetur. Diſt. 96. Can. *Conſtantinus*, tam ſtolidè confictaeſt, vt nemini poſſit imponere; niſi qui vltro vult decipi.

1 In ea Conſtantinus dat Papæ imperium totius occidentis, Romam, Italiam, Hiſpaniam, &c. diadema aureum, collare Imperatorium, ſceptrum imperiale, turmam equitum præcedentem, clerum in equis albis, & quæ piget referre: Res ſane quas nec Conſtantinus dare potuit, nec Papa vnquam poſſedit, nec oblatas recuſauit.

2 Eiuſdem farinæ ſunt fabulæ ibi inſertæ de lepra Conſtantini, de balneo ex puerorum ſanguine, de duodecim terræ cophinis Conſtantini humeris in templi ædificationem illatis, De Cōſtantino baptiſato à Syluestro: Eum enim baptiſatum eſſe ſub mortis tempus Nicodemiæ ab Euſebio Nicomedienſi conſtans eſt veterum hiſtoricorum teſtimonium Euſebij libro 4. de vita Conſtantini c. 62. Hieronymi in Chronico. Socratis li. 1. c. vlt. Theodoreti. li. 1. c. 31. Ambroſij de obitu Theodoſij.

3 Quid quod in bella iſta donatione fit mentio Satraparum Conſtantini, cum Satrapæ nomen ſemper fuerit Romanis auribus inſolens. Non ſecus ac ſi Auguſti Cæſaris Mareſcallos, aut Alexandri Comites ſtabuli diceres.

4 Tale eſt quod ibidem dicitur donatio iſta facta de ſententia totius Senatus, quem tamen Ethnicum fuiſſe non modo imperante Conſtantino, ſed & vſque ad tempora Gratiani, Theodoſij & Arcadij, euincunt Epiſtolæ Symmachi ad hos Imperatores.

5 Æ-

5 Æque abſurdum eſt quod Conſtantinus ibi tribuit Epiſcopo Romano principatũ in quatuor præcipuas ſedes, Antiochiam, Alexãdriam, Ieroſolymã, Conſtantinopolim; Nam ſub Sylueſtro, ne Conſtantinopolis quidem erat, nec Epiſcopus Byſantinus viuo Conſtantino Patriarchæ ἀξίωμα vnquam obtinuit.

6 Clauduntur hæc figmenta diro anathemate quo addicitur cruciatibus inferni quiſquis contra hæc ierit. Ergò Conſtantinus ipſe ſe hac execratione induit, dum Romam & Occidentis Imperium filiò Conſtantino reliquit teſtamento. Immo per hoc anathema quotquot Imperatores & Reges ex eo Italiam tenuerunt, ipſique Reges Galliæ & Hiſpaniæ quotquot fuerunt, præcipitantur in Tartara, vtpote qui poſſederunt & poſſident partem Occidentalis Imperij.

7 Et ne quid deſit ad ſummam vecordiam, dicitur donatio illa facta Conſulatu quarto Conſtantini filij & Gallicani quos nunquam vna fuiſſe Conſules docet Chronicon Ammiani, Caſſidorus in Chronico, Onuphrius in Faſtis.

8 Nempe hæc pari acumine & fide conficta ſunt, quo dicitur eadem donatio facta ſub Melchiade Sylueſtri deceſſore, pluſculis annis antequam Conſtantinus fieret Chriſtianus. Cauſa 12. q. 1. can. *futuram*.

Nimirum hæc plane conficta ſunt in noſtrorũ Regum fraudem & contumeliam, ne Papa eis quicquam debere crederetur. Nam quicquid Papa poſſidet in Italia, beneficium eſt Pipini,

Caroli Magni,& Ludouici pij : ſed auctor iſtius præclaræ donationis, voluit altius ducto canali hoc beneficium aliunde deriuare,& eius memoriam auertere. Quæ iniuria ferenda eſſet, niſi Papa ad tanti beneficij mercedem Francos quotidie emungeret argento, Reges ipſos exauctoraret ad libitum, & diris ac fulminibus in Regum capita intonans,cædibus & ſeditionibus Galliam impleret, vſque adeo vt Iulius II. bellum mouens in Ludouicum XII. plenam indulgentiam propoſuerit cuilibet qui Gallum occideret. Sic agens vt qui ſecuri amputat ramos arboris cuius fructus carpſit,& cuius vmbrâ recreatus eſt. Nota eſt, Ludouici Pij erga ſedem Romanam immenſa liberalitas : cuius immemor Gregorius Papa, filios aduerſus optimum patrem rebellantes ſummo ſcelere adiuuit. Vt teſtatur Sigebertus ad annum 832. *Gregorius Papa in Galliam veniens, contra Imperatorem cum filiis agebat.*

Non poſſum tamen non mirari, quo modo pontifices ſe hac donatione tueantur, quæ eis plurimum obeſt. Nam ſi primatum ſuum habent dono Conſtantini, qua fronte audent eam aſſerere ex verbo diuino?

His laruis diſiectis quæ aditum obſidebant, hiſtoriæ filum perſequamur. Auguſtinus Epiſtola 162. & Euſebius hiſtoriæ lib.10. cap. 5. referunt Donatiſtas poſtulaſſe à Conſtanrino cognitores ſuæ cauſæ. Ille autem dedit Miltiadem Epiſcopum Romanum, Rheticum, Maternum, & Marinum, quibus iudicibus Donatiſtæ cauſa ceciderunt. At illis factam ſibi iniuriam cla-

clamantibus, Imperator voluit de eorum cauſâ iterum cognoſci in ampliori cœtu: quod & factum Arelatis frequenti Synodo. Neque verò Epiſcopus Romanus conqueſtus eſt latam à ſe ſententiam retractari, aut iniuſte facere Conſtantinum, qui vellet à Papæ Iudicio ad aliorum Epiſcoporum iudicium prouocari.

Conſtantini filius Conſtantius Liberum Pôtificem exuit Epiſcopatu, & Berœam iuſſit deportari, ſuffecto in eius locum Felice. Fuit quidem Conſtantius Arianus & Liberium Athanaſio patrocinantem oderat. Sed non ideo damnatur à veteribus quod in Papam ſibi aſſumeret poteſtatem, ſed quod rectæ fidei aduerſaretur. Quod ſi Liberius tunc fuiſſet Arianus, nemo illum iniuſtè ab Imperatore pulſum conqueſtus fuiſſet.

Sub Valentiniano Primo, anno Chriſti 367. Damaſus & Vrſicinus Epiſcopatum Romanum pari contentione ambiebant: Dúmque vterque ſuum riualem ſupplantare ſummâ ope niteretur, tandem mota ſeditione ad arma concurſum eſt; Vno die centum triginta ſeptem reperta ſunt cadauera peremptorum. Nec finis fuit, donec Damaſus victor Epiſcopatum obtinuit, vt refert Ammianus hiſtoriæ lib. 27. Nô multo poſt Honorius vt talibus in poſterum ſeditionibus iret obuiam, legem ſanxit quæ habetur Canone: *Si duo forte* Diſt. 79. verba legis ſunt, *Si duo forte contra fas temeritate concertantium fuerint ordinati nullum ex eis futurum Sacerdotem permittimus.* Ipſe Bonifacius Epiſcopus ad eundem Honoriû his verbis ſcribit. *Precamur ſacra cauſa religionis, vt in*

*vrbe veſtræ manſuetudinis, hoc animo quo poſtulatis & annuitis, in perpetuum Statui vniuerſalis Eccleſiæ conſulatis.* Quæ ſane fidem faciunt quæ fuerit Imperatoris in Epiſcopum Romanum & Eccleſiam Romanam poteſtas, vel fatente ipſo Pontifice.

Anno Chriſti 420. hinc Bonifacius, illinc Eulalius contrariis populi ſtudiis eliguntur in Papas. Quod vbi renuntiatum eſſet Honorio qui tunc Mediolani agebat, vtrunque vrbe pellit: mox tamen Bonifacium reuocatum in ſedem reſtituit. Platina, Sigebertus, & alij.

Anno Chriſti 451. conuocata eſt Synodus Chalcedonenſis iuſſu Theodoſij iunioris, poſt etiam Martiani Imperatoris, fruſtra rogãte Leone I. Papa Romano vt in Italia congregaretur. Vt teſtatur Leonis Epiſtola 123. At non placuit Imperatori, iuſſúſque eſt Leo venire Chalcedonem, aut Legatos mittere. Miſſi Paſchaſinus & Lucentius, qui quotieſcunque alloquuntur, præſides & Patricios quos Martianus voluit Synodo præſidere, non aliter loquuntur, ac ſubditi, & pendentes ab Imperio præſidum. Sic Actione 16. locuturi veniam ſic præfantur. *Si imperat magnificentia veſtra habemus quædam referre vobis. Glorioſiſſimi Iudices dixerunt, quod vultis dicite.* Iidem Legati addunt, *Heſterna die poſtquam poteſtas veſtra ſurrexit, & humilitas noſtra veſtigia veſtra ſecuta eſt, &c.* Quanta igitur demiſſione vſi eſſent erga ipſum Imperatorem?

Non multis poſt Honorium annis Heruli duce Odoacre, mox Gotthi inuaſerunt regnum Italiæ ſub Rege Theodorico, qui Ioannem I. Papam

pam legatum miſit ad Iuſtinianum Imperatorem, reuerſum re male geſta in carcere necauit.

Habes apud Caſſiodorum plurimas Epiſtolas Regis Theodorici ad Senatum & populum Romanum in quibus res vrbis ad libitum ordinat: Præfecto vrbis, & Vicario vrbis Romæ formulam adminiſtrationis præſcribit lib.6. & 7. Variarum: Epiſcopo Romano inſuper habito, cuius inter tam multas ad Senatum Romanum & Præfectos vrbis, & Vicarios, epiſtolas, nulla mentio. Vnde patet regimen vrbis ad Epiſcopum tunc non pertinuiſſe. Hoc Theodorico regnante Anaſtaſius Papa moritur anno Chriſti 498. Riuales duo Symmachus & Laurentius de Epiſcopatu vſque ad cædes & rapinas contenderunt. Quibus malis vt occurreretur, vterque ad Theodoricum Regem, quamuis Arianum, profectus eſt, qui Symmachum, vt prius electũ, Pontificem eſſe iuſſit. Sed hic paulo poſt multorum ſcelerum coram Theodorico arceſſitus vadimonium obiit. Miſit Rex cognitorem Petrum *An.496.* Altinæ ciuitatis Epiſcopum, quem Sigebertus vocat viſitatorem ſedis Apoſtolicæ. Teſtes Anaſtaſius, Diaconus, Liber Pontificalis, Platina, & alij. Tantáque erat Papæ tunc temporis tenuitas, vt tertia Synodus Romana ſub Symmacho capite 4. adimat Papæ poteſtatem alienandi vel commutandi vnicum exiguum prædiolum.

Anno 525. cum Iuſtinianus in Arianos ſæuiret, eáque res Theodoricum male haberet, Iohannes Papa à Theodorico legatus ad Iu-

ſtinianum mittitur, paruit Pontifex, & Theodorico iubente pro Arianis interceſſit. Eundem Theodoricus in Italiam reuerſum in carcere necauit. Anaſtaſius, Platina, liber Pontificalis, &c.

Theodorico mortuo ſuccedit Athalaricus puer, qui Iohannem Epiſcopum Romanum impenſe coluit, vt teſtatur eius Epiſtola quæ eſt 24. libri 8. Variarum Caſſiodori. Vbi vetat clericum Romanum apud Iudicem ciuilem primo conueniri, ſed vult Epiſcopi iudicio rem tranſigi. Veruntamen addit, *Si forte, quod credi nefas eſt, competens deſiderium fuerit petitoris eluſum, tunc ad ſæcularia fora iurgaturus occurrat.* Nimirum cauſas clericorum permittit cognitio Pontificis, ſed ea lege vt inde ad ſæcularia iudicia detur prouocatio. Idem Rex lib. 9. Variarum Caſſiodori. Sic alloquitur Papam vt Princeps ſubditum non ſuadentis aut ſupplicantis voce, ſed iubentis. Sic enim loquitur. *Sanctitas veſtra ſtatuiſſe nos præſenti definitione cognoſcat, quod etiã ad vniuerſos Patriarchas atque Metropolitanas Eccleſias volumus pertinere, &c.* Denique prolixe ſub grauibus pœnis vetat ne quis affectans Epiſcopatum Romanum, ſuffragia cauponetur, & largitione aut ſacrorum vaſorum venditione ſacrilegij ſe alliget.

Athalarico ſuccedit Theodatus anno 536. qui Agapetum Papam à ſe creatum miſit Conſtantinopolim, acturum cum Iuſtiniano de conditionibus pacis: Quo, in legatione ipſa mortuo, Theodatus Syluerium per vim in ſedem Romanam intrudit, qui biennio poſt à Beliſario duce copiarum Iuſtiniani loco motus Patarã Lyciæ rele-

relegatur. Vigilius pecunia Pontificatum emit à Beliſario. Sylverius quanquam exul Vigilium Anathemate percutit, qui iuſſu Theodoræ Imperatricis paulo poſt Conſtantinopolim vi tractus inter initia quidem honorifice habitus eſt à Iuſtiniano, At cum Imperatori & Theodoræ liberius obloqueretur, *Ita* (vt ait Platina) *caſus eſt, vt paulum abſuerit quin occideretur. Fugiens itaque in Templum Sanctæ Euphemiæ quod haud procul aberat inde à graſſatoribus trahitur, & iniecto in collum eius fune tanquam latro per totam vrbem vſque ad veſperam trahitur. Deinde vero carceri incluſus pane & aqua tantummodo aliquandiu vitam duxit.* Hæc Platina.

Recuperata Italia à Beliſario & Narſete, iterum Roma eiúſque Pontifex in Imperatoris Græci poteſtatem conceſſit, Qua veneratione & obſequio Papæ illius æui ſint Imperatores proſecuti, teſtantur eorum Epiſtolæ. Pręcæteris vero Epiſtolæ Gregorij I. ex quibus ſereniſſimus Rex Maioris Britanniæ in Apologia pro iuramento multa apte & fideliter excerpſit, Epiſtola 61. lib. 2. ſcribens ad Mauritium de lege quadam ne reciperetur miles in Monaſterium nondum expletâ militiâ. *Omnipotenti Deo* (inquit) *reus eſt qui ſereniſſimis Dominis in omne quod agit & loquitur purus non eſt.* Deinde ſe appellās *indignum famulum pietatis eius*, Sic Epiſtolam concludit. *Ego quidem iuſſioni ſubiectus eandem legem per diuerſas terrarū partes tranſmitti feci. Et quia lex ipſa omnipotenti Deo minime concordet, ecce per ſuggeſtionis meæ paginā ſereniſſimis Dominis nuntiaui. Vtrobique ergo quæ* DEBVI *exolui, qui & Imperatori obedientiam præbui,*

*& pro Deo quod ſenſi minime tacui.* Qui obediētiam præbuit Imperatori in re quam putabat iniuſtam, quid feciſſet in re quam iuſtam exiſtimaſſet? Et Epiſtola 6. lib. 3. ſic affatur Imperatorem. *Ego autem indignus pietatis tuæ ſeruus.* Et ibidem. *Ego vero hæc Dominis meis loquens quid ſum niſi puluis & vermis?* Vbi non tantum vocat Imperatores Dominos quæ eſt vox honoris, ſed & *ſuos Dominos*, quæ eſt vox poteſtatis. Idem habes Epiſtola 64. ad Theodorum lib. 2. & li. 8. Epiſt. 2. Quin & ex prima Epiſtola lib. 7. liquet Gregorium nequidem auſum ordinare Epiſcopum niſi conſulto Imperatore. Erat autem (vt ait Platina in Seuerino I.) vana tunc temporis electio cleri ac populi, niſi ad Imperatores, aut eorum Exarchi confirmaſſent.

Anno Chriſti 654. Conſtans Imperator Martinum Papam catenis onerat, & Cherſonam in exilium deportari iubet vbi & mortuus eſt. Platina, Baronius. Sigebertus ad annum 659.

Anno Chriſti 676. Imperator Conſtantinus I.V. Sacram mittit ad Donum Epiſcopum Romanum, qua iubet Papam mittere ad Cōcilium Conſtantinopolitanum, tres viros ſelectos. Sic autem loquitur. *Per omnia IVBEMVS veſtram paternam beatitudinem minime effici impedimentum voluntati Dei, ſed eos dirigere.* Reſpondet Agatho Doni ſucceſſor humilitate qua decuit. *Secundum* (inquit) *piiſſimam iuſſionem manſuetudinis veſtræ, pro obedientia quam debuimus*, &c. Et paulo poſt. *Flexo mentis poplite ſuppliciter veſtram clementiam deprecamur.* Et paulo poſt. *Non nobis eorum legatorum ſcientia confidentiam dedit, vt ad pia veſtra ve-*

*ſtigia*

*ſtigia eos auderemus dirigere. Sed hoc Imperialis veſtra benignitas clementer iubens hortata eſt, & noſtra puſillitas quod iuſſum eſt obſequiter impleuit.* Hęc habentur initio Concilij Conſtantinop. IV. & Actione IV. ex quibus nemo non perſpicit hunc Papam neſciuiſſe Imperatorem ſibi eſſe ſubditum, & ſe poſſe Cęſari Imperium adimere, aut ſi fuerit aries furioſus, eum aut vincire, aut iubere occidi.

Et quanquam poſt annum à Chriſto ſeptingenteſimum debile eſſet Imperium Romanum in Italia, Longobardis maximam Italiæ partem tenentibus, & Exarchis ad propulſandos barbaros inualidis, Papa ipſo iam res nouas agitante, & defenſionem imaginum aduerſus Imperatores, ſuę ambitioni prætexente: Pontifices tamen adhuc appellabant Imperatorem ſuum dominum, & cæterorum ſubditorum more, ſuas Epiſtolas de anno Imperij ſuorum Dominorum denotabant, vt fidem facit clauſula extrema Epiſtolarum Gregorij II. & III.

Inſignis vero eſt oratio Hadriani Papæ ſic compellantis Conſtantinum & Irenen in fine Epiſtolæ quæ inſerta eſt concilio Niceno II. Act. 2. *Hæc* (inquit) *mitiſſimis veſtris Imperijs legenda tradidimus, obteſtantes interim & ex animi feruore veſtram manſuetudinem obteſtando, & veluti præſentes genibus aduoluti, & coram veſtigia pedum volutando, ego cum fratribus meis coram Deo ſupplico, obteſtor, adiuro, quo ipſas imagines in priſtinum ſtatum reſtitui & firmari iubeatis.* Nempe tunc temporis Papæ Imperatorum genibus aduoluebantur, qui poſtea coacti fuerunt

lambere Pontificum veſtigia.

Et hic quidem ſtatus fuit & conditio Pontificis Romani vſque ad Pipini & Caroli Magni tempora.

Nam quod ad Paparum electionem attinet, ſatis conſtat eam olim factam ſuffragiis populi & cleri Romani; accedente Imperatoris conſenſu. De Theodorico & cæteris Italiæ regibus iam dictum eſt qua ratione Pontifices exauctorauerint & creauerint ad libitum. Theodoricus autem regnare cœpit anno 493. Ante eum penes Imperatores erat hæc poteſtas vt teſtatur Platina in Syluerio. Deletis Gotthis à Narſete, ea poteſtas ad Imperatores & eorum Exarchos rediit, vt docet Platina in Benedicto II.

Anno Chriſti 581. Gregorius Archidiaconus à populo Romano & clero ad Tiberium Imperatorem mittitur, cauſas expoſiturus cur electus fuerit Pelagius non expectato Imperatoris aſſenſu. Cauſabatur vias interclufas excurſionibus Longobardorum, & inundationibus aquarum. Idem Gregorius paulo poſt electus à populo & clero ſuppliciter poſtulauit ab Imperatore Mauricio ne electionem ſuam ratam haberet. Anno 679. Agatho Pontifex obnixe poſtulat à Conſtantino Pogonato relaxationem tributi quod Pontifices pendebant Imperatori pro ſua inauguratione, vt doctè & vere Rex Sereniſſimus obſeruauit. Summa fuit viginti libræ auri, vt docet Authentica 123. Iuſtiniani cap. 3. vbi & diſcimus eidem taxationi fuiſſe obnoxias ſedes alias Patriarchales, idque ex veteri conſuetudin.

*Sigeb. ad an. 680. Agatho Papa ſuſcepit diualem iuſſionem principum, per quã releuata eſt quãtitas qua dari ſolebat in rodinatione.*

Con-

Conſtantinus quidem abſtinuit ſua illa poteſtate, ſed beneficium eius fuit inofficioſum; quia exercitum Romanum pro ſe ſubſtituit, quippe ſanxit vt quem populus, clerúſque & exercitus Romanus elegiſſent, is eſſet Pontifex, vnde turbæ & ſeditiones circa electionem oriebantur, ad quas compeſcendas ad Exarchum ſubinde recurrebatur: vt fidem facit electio Cononis I. & Sergij I. annis Chriſti 686. & 688. Fateor quidem veteres Imperatores Conſtantinum, Valentinianum, Gratianum, de electione Papæ Romani parum fuiſſe ſollicitos, quando nempe Pontifices ſola ſpiritualia curabant. At ex quo cœperunt immiſcere ſe negotiis temporalibus, & attrectare per ambitionem ciuilia, non mirum eſt ſi Imperatores voluerunt habere Papas beneficio ſibi deuinctos, & à ſe in ſede collocatos.

Imperio Occidentis vnà cum Italiæ regno ad Francos tranſlato, Papæ dignitas immenſum quantum aucta eſt liberalitate Caroli Magni & Ludouici Pij: Nihilo ſecius tamen ius Papam electum approbandi & confirmandi apud Imperatores manſit. Iſque honos vltro delatus Carolo Magno ab Adriano I. vt docetur Canone Hadrianus. Diſt. 63. Nec multo poſt Paſchalis I. mittit ad Ludouicum Pium qui cauſas redderēt cur contra morem & ius in ſua electione nō fuerit expectata ſententia Imperatoris. Hunc Ludouicum falſo * perhibent renuntiaſſe iſti poteſtati. Nam ſub idem tempus Gregorius IV. noluit Papatum adipiſci, niſi poſt electionem ſuam Ludouici aſſenſu firmatam, vt teſtatur Sigonius

*Diſt. 63. Can. Ego Ludouicus.

& Platina qui & idem aſſerit de Benedicto III. Anno 867. Legati Ludouici interceſſerunt electioni Hadriani I. aſſerentes eum vitio creatum, quod ad eius creationem voluntas Regis nō acceſſiſſet: Quo loco obiter notandum quot criminibus falſi fœdatum ſit decretum Romanum. Nam in Diſtinctione 63. Canone *Cum Adrianus*, Papa Gregorius IV. ait Adrianum II. electum abſque Imperatoris aſſenſu, at hic Gregorius IV. longe antiquior eſt Adriano II. nam inter hunc & illum quinque Pontifices interceſſerunt. Pari fraude confictus eſt canon. *Ego Ludouicus*, eadem diſtinctione, vt ante probauimus. Anno 854. Anaſtaſius Pontificatum inuadit, mox à legatis Lotharij in carcerem compingitur. Sigebertus.

Inter hæc Normanni à Septentrione in Gallias effuſi, quaſi immanis procella, Occidentale imperium afflixerunt: In quibus ſummouendis Imperatores occupati, facti ſunt circa res Italiæ indiligentiores, & Berengariis data facultas inuadendi Regnum Italiæ. Tunc ſedes Romana quaſi rectore excuſſo, cędibus, libidinibus, veneficiis impleta eſt, ipſo Baronio teſte qui tūc temporis multa monſtra ſedem Papalem inſediſſe vltro agnoſcit. Igitur Romana Eccleſia in tantis malis, coacta eſt opem poſcere à Rege Berenga-
*An.* 963. rio. Nec multo poſt Otho I. Imperator pulſo Iohanne XIII. Leonem VIII. laicum Pontificem elegit, & electionem Paparum voluntati Imperatoris in perpetuum ſubmiſit, cuius ſubmiſſionis formulam habes Canon. *In Synodo*, Diſtin. 63. Addit Sigonius Leonem cen-
ſuiſſe

ſuiſſe *non ſine cauſa Adrianum I. Carolo Magno tribuiſſe vt Eccleſiam ordinaret, & Pontificem legeret, libertate populo reddita Romanos in dies deteriores effectos.* Idem Otho Leone mortuo elegit Iohannem XIV. vt memorant Sigonius, Platina, & alij. Secutúſque exemplum Otho III. anno 995. Gregorium V. creauit, ne quidem expectatis populi ſuffragiis. Eiuſdem authoritate creatus eſt Syluester II. pactione facta cum Diabolo Papatum adeptus; ſi fides Sigeberto, Martino Polono, Malmesburienſi, Stellæ, Platinæ, Bennoni Cardinali in vita Hildebrandi. Anno 1204. factio Comitis Tuſculani tunc Romæ præpollés Iohannem XXI. ad Papatum erexit. Anno 1407. Imperator Henricus II. tres Papas Pontificatu exuit, Benedictum IX. Syluestrum III. Gregorium VI. quos Platina tria monſtra appellat vt fideliter notauit Sereniſſimus Rex. Aſſentitur Stella Monachus Venetus, *Henricus* (inquit) *Cæſar habita Synodo Benedictum prædictum & Syluestrum & hunc Gregorium, abdicare ſe Pontificatu coegit.* Idem Henricus Romanos ad renouandum iureiurandum adegit, quo pollicebantur ſe ne quidem interfuturos electioni ſui Epiſcopi niſi ex Imperatoris mandato. Iuxta hanc legem creati ſunt Papæ ſequentes Leo IX. Nicolaus II. Honorius II. Sigonius ad annum 1064. refert Hannonem Archiepiſcopum grauiter expoſtulaſſe cum Papa Alexandro quod in ſedem irrepſiſſet inconſulto Henrico Cæſare, *quam* (inquit) *ſedem multos iam per annos nemo niſi à Rege probatus auſus eſſet attingere.* Ipſe Gregorius VII. flagellum Imperatorum,

*Sigonius pag. 372. Platina in Clemẽte II.*

an.1075.ab Henrico IV.confirmatus eſt. Ex eo cecidit Imperatorum Maieſtas, qui non modo regno Italiæ à Pontificibus ſunt excuſſi, ſed & Imperij titulum non niſi ad Papę nutum,& precario habere, & ad Paparum pedes coronam ſuam ſubmittere coacti ſunt. Quantum in hac contentione fuſum ſit ſanguinis, quot ſtragibus populorum,quot euerſionibus regnorũ & Principum mutatio illa conſtiterit, nouit qui hiſtorias iſtius æui euoluit. Qua de re operæprecium eſt audire iudicium Sigeberti, qui vixit ſub hoc Gregorio.Is ad annum 1088.ſic loquitur. *Nimirum, vt pace omnium bonorum dixerim hac ſola nouitas,ne dicam hæreſis, nec dum in mundo emerſerat, vt Sacerdotes illius, qui dicit Regi Apoſtata, & qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, doceant populum quod malis Regibus nullam debeant ſubiectionem, & licet ei Sacramentum fidelitatis fecerint,nullam tamen fidelitatem debeant,&c.* Et Benno Cardinalis in vita Hildebrandi, ait, *Simul ac ad excommunicandum Cæſarem de ſede ſurrexit, ſedem eius Dei nutu terribiliter ſciſſam in plures partes, vt manifeſtè daretur intelligi ſeſſor ille tam periculoſa excommunicatione, tanta præſumptione quanta quamque terribilia ſciſmata ſeminaret contra Eccleſiam Chriſti,&c.*

Cæterum ipſius vrbis Romæ ſummum principatum quomodo Papa adeptus ſit non facile eſt dicere. Nam ante dominationem Gotthorum in Italia, Imperatores Cõſtantinopolitanos Romam tenuiſſe vel pueris notum eſt.Conſtantius ſic affatur Liberium, *Nos quod Chriſtianus eſſes, dignum te iudicauimus Epiſcopatu* V R B I S

N O-

*NOSTRAE*. Theodoretus lib.2. hiſtoriæ cap. 16.Eodem modo.Diſt.97. Can. *Eccleſia* Bonifacius Papa ſic alloquitur Honorium. *Precamur ſacræ cauſa religionis, vt in vrbe veſtræ manſuetudinis* (Romam intelligit) *hoc animo quo poſtulatis & annuitis, in perpetuum ſtatui vniuerſalis Eccleſiæ conſulatis.* Sub Gotthis quomodo iſtius vrbis imperium fuerit penes Reges Gotthos abunde docuimus.Deleto Gotthorum Regno Exarchus in Italia conſtitutus qui vices Imperatoris in Italia gereret. Sigonius ad annum 687.dicit Exarchos ſolitos mittere Iudices Romam qui populo Romano ius dicerent. Idem ait Platina in vita Sergij II. qui primus Immutationem nominis in Papatum intulit, cum ante *Os porci* vocaretur. Anno Chr.677. habita eſt Synodus Conſtantinopolitana quarta, cuius fronti præfixa eſt ſacra Imperatoris Conſtantini IV. in qua Donum Papam ſic compellat. *Dono ſanctiſſimo ac beatiſſimo Archiepiſcopo* NOSTRAE ROMAE. Cui Epiſtolæ reſpondens Agatho Seſſ. IV. Concilij,poſtquam dixit, *Studioſa obedientia ſuum famulatum iuſſa* Imperatoris impleuiſſe,ſubiungit, *perſonas quaſdam de hac ſeruili veſtri Sereniſſimi Principatus Romana vrbe,vel proxima dirigere procuramus.*

Nec aliter ſe res habuit ſub dominatione Frãçorum & Germanorum. Sigonius lib.3. de regno Italiæ. *Carolus Exarchatum Rauennatem, Pentapolim, Ducatum Romanum, Tuſcum, & Campaniã, iure principatus & ditione ſibi retenta Pontifici permiſit.* Platina in vita Eugenij II. ait Lotharium in Italiam venientem Magiſtratum delegiſſe qui

populo Romano ius diceret. Sigonij verba diſerta ſunt lib. 7. Hiſtoriæ de Regno Italiæ ad annum 973. *Pontifex* (inquit) *Romam Rauennámque & ditiones reliquas tenebat auctoritate magis quam Imperio, quod ciuitates Pontificem vt Reip. principem, Regem vero vt Summum Dominum intuerentur, atque ei tributa obſequiáque præberent.* Anno circiter milleſimo Gerbertus qui & Silueſter II. Othonis III. pædagogus voluntate Othonis Papatum adeptus eſt. Extat decretum imperiale de electione Gerberti ſub finem Epiſtolarum eiuſdem Gerberti, in quo Imperator Romam vocat ſuam regiam vrbem; his verbis. *Pontifices non ſolum quæ extra vrbem eſſe videbantur vendiderunt, & quibuſdam colluuijs à Lare Sancti Petri abalienauerunt, ſed (quod abſque dolore non dicimus) ſi quid in* HAC NOSTRA *VRBE* REGIA *habuerũt, vt maiori licentia euagarentur, &c.* Ipſe Papa Paſchalis anno 1111. vltro agnoſcit ad Henricum V. Romanæ vrbis coronam & imperium pertinere Sigeb. anno 1111. Anno 1132. erat Romæ Lotharius Imperator vbi & in ipſa vrbe condidit leges Romanis, & valuis templi Beati Petri affixit: quæ leges habentur inter conſtitutiones Imperiales lib. 1. de feudis Tit. 19. Hæc cum ita ſint, velim quidem doceri qua ratione & ſub quo titulo ſummus Principatus vrbis & territorij Romani venerit in Papæ poteſtatẽ. An bello quæſiuit? an dono accepit ab aliquo Henrici ſucceſſore? An pecunia emit, aũt permutatione? An vero in vacua venit, & (vt initio orbis fiebat) res poſſeſſoribus deſtituta ceſſit in poteſtatem primi occupantis? Aut cur Papa ipſe Imperatorem

Germa-

Germaniæ vocat Imperatorem Romanũ quem Romano principatu expulit? Ego ſane pertendo Papam non poſſe proferre titulos huius poſſeſſionis, nec dicere à quo habeat, aut quo iure poſſideat. Quam vero noua ſit hæc poſſeſſio, & quomodo ſublatis Bandereţis, Papa ſit factus ſummus Princeps Romanus, qui volet pernoſſe, legat Volaterranum, Blondum, & Sabellicum.

## CAP. XV.

*In qualibet gente Epiſcopos & Clericos ſemper fuiſſe ſubditos Regibus & Principibus illius gentis.*

ID vero quod licuit Imperatoribus in Pontifices Romanos, non dubium eſt quin in alios Patriarchas & Epiſcopos licuerit. De Ambroſij electione in Epiſcopatum Mediolanenſem Ruffinus ſic loquitur. lib.2. capite 11. *Diſſidentis populi ſubito clamor & vox vna conſurgit Ambroſium Epiſcopum poſtulantis, baptizari hunc protinus clamant (erat enim catechumenus) & ſibi Epiſcopum dari, nec aliter vnum populum fore atque vnam fidem, niſi Ambroſius ſibi daretur ſacerdos. Obluctante illo & plurimum reſiſtente, ad Imperatorem relatum Populi deſiderium, omni maturitate iubetur impleri.* De Nectarij electione in Epiſcopum Byſantinum Sozomenus hæc refert lib.7.cap.8. *Cum Sacerdotibus nomina eorum quos*

*Socrates Lib.4.c. 25.*

*ad ordinationem dignos indicabāt cartæ inſcribere Imperator iuſſiſſet, ac ſibi ipſi ex ijs omnibus, vnius electionem reſeruaſſet, alij alios in album retulerunt: Imperator perlecto inſcriptorum catalogo, ſubſtitit in Nectario, cunctos ordine percurrit, ac Nectarium eligit.* Is autem nequidem baptiſatus erat: Romani Epiſcopi nullum hic ſuffragium, Nicephorus lib. 17. hiſtoriæ cap. 26. hæc ait. *Ieroſolymis epiſcopatum adminiſtrauit poſt Petrum Macarius, cùm Imperator nōdum Epiſcopatum eius comprobaſſet. Quapropter etiam Eccleſiaſtica deturbatus eſt Cathedra.* Idem lib. 16. cap. 10. *Zeno Imperator Petrum Cnapheum, vt qui à Baſiliſco reuocatus eſſet Antiochia expulit, & Calandioni Stephani ſucceſſori epiſcopatum reſtituit. Paulum item Epheſo exegit, Neſtorium item Tarſo, & Cyrum Hierapoli, Romanum Chalcedone,* &c. habes ſimilia exempla eiuſdem libri cap. 2. & lib. 6. cap. 29. Neque tantum in electione aut abdicatione Epiſcoporum, ſed & in tota gubernatione Eccleſiaſtica magna poteſtas Imperatorum fuit. Nam & conuocabant concilia; Papa Romano non conſulto, aliquando etiam reclamante, vt de Leone I. Papa probauimus, & turbatis rebus Eccleſiæ, authoritate ſua res componebant. Superiore capite audiuimus Bonifacium ſuppliciter rogantem Honorium vt Eccleſiæ Romanæ ſtatui proſpiceret. Habes in codice Iuſtinianeo Titulos de ſumma Trinitate, & fide Catholica. De ſacroſanctis Eccleſiis. De Epiſcopis & Clericis. De epiſcopali audientia. De hæreticis & Manichæis ac Samaritis. Ne ſanctum Baptiſma iteretur. De Apoſtatis. De Iudæis & Cœlicolis. De paganis ſacrificiis, & templis. De iis qui ad Eccleſias

clesias

cleſias confugiunt, vel ibi exclamant. De iis qui in Eccleſiis manumittuntur. Tum Nouellæ Iuſtiani plenæ ſunt conſtitutionibus quibus maxima pars politiæ Eccleſiaſticæ ordinatur, ad quas conſtituendas Papa Romanus nunquam adhibitus eſt,nec eius Iudicium quæſitum, aut expectatum.Authentica Iuſtiniani 123.ca.1. ſic loquitur, *Si quis autem extra memoratam obſeruationem Epiſcopus ordinetur,iubemus hunc omnibus modis Epiſcopatu depelli, Sed etiam illum qui præter hoc præſumpſerit ordinare ſegregari vno anno à ſacro miniſterio, & omnem eius ſubſtantiam quæ quolibet tempore aut modo in eius dominium deducta eſt, propter culpam quam facit, dominio Eccleſiæ cuius eſt Epiſcopus vindicari.*

Sic quoque penes veteres Franciæ reges fuiſſe poteſtatem in Epiſcopos & res Eccleſiaſticas, infinitis probationibus euincitur, Concilij Aurelianenſis I.caput 6.tale eſt. *De ordinationib. Clericorum id obſeruandum eſſe decreuimus, vt nullus ſecularium ad clericatus officium præſumat accedere niſi aut cum regis iuſsione,aut cum Iudicis voluntate.* Vbi tunc Papa Romanus? aut quis hodie hæc ferret? Hiſtoria Gregorij Turonenſis plena eſt exemplis poteſtatis regum in Epiſcopos & Clericos. Li.4.c.15. Clotharius ſic alloquitur Turonicos. *Præceperam vt Cato presbyter illic ordinaretur, & cur eſt ſpreta iuſsio noſtra?* & c.18.Paſcentius fit Epiſcopus Pariſienſis *ex iuſſu regis Chariberti.* Cap.26.idem rex indignatus Emerium pulſum Epiſcopatu Xantonenſi,presbyterum ad ſe miſſum excuſandi cauſa iubet arripi,& plauſtro ſpinis oppleto imponi,& in exilium propere abripi.Li.6.cap.

39. *Sulpitius in ipſa vrbe Biturigum ad Sacerdotium Cuntramno rege fauente, praeligitur. Nam cum multi munera offerrent, rex epiſcopatum quaerentibus reſpondiſſe fertur.* Non *eſt principatus noſtri conſuetudo ſacerdotium venundare ſub pretio.* Lib.8.cap.22. *Rex data praeceptione, iuſſit Gondeſium Sanctonium comitem cognomento Dodonem, epiſcopum ordinari: geſtumq; eſt ita.* & cap.39. *Obiit Euantius Viennenſis Epiſcopus, in cuius ſedem Virus presbyter de Senatoribus Rege eligente ſubſtituitur.* Nulla hic mentio Papæ, nec annatarum, nec diplomatis enthroniſtici, ſeu litterarum inueſtituræ. In ſynodo Francica quæ eſt Tomo 3. Conciliorum Carlomannus Francorum princeps & Dux ſic loquitur. *Ex conſilio Sacerdotum & optimatum meorum, ordinauimus per ciuitates Epiſcopos, & conſtituimus ſuper eos Archiepiſcopum Bonifacium qui eſt miſſus S.Petri. Statuimuſque per annos ſingulos ſynodum congregari, vt nobis praeſentibus canonum decreta & Eccleſia iura reſtaurentur, & religio Chriſtiana emendetur*, Sigonius lib.3. de regno Italiæ, de Carolo magno loquens. *Vniuerſo* (inquit) *procerum conſentiente conuentu decretum vt Carolus Patricius Romanus eſſet, per ſingulas prouincias Archiepiſcopos & Epiſcopos inſtitueret, ita vt niſi ab eo laudarentur & inſtituerentur à nemine ſacrarentur, & vt Pontificem eligeret ſedémque Apoſtolicam ordinaret.* Hac fretus potentia Henricus III. Imperator Anno 1004. Bambergenſem Eccleſiam erigit in ſedem Epiſcopalem. Sic & Henricus V. anno 1111. dat Epiſcopatus & Abbatibus inueſtituras per virgam & annulum ipſo Papa Paſchali annuente & probante, vt prolixe refert Sigebertus in fine ſuæ hiſtoriæ.

*Editionis Colon. pag. 39.*

*Exempla Epiſcoporum abdicatorum à Carolo Martello & Ludouico Pio habes apud Sigebertum An. 723. & 835.*

Con-

Concilium Moguntinum ſub Carolo Magnô Anno Chriſti 813. ſic incipit *Carolo Auguſto veræ religionis Rectori ac defenſori ſanctæ Dei Eccleſiæ.* Similíque titulo ſecundum Concilium Moguntinum inſignit Ludouicum Pium. *Ludouico veræ religionis sereniſſimo rectori.* Nec abs re, cum Dauid, cum Ioſaphat, Ezechias & Ioſias res Eccleſiæ perturbatas ordinarint, collapſamque diſciplinam & verum cultum Dei inſtaurauerint. Quod niſi Reges vitia Sacerdotum & Paſtorum ſæpe cohibuiſſent, multis in locis actum fuiſſet de fide & religione.

At cum Pontifices Regum potentiam accidere auſi, egerunt cum noſtris Regibus proteruius, non defuerunt Principes & ſapientes viri qui ius ſuum tueri, & contra hoc fulmen oppedere (quanquam in tenebroſo ſæculo) auſi ſunt. Qua de re Sereniſſimus rex in ſua Præfatione ſic loquitur. *Ex Francorum* (inquit) *monimentis primum eruam Philippi (cui Pulchro cognomen fuit) illas celebres ad Bonifacium octauum litteras, quarum (poſt ridiculam ſalutationem) initium in hac verba conceptum eſt. Sciat tua maxima fatuitas nos in temporalibus alicui non ſubeſſe,* &c.

*Salutem modicã, aut potius nullam.*

*Ludouicus quoque nonus, qui Sanctus vſurpatur, publica ſanctione quam Pragmaticam appellant omnes curiæ Papalis exactiones intra regnum ſuum prohibuit. Sub initia deinde Ludouici vndecimi Pius II. Pontifex ſanctionem illam ante tot annos latam ægre ferens legatum cum ſolemnibus publiciſq; litteris ad Ludouicum tranſmiſit, quibus vehementer efflagitabat illius promiſſi fidem, quo ſe Ludouicus cum tantum Delphi-* *Anno* 1228.

*natus Princeps eſſet, obſtrinxerat, ſi quando Francica ſceptro potiretur, ſe pragmaticam ſanctionem antiquaturum. Rex ad Pariſienſe Concilium cui rem cognoſcẽdam commiſerat Legatum litteraſq; reiecit. Vbi cum negotium agitare cœptum eſſet, Pontificum primum poſtulatio à Iohanne Romano regis aduocato acriter oppugnata: in cuius ſententiam cum Pariſienſis Academia iuiſſet, à Pontificiis conatibus ad primum generale Cõcilium prouocatum eſt. Ita Cardinalis irarum plenus re infecta diſceſſit.* Hæc ſapientiſſimus Rex, qui & hæc addit: *Tanto ſtudio à Regis Eccleſiæq; Gallicanæ partibus Sorboniſtæ ſteterunt, vt ſenſerint, ſi Pontifex Romanus Regi de eiuſmodi rebus controuerſiam mouiſſet, poſſe Eccleſiam Gallicanam ſibi Patriarcham cõſtituere & à Romana ſede deficere. Et Gerſonus ille, cætera Romanæ fidei rigidus propugnator, tantum abfuit vt ius iſtud ſæculare Pontificibus aſſereret vt contra de Auferibilitate Papæ ab Eccleſia librum ſcripſerit, quanto magis à Regum ceruicibus?*

His adde Carolum V. qui edi curauit librum aduerſus technas & tyrannidem Romanam, cui titulus *Somnium Viridarij*, qui etiam nunc legitur. Anno 1400. Rex Carolus VI. obuiam iturus æruſcationibus & rapinis Curiæ Romanæ Galliã exugentibus, ſub titulo annatarum, reſeruationum, expectatiuarum, & diſpenſationum, Gallia expulit omnes æruſcatores & collectores pecuniæ à Papa miſſos. Iratus Benedictus maledictionem ſuam ſtrinxit, Regem, proceres, fautores, ſacris interdixit. Quin & libellum conuitiorum in Regem miſit per hominem qui ſe tabellarium Tholoſanum mentiebatur. Sed riſerunt Galli brutum hoc fulmen, & diras irritas. Quin & Sena-

natuſconſulto libellus iſte publice laceratus 4. Idus Iunij, 1401. Decem diebus poſtquam hæc geſta ſunt, conſurgente Senatu circa vndecimam matutinam, producti ſunt duo bulliſtæ excommunicationis iſtius geruli, qui poſt ſatisfactionẽ honorariam ſuper Scalis Palatij, impoſiti plauſtro tortoris, per vrbis compita, mitellati & fœdo amictu induti, circunducti ſunt, & populi ſibilis ac pipulo excepti. At Benedictus nihilo ſecius corradere nummos, & mille rapiendi artes comminiſci. Donec tandem, Rex & Curia Parlamenti, grauiſſimo Senatuſconſulto, quod Arreſtum vocant, ſub grauiſſimis pœnis vetuit nummos vllos Regno efferre ſub religionis colore, tum inhibitæ Annatæ & tota Romana cauponatio. Hoc Arreſtum habes deſcriptum & notis accuratiſſimis illuſtratum à Carolo Molinæo in Commentario *Contra paruas Datas, & abſus Curiæ Romanæ.*

Exemplum patris ſecutus Carolus VII. anno 1437. Epiſcopos ſuos vetuit ire Ferrariam ad Concilium à Papa Eugenio indictum; Idémque anno ſequente, regni ſui comitia è more Bituricum conuocauit, quorum conſilio & ſuffragiis Pragmatica ſanctio conſtituta Anno 1440. Regium diploma frequenti Senatu lectum & publicatum, quo cautum erat ſub grauiſſimis pœnis ne vllæ bullæ Papales citationum vel præuentionum, vel cenſurarum Papalium in Galliam inferrentur. Obtinuitque iſta ſanctio vſque ad conuentionem inter Franciſcum I. & Leonem X. qua Rex facilis Papæ quæ voluit indulſit.

Cæterum ne quis Epiſcopus accitus ad Synodum, eo iret Rege non permittente, iam ante vetuerat Concilium Agathenſe II. Can. S. Epiſcopus. Diſt. 18. *Poſtpoſitis omnibus (excepta graui infirmitate corporis aut præceptione regia) ad conſtitutam diem adeſſe non differant.*

Anni ſunt centum, cum Iulius II. Ludouicum XII. bello adortus Regi optimo regnum abrogauit, & Galliam interdicto ſubiecit. At Rex regni ſui optimatibus, necnon Epiſcopis ac Prælatis Turonum conuenire iuſſis, de re tota ad eos retulit, ibique vnanimi omnium ſuffragio decretum, licere ſe opponere Papalibus cenſuris, quippe nullis & abuſiuis, profectis non à capite Eccleſiæ, ſed ab hoſte Regis & regni. Aliud eſſe opponere ſe Iuliano Ruueræ (hoc erat Iulio nomen) aliud Pontifici. Auſus etiam Rex fortiſſimus percutere monetam aureã, cum hac inſcriptione, LVD. XII. D. G. FRANC. REX DVX MEDIOLANI altrinſecus vero PERDAM NOMEN BABYLONIS, vſque adeo Papæ fulmina, vt aniles bombos & puerilia μορμολύκεια contemnebat.

Anno 156. cum quidam Tanquerellus Theologiæ Bacalaureus frequenti Sorbona theſim hanc defendiſſet. *Regem ſi deſerat fidem Catholicam poſſe à Papa deponi*; Senatuſconſulto iudicatum, propoſitionem iſtam falſam eſſe & temerariam, iuſſiſque Tanquerellus palinodiam canere, fateri errorem, pœnamque deprecari, quanquam profiteretur id à ſe dictum, *doctrinaliter tantum non iudicè*, vt ſcholæ balbutiunt.

No-

Nouiſſime cum Sixtus V. Henricum III. anathemate notaſſet & regno exuiſſet, Curia Parlamenti Turoni congregata, bullam papalem frequenti Senatu damnauit, & accenſi manu palam cremari iuſſit. Hæc quidem erant vltima ſuſpiria morientis libertatis.

Quam in rem obiter notandum nunquam Pontifices talia orſos, niſi rebus Galliæ turbatis, nec auſos in Galliæ Reges detonare, niſi quando eos viderunt implicitos difficillimo bello ciuili, aut externo, vt res iam turbatas peſſundarent, & ruentem Rempublicam impellerent. Confecto vero bello, quotieſcunque Papa vidit Regem ictum fulmine, retinere tamen rerum gubernacula, & perrupiſſe obſtantia, præſto ſemper fuit victori plena indulgentia, & reuocatio ouis errantis, & declaratio nihil per ante acta derogatum eſſe Regis optimi, & Eccleſiæ filij, poteſtati & iuri. Cuius rei eſt inſigne exemplum, Extrauagans *Meruit.* Nam cum Bonifacius VIII. à Philippo Pulchro fuiſſet duriter habitus, & in carcerem compactus, in quo miſerabiliter vitam finiit, Rege indignante Bonifacium aſſerere, Galliæ Reges ſibi ſubeſſe in temporalibus, & in extrauaganti *Vnam Sanctam* ius ſummum vtriuſque gladij ſibi vendicare, Clemens tamen V. Bonifacij ſui ſucceſſor non modo non vlciſcitur mortem deceſſoris, ſed & aliam Extrauagantem cudit, cuius hæc verba ſunt. *Meruit chariſſimi filij noſtri Philippi Regis Francorum illuſtris ſinceræ affectionis ad nos & Eccleſiam Romanam integritas, & progenitorum ſuorum præclara merita meruerunt. Meruit inſuper regnicolarum puritas: ac deuotionis ſinceritas vt tam* *Extrau. Meruit.*

*Regem quam regnum fauore beneuolo proſequamur! Hinc eſt quod nos regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. pred. noſtri quæ incipit; Vnam Sanctam nullum volumus vel intendimus præiudicium generari.* Perbenigne ſanè: & profectò Rex, etſi ſæuior paulo, dignus erat miſericordia. Quam facile conſequuntur qui non ambiunt, aut qui metuuntur.

Habet & Regnum Angliæ ſua exempla. De quo quædam proferuntur à Sereniſſimo Rege ex Archiuis ſui Regni. *Henricus* (inquit) *id nominis poſt Conqueſtum primus, conceſſit Epiſcopatum Wintonienſem Willielmo Gifford, & continuo de poſſeſſionibus cunctis ad Epiſcopatum pertinentibus, contra noui Concilij ſtatuta inueſtiuit.*

*p. 34. Matth. Parij. in Hen. I. anno 1100.*

*Idem Henricus dedit Archiepiſcopatum Cantuarienſem Radulpho Londinenſi Epiſcopo, & illum per annulum & paſtoralem baculum inueſtiuit.*

*Idem ibid. an. 1113.*

*Sed & Papa Calixtus Rhemis Concilium tenuit, ad quod Rex Henricus quoſdam Angliæ & Normanniæ Epiſcopos deſtinauit. Turſtanus quoque Archiepiſcopus Eboracenſis electus, illuc veniendi licentiam à Rege impetrauit, interpoſita fide, quod benedictionem ab eo non reciperet. Qui ad Concilium veniens Romanos (ſicut mos eſt) in ſuum fauorem largitatis beneficio tranſtulit: & per eos vt à Papa conſecraretur, impetrauit. Quod vt Regi Anglorum innotuit, omnem ei locum ſuæ dominationis interdixit.*

*Idem ibid. an. 1119.*

*Rex Eduuardus I. Abbati de Walthâm, & Decano Eccleſiæ S. Pauli interdixit, ne decimas bonorum cuiuſque in Hieroſolymitani belli ſumptum colligerent, quàquam hanc prouinciam illis Pontifex tribus Bullis demandaſſet: Decanus vero, Abbate interim mortuo, Regi,* Re-

*Ex archiuis Regni.*

*Regióque ſe ſtitit conſilio, promiſitque ſe, qua erat in Regem obſeruantia, nihil vltra, niſi iuſſu nutúve Regis in eo negotio geſturum. Hic hominem Eccleſiaſticum teneo, qui Papæ non paruit, vt Regi ſuo pareret, in rebus quoque Eccleſiaſticis: nondum ſcilicet noua hæc Ieſuitarum Theologia orbi innotuerat.*

*Idem ille Eduuardus, diem Decano ſacelli de Wolverhampton dici iuſsit, quod contra Regni priuilegia ex ſacelli ſui Præbendis vnam, ad Pontificis mandatum, cuidam contuliſſet. Decanus autem comparuit, culpámque confeſſus ſeſe Regiæ clementiæ permiſit. Sed & Dunelmenſem Epiſcopum prærogatiuis ac priuilegiis omnibus idem Rex ſpoliauit, quod prohibitorio cuidam interdicto minime paruiſſet. Idem palam eſt, nequaquam illius ſæculi Principes credidiſſe, Clericos à ſua iuriſdictione eſſe exemptos. Sed nunc ſublimior quædam nobis & Seraphica in contrarium doctrina proponitur.*

*Denique ad pleniorem huius rei fidem faciendam Ioannis de Ibſtock accedat exemplum, qui in Carcerem ab eodem Eduuardo coniectus eſt, quod totos ſeptem annos apud Romanæ Curiæ Iudices, ſuper Nuechurchienſi Rectoratu contendiſſet.*

*Eduuardus ſecundus paternis veſtigiis inſiſtens, Abbatem de Walden, quod ſancti Albani Abbatem cum aliis aliquot ad Romanam Curiam citauiſſet, primo ad cauſſæ dictionem vocari, mox & in cuſtodiam duci iuſsit.*

*Eadem ratione, cum Bamburienſis quidam Præbendarius, Beuercotum quendam ad Romanam Curiam traxiſſet, litteræ ſtatim Regiæ interceſſerunt, quibus capi Præbendarius, & cuſtodiæ mandari iubebatur.*

*Nec vero Eduuardus tertius ab his Aui, Patríſque*

*exemplis abiuit. Cum Lichenſis Rector diem Priori ſancti Oſuualdi dixiſſet, vt ſe Pontifici Auenione ſiſteret, quod apud Iudices in Curia Domini Regis penſionem quandam contra ipſum recuperaſſet: Rex imperauit, vt in temporalia ſimul ac ſpiritualia eiuſdem Rectoris bona inuaderētur. Idem cum Haruuoden quidam, Pontificiam Bullam contra ſententiam à ſuis Iudicibus latam impetraſſet, reum eſſe, dignúmque in quem animaduerteretur, pronuntiauit.*

*Sic & illum qui Pontificiis Bullis fretus ſeipſum in Barnuellenſis Prioratus poſſeßionem miſerat deduci in Turrim Londinenſem iuſsit, & in ea cuſtodia Regis arbitrium expectare.*

## Capvt XVI.

*Papam ius conuocandi concilia, & in eis præſidendi, Imperatoribus & Regibus ademptum, ad ſe traxiſſe.*

QVÆ ſint Concilia vniuerſalia ſeu Generalia, & quid differant à nationalibus & prouincialibus accuratè differere, non eſt huius loci. Id tātum obiter monendum, maxima illa Concilia Nicenum I. Conſtantinopolitanum I. Epheſinū I. Chalcedonenſe &c. vocata eſſe Vniuerſalia quia conſtabant Epiſcopis coactis ex vniuerſo imperio Romano; Quod quia maximam partem Orbis noti tunc occupabat, factum eſt vt hæ ſynodi Oecumenicę appellarentur: Pari abuſu quo Epi-

Epiſcopus Byſantinus ſe Oecumenicũ Patriarcham vocabat, vtpote ſedens in vrbe quæ dicebatur Imperare τῇ οἰκουμένῃ, etiam tunc cum Imperium valde eſſet acciſum, & anguſtis limitibus circunſcriberetur. Enimuero Concilia iſta quantumuis magna, non tamen extendebantur extra terminos Imperij Romani: Neque enim ex Perſide, India, Æthiopia, aut intima Arabia veniebatur ad iſta Concilia, quia Eccleſiæ illæ non ſuberant Imperio Romano. Immo nec ex Gallia, Britannia, Hiſpania, poſtquam ab Imperio auulſæ in aliorum Principum ſubiectionem conceſſerunt. Ac profecto magnitudinem veterum conciliorũ debemus magnitudini Imperij Romani. Inde eſt quod Concilia decreuerunt decreſcente Imperio. Magnitudinem vero Conciliorum æſtimo non ex numero hominum, qui poteſt eſſe maximus, quamuis conuocetur ex anguſto regno: ſed ex terrarum & regionum amplitudine quæ ſubſint Concilio, & de ſuis Cauſis eccleſiaſticis & controuerſiis ad Concilium referant. Non alio ſenſu Concilia dici Vniuerſalia facile credet qui ſciet omnia vetera Concilia ab Imperatoribus fuiſſe conuocata; miſſis quoque verſum epiſtolis ad Epiſcopos, quas Diuales ſeu Sacras nuncupabant. Imperatores autem ſcripſiſſe ad Epiſcopos alieni Imperij, & eos iuſſiſſe ad diem & locum præſtitutum ſe ſiſtere, nec conſentaneum eſt, nec poſſibile: neque id Rex vicinus vnquam paſſus fuiſſet. Maximè cùm Imperatores ſoliti eſſent ſuppeditare ſumptus itineris, equos, vehicula, & præſtationes quæ parangariæ appellabantur: Quæ χορηγία non fit niſi ſubditis, aut legatis

*Act. 1. Concilij Chalced. Imperatores vocantur Domini vniuerſi mundi.*

Regum externorum. Hodie Concilia vocantũr Vniuerſalia quæ conuocata ſunt ex Vniuerſo Imperio Romano Papali. Nam ex quo Papa inualit dominationem in Eccleſias Occidentales, & cœpit ad ſe trahere iura Imperij Romani, ius quoque arripuit concilia conuocandi, & in eis præſidendi: Imperatores vero & Reges cœperunt eſſe nullo loco neque numero, & eſſe in cõciliis κωφὰ πρόσωπα: nec in alium finem intereſſe Conciliis per ſe aut per legatos quam ad amplificandam Papalem authoritatem profeſſione obedientiæ, & ſeſſione ad pedes Pontificis.

Hæc fieri in fraudem Imperatorum & Regum, ad quos hæc poteſtas diu pertinuit tam clarum eſt vt mirum ſit quenquam poſſe contra pertendere.

Euſebius qui ſynodo Nicenæ interfuit li.3. de vita Conſtantini c.6. Σύνοδον οἰκουμενικὴν συνεκρότει σπεύδειν ἁπανταχόθεν τοὺς ἐπισκόπους γράμμασι τιμητικοῖς προκαλούμενος. *Conſtantinus generalem Synodum congregauit, litteris honorariis omnes Epiſcopos, ad properandum inſtigans.* & Socrates lib.1.c.8. de eodem Imperatore σύνοδον οἰκουμενικὴν συνεκρότει τοὺς πανταχόθεν ἐπισκόπους διὰ γραμμάτων εἰς Νικαίαν ἀπαντῆσαι παρακαλῶν. *Synodum Oecumenicam congregauit, Epiſcopos vndique Niceam conuenire per epiſtolas iubens.* Et Theodoret.li.1.c.7. τὴν πολυθρύλλητον ἐκείνην πιστὴν, εἰς τὴν Νικαέων συνέγειρε σύνοδον. *Celeberrimum illud & fidele Concilium in vrbe Nicæna congregauit.* Idem habes in Sozomeno li.1.c.17. & Epiphanius lib.2. hæreſi vltima quæ eſt ἀρειομανιτῶν hæc habet: ὁ βασιλεὺς συνεκρότησεν οἰκουμενικὴν σύνοδον. Conuocatum verò Concilium iuſſu aut authoritate Silueſtri Pon-

Pontificis tam falſum eſt, vt ne quidem Silueſter tum viueret, ſi creditur Athanaſio in Apol. 2. qui intererat Concilio. Sozomeno li. 1. cap. 17. Nicephoro li. 8. c. 14. Immo & ipſi patres Nicæni in Epiſtola Synodica ad Eccleſiam Alexandrinam quæ habetur apud Theodoretum li. 1. cap. 9. teſtantur ſe iuſſu Conſtantini coiiſſe.

Secundum Concilium Generale, nempe Cōſtantinopolitanum primum, à Theodoſio ſeniore indictum eſt, teſte ipſo Concilio cuius epiſtola ad Imperatorem præfixa Canonibus Concilij hæc habet συνελθόντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ γράμμα τῆς σῆς εὐσεβείας. *Congregati Conſtantinopoli iuxta tuæ pietatis litteras.* Socrates li. 5. cap. 7. μηδὲν ὁ βασιλεὺς ὑπερθέμενος σύνοδον ἐπισκόπων συγκαλεῖ. *Rex nulla mora interpoſita ſynodum Epiſcoporum conuocat.* Eadem habent Sozomenus li. 7. c. 7. & Theodoretus li. 5. c. 9. & Nicephorus li. 12. c. 10. Bellarminus li. 1. de Conciliis c. 13. nihil habens quod opponeret commentus eſt rem ſumma audacia cōfictam. *Theodoretus* (inquit) *refert Theodoſium non tam illud indixiſſe, quam literas Pontificis Damaſi, quibus Concilium indicebatur ad Epiſcopos miſiſſe. Sic enim ſcribunt Epiſcopi congregati in illo concilio ad Damaſum Pōtificem apud Theodoretum li. 5. Hiſt. c. 9. Mandato literarum ſuperiore anno à veſtra reuerentia ad ſanctiſſimum Imperatorem Theodoſium miſſarum, ad iter tantum Conſtantinopolitanum nos præparauimus.* Hæc Bellarminus, ſed falſa, & ſuo more conficta. Nam Epiſtolæ illæ quarum meminerunt Epiſcopi Orientales qui erant in Concilio, non ſunt Epiſtolæ Damaſi, ſed ſynodi Aquileienſis, cui ne quidem Damaſus interfuit, Neque Epi-

ſcopi orientales ſcribunt ad Damaſum ſolum, ſed ad omnes Epiſcopos Occidentales. Tum verba hæc quæ profert Bellarminus *Mandato litterarum* &c.ſunt conficta,& falſo addita à Bellarmino,vt & pleraque illius loci.

Tertia ſynodus generalis fuit Epheſina prima quæ à Theodoſio Iuniore indicta eſt. Teſtis Euagrius li.1.c.2.dicens.* νεύματι τοῦ νέου Θεοδοσίου τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην σύνοδον ἀλισθῆναι. Immo & ipſa Synodus,cuius Canones ſic incipiunt. Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἡ ἐν Ἐφέσῳ συναχθεῖσα ἐκ θεσπίσματος τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων. *Sacra & Oecumenica Synodus Epheſi congregata mandato piiſſimorum Imperatorum*. Niceph.li.14.c.34. *Theodoſius Imperialibus litteris ſuis in metropoli Epheſo locorum omnium Epiſcopos conuenire iuſſit*. Eadem dicit Socrates l.7. c.31. Quid contra hæc Bellarminus? Proſper (inquit) in Chronico indicat Synodum Epheſinam factam eſſe Cyrilli induſtria & Celeſtini authoritate.Sed Cardinalis hæc dicit fide qua ſolet, id eſt mala. Neque enim Proſper tale quidquam vſpiam dicit.Sed tantum ait *Impietati Neſtorij obſtitiſſe induſtriam Cyrilli & authoritatem Celeſtini*. Quod ſubdit Bellarminus,Cyrillum in ea Synodo fuiſſe legatum Celeſtini falſum eſſe facile poſſet demonſtrari, ſi id eſſet huius quæſtionis, in qua nobis tantum propoſitum eſt imperatorum & Regum iura aduerſus Pontificum vſurpationes defendere.

** nutu iunioris Theodoſii priorem Epheſi Synodum congregatam eſſe.*

Quartum Vniuerſale Concilium fuit Chalcedonenſe, quod à Valentiniano primùm, poſt etiam à Martiano conuocatum eſſe teſtantur ipſa acta Concilij initio primæ actionis his verbis, *In*

*Chal-*

*Chalcedonenſi ciuitate metropoli prouinciæ Bythiniæ facta eſt Synodus ex decreto piiſſimorum & fideliſſimorum Imperatorum Valentiniani & Martiani.* Ipſe Martianus id teſtatur, Lege 4. Cod. de ſumma Trinitate. *Quæ nunc de Chriſtiana fide, à Sacerdotibus qui Chalcedone conuenerunt per noſtra præcepta, ſtatuta ſunt, iuxta Apoſtolicas expoſitiones definita eſſe noſcuntur.* Futilia ſunt quæ contra affert Bellarminus: Martianum rogaſſe Leonem vt veniret ad Concilium: aut ſi nequeat, per litteras ſignificaret. Quaſi vero non ſolerent Principes loqui verbis rogantis, etiam cum iubent. Profert quoque quandam Epiſtolam Epiſcoporum Moeſiæ aut fictam, aut mendacem, nam quis non potius credat ipſis Patribus Concilij quam talibus Epiſtolis quæ poſſunt aſſui conciliis? Maxime cum ipſe Papa Leo ſupplex petierit ab Imperatore ne fieret Concilium alibi quam in Italia, nec potuerit impetrare, vt mox docebimus.

Concilium Conſtantinopolitanum II. quintum ponitur inter Generalia. Hoc Concilium indixit Imperator Iuſtinianus. Id teſtatur Nicephorus li. 17. cap. 27. *Imperator Iuſtinianus Sanctam quintam Oecumenicam Synodum, Epiſcopis Eccleſiarum omnium euocatis coegit.* Ipſe Imperator id teſtatur in Epiſtola ad Synodum quæ inſerta eſt primæ Collationi Synodi his verbis, *Vocauimus vos ad regiam vrbem, hortantes, &c.* *Tomo 2. Con. p. 496. Edit. Colon.*

De ſexta Synodo Vniuerſali quæ eſt Conſtantinopolitana III. habes teſtimonium Gratiani Diſt. 16. Can. Habeo librum. *Sancta Synodus Vniuerſalis ſexta poſt promulgatam ab eo definitionem contra Monothelitas Conſtantino Imperatore qui eam*

*congregauerat non multo poſt defuncto,&c.* Quin & habes initio Concilij Sacras Imperatoris Conſtantini ad Donum Epiſcopum Romanum & ad Georgium Epiſcopum Conſtantinopolitanum indicentes concilium & iubentes, vt Epiſcopi ad condictam diem & locum conuenirent ad Concilium.

*Actione 1. Synodi. Tomo tertio Concil. editionis Colon. p. 51.*

Sed & Conſtantinus & Irene conuocant Concilium Nicenum ſecundum vt teſtatur ſacra ad Synodum. Sic loquens. *Huic igitur petitioni annuere tum viſum eſt meóque nutu iuſſi conuenire: Immo vt verius loquar Deo ſic volente, nobis verò præeuntibus congregaui vos.* Ipſa Synodus initio Actionis Primæ hæc habet. *Conueniente vniuerſali Synodo quæ per gratiam diuinam piúmque illorum Imperatorum decretum congregata eſt in clariſſima Nicenſium Metropoli.*

Par veterum Imperatorum authoritas in cogendis Synodis particularibus. Theodoretus lib. 1. c. 27. *Euſebius & Theogonius perſuadent Imperatori vt Synodum cogeret Cæſareæ Paleſtinæ.* Et paulo poſt. *Habebat fidem illis Imperator vt Sacerdotibus, Imperauitq; fieri quod petierant.* Sed non comparente Athanaſio iuſſit Cæſar Synodum transferri Tyrum.

Concilium Sardicenſe ab huius Imperatoris filiis indictum. Sulpitius Seuerus li. 2. hiſtoriæ. *Res ad Conſtantinum refertur, iubet ex toto orbe apud Sardicam Epiſcopos congregari.* Socrates li. 2. c. 16. *Edicitur Concilium Generale vt omnes Sardicam cōmeent, idq; de ſententia duorum Imperatorum.* Idem teſtatur Athanaſius Apologia ſecunda. Theodoretus li. 2. c. 4. *Conſtantius indicit Concilium Sardicæ.*

Idem

Idem Conſtantius indicit concilium Mediolani ait Theodoretus lib.2.capite 15. Idem paulo poſt conuocat Concilium Ariminenſe. cap.18. Tum aliud Seleuciæ cap.27. Synodus Aquileienſis ſic ſcribit ad Imperatores Gratianum & Valentinianum. *Iuxta manſuetudinis veſtræ ſtatuta conuenimus, &c.* Sigeberti verba ſunt ad annum 435. Iuſſu Valentiniani Imperatoris Romæ congregatur Synodus. Nempe in ipſa vrbe Roma Romanus Pontifex non potuit niſi ex Cæſaris Imperio Synodum conuocare. *Tom.1. Con.pag. 472. editionis Colon.*

Ac ne infinita eiuſmodi exempla conſecter, habemus luculentiſſimum teſtimonium Hieronymi Apol.2.aduerſus Ruffinum, *Reſponde quæſo Synodus à qua excommunicatus eſt, in qua vrbe fuit? Dic Epiſcoporum vocabula: profer ſententias ſubſcriptionum, vel diuerſitatem, vel conſonantiam? Doce qui eo anno Conſules fuerunt, quis Imperator hanc Synodum iuſſerit congregari?*

Hæc quidem à nobis nimia fortaſſe diligentia prolata ſunt. Sed putaui operæpretium palam facere quam contra veritatem hiſtoriæ, & ſuam ipſius conſcientiam Bellarminus lib. de Conciliis cap.13. dicat quæ ſequuntur. *Secundo dico poſſe nos opponere conſuetudinem conſuetudini, ſi enim quatuor aut quinque Cõcilia Imperatores indixerunt plura quam duodecim indixerunt Pontifices, vt aduerſarij etiam fatentur.* At hoc nemo noſtrum fatetur; Immo nullum inuenietur Concilium alicuius nominis in tota antiquitate quod conſtet Papæ mandato eſſe conuocatum. Enimuero cum Imperatores ſufficerent ſumptus in Synodos, & illi ipſi quos Epiſcopus Romanus ad Synodos ſuo

nomine mittebat Imperatorum liberalitate alerentur; manifeſtum eſt eos ab Imperatore accitos,& eius voluntate retentos aut dimiſſos.

*Lib. de Concil. cap.13. §. Habemus &§. Quarto.*

Quapropter Bellarminus victus euidentia veritatis fatetur tandem Concilia ab Imperatoribus indicta fuiſſe,ſed ex Pontificum ſententia & conſenſu.

Non negauerim quidem preces Epiſcoporum Romani, Alexandrini, Antiocheni, Cõſtantinopolitani & aliorum, ſæpe impetrauiſſe ab Imperatoribus vt Concilia conuocarent: ſed falſum eſt conſenſum Pontificis Romani ad celebrationem Concilij neceſſarium fuiſſe. Nam contra videas Epiſcopos Romanos paſſim ſuppliciter petere ab Imperatoribus indictionem Concilij. Sic Liberius apud Theodoretum lib.2. cap.16. petit à Conſtantio vt Concilium velit conuocare. Sed Imperator nequidem vlla reſponſione ſuper hac re eum dignatus eſt, Sozomenus lib.8.cap.vltimo,memorat,Innocentium Epiſcopum vrbis Romæ, miſiſſe quinque Epiſcopos Eccleſiæ Romanæ, & Presbyteros duos ad Arcadium & Honorium,vt Synodum, eiúſq; definitum locum & tempus impetrarent, ſed hi Legati cum contumelia re infecta dimiſſi ſunt. Leo Papa epiſt.23.& 31. obnixe petit à Theodoſio Synodum eius mandato conuocari in Italia. *Omnes* (inquit) *manſuetudinem veſtram cum gemitibus & lacrymis ſupplicant Sacerdotes generalem Synodum iubeatis intra Italiam celebrari.* Sed fruſtra fuit Leo, nec habita eſt eius ratio, ſed coactum eſt Concilium Chalcedone, ad quod Leo miſit qui vices ſuas implerent, qui Imperatoris

ſum-

ſumptibus pro more alebantur. Sic cum Imperatores conuocaturi Concilia, ſolerent ad omnes Epiſcopos mittere Sacras, indicentes Epiſcopis locum & tempus Concilij, frequẽtes ſunt Sacræ ad Epiſcopos Romanos, quibus iubentur aut venire ipſi, aut ſubdelegatos mittere. Concilio ſexto Vniuerſali præfixa eſt Diualis ſacra ad Donum Epiſcopum veteris Romæ, in qua Imperator ſic loquitur. *Per omnia* IVBEMVS *veſtram paternam beatitudinem minime effici impedimentum voluntati Dei, ſed eos dirigere.* Loquitur autem de mittendis ad Concilium legatis qui Doni vices obirent. Sic Synodo Nicenæ ſecundæ præpoſita eſt Epiſtola Tharaſij Patriarchæ Conſtantinopolitani ſic loquens. *In quam Synodum & nos, & Sacerdotes veri Vicarij ſcilicet Papæ veteris Romæ, & Orientis ſummorum Sacerdotum, præterea Dei amantes Epiſcopi plurimi ſecundum mandatum piorum noſtrorum Imperatorum conuenimus.* Quin & mandatis Imperatoriis comminationes non raro addebantur. Epiſtolis Conſtantini ad Synodum Tyri inſerta eſt hæc comminatio. *Quod ſi quis reiecto & ſpreto mandato noſtro adeſſe noluerit, delegabimus aliquem qui regiâ illum authoritate in exilium eiectum docebit hominem minime decere ſummi Imperatoris præceptionibus ad tuendam veritatem editis reſiſtere.* Euſebius libro 4. de vita Conſtantini cap. 42. Paríque authoritate Theodoſius apud Nicephorum lib. 14. cap. 34. ſic ſcribit ad omnes Epiſcopos: *Neminem ſe vel apud Deum vel apud homines excuſaturum eſſe, qui non ſtatim ad deſignatam Sanctæ Pentecoſtes diem præſto ibi eſſet,*

Id vero maxime obſeruandum, omnia vetera Concilia Romę habita vix vllius eſſe ponderis, & vix inter particularia computari. Enimuero in Conciliis vniuerſalibus frequens mentio Canonum Synodi Gangrenſis, Laodicenſis, Neocæſarienſis, & Antiochenæ, quę fuerunt Synodi particulares. At Romanorum Canonum nulla vſpiam recitatio. Nec paſſi ſunt Imperatores vllum Concilium vniuerſale haberi Romæ nec in Italia. Vnde factum vt Epiſcopus Romanus priſcis Conciliis Vniuerſalibus nunquam potuerit intereſſe, vtpote in quibus ſententiæ dicebantur ſermone Græco, qui ab Epiſcopis Romanis non intelligebatur. Sic ante Concilium Epheſinum Papa Celeſtinus prolixè ſe excuſat apud Neſtorium, quod eius litteris tardius reſponderit, pluſculum enim temporis abiuiſſe dum Gręca Neſtorij epiſtola in Latinum Sermonem verteretur. Ipſe Gregorius I. quanquam cognomento Magnus, fatetur tamen ſe neſcire Græce, Epiſtola 29. libri 6. Erant ergo Legati Romani in Conciliis vniuerſalibus κωφὰ πρόσωπα. & pedanei iudices: itaque in Concilio Niceno Oſius præſedit. In Conſtantinopolitano I. Nectarius. In Epheſino primo Anatolius. In Chalcedonenſi Cyrillus. In Sexto Concilio Menas & Eutyches. In Niceno II. Tharaſius. Sed legatorum Roma miſſorum, nullæ propemodum partes. Præcipue vero dignum eſt videre quomodo in Concilio Niceno ſecundo vnus Tharaſius Conſtantinopolitanus regat Concilium, & omnia moderetur, paſſim loquens & decernens: at legati Romani ſedent propemodum muti, ſuntque ſingu-

lare exemplum modeſtiæ.

His opinor ſatis probatur, Concilia ſolita indici ab Imperatoribus non modo ſine aſſenſu Pontificis, ſed etiam contra eius voluntatem. Cauſam affert Bellarminus eodem capite 13. lib. 1. de Conciliis. *Quarta ratio* (inquit) *eſt quia eo tempore Pontifex etſi in ſpiritualibus eſſet caput omnium, etiam Imperatorum, tamē in temporalibus ſubijciebat ſe Imperatoribus, & ideo nō poterat inuito Imperatore aliquid agere.* Quin & addit, *Quia Dominum ſuum temporalem eum agnoſcebat, ſupplicabat vt iuberet conuocari Synodum: At poſt illa tempora iſta omnes cauſæ mutatæ ſunt.* Habemus ergo confitentem reum, & Bellarminum fatentem Imperatores exutos poteſtate, quam habebant. Quæ ſi iuſta fuit, cur Papa eos ſpoliauit ſuo iure? Si iniuſta, cur Papa aut aliquis alius eos non monuit, ne iura Papę Romani inuolarent: & alienam poteſtatem vſurparent? Cur non ſaltem cum deſierunt Imperatores timeri in Italia, Papæ ſe ſuo iure hactenus fraudatos conqueſti ſunt? Eſt Ergo notatu digna Confeſſio Cardinalis, hoc tempore omnia eſſe immutata: Nam quæ maior mutatio quam cùm qui ſeruus erat, fit dominus ſui domini?

Erit fortaſſe qui putet prærogatiuam hanc fuiſſe veteris Romani Imperij, quæ non poſſit ab aliis Regibus & Principibus in ſuis Regnis & Principatibus ſine temeritate vſurpari. At & hîc hiſtorię poſterioris ſæculi fauent regibus. *Quarta Synodus Romana ſic incipit. Sancta Synodus apud vrbem Romam ex præcepto glorioſiſſimi regis Theodorici diuerſis è regionibus congregata.* Nam quæ paulo

poſt dicuntur ab Epiſcopis, aſſerentibus Symmachi fuiſſe Synodum conuocare, vt dicta à ſuffraganeis Epiſcopi Romani eíque obnoxiis, nullius ſunt momenti. Initio Concilij Aurelianenſis I. Epiſcopi Regni Franciæ ſic alloquuntur Regem Clodouæum. *Domino ſuo Catholicæ Eccleſiæ filio Clodouæo glorioſiſſimo Regi, omnes ſacerdotes quos ad concilium venire iuſſiſtis.* Aruernenſe concilium non longe ab initio hæc habet. *Cum in Dei nomine congregante ſancto ſpiritu, conſentiente Domino glorioſiſſimo pióque rege Theodeberto in Aruerniam vrbem ſancta Synodus conueniſſet.* Aurelianenſe Concilium V. hæc habet. *Cum clementiſſimus princeps triumphorum titulis inuictiſſimus Childebertus Rex pro amore ſacræ fidei ſtudio religionis in Aurelianenſium vrbem congregaſſet in vnum Sacerdotes.* Sub eodem Rege Pariſienſe Concilium ſic incipit. *Cum in vrbem Pariſiẽſem ad inuitationem Domini regis glorioſiſſimi Childeberti veniſſemus.* Toletani Concilij I I I. primum caput tale eſt. *Cum pro fidei ſuæ ſinceritate idẽ glorioſiſſimus princeps Reccaredus omnes regiminis ſui Pontifices in vnum conuenire mandaſſet.* Matiſconenſis Synodus ſic incipit. *Cum ex euocatione glorioſiſſimi Domini Guntramni Regis noſtra mediocritas conueniſſet.* Idémque initium Synodi Valentinæ ſub eodem Rege & Synodi Bracarenſis primę ſub Ariano Rege Gottho. Longum eſſet referre Concilia quæ Aquiſgrani, Pariſiis, Francofordi, Moguntię à Pipino, Carolo Magno, Ludouico Lothario, Carolo Caluo &c. conuocata ſunt, nulla facta mentione Papalis mandati, immò nec ſuaſionis. Lege Sigebertum ad annum 813.

*Vide Sigeb. ad annum 512.*

Quid

Quid quod illo ipſo tempore quo plene reuelatum erat myſteriū iniquitatis, & Papæ principum capitibus inſultabant, Imperatores tamen & Reges auſi ſunt cogere concilia, non modo ſine Papa, ſed & contra Papam? Sic anno 959. Otho conuocauit concilium Romæ aduerſus Iohannem XII. & Henricus III. ſecutus exemplu n, frequenti Concilio tres Papas abdicauit, Benedictum 9. Sylueſtrum 3. & Gregorium 6. quos Platina appellat tria monſtra. Ac ne ſuperuacuis immorer, nouiſſime Ludouicus XII. Galliæ Rex, indicto Piſis Concilio Iulium II. damnauit.

Aduerſus hęc Bellarminus nihil habet quod ex Antiquitate opponat, niſi quędam canonem quem vocat Antiquiſſimum, vetantem celebrare Concilia prętèr ſententiam Epiſcopi Romani. Verba ſunt Iulij I. apud Socratem lib. 2. c. 17. vbi Iulius Synodi Antiochenæ authoritatem conatur infringere quia ipſe non fuerat vocatus ad Synodum τȣ̃ ἐκκλησιαστικȣ̃ κανόνος κελεύοντος μὴ δεῖν παρὰ γνώμην τȣ̃ ἐπισκόπȣ ῥώμης κανονίζειν τὰς ἐκκλησίας, id eſt, *Ne abſque ſententia Epiſcopi Romæ Eccleſiis decreta ſanciantur.* His ſimilia refert Sozomenus libro 3. cap. 9. Quin & Bellarminus citat Synodum Alexandrinam aſſerentem in Epiſtola ad Felicem id à Concilio Niceno eſſe conſtitutum.

*In verſione eſt caput 13.*

Principio epiſtola illa ſeu genuina eſt, ſeu ſuppoſititia, pugnat cum veritate. Nam ea de re in Concilij Niceni Canonibus ȣ̓δὲ γρῦ. De cuius Concilij canonū numero etſi varie diſceptatur, conſtat tamen non plures quam viginti Ca-

nones de Eccleſiaſtica politia ibi eſſe conſtitutos. Teſte ipſo decreto Romano Diſt.17.Can.*Viginti*. Theodoretus lib.1.Hiſt.cap.8. περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας νόμους ἔγραψαν εἴκοσι. & Concilio Carthaginenſi ſexto recitantur viginti ſtatuta Niceni Concilij planè ſimilia viginti Canonibus quæ hodie extant. Neque iſtud Concilium Alexandrinum vſpiam extat.

Quanta vero improbitate confictæ ſint Epiſtolæ inſertæ Tomis Conciliorum, ſiue ſint Decretales Paparum, ſiue Epiſtolę Conciliis aſſutæ notum eſt omnibus, & Bellarminus paſſim agnoſcit. Tum notum eſt Papas pridem ſoliros ſupponere falſos Canones Concilij Niceni, vt patuit in Synodo Africana, vbi Bonifacius & Celeſtinus conabantur obtrudere Afris fictum Canonem Synodi Nicenæ, vt ſub hoc obtentu prouocationes Eccleſiarum Africanarum ad ſe traherent. Quam ob fraudem grauiter corripitur Celeſtinus ab Epiſcopis Afris in Epiſtola Synodo Africanæ inſerta.

Fac tamen Iulium non mentitum, & fuiſſe hanc Eccleſiaſticam conſtitutionem: nihil ramen ad rem facit, non enim hoc canone datur authoritas Epiſcopo Romano conuocandi Concilia, ſed decernitur tantum non debere ſine eo concilia celebrari, aut Canones condi: Quod fuit priuilegium omnium Patriarcharum, quibus non conſciis & non vocatis non debebat Concilium generale conuocari. Inde eſt quod Iohannes Antiochenus auſus eſt Cyrillum excommunicare, quod ſe nō expectato Synodum Epheſinam inchoaſſet. Mirum vero quod Synodus Conſtantino-

tinopolitana prima cēſetur Vniuerſalis, ad quam tamen Epiſcopus Romanus non fuit vocatus, nec adfuit, per ſe, nec per legatos. Neque conqueſtus eſt ſibi fieri iniuriam & canonem iſtum violari, qui nondum innotuerat.

Cætera quæ Bellarminus affert, Chriſtū commiſiſſe Eccleſiam Petro, non Imperatori, & eiuſmodi leuicula, nituntur duabus falſis ſuppoſitionibus quarum prima eſt Chriſtum Petro ſoli commiſiſſe omnes ſuas oues, eúmque habuiſſe iuriſdictionem in cæteros Apoſtolos. Altera Papam eſſe ſucceſſorem Petri non modo in Epiſcopatu Romano, ſed & in Apoſtolatu, & officio capitis Eccleſiæ, Quæ quia ſunt maxima αἰτήματα, & à nobis alibi confutata, nobis hic ſatis ſit hæc ſimpliciter negare.

Neque vero dici poteſt, conuocationem Cōcilij generalis aut nationalis, rē eſſe mere Eccleſiaſticam, ideóque ad Paſtorum tantum curam pertinere. Nam etſi decernere de Controuerſiis fidei res ſit mere Eccleſiaſtica, deſignatio tamen loci & temporis Concilij, res eſt ciuilis & cognitionis Regiæ. Tum Regis eſt videre ne ſub religionis obtentu ciuilia tractentur, vnde dignitas regia aut Reipub. ſtatus aliquid detrimenti capiat. Adde quod cauſarum Eccleſiaſticarum & politiæ maxima ſæpe eſt cognatio, & breue confinium. Nec omittendum quod in Conciliis ſubnaſcuntur iurgia & ſimultates inter Epiſcopos; quæ Principis authoritate ſępe neceſſe eſt aut incidi aut ſolui: quod factum eſt à Conſtantino in Concilio Nicæno, cum libellos ſupplices Epiſcoporum de mutuis iniuriis expoſtulan-

tium ſua manu cremauit. Tum ad ea exequenda quæ à Concilio decreta ſunt opus eſt Magiſtratus auxilio. Quod ſi inſuper ad ſynodos habendas ab Imperatore aut Rege ſumptus ſuppeditantur, non mirum eſt ſi ad earum conuocationem Principis expectatur Imperium. Certè ſi vnus aliquis Epiſcopus iure diuino præeſſet omnibus Eccleſiis orbis aut Imperij, facilius concedi poſſet non poſſe conuocari concilia abſque eius aſſenſu aut voluntate: At cum Dei verbum nulli paſtori det tantam authoritatem, non alium inuenies cui Deo authore impoſita ſit cura Eccleſiarum totius Imperij, quàm Imperatorem aut Regem, qui cæleſtis oraculi voce nutricius Eccleſiæ nuncupatur, & cuius fidei & induſtriæ Eccleſia Dei commiſſa eſt. His omnibus fidem aſtruit, quod ſi totam ſcripturam ſacram euolluas, nuſpiam inuenies imperata Concilia Vniuerſalia, quorum etſi magna vtilitas (quicquid contra ſentiat Naziãzenus) dummodo abſit tyrannis, & ſacræ Scripturæ iudicio ſtetur, certum eſt tamen conſuetudinem iſtam magis niti ſalutari prudentia quam inſtitutione diuina. Nec ſi Deus talia concilia diſerte iuſſiſſet, poſſent tamen Reges ab eorum conuocatione excludi. Cuicunque ſoli ad præclarum opus & ſalutare Eccleſię peragendum Deus vires largitus eſt, debet credere ſe ad illud præſtandum à Deo vocari, nec ſibi ſoli conceſſas vires Eccleſiam adiuuandi vt torpeant inutiles.

*Eſ.* 49.23
*Epiſt.* 24.
ἔχω μὲν οὕ-
τως, εἰ δεῖ
τἀληθὲς
γράφειν, ὥ-
στε πάντα
σύλλογον
φεύγειν ἐ-
πισκό-
πων, ὅτι
μηδεμιᾶς
συνόδου
τέλος εἶ-
δον χρη-
στόν.

His de cauſis προεδρία quam nos pręſidentiam vocamus conceſſa eſt Imperatoribus ſine controuerſia in Generalibus conciliis.

Con-

Conſtantinus præſidet Concilio Niceno teſte ipſo Papa Melchiade Can. Futuram. Cauſa 12.quæſt.1. *Idem Conſtantinus præſidens ſanctæ ſynodo quæ apud Nicæam congregata eſt.* Eadémque verba habentur Can.*Continua.*Cauſa 11. Quęſt.1.Id ipſum teſtantur geſta à Conſtantino in Synodo, vbi inciuilius ſe gerentes repreſſit, diſſidentes conciliauit, libellóſque ſupplices Epiſcoporum cremauit. Quapropter ab Euſebio vocatur κοινὸς ἐπίσκοπος, quaſi diceres *Epiſcopum vniuerſalem.* At legatos Romani Pontificis Vitum & Vincentium in quartum locum reiicit Sozomenus.lib.1. capite 17.Subſcribunt autem ſecundo loco, poſt Hoſium,hoc modo

*Hoſius Epiſcopus ciuitatis Cordubenſis prouinciæ Hiſpaniæ dixit, Ita credo ſicut ſuperius ſcriptum eſt.*

*Victor & Vincentius presbyteri vrbis Romæ:pro venerabili Papa noſtro ſubſcripſimus.*

Hoſium vero aſſerere fuiſſe legatum Epiſcopi Romani, nullo teſte, ſed ex mera coniectura, ſummę eſt temeritatis. Nam nemo veterum hoc dicit, Tum ſubſcriptiones non fuiſſent ſeorſim poſitæ, ſed vno filo ſic ſubſcripſiſſent: *Hoſius,Vitus & Vincentius legati Papæ Romani ſubſcripſimus.*

*In Epiſtola Synodica Conſtantinopolitana Synodi ad Damaſum, Ambroſium, &c.*

Imperator Theodoſius ſenior interfuit primo Concilio Conſtantinopolitano: teſtis Zonaras Annal.Tomo 3. & Theodoretus li.5.capite 9. vnde iſti ſynodo accreuit authoritas. Cum enim eodem tempore Damaſus Epiſcopus Romanus celebraret Concilium in Italia: ad quod etiam Epiſcopos Orientales inuitauerat, Sy-

nodus tamen conſtans ſolis Epiſcopis Orientalibus, cui Damaſus nec per ſe interfuit nec per legatos, immo quam Damaſus impedire voluit & in Italiam transferre, cenſetur vniuerſalis. Ex aduerſo Synodus cui præfuit Damaſus vix eſt alicuius nominis, & eſt infra plurima Concilia particularia.

*Leo ep. 45. Prioris autem Epheſinæ Synodi cui ſanctæ memoriæ Cyrillus tunc præſedit, &c.*

Tertię ſynodo, quæ fuit Epheſina.1. Leo Papa Epiſtola.45. ait Cyrillum Alexandrinum præſediſſe & in Cod.lib.1. tit.8.cap.8. ſic ſcribitur *Epheſina Synodus cui beatæ memoriæ Cyrillus præſuit.* Quem honorem cum Leo ſciret vltro deberi Cyrillo, viro inter ſui æui Epiſcopos facile Principi, Leo Romanus noluit intereſſe Concilio, ſed aſtutè Cyrillum rogauit vt partes ſuas impleret. Imperator vero non interfuit Concilio, ſed cum audiret res in Concilio per tumultum geri, euocauit ad ſe patres Concilij, vt de re tota cognoſceret. Nicephor. lib.14. cap.35. Sic Auguſtus quamuis procul ab Epheſo, Epheſinę tamen ſynodo moderabatur.

Secunda Synodus Epheſina vtcunque deſierit turpiter, & ληστρικὴ dicatur, congregata tamen eſt legitimè, quippe indicta mandato Imperatoris, & firmata conſenſu omnium Patriarcharum, qui omnes adfuerunt excepto Leone Romano, qui conſcius ſibi ignorantiæ ſermonis Græci, & metuens alteri poſtponi, Iulium miſit qui ſuas vices obiret. Dioſcorus vero Alexandrinus ab abſente Imperatore iuſſus eſt præſidere Synodo, vt teſtatur Epiſtola Imperatoris ad Dioſcorum inſerta primæ actioni ſynodi Chalcedonenſis, in qua Imperator ſic affatur Dioſcorum: *authoritatem*

*tem & primatum tuæ præbemus magnitudini* : Hic vero Bellarminus ſuo more falſarius eſt, dum ait Dioſcorum extorſiſſe pręſidentiam illam ab Imperatore, idque probat teſtimonio Zonaræ & Euagrij lib.1.cap.10. apud quos hac de re ne verbum quidem.

Synodum Chalcedonenſem Marcianus Auguſtus aperuit, prefatúſque eſt grauiter & ſancte. Idémque Iudices dedit ſynodo, viros Patricios, Exconſules, Magiſtros, Comites, qui longa ſerie recenſentur initio primę Actionis, ex quorum auctoritate pendebat Synodus & nihil fiebat niſi cum eorum venia: Iidem tumultuantes Epiſcopos compeſcebant. Sic prima Actione cum cuncta clamore confuſo perſtreperent, *Glorioſiſſimi Iudices & Ampliſſimus ſenatus dixerunt Acclamationes iſtæ populares neque Epiſcopos decent, neque partes iuuant, patimini ergo vniuerſorum fieri lectionem.* Iidem ſiquid dubij inciderat, quid fieri aut ſtatui oporteret decernebant. Sic apud Euagrium lib.2.cap.4. οἱ ἀπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐψηφίσαντο τάδε. Hi in medio ſedebant, pro cancellis ſacra menſæ ſeu altaris, conſidentibus à læua vicariis Epiſcopi Romani, & Anatolio Epiſcopo Conſtantinopolitano: à dextris vero, (quę ſedes erat dignior lęuâ,) Dioſcorus Alexandrinus & Iuuenalis Hieroſolymitanus. Cęterum ex Actis conſtat præcipuas partes fuiſſe Anatolij qui & frequentiſſimè loquitur, & ante legatos Epiſcopi Romani.

Concilio Conſtantinopolitano II. non pręfuit quidem Iuſtinianus, ſed voluit Menam Patriarcham Conſtantinopolitanum ei præſ-

ſe, legatos vero Epiſcopi Romani ei aſſiſtere, vt teſtatur Actio Prima conſilij his verbis. *Poſt conſulatum Clariſſimi Flauij Belliſarij pridie Nonas Iunias indict. 14. in Deo amata & regia vrbe Conſtantinopoli, præſidente autem ſanctiſſimo & beatiſſimo Domino noſtro Oecumenico & Patriarcha Mena & à dextera quidem parte conſidentibus illi coadiutoribus iuxta pium iuſſum à Chriſto amati & Deo cuſtoditi Imperatoris Iuſtiniani excellentiſſimis & ſanctiſſimis Epiſcopis Sabino Canuſij, Epiphanio Eſculanorum, &c. ex Italica regione ab Apoſtolica ſede nuper miſſis.* Fruſtra vero hic diſputatur an hæc ſynodus inter initia fuerit Vniuerſalis, ſatis nobis eſt Menam præſediſſe, & locum cœpiſſe ante epiſcopi Romani legatos, iuſſu Imperatoris. Nam ſi Papa eſt caput vniuerſalis eccleſiæ, ſiue loco depellatur in generali ſynodo ſiue in particulari, par eſt iniuria.

Sextæ ſynodo Conſtantinopolitanæ præſedit Conſtantinus Auguſtus, vt teſtatur ipſa ſynodus Actione prima, *Præſidente eodem piiſſimo & Chriſto delecto magno Imperatore Conſtantino in ſecretario magni palatij quod cognominatur Trullus.* Eadémque verba repetuntur fere in ſingulis Actionibus ſtatim ab initio. Sed tota Synodo paſſim loquuntur iudices ab Imperatore electi, & pro ſuo iure decernunt.

In Nicena quoque Synodo ſecunda vbique fit mentio Glorioſiſſimorum Iudicum qui ab Imperatore dati fuerant Synodo.

Synodo Francofurdenſi præſedit Carolus Magnus vt teſtatur ipſius Synodi Epiſtola ad præſules

præſules Hiſpaniæ. Anno Chriſti 693. Otho Magnus Synodum coegit Romæ in qua & præſedit, Teſtes Lambertus Scafnaburgenſis & Regino. Sic & Annales Gallici pleni ſunt exemplis Regum præſidentium Synodis. Iohannes Maior ſecunda parte ſciſmatum dicit ſub annum 1226. veniſſe in Galliam Legatum, cui *Romano* erat nomen, Regiſque aſſenſu conuocatam Synodum cui Rex & Legatus præſederunt. Anno 1286. Philippus Pulcher habuit Concilium aduerſus Bonifacium VIII. Idem Iohannes Maior docet Ludouicum XI. coegiſſe Concilium Eccleſiæ Gallicanæ, nec non vniuerſitatum in ciuitate Aurelianenſi ad explicandam quæſtionem de Pragmatica ſanctione, eique Concilio Præſediſſe Ducem Petrum Burbonium Regis loco. Willelmus cognomento cõqueſtor Angliæ Rex & Normanniæ Dux, concilium habuit Rotomagi anno 1073. in quo ipſe præſedit, teſtis Mattheus Weſtmonaſterienſis.

Neque vero per hæc facio Reges aut Imperatores ſummos iudices de capitibus fidei. Aliud enim eſt preſidere Concilio, aliud iudicare de fide. Poteſt Princeps moderari Concilio & prouidere vt omnia fiant decenter, & cerebroſiores ſi qui ſunt in ordiné cogere, & ad imitationem Conſtantini hortari Epiſcopos vt ex diuinis oraculis dirimant controuerſias: nec tamẽ idcirco ius ſibi arrogare decernendi ſummo iure de articulis fidei, nec ſibi tribuere διαμερτησαι vt Pontifex, aut omnia iura incluſa ſcrinio ſui pectoris. Sed neq; video causã cur Rex quo-

que non poſſit in Concilio dicere ſententiam de Religione, cum & ipſe à Deo vnctus ſit, & Eccleſię cura ei demandata: & probi Reges ſub veteri Teſtamento, immo & ſub nouo Eccleſiam ſæpe ordinauerint & emendauerint, & rectæ fidei ſint patrocinati.

## Cap. XVII.

*Concilia poſterioris æui, & à veterum Conciliorum forma, & doctrina plurimum abſceſſiſſe. Forma & ordo Conciliorum Papalium exponitur.*

Qvotiescvnqve aliqua controuerſia mouetur ſuper capitibus fidei, & Eccleſia Romana coram tribunali ſacrę ſcripturæ corruptę religionis arceſſitur, illico Conciliorum Majeſtas nobis opponitur, quaſi caput Meduſæ, quod homines iniecta religione obſtupefaciat, & nos exceptione rei iam iudicatæ ſummoueat. Hæc quidem oggeruntur imperitis, at eadem ab hominibus non plane ignaris antiquitatis excipiuntur riſu. Nam vt vetera Concilia veneramur, & eorum fidem agnoſcimus eſſe conſentaneam ſacræ ſcripturæ. Sic viciſſim in Conciliis poſterioris ęui nihil agnoſcimus quod accedat ad puritatem & ſimplicitatem Conciliorum antiquorum, ſiue doctrinam ſpectes ſiue faciem externam & ordinem.

Atque

Atque vt ordiar à doctrina, Synodus Nicæna aſſenſa eſt Paphnutio vocanti σωφροσύνην τὴν πρὸς τὰς ἰδίας γυναῖκας συνουσίαν, & patrocinanti matrimoniis clericorum, vt refert Sozomenus lib. 1. c. 23. & Socrates lib. 1. c. 8. & Nicephorus 8. lib. c. 19. Immo & Decretum Romanum, Diſt. 32. Can. Nicena.

*Continentiam cum proprijs vxoribus concubitum.*

Synodus Eliberina Nicenæ σύγχρονος can. 36. *Placuit in Eccleſia picturas eſſe non debere, ne quod adoratur in parietibus depingatur.*

Synodi Laodicenæ Canon vltimus, libros Tobiæ, Iudith, Maccabæorum &c. ex Canone ſcripturæ exterminat. Cuius Concilij tanta fuit authoritas, vt eius Canones eſſent inſerti Nomocanoni, qui initio Conciliorum Vniuerſalium ſolebat legi. Eadémque Synodus approbatur à Synodo ſexta Vniuerſali Trullana.

Synodus Chalcedonenſis Actione 15. decernit Epiſcopum Conſtantinopolitanum æqualia habere priuilegia cum Epiſcopo Romano, & æqualem ei eſſe in omnibus rebus, etiam in Eccleſiaſticis.

Synodus Carthaginenſis III. Can. 26. hæc habet. *Vt primæ ſedis Epiſcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut ſummus ſacerdos, aut aliquid huiuſmodi, ſed tantum primæ ſedis Epiſcopus.*

Synodus Carthaginenſis IV. libros Maccabæorum ex Canone expungit, ſi fides potius habetur Græcis Canonibus editis à Tileto & Balſamone quam Tomis Latinis Conciliorum fœde corruptis.

Synodus Africana, cui præfuit Aurelius, interfuit Auguſtinus monet grauiſſima epiſtola

Celeſtinum Epiſcopum Romanum, ne fumoſum typhum ſeu faſtum ſæculi in Eccleſiam introduceret: nec cauſas Africæ ad ſe traheret, nec Nicenæ Synodo falſos Canones affingeret, maliſque artibus ad ſuam ambitionem velificaretur.

Concilium Mileuitanum in Africa can. 22. agens de iis qui damnati ſunt à propriis Epiſcopis hæc ait. *Quod ſi & ab eis prouocandum putauerint non prouocent niſi ad Africana Concilia, vel ad Primates Prouinciarum ſuarum. Ad tranſmarina autem qui putauerit appellandum à nullo intra Africam in communione ſuſcipiatur.* Per tranſmarina autem Italiam intelligi nemo ambigit.

Concilium V. & VI. Generale Honorium Epiſcopum Romanum damnat hæreſeos, & vt Monothelitam infamat, iubétque eius nomen eradi ex diptychis.

Concilium ſextum, quod Canones in Trullo condidit. Can. 13. ſancit & probat coniugia Clericorum, vetátque diſſolui, quin & nominatim ac diſertè damnat morem Eccleſiæ Romanæ adimentem diaconis & presbyteris coniuges.

Idem Concilium Canone 55. damnat Eccleſiæ Romanæ morem ieiunãdi Sabbatho in Quadrageſima, iubétque eam diſcedere à praua conſuetudine ſub pœnis conſtitutis Canone Apoſtolorum ſexageſimo quinto. καθαιρέσεως in clerico, ἀφορισμοῦ in laico. An hæc Synodus credidit Eccleſiam Romanam errare non poſſe?

*Depoſitionis & ſegregationis.*

Idem Concilium Can. 32. profert canonem Synodi Carthaginenſis cuius hæc ſunt verba, *In ſacris nihil plus quam corpus & Sanguis Domini offeratur,*

*ratur, vt ipſe Dominus tradidit, id eſt panis & vinum aqua mixtum.* At Eccleſia Romana non probat hanc interpretationem verborum Chriſti in Sacramento.

Concilium Conſtantinopolitanum IV. 338. Epiſcopis frequens, Sacramentum quod à fidelibus in Euchariſtia accipitur, vocat *Viuificantis corporis imaginem*, eóque nomine reprehenditur à Pſeudoſynodo Nicæna II. Actione 6. eademque Synodo damnantur & abolentur imagines. Quod decretum à Synodo Francofordenſi ſub Carolo Magno, & à Synodo Pariſienſi ſub Ludouico Pio confirmatum eſt.

Ac ne ſingula conſecter, Papa & eius adulatores commenti ſunt nouum dogma quo patres omnes veterum Conciliorum ſtultitiæ & ridiculi ſtuporis incuſantur. Nam ſi Papa loquens vt Papa & de cathedra Papali non poteſt errare in fide, quid attinebat tam operoſa, tantis ſumptibus, concilia conuocare. Et Epiſcopos per totum Imperium Romanum abſtrahere à ſuis Eccleſiis per pluſculos annos, qui in deliberando de rebus fidei inſumebantur? Cur non potius ſimul ac enata erat aliqua controuerſia, conſulebant Papale oraculum & Pontificem his verbis per epiſtolas compellabant: *Supplices rogamus tuã Sanctitatem vt hanc controuerſiam nobis enodet, & ad quæſita reſpondeat non vt homo, ſed vt Papa, non quidẽ loquens, è ſede priuata, ſed è cathedra Pontificali.* Hæc ſane via fuiſſet longe compendioſior, immo & certior. Eſt enim longe tutius habere vnũ iudicẽ quem ſcias non poſſe labi, quam multos quorum ſinguli ſint errori obnoxij, & quos in Concilio

(vt fit) videas plerunque inter ſe commiſſos. Hoc quidem ignorauit antiquitas, nam in Conciliis Legati Epiſcopi Romani ſententiam ferebant cum cæteris, & Pontificis ſui fidem & ſenſum exponebant, in quorum ſententiam non ſemper diſcedebatur, ſed multa decernebantur, inuitis legatis Epiſcopi Romani, & contra obteſtantibus: vt factum in Synodo Chalcedonenſi & in Africana.

Eſt quoque πονηροῦ κόυματος & in priſca Concilia contumelioſum illud quod magna contentione defenditur, ea demum Concilia eſſe bona & legitima quæ à Papa fuerint probata, hæc autẽ approbatio non poteſt fieri niſi poſt concilium. Ego ſane, qui meus eſt ſtupor, putaueram Papam approbare Concilia quia bona ſunt. At nunc contra eſt: nam bona cenſentur quia Papa ea probauit. Ergo & dicendum erit Concilium errauiſſe quia Papa illud improbat, vnde conficitur vt nondum errauerit antequam Papa illud improbaret. Ridicule plane. Neque enim approbatio Concilij facta poſt Concilium, poteſt efficere ne Concilium errauerit. Omnino qui incõſulto Papa conuocat Concilium, non expectat eius approbationem: At iam docuimus pleraque vetera Concilia fuiſſe conuocata ab Imperatoribus, inconſulto Papa, quædam etiam inuito. Neque credibile eſt Synodum Sextam vniuerſalem damnantem Honorium Epiſcopum Romanũ, ab Epiſcopo Romano iſtius damnationis approbationem expectauiſſe. Aut Papam poſſe aut debere conſtitui iudicem eorum decretorum in quibus Papa damnatur, eumque in ſua cauſa debere

bere eſſe iudicem. Quod ſi Papa ſit à fide deuius, vt dicitur Can. SI PAPA Diſtinct. 40. & ſuper hæreſi à Concilio damnetur, an hæc ſententia tunc demum erit rata, quando Papa ad ſuam ipſius condemnationem conuocauerit Concilium, & ipſe ſe reum ſiſtere voluerit, & ſententiam in ſe latam probauerit? Longum in tempus expectationem noſtram extrahit qui ſibi in tam inepta ſpe blanditur.

Sed neque conſentaneum eſt potius adhibendam fidem vni Epiſcopo Romano quam Sexcentis triginta Epiſcopis piis & probis ex toto Romano orbe conuocatis (totidem enim fuerunt Calcedone:) & cum agitur de ipſius Papæ dignitate, potius credendum ſoli Papæ quam Concilio vniuerſali.

Hæc pauca de doctrina veterum Conciliorum. De forma vero ſeu ordine externo dictum eſt abunde capite præcedenti.

Cum his qui contulerit Concilia poſterioris æui, quæret Concilium in Concilio, nec quidquam inueniet niſi fœdam corruptelam & drama ad Pontificis libidinem confictum. Denique cœtum nihil differentem à Conſiſtorio Papali, niſi quod numerus amplior eſt, & maior ſplendor. De doctrina quædam libabimus, poſt de ordine ſeu forma externa. Concilium Nicenum II. anno Chriſti 787. coactum eſt: in quo Epiſcopi Romani authoritas parua fuit, ſed eo tantum annitente fœdi errores ſunt ſtabiliti: Nam in hoc Concilio anathema dicitur hæſitantibus circa adorationem imaginum, & decernitur imagines eſſe adorandas, & Iconomachorum error pro-

nunciatur peſſimus omnium hæreſeôn. Actione quarta imagines aſſeruntur æquipollere ſacris Euangelij, & eadem Seſſione *Maior eſt imago quã oratio*. Et Actione quinta: *Eccleſia ſentit Angelos non omnino eſſe corporis expertes & inuiſibiles, verum tenui corpore præditos & aëreo ſiue igneo*. En puritatem & ſanam fidem Concilij quod Generale vocatur, & probatur ãb Eccleſia Romana.

Anno Chriſti 1215. ſub Innocentio tertio Concilium Lateranenſe Romæ celebratum eſt, Cuius capite primo aſſeritur, & credi iubetur tranſſubſtantiatio panis in corpus Chriſti. Capite tertio eiuſdem Concilij tribuitur Papæ poteſtas liberandi ſubditos à fidelitate ſeu ſubie. ione Principum, & tradendi ditionem eorum alteri occupandam. Annexa eſt Concilio bulla Expeditionis ad recuperandum terram ſanctam, cuius hæc ſunt verba. *Omnibus qui laborem propriis perſonis ſubierint & expenſis, plenam ſuorum peccaminum de quibus liberaliter fuerint corde contriti & confeſſi veniam indulgemus: & in retributione iuſtorum ſalutis æternæ pollicemur augmentum*. Vir ſingularis modeſtiæ, promus condus theſauri cæleſtis, promittit peregrinis gradum felicitatis ſupra vulgus ſanctorum. Quid quod in vltimo Iudicij die ſe cum Deo fore iudicem profitetur? Sic enim alloquitur tardos aut ingratos: *Sciant ſe ſuper hoc nobis in nouiſſimo die diſtricti examinis Dei coram tremendo iudice reſponſuros.*

Anno Chriſti 1414. habita eſt ſynodus Conſtantiæ, In qua damnatus Iohannes XXIII. ob multa crimina, quorum hoc vnum eſt quod negaret immortalitatem animarum, Seſſ. XI.

Idem

Idem Concilium iudicauit fidem datam hæreticis non eſſe ſeruandam, crematis per fidem & contra fidem publicam Iohanne Hus & Hieronymo Pragenſi, qui ἀδείαν ſeu ſaluum cõductum veniendi ad Concilium habebant, interpoſita fide & iuſiurando Imperatoris Sigiſmundi: At Concilium cenſuit Imperatorem non debere fidem ſeruare. Decretum concilij ita conceptũ eſt. Seſſ. XIX. *Præſens S. Synodus nullum impedimentum præſtari poſſe ſeu debere declarat, quo minus dicto ſaluo conductu non obſtante, liceat Iudici competenti, & Eccleſiaſtico de huiuſmodi perſonarum erroribus inquirere, & alias contra eos debitè procedere, eoſdémque punire quantùm iuſtitia ſuadebit, ſi ſuos errores reuocare pertinaciter recuſauerint, etiamſi de ſaluo conductu cõfiſi, ad locum venerint iudicij, alias non venturi: nec ſic promittentem cum fecerit quod in ipſo eſt, ex hoc in aliquo remanere obligatum.* Eiuſdem Concilij ſeſſione XIII. Concilium agnoſcit Chriſtum ſub vtraque ſpecie adminiſtraſſe ſuis diſcipulis Sacramentum panis & vini, & ita receptum eſſe hoc Sacramentum à fidelibus in primitiua Eccleſia. Nihilo ſecius tamen præclara ſynodus decernit conſuetudinem dandi populo alteram tantum ſpeciem habendam eſſe pro lege, *& pertinaciter aſſerentes oppoſitum tanquam hæreticos arcendos & grauiter puniendos, &c.* Parum abfuit quin veneranda ſynodus Chriſtum ipſum notaret hæreſeos, aut inquiſitioni ſubiiceret: ſi quidem Chriſtum imitari eique obſequi hæreſis eſt plectenda ſupplicio.

Concilium Florentinum Anno Chriſti 1440. ſeſſione vltima decernit Eccleſiam Romanam

poſſe addere ſymbolo. Papam obtinere primatum in vniuerſum orbem,& eſſe caput totius Eccleſiæ,& Purgatorium eſſe credendum.

Concilium Lateranenſe vltimum ſub Iulio II.& Leone X.nihil reliqui fecit ad ſummam impietatem.Seſſione primâ ſacræ ſcripturæ ponuntur ad pedes Pontificis & adhibito iuramento ab officialibus tanguntur. Eadem ſeſſione Papa vocatur *Princeps totius Orbis*, & Iulius dicitur Petri ſucceſſor, authoritate non minor Petro. Seſſione ſecunda Papa dicitur *Sacerdos & Rex, vniuerſis populis adorandus,& Deo ſimillimus.* Seſſione tertia Galliæ regnum interdicto ſubiicitur à Iulio II.Nundinæ Lugduno Geneuam transferuntur, Res nempe ſynodalis cognitionis & antiquorum conciliorum imitatio. Seſſione quarta pragmatica ſanctio aduerſa cauponationi Eccleſiaſticæ reſcinditur, Papa aſſeritur tenere locum Æterni Regis in terris quanquam Imparibus meritis.Inſigne ſane exemplum demiſſionis animi fateri ſe Deo meritis imparem.Seſſ.quinta Iulius Moritur, Leo ſuccedit quem affatur ſynodus per Modruſienſem Epiſcopum, & hic quidē ſic compellat Eccleſiam. *Ne fleueris filia Sion,quia ecce venit Leo de tribu Iuda,radix Dauid. Ecce tibi ſuſcitauit Deus ſaluatorem &c.Te Leo beatiſſime ſaluatorem expectamus, te liberatorem venturum ſperauimus.*Seſſio VIII.iubet obſeruari decreta in ſynodo ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ à qua nemo, niſi à Romano Pontifice (excepto mortis articulo)abſolui poſſit. Seſſione IX. Leo edicit Imperatori, Regibus &c. ne venientes ad Concilium impediant,*ſub diuina(inquit)maieſtatis*

*tis & indignationis noſtræ incurſu & pœnis &c.* Parũ fuerat obtendere diuinam maieſtatem, niſi papalis indignatio ad maius pondus adderetur. Eadémque ſeſſione blaſphemantibus indicitur pœna his verbis. *Laicus blaſphemans, ſi nobilis fuerit pœna 25. ducatorum multetur, & pro ſecunda vice 50. Fabricæ baſilicæ principis Apoſtolorum de vrbe applicandis.* Tales pœnas à veteribus inflictas, ſane non memini. Eadémque ſeſſione ſynodus per Antonium Puccium Clericum Cameræ ſic affatur Papam. *Diuinæ Maieſtatis tuæ conſpectus rutilanti cuius fulgore imbecilles oculi mei caligant.* & paulo poſt. *Regale pontificum Romanorum genus.* Tum illud: *In te vno vero atque legitimo Chriſti & Dei vicario, propheticum illud debuit rurſus impleri, Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruiet ei.* Quid quod additur, *Non ignari omnem tibi vni in cœlo & in terra traditam à Domino poteſtatem.* Tum Eccleſia inducitur ſic alloquens Papam. *Haccine ergo ſuauiſsime ſponſe, vnica illa dilecta tua atque formoſa, quæ iam clamare poſſum, Noli me conſiderare quia fuſca ſum, &c.* Toto vero concilio nulla deliberatio inter patres, nulla ſuffragia, ſed Manliana imperia Papæ iubentis & decernentis. Initium Decretorum tale eſt. *Leo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam, approbante concilio &c.* Sed Concilij nomen dicis cauſa additur & tantum ad ſpeciem. Enimuero Concilium Papæ decreta lecta per aliquem ex patribus, nutu approbat dicens *Placet.* Hoccine poteſt appellari Concilium? aut quid ſimile vnquam factum aut vſurpatum in veteribus ſynodis? Hæccine nobis Concilia obtrudi! quæ nil niſi bullas cre-

R

pant & fulmina,& horrendas in Deum blaſphemias?Sed neque omittenda eſt Leonis bulla aſſuta Concilio in qua Lutheri horrendæ hæreſes longa ſerie percenſentur, inter quæ duæ ſunt quæ ſummo ſcelere referuntur inter hæreſes. Hæreſis Lutheri ſeptima hæc eſt, *Optima pœnitentia, noua vita*. Hæreſis 26. hæc eſt. *Certum eſt in manu Eccleſiæ aut Papæ prorſus non eſſe ſtatuere articulos fidei.*

Quid Concilium Tridentinum memorem, quod cœptum eſt Anno 1545. deſiit anno 1567? tantum temporis abſumptum eſt in nobis damnandis indicta cauſa, & texendis articulis ambiguis, & ſenſum Patrum vltro abſcondentibus. Paulus III. indixit hoc Concilium: Bulla indictionis ait concilium indictum ad extirpandas hæreſes, ſic enim vocat noſtram religionem. Vt iam ante concilium adimeretur ſpes reformationis, & iam ante initam deliberationem prædamnaremur. Quarta demum ſeſſione attingũtur fidei capita quæ ſunt controuerſa, ibique ſtatim ab initio nulla diſquiſitione facta, & ſine examine, decernitur *Traditiones pari cum ſcriptura pietatis affectu & reuerentia ſuſcipiendas & venerandas.* Scripturam quoque non eſſe interpretandam *contra eum ſenſum quem tenuit & tenet mater Eccleſia &c.* Denique contra omnem legitimum ordinem concluſio ponitur ante præmiſſas, & abſque examine vllo confirmatur & probatur doctrina Eccleſiæ Romanæ, & in ipſo limine canitur ἐπινίκιον. Tota vero actio tam tyrannicè geſta eſt, & tanta verſutia ſeſſiones in longum extractæ, vt Noſtri Reges & gens tota quanquam Pontifici

plus

plus æquo addicta, concilium hoc reſpuerit, nec potuerint vnquam in Gallia leges iſtæ perferri.

Hæccine ſunt illa Concilia quæ nobis obtruduntur vt exceptione omni maiora & aduerſus quæ nefas ſit hiſcere? Vbi hic frons? Vbi minima pietatis gutta? His quidem mandes ſi quid recte curatum velis. Ita Deus Eccleſiæ ſuæ afflictæ faueat, vt hæc Concilia ſunt mera aduerſus Chriſtum & Euangelium conſpiratio.

Quæ vero ſit forma horum Conciliorũ, quis ordo ſeruetur, paucis accipe: Principio à Papa concilium indicitur; locus & tempus deſignatur. In interioribus templi adytis deſignatur area, quæ includitur aſſeribus: In capite areæ erigitur thronus ad quem tribus gradibus aſcenditur, cuius planum in ſummo latum eſt palmos decem, longum duodecim. Ibi locatur ſedes Papalis, cui imminet aureus vmbo: vtrinque ſcabella duo, ſedes Diaconorum miniſtrãtium Papæ. Ad dextram Pontificalis throni locatur ſedes Imperatoris, nullo vmbone tecta, habens præ ſe ſcabellum exiguum viride: Huius ſedis Imperialis ſumma pars ne altior ſit pedibus Papæ ſedulo vetatur. Regibus ſi qui adſunt, dantur ſedes poſt Imperatorem, non ſplendidius ornatæ quam ſedes Cardinalium. Et à dextra quidem longa ſerie ſedent Cardinales Epiſcopi, à lęua Cardinales Diaconi, ſic tamen vt eorũ ſedes altitudine palmi emineãt ſupra ſedem presbyterorum, ſintq; inſtratę pretioſioribus pannis: In infima cauea infra omnes Cardinales è regione Papæ locatæ ſunt ſedes quatuor Patriarchales, Patriarchis ſi qui adſunt

*Forma & ordo conciliorum Paralium.*

deſtinatæ.Factum hoc ad Patriarcharum contumeliam,& ad vlciſcendos homines qui olim auſi ſunt cum Papa de Primatu contendere: nunc enim infra Papæ Miniſtros detruduntur. Ideoque hæ ſedes vt plurimum ſunt vacuæ, niſi cum miſellus aliquis Patriarcha imaginarius, ibi locatur, mercede conductus. In medio areæ loco ſedent Prælati inferioris notæ, quibus attributæ ſunt ſedes puræ ſine poſtergali. Principes laici cuiuſcunque fuerint dignitatis excepto Imperatore & Regibus poſt omnes Diaconos ſedent.

In hoc Concilio ſoli Prælati & Abbates dicunt ſententiam. Imperator vero & Reges non habent ius ſuffragij, ſed ſunt meri auditores & conſultores,parati ad obſequium.Nemo in concilium admittitur niſi relatus in Catalogū à Miniſtris quos Papa ei curæ impoſuit.Sedes aſſignatur ſingulis à Clericis cæremoniarum.

In omnibus (inquit liber Cæremoniarum ſacrarum) *Si Papa erit præſens ipſe erit rector,moderator,ac diſpenſator, & deputationes,collegia,magiſtratus, & rerum omnium ordinem pro ſuo arbitrio conſtituet.*

*Lib.* 1. *Sect.*14.

Papæ & omnibus Cardinalibus amictus eſt purpureus. Papa venit ad Concilium infulatus, gerens triplicem illam mitram gemmis coruſcantem, quæ *regnum* appellatur.

Poſt miſſam ſpiritus ſancti, Papa in ſolio locatur à Cardinalibus, qui de more ei aſſurgunt venerabundi. Idque fit initio cuiuſque ſeſſionis.

Peractis ritibus quibuſdam ſacris,quibus Dei ſa-

fauor procuratur, prodit Diaconus Cardinalis, legitque clara voce decreta facienda: & primo quidem rogat Papam an placeant, ille placere reſpondet. Eodémque modo reſpondent cæteri *Placet*. Tunc protonotarius Apoſtolicus, & Clerici cameræ referunt decretum in acta, & in formam redigunt, & obſignant ſigillo Apoſtolico. Decreti forma, ſi Papa eſt præſens, eſt eiuſmodi. *Martinus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ſacro approbante Concilio &c.* Sic factum in Concilio Conſtantienſi, ſic in Lateranenſi vltimo. Si Papa abeſt, decreta concipiuntur in hanc formam. *Sacroſancta generalis ſynodus in ſpiritu ſancto legitime congregata decreuit, &c.*

Antequam Acta Concilij publicentur, Protonotarij, & Clerici cameræ ac Secretarij Papæ, ea exhibent ſuæ ſanctitati recognoſcenda & emendanda, cui curæ Papa delectos & ſibi in primis fidos deputat. Conſidunt Patres ad ſummũ ter in ſeptimana: ſed & ſæpe aliquot menſes feriati intercedunt ſeſſionibus, vſque adeo vt Cõcilium Tridentinum ad annos 23. fuerit extractũ: Inter quas moras mortui ſunt tres Papæ ſtante Concilio, ad quod non relatum eſt de electione ſummi Pontificis, ſed facta eſt à paucis Cardinalibus conclaui incluſis. Sic & Apotheoſes ſanctorum ad Papam & Conſiſtorium pertinẽt quamuis ſtante Concilio. Hæc accuratius pertractata vide lib. 1. Sacrarum Cærem. Sect. 14.

Hæc ſunt Generalia Concilia ſub papatu: Nam particularium Synodorum Romanorum vſus pridem exoleuit, in earumque locum & ius ſucceſſit Conſiſtorium Papale.

Hæc tu mihi, ſodes, compone cum Synodo Nicena, aut Conſtantinopolitana, aut Epheſina prima, aut Chalcedonenſi, quibus Papa nec interfuit, nec præfuit. In quibus legati Pontificis Romani, ſi qui erant ſententiam ſuam dicebant inter cæteros, & Iudicum datorum ab Imperatore expectabant imperium, & accepto viatico ab Imperatore, ad ſua reuertebantur. Adeóne quiſquam eſt perfrictæ frontis vt hæc tam impura, & tam noua tueatur veteribus exemplis, & Imperitorum animis obiiciat nomen antiquitatis?

## Capvt XVIII.

*Ventilatur quæſtio de Exemptionibus Clericorum.*

Concilivm Conſtantienſe Seſſ. 31. decernit & declarat *laicos in clericos nullam habere iuriſdictionem & poteſtatem:* Nouiſſime Concilium Tridentinum ſeſſ. 25. c. 20. *Perſonarum Eccleſiaſticarum immunitas Dei ordinatione & canonicis ſanctionibus inſtituta eſt.* Plura eius generis vide Cauſa 11. Quæſt. 1. vbi deterrimum illud eſt Bonifacij. *Quæcunque contentiones inter Chriſtianos oriuntur, ad Eccleſiam deferantur: & ab Eccleſiaſticis viris terminentur, & ſi obedire noluerint, quouſque obediant à liminibus Eccleſiæ excludantur:* Voluit vir modeſtiæ ſingularis omnes Magiſtratus ciuiles abrogare, & tribunalia omnia ſecularia præclaro hoc decre-

creto,deſerta reddere.Bellarmini verba hæc ſunt lib.de Clericis c.28.*Clerici non poſſunt à Iudice politico puniri, vel vllo modo trahi ad ſecularis magiſtratus tribunal.* Et eodem capite. *Summus Pontifex clericos exemit à ſubiectione Principum: non ſunt amplius Reges Clericorum ſuperiores.* Et in Barklaium cap.34.aſſerit *Clericos non ſolo priuilegio principum, ſed etiam decretis ſummorum Pontificum, & quod maius eſt,diuino iure exemptos fuiſſe, ac per hoc exemptos fuiſſe antequam Principum priuilegio eximerentur.* § *Tertia.* § *Reſpōdeo.*

Hæc cum fiant in fraudem Regum,& Principum qui inde maximam Imminutionem ſui Imperij patiuntur, Rex Sereniſſimus in ſua præfatione monitoria eos prolixe & grauiter ſic admonet.*Si potentiſsimus quiſq; veſtrum altè ſerioq; recogitet, pene tertiam Populi ſoliq; veſtri partem, Eccleſiæ eſſe dicatam, nonne illius, quæſo, iacturæ ſenſus animos veſtros percutiet,quæ tantum hominū fundorumq; veſtro iuri ſubtrahat,vt vbiq; Pontifici coloniæ prouinciæq; conſtituantur? Immo,quantum ſpinarum & tribulorum in mediis veſtris ditionibus relinquitur, cum aſſeratur tam potens hominum factio ſub Imperiis veſtris naſci,educari,opimiſq; prædiis frui poſſe, quæ à veſtra poteſtate immunis ſit, nec vllo iure veſtris legibus iudiciiſq; ſubiecta? Adeo,vt cum antiquitus Clerici nihil vltra decimas appeterent, iiſque contenti viuerent: nunc Papa Clericorum caput,non niſi tertia ciuium & bonorum ac fundorum parte,in omnibus Regnis & prouinciis accepta,acquieſcat.*

Hæc à ſapientiſſimo Rege merito dici clamat experientia nobis tacentibus. Nam vnum Galliæ Regnum habet vltra trecenta hominum millia,

quæ ſub obtentu clericatus & monachatus functioniſque Eccleſiaſticæ iugum Regis excuſſerunt, aliumque à Rege ſummum Principem agnoſcunt, non modo in ſpiritualibus, ſed & in tẽporalibus. Hi non poſſunt coram ciuili iudice conueniri: hi ſuos habẽt iudices peculiares, quos Officiales vocant, ſuos carceres, ſuas pœnas, & prouocationes Romam. Quin & liberi, ſimul ac ſocietati iſti Eccleſiaſticæ nomen dederunt, exẽpti ſunt à paterna poteſtate. Hi poſſident trientem & eo amplius, fundorum & poſſeſſionum totius regni ſub titulo immunitatis, Neq; enim ſunt vectigales, nec pendunt tributa: nec ſuo Regi laboranti tenentur ferre ſuppetias, nec debẽt nomine fundorum & prædiorum quæ poſſidẽt, ſuo Regi vlla ſeruitia perſonalia, aut adiumenta pecuniaria: vt vetatur Titulo de immunitate Eccleſ. c. 3. in 6. Tuti quidem Regis præſidio, ſed nihil conferẽtes ad regni tutelam & defenſionem Reipublicæ. Quantùm autem Rex inde capiat detrimenti hinc conſtat: quod laicus feudatarius ſeu Valuaſor feudum aliquod poſſidens, tenetur ad Domini ſui defenſionem, equos, arma, vitamque ipſam conferre, & Regi vocanti ſedulùs aſſiſtere. Idẽ ſi moriatur, vel ſi fundum ſuum alteri vendat, & poſſeſſio quocunque modo mutet dominum, ſemper ad Dominum feudalẽ fructus aliquis peruenit, & homagiũ ſacramentumque fidelitatis renouatur. Domino alioqui non daturo inueſtituram feudi, nec miſſuro acquiſitorem in poſſeſſionem rei emptæ. Par ratio in fundis plebeiis, ſeu cenſualibus, quæ in lodiis & venditionib. fructum afferunt Domino feudali,

ſeu

ſeu duodecima pars pretij ad eum pertinet, ſeu quid aliud pro varietate conſuetudinum municipalium. Tum ſi feudum poſſidens aut Vaſallus in Dominum ſuũ deliquerit, ſi eius vitæ fuerit inſidiatus, ſi in acie vulneratum ab hoſtibus deſeruerit: vel (vt dicitur lib. 1. de Feudis Tit. V.) Si Dominum cucurbitauerit, id eſt cum eius vxore aut filia conſueuerit, tunc feudatarius aut vaſallus poſſeſſione ſua excidit. At ſimul ac feudum aut prędium plebeium venit in manus Eccleſiæ, excidit Rex, & quilibet Dominus ſuo iure, & in æternum dominio ſuo fraudatur. Nam Eccleſia (ſic enim Clericos vocant, quaſi cæteri ſint extra Eccleſiam) corpus eſt nunquam moriens, & in cuius manum poſtquam venerunt poſſeſſiones ac feuda, vix vnquam ac ne vix quidem accidit vt Dominum mutent, & in laicorum veniant poteſtatem. Sed & Eccleſia quæ feudum acquiſiuit nullũ eo nomine debet ſeruitium perſonale. Quin & per id Rex amittit iura Albinatus, & exhærentiæ, ac Confiſcationis. Neque enim poteſt, Princeps delinquente Abbate, Priore, aut Epiſcopo, vel in regis ipſius caput conſpirante, fundos quos poſſidet quatenus Abbas aut Epiſcopus fiſco addicere in pœnam criminis, quamuis compertum fuerit prouentus iſtorum fundorum ad ſubſidia hoſtium fuiſſe conuerſos. Quæ res, niſi tempeſtiuè occurritur, tandem in peſtem regni & vltimam perniciem redundabit. Nam Clericorum bona ſemper augentur. Sic enim vſu venit vt omnium artium quæ vitiis hominum ſuſtentantur, lucrum ſemper augeatur. At nullius vitij tam propera ſunt

*Ius Albinatus in Gallia eſt quo Rex ſuccedit aduenis & peregrinis.*

*Ius exhærentiæ; eſt quo Rex caducas hæreditates ſibi vẽdicat defectu hæredis.*

Incrementa quam ſuperſtitionis, quippe quæ nõ aliis finibus includitur quam ſcrupuloſus vulgi timor, & ingenioſa clericorum auaritia: & tanto acrius intenditur, quanto ſpecioſiori religionis titulo prætexitur. Ergo Clericos videas in dies augere rẽ, prædia opima adipiſci, adire ampliſſima patrimonia, captare locupletum morientium teſtamenta. Quibus diuitiis idem accidit quod animantibus euntibus ad ſpecum Leonis ęgri, quorum veſtigia omnia aduerſa, nulla auerſa videbantur. Nam Clerici ad excipiendas laicorum fortunas vias habent innumeras, ad reddendas vero & ad refundendum quod acceperint nullam. Quemadmodum igitur turgeſcente ventre crura & brachia tenuantur, ſic in corpore Reipub. nobilitas & populus qui ſunt quaſi lacerti & crura, concidunt macie, dum Clericale abdomen enormi tumore attollitur. Hinc eſt quod olim Reges noſtri ex Regno longe minori longè maiorem conſcribebant exercitum: nam Clerici erant pauci, præ iſta infinita multitudine clericorum & monachorum quæ forum, quæ curiam, quæ tabernas, quæ exercitus impleret: & nobilitas hodie ad minorem numerum redacta & nudata fortunis quæ ab Eccleſia poſſidentur, non habet quo debita Regi ſeruitia obeat.

*In eundem finem Clerici voluerunt Eccleſiam ſemper eſſe pupillam & annis minorem, vt ſi quid vt fit, in pactis & conuentis ab eis fuerit commiſſum in ſuam ipſorum fraudem, ſemper detur reſtitutio in integrum. Cúmq; vulgo poſſeſſio triginta annorum præſcriptionem inducat,

** Contra ipſam Romanam Eccleſiã centenaria, vel contra alias Eccleſias quadragenaria præſcriptio legitimè ſit completa. vide Cod. li. 1. Tit. 2. de Sacroſ. Eccleſ. l. 2. & Nouel lã nonam quam tamen Suidas ait per fraudem latã fuiſſe.*

cat,

cat, aduerſus Eccleſiam Romanam opus eſt centenaria præſcriptione, vt habetur Tit. de Præſcr. cap. 2. in 6. Eadem fruuntur prærogatiua Templa ij Equites. Aliæ Eccleſiæ habent quadragenariam præſcriptionem. At Concilium Chalcedonenſe canone 17. iubet præſcriptionem eſſe τριακονταετῆ, id eſt, triginta annis definiri.

Neque vero ſatis fuit Papæ tertiã Galliæ partem quę ab Eccleſiaſticis poſſidetur, habere ſubditam ſuo imperio, & inde vt ex ſua ditione capere ampliſſima vectigalia ſub titulo Annatarum, Datarum, Diſpenſationum, &c. Sed & iſta tertia populi Gallici parte vtitur ad alias duas ſibi ſubiiciendas, etiam in temporalibus. Cauſæ ſunt inuentæ & colores ſub quorum obtentu laici emunguntur argento, & cauſæ ciuiles miſeræ plebis fiunt Eccleſiaſticæ cognitionis. Nam iudicium de cauſis matrimonialibus Papa ad ſe trahit; ſoluens matrimonia contracta, gradus affinitatis aut conſanguinitatis vetitos in ſacra Scriptura permittens, aut permiſſos vetans: Sic & abſolutionis peccatorum, aut exemptionis, aut commutationis votorum, aut liberationis animulæ alicuius è Purgatorio diplomata petuntur Roma, & certo pretio emuntur: quibus non debuit ſubſcribi *Datum Romæ* ſed *Venditum*. Hæc quidem conſuta ſunt admirando artificio, cui quicquid vnquam fuit aſtutiæ non comparo. Nam quid tam ſtupendum quam inueniſſe viam ſtabiliendi regnum in alieno regno, ídque tam ſpecioſè vt ipſe Rex fraudatus, & miſere circumductus vl-

tro debeat, & beneficium ſibi factum exiſti-
met.

His æruſcationibus vt irent obuiã noſtri Reges Ludouicus IX. Carolus VI. grauiſſimas leges fixerunt; & Carolus VII. conſtituit Pragmaticam Sanctionem ad id comparatam vt priuilegia Eccleſiæ Gallicanæ manerent illibata. Quanquam in ipſa voce priuilegij, ſeu potius prauilegij, contumelia eſt. Sic enim aſſuefacti ſunt noſtri Reges agnoſcere quicquid Eccleſia ſui regni habet libertatis, id obtinere non Dei dono, ſed Papæ priuilegio: Quaſi dominum eſſe rerum ſuarum priuilegium eſſet & prærogatiua peculiaris. Si ergo de quatuor viatoribus tres iugulantur à latronibus, quartus vero parte pecuniæ multatus dimittitur, priuilegium eſt & prærogatiuą huic beatulo conceſſa.

Sed & turpius nobis illuditur ſub voce priuilegij: Sunt enim quędam pauca crimina clericorum, quorum cognitio permittitur ciuili magiſtratui: Cętera crimina clericorum de quibus vulgò cognoſcit Epiſcopus, vocantur delicta communia. Ioculare ſane acumen, & mira vocum inuerſio. Quicquid enim Epiſcopi habęnt poteſtatis iudicandi de criminibus clericorum, id totum habent priuilegio, & ex principum indulgentia. At nunc vice verſa ſi in clericorum cauſis, paucorum quorundam criminum cognitio permittitur Magiſtratui ciuili, priuilegium vocatur: quaſi id non habeat iure, ſed tantum precario, & conceſſione liberali Eccleſiaſticorũ. Non aliter ac ſi quis me ſpoliatum omnibus fortunis patiatur tamen vnciolam de tota ſumma

reti-

retinere, & id vocet priuilegium: Benigne ergo agitur cum Principibus & magiſtratibus, ſi poteſtatis à Deo datę portiũculam priuilegio poſſideant: veluti regalia quę vocant & prouocationes vt ab abuſu, & collationem aliquorum beneficiorum.

Sed neque hic finis fraudi: nam crimina illa clericorum quorum cognitio Magiſtratui permittitur, ſunt crimina in quibus violatur dignĩtas Eccleſiæ Romanæ ad quam tuendam Magiſtratus non tam iudex quam vindex & auxiliator accerſitur. Nempe clericum hæreſeos inſimulatum Eccleſia tradit brachio ſeculari: Tum ſi quis falſum admiſit in litteris Papalibus. Aut ſi Epiſcopo intulit contumeliam. His criminibus quia Papę aut Epiſcopi dignitas imminuitur, adhibetur Magiſtratus miniſter potius & vltor quam iudex. At ſi peccauerit clericus in publicam honeſtatem, ſi ſe furto aut adulterio aut homicidio polluerit, quia his criminibus non tentatur dignitas Eccleſiaſtica, nefas hic eſt Magiſtratui Eccleſiaſticos limites irrumpere, aut de vita clerici cognitionem inſtituere, quandiu eſt clericus.

*Cap. ad abolendã extra. de hereticis. Cap. ad falſariorũ. Extra de crimine falſi. Can. ſi quis Sacerdotus 11. Quæſt. 1.*

Maxime verò pernicioſum eſt, & peſſimi exempli in ipſis regni viſceribus tot conſpici homines exleges & immunes à pœnis lege communi conſtitutis. Enimuero, ſi fides Bellarmino, quotieſcunque clericus adulterauerit monetam, aut Regis latus ſica appetierit, ſi eſt incendiarius, ſi veneficus, ſi occulta habet cum hoſtibus cõſilia, nefas tamen Principi iniicere manus in hominem, niſi cum Epiſcopi venia, nec pote-

rit puniri niſi placuerit Epiſcopo eum exauctoratum clericorum albo expungere. Teſtis mihi illuſtris Venetorum Reſpublica, in quam parum abfuit quin nouiſſimè Papa detonuerit interdicto, vt hac ratione primo occupanti tapięda obiiceretur, idque quia Magiſtratus auſus fuerat lege agere in quoſdam clericos, inceſtæ libidinis & nefandæ cædis compertos, qui ſub tutela Eccleſiæ impunè laſciuientes putabant ſibi nihil non licere.

Veſtiuntur hęc omnia titulo libertatis Eccleſiæ. Sic enim proteruè illuditur ſacrę ſcripturæ, quæ per libertatem nobis à Chriſto partam nihil aliud intelligit quam aut liberationem à maledictione, & à Satanæ ac peccati iugo: Aut liberationem ab onere cæremoniarum ſub quo Eccleſia veteris Teſtamenti quaſi ſub graui iugo tenebatur. At hodie ſacroſanctum hoc beneficium tanto pretio emptum, ad immunitatem à tributis, & exemptionem à Regum & legum ciuilium ſubiectione (vnde clericis acquiritur peccandi licentia) improbè traducitur.

Quæ cùm ita ſint, quis miretur ſi Rex Optimus & ſapientiſſimus tactus commiſeratione erga Reges vicinos quos videt miſerè circumuentos, & à Papa ex ſublimi in planum deductos, eos hortatur ad dirumpenda hęc vincula quæ poſſunt ſolo ſpiritu difflare? & ſtans in ripa manum porrigit fratribus abreptis ęſtu prauę conſuetudinis?

Hęc quidem ego loquens, profiteor me non loqui de perſonis clericorum: ſed de regulis & legibus Eccleſię Romanę. Scio quidem inter Gallicos

licos clericos eſſe non paucos qui pro regis ſui ſalute vltro velint adire capitis diſcrimen, quibus tonſura clericalis non abſtulit Gallicam ingenuitatem, & in quibus amor Regis ſui & patrię potior eſt Italicâ diſciplina. At hoc quicquid eſt probitatis aut fidei debent ſuo ingenio, non vero inſtitutis & legibus Eccleſiæ Romanæ.

---

## Cap. XIX.

### *Exemptionem Clericorum aduerſari ſacræ Scripturæ.*

HIc ſi audiatur verbum Dei, res cõfecta eſt. Nam nec Leuitę nec Sũmus Pontifex alio vſi ſunt iure in Republicâ Iſraeliticâ quam communi. Nec habuerunt Iudices Eccleſiaſticos diuerſos à ciuilibus, qui de cauſis ciuilibus Leuitarum cognoſcerent. Nec habuerunt carceres Leuiticos: Nec ius fuit Pontifici quandocũque in Republica eſſet Rex aut Princeps ſecularis pœnas corporeas aut pecuniarias infligere. Tantum vero abfuit, vt haberent fundos immunes à tributo, vt nequidem haberent portionem in partitione terræ Canaan.

Quod ſi hiſtorię ſacræ creditur, Dauid non aliter imperauit Pontificibus quam Rex ſubditis, ideóque non dubitat Sacerdotem Sadok & Natham Prophetam vocare ſeruos ſuos: ſic enim eos affatur lib. 1. Regum cap. 1. *Sumite vobiſ-*

*cum ſeruos Domini veſtri , & vehite Solomonem filium meum mula mea* , &c. Ideóque & Solomon non modo Sacerdotem Abiathar loco mouet, ſed & eum declarat reum mortis lib. 1. Regum cap. 2. com. 26. Tamen ob nauatam operam Dauidi patri, ſatis ei fuit hominem ſacerdotio exutum in agelli ſui anguſtias concludere. Quam in rem dici non poteſt quàm perplexe agat Bellarminus in Barklaium cap. 15. Nam primò fatetur probabile eſſe tunc Regem abſolutè maiorem fuiſſe Pontifice, vt docet Thomas lib. 1. de Regimine Principum cap. 14. Vnde neceſſariò conficitur eſſe probabile falſa eſſe quę cõtra hæc poſtea Bellarminus affert. Immò vero hac confeſſione eneruat quæcunque toto libro diſſerit de poteſtate & eminentia dignitatis ſpiritualis ſupra temporalem: Nam eaſdem illas rationes quibus hoc tuetur, eaſdem vires tunc temporis habuiſſe oportuit: poteſtas enim ſpiritualis ſemper ſpiritualis eſt.

Frigidum vero eſt quod ſubiicit: Solomonem hoc feciſſe vt Prophetam: Quaſi vero iudicare de pœna ſontis muneris eſſet Prophetici, aut quaſi Propheta maior eſſet Rege aut Sacerdote. Neque conſentaneum eſt cum idem Rex vnà cum Abiathar, Adoniam, Semei & Ioab eiuſdem criminis reos damnauerit, in cęteris Regem, in hoc vno Prophetam egiſſe. Demus tamen hac in re Solomonem fuiſſe afflatum Prophetico inſtinctu, an inde ſequitur eum in ferenda hac ſententia non vſum fuiſſe regia poteſtate? An credibile eſt Abiathar cedentem loco, obſequutum eſſe Solomoni vt Prophetæ, non vero vt

ro vt ſuo Regi & Domino?

Quocirca Cardinalis videns in hoc effugio parum eſſe præſidij, eo tandem redit, vt dicat in Scriptura ſacra narrari factum Solomonis, ſed non definiri iuréne an iniuria id fecerit. Reges multa facere ex poteſtate non ex iuſtitia. Satis quidem præfidenter. At ſacra Scriptura Solomoni hoc teſtimonium perhibet, cum inter initia regni Deum amaſſe, & ambulaſſe ſecundum documēta quæ à Dauide acceperat 1. Reg. 3.v.3. Nec potuit in eo ſcelerate agere ſi (vt vult Bellarminus) ad hanc actionem prophetico afflatu impulſus eſt.

Ad nouum teſtamentum ſi venitur, eadem veritas, immo & clarior. Chriſtus Matthæi 17. ſoluit vna cum Petro τὰ δίδραχμα. Qua de re habes Canonem *Magnum quidem*, Cauſa 11. Quęſt. 1. ex Ambroſio. *Magnum quidem eſt & ſpeciale documentum quo Chriſtiani viri ſublimioribus poteſtatibus docentur eſſe ſubiecti, ne quis conſtitutionem terreni Regis putet eſſe ſoluendam. Si enim cenſum filius Dei ſoluit, quis tu tantus es qui putas eſſe non ſoluendum?* Idem ſiſtens ſe coram tribunali Pilati agnoſcit hanc poteſtatem datam eſſe Pilato cœlitus. Iohan. 19.11.

Paulus Apoſtolus prouocat ad Cęſarem non ad Petrum. At ne quis putet aſtu declinatum eſſe ab eo periculum; Lucas Actor. 23.11. docet id ab eo factum impulſore Spiritu ſancto. Agnouit ergo Cæſarem iudicem ſuum legitimum. Allucinatur enim Bellarminus cap. 3. in Barklaium, vbi aſſerit cauſam Pauli fuiſſe ſpiritualem, videlicet de reſurrectione & ceremoniis, ideóque

eius cognitionem ad Principem Ethnicum non pertinuiſſe. Aliud enim fuiſſe caput accuſationis, idque præcipuum docent verba Tertulli accuſatoris Act.24.v.5. *Inuenimus hunc hominem peſtilentem, & mouentem ſeditionem inter omnes Iudæos toto orbe*, &c.25.v.7. *Iudæi multis grauibus criminationibus Paulum onerant, quas non poterant probare.* Ipſe Paulus v.8. ſic agit vt in cauſa ciuili. *Neque* (inquit) *in legem Iudæorum, neque in templum, neque in Cæſarem quicquam peccaui.* Neque ſane credibile eſt tantum Apoſtolum qui mortem pro cauſa Euangelij vltro expetebat, Act.20. 24. & cap.21.13. voluiſſe metu mortis declinare ad Iudicem illegitimum, & peſſimo exemplo Eccleſię commodis præiudicare.

Hoc quoque ſcire velim qui ſint quos Petrus vocat *genus electum, regale ſacerdotium, gentem ſanctam, &c.*1.Petr.cap.2. An hi tituli ad populum ſolum pertinent? an non etiam ad Paſtores Eccleſiæ? At certe eoſdem quos tot titulis inſigniuit paulo poſt ſic alloquitur. *Subiecti eſtote cuiuis ordinationi humanæ propter Deum, ſeu Regi, vt ſupereminenti: Seu præſidibus vt qui per eum mittantur, tum ad vltionem improborum, &c.* Obſerua voces iſtas *propter Deum*, ne quis putet id fieri oportere metu hominum.

Sed præcipue diſerta ſunt verba Pauli Apoſtoli ad Rom.cap.13. vbi iubet *omnem animam ſubijci poteſtatibus ſuperioribus quia non eſt poteſtas niſi à Deo, & quæ ſunt poteſtates ſunt ordinatæ à Deo. Itaque quiſquis ſe opponit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit, &c.* De poteſtate autem ciuili ſeu ſeculari non vero de Eccleſiaſtica Apoſtolum agere ſequentia

Verba indicant, *Non gerit* (inquit) *gladium fruſtra*. Tum illud: *Idcirco ſoluitis tributa*. Nam Apoſtoli tempore non alia poteſtas gerebat gladium, & tributa capiebat, quam ciuilis. Aſtipulatur Gloſſa interlinearis, in hęc verba *poteſtatibus ſublimioribus, id eſt, Secularibus bonis vel malis*. Eundem locum ſic interpretatur Chryſoſtomus homil. 23. in Epiſtolam ad Romanos, *πᾶσι ταῦτα διατάττεται, καὶ ἱερεῦσι καὶ μοναχοῖς, οὐχὶ τοῖς βιωτικοῖς μόνον κἂν ἀπόστολος ἦς, κἂν εὐαγγελιστὴς, κἂν προφήτης, κἂν ὁστισοῦν. Ac ne Bellarminus regerat parẽdum fuiſſe principibus Ethnicis cogente neceſſitate, ac ſecus ſe rem habere ſub Principe Chriſtiano, Chryſoſtomus prior occupat, ſic loquens *εἰ γὰρ ἑλλήνων ὄντων τότε τῶν ἀρχόντων ταῦτα ἐνομοθέτησε, πόσῳ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πιστῶν τοῦτο γίνεσθαι χρή. Concinit Tertullianus lib. de Idololat. cap. 13. hunc locum citans. Et ipſe Bernardus in Epiſtola 42. ad Archiepiſcopum Senonenſem. *Cui honorem honorem, Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, ſi omnis, & veſtra. Quis vos excipit ab vniuerſitate? ſi quis tentat excipere, conatur decipere.* Et paulo poſt reprehendit eos qui hæc inſtillabant Archiepiſcopo, *Seruate veſtræ ſedis honorem*, quaſi ſuæ ſedis honore integro non poſſet magiſtratibus obſequi.

** Omnibus hæc iubet & ſacerdotibus & monachis nõ tantũ ſecularibus vel ſi fueris Apoſtolus aut Euãgeliſta, vel propheta aut aliusquilibet.*

** Nam ſi Ethnicis tunc Imperantibus hanc legẽ ſanxit, quãto magis ſub fidelibus hæc fieri oportet?*

Ac ne putetur Apoſtolus hęc dicere ſimulatè, & ficta erga Principes Ethnicos reuetentia, non ſic locuturus ſi vires adfuiſſent ad excutiendum iugum, ſubdit clauſulam quæ omnem dubitationem eximit, cum vult Magiſtratibus morem geri, *non tantum ob iram, ſed & ob conſcientiam*: id eſt non tantum metu pœnæ, ſed & quia

*§. Quinta. & §. Probatur.*

hoc etiam pars eſt pietatis cultuſque diuini. Neque vero temerè factum eſt quod cum hæc regula ad omnes Chriſtianos pertineat, peculiariter tamen ad Romanos ſcripta ſit, quos ſpiritus ſanctus Apoſtolum afflans, præſciebat in hanc regulam præcipue peccaturos.

Quid quod hic habemus confitentem reum? Nam Bellarminus ipſe cap.28. libri de Clericis hunc locum citat, & fatetur hoc Pauli præcepto clericos aſtringi, & paulo poſt ſic loquitur. *Nullum poteſt proferri Dei verbum quo iſta exceptio (clericorum) confirmetur*: quo dicto ipſe refellit exemplum à ſe paulo ante allatum ex Geneſ.47. *vbi* (inquit) *Ioſeph ſubiecit Pharaoni omnes Ægyptios, voluitque eos certum tributum pendere, exceptis ſolum ſacerdotibus quos immunes & liberos debere eſſe iudicauit*. Nempe quia deerant Cardinali exempla petita ab hiſtoria Eccleſiæ, vſus eſt exemplis Ethnicorum. Quanquam & hoc exemplum falſo ab eo citatur. Neque enim Moſes ait Sacerdotum agros fuiſſe immunes, ſed tantum ſacerdotes non fuiſſe coactos per egeſtatem vendere ſuos agros, aut eos redimere data Pharaoni quinta parte prouentus annui. Ab omni vero tributo immunes fuiſſe non dicit. Falſum quoque eſt Ioſephum cenſuiſſe illos debere eſſe immunes; Nunquam enim vir ſanctus iudicaſſet impios ſacerdotes dignos eſſe honore, aut debere mercedem capere ſceleris & idololatrię. An Ioſeph putaſſet ideo debere aliquem prærogatiuis honorari, quia diabolum colit.

Obſeruandum quoque quàm parum ſibi cõſtet Bellarminus (quod accidit loquentibus contra

tra ſuam mentem) Cum enim cap.34.in Barcklaium affirmet, *Clericos exemptos eſſe non ſolo priuilegio Principnm, ſed & iure diuino:* hoc loco fatetur *nullum poſſe proferri Dei verbum quo iſta exceptio confirmetur.* Agnoſcens tacitè Paparum decreta non eſſe verbum diuinum.

---

## CAP. XX.

*Idem probatur rationibus.*

L ADDANTVR rationes validæ & perſpicuæ. Ac primum nulla ratio eſt cur qui Regis curâ, pręſidio, & impenſis defenditur, non debeat regi obſequium; An Rex conſcribet copias ad protegendos homines ſuo imperio non ſubditos? Si ergo hoſtis incurſet clericorum prædia, ſi eos cædat, agat, rapiat: nulla eſt cauſa cur Princeps teneatur opponere ſe hoſti, ad eorum defenſionem. Dicet enim ſe teneri ad defenſionem ſubditorum: hos vero non eſſe ſuos ſubditos. Eis alium eſſe Principem, nempe Papam, qui ex prædiis & poſſeſſionibus Eccleſiaſticis Galliç magna capiat emolumenta, ad quem debeant recurrere: Eius eſſe ſumptum facere qui fructum percepit.

II. Omnis ciuis Reipubl. neceſſario aut princeps eſt aut ſubditus Principi. Clericus in Republica non eſt Princeps; ergo ſubditus Principi.

III. Ipſe Bellarminus lib. de Clericis cap. 28. fatetur Clericos eſſe ciues & partes Reipublicę. Quemadmodum igitur nullum eſt membrum in corpore quod non ſubſit capiti, Ita non poteſt dici membrum Reipubl. qui non ſubeſt capiti Reipublicæ, id eſt Regi, aut ſummo Magiſtratui.

IV. Quod ſi Ludouicus eſt Rex totius Franciæ, nonne neçeſſe eſt vt omnes Franci eum Regem ſuum agnoſcant, eóque ſint ei ſubditi? An natus in Francia, parentibus Francis, deſiit eſſe Francus ex quo cœpit eſſe clericus, & per gradum clericalem patriam ac Regem ſuum eiurauit? Aut quibus vnquam legibus receptum eſt vt natus in medio regno, & ibidem viuens, ortus parentibus ciuibus, habeat alium Dominum in temporalibus quam Regem ſuum? & alio iure vtatur quam legibus regni & Reipubl. cuius eſt ciuis?

V. Certè, non ſecus ac Baptiſmus ac profeſſio Chriſtianiſmi non efficit ne ſis ciuis, ita nec clericatus, nec te hic titulus plus quam ille liberat ſubiectione Regis tui legitimi. Maximè cùm Chriſtianum eſſe, ſit aliquid maius quam eſſe Clericum. Nam ſine titulo Clerici multi ſeruantur, ſine titulo Chriſtiani nemo. Tum dignitas Clerici cum hac vitâ deſinit, at dignitas Chriſtiani eſt æterna.

VI. Hoc quoque certum eſt; religionē Chriſtianam neminem priuare ſuo dominio, aut poſſeſſione qua fruebatur antequam Chriſto nomen daret. An quia Mæuius factus eſt Chriſtianus idcirco domum aut fundum amittet? An

An Rex cõuerſus ad fidem ideo minus erit Rex quam cum eſſet Ethnicus? ſic Clodoueus noſter antequam fieret Chriſtianus omnes Francos & omnia Francorum prædia æqualiter habebat ſibi ſubiecta, nullo diſcrimine Eccleſiaſtici aut ſæcularis. An igitur aggregatio eius ad fidem eum ſpoliauit parte regni? Idem dico de regibus Chriſtianis, qui cum laicum habeant ſibi ſeruum & ſubditum, non eſt æquum vt Papa eum eripiat ſuo domino, & priuet Regem ſuo iure. Hoc enim ſi ita fit, quemcunque Papa voluerit vertice ſtrictim attonſo ſuum facere, & in ſuam clientelam recipere, ſubtrahetur ſuo Domino naturali. Ita fiet vt Rex nullum habeat ſubditum niſi precario & quem Pápa permiſerit. Non mirum ergo ſi Papa clericos ſtudet eſſe maximo numero, in eúmque finem quotidie noua monaſteria, nouíque monachorum ordines ſtatuuntur, & inaudita patribus noſtris nomina: totidem (vt ait Rex) papalis imperij coloniæ, Inde eſt quod monachi qui olim erant laici, nunc accenſentur clero. Inde eſt quod Bonifacius VIII. voluit clericos contrahentes matrimonium, retinere tamen priuilegia clericorum, vetans huiuſmodi clericos coniugatos ob crimina trahi ad tribunal ſeculare. Tit. 2. capite 1. de Clericis coniug. in 6. Sic & Clericus qui per vndecim menſes fecerit hiſtrioniam retinet tamen priuilegium clericale. Toletus De inſtructione Sacerdotum libro 1. cap. 33.

Ad hanc obiectionem reſpõdet Bellarminus cap. 35. in Barklaium, *per exceptionem clericorum non priuari principes iure quod habebant in eoſdem*

*antequam clerici eſſent, per ſe & proprie, ſed cōſequenter & quaſi per accidens quemadmodum cum filiusfamilias euehitur ad Epiſcopale faſtigium, eximitur à patria poteſtate, nec tamen ſit iniuria patri, quoniam non priuatur pater iure ſuo per ſe, ſed conſequenter. Non enim intendit Eccleſia priuare patrem iure patriæ poteſtatis, ſed euehere perſonam illam ad gradum quo dignus eſt, quamuis inde ſequatur illa priuatio paternæ poteſtatis.* Acute planè, ſic enim excuſare poſſis hominem qui Mæuio ſit furatus pecuniam quam Titio daret in eleemoſynam; non id ab eo factum eſſe quòd intenderet, Mæuio iniuriam facere, ſed quia voluit Titij ſubuenire indigētiæ, factam ergo iniuriam illi non per ſe & propriè, ſed per accidens, & conſequenter. At quid refert an Mæuius ſpolietur per ſe an per accidens, ſi vtrobique ſpoliatur? An cum Rege melius agitur ſi Papa ei ſubditos eripit non quidem in Regis ipſius odium, ſed in alterius fauorem? An facienda ſunt mala vt eueniant bona? Nulláne ratione alia poteſt conſuli honori clericorum, quam fraudando laicos ſuo iure, ſiue primo & proprie id fiat, ſiue conſequenter? Profectò non abs re dubitari poteſt leuiori ne contumelia reges ſuis ſpolientur quàm tam frigidis diſtinctionibus poſt illatam iniuriam eis illuditur. Sic enim ad damnum adiicitur contumelia, & quaſi fatuis os ſublinitur. Neque credibile eſt Papam minus ægre laturum, ſi quis eum Papatu extrudat, non quidem quod ei intendat inferre iniuriam, ſed vt detur locus meliori, & hominem de gradu præcipitet non per ſe, ſed per accidens.

Eadem diſſerit Cardinalis prolixius cap. 34. vbi

vbi explanat ſimili quo pacto Papa Clericum eximat à ſubiectione Regum. *Euehit* (inquit) *Rex priuatum hominem qui ſubiectus erat Comiti ad Principatum, & conſequenter priuat Comitem iure quod in illo habebat, & fortaſſe Comitem ſubiiciet illi Principi iam effecto.* Obſerua collationem. Comparatur enim Papa ſummo Principi: Clericus Principi inferiori quem ſummus Princeps ad eum honorem euexerit. Rex Comiti qui Principe iſto inferiore fit factus inferior: Ita Rex in infimum gradum detruditur, & clericus quilibet à Papa ſupra Regem attollitur. Hæc quidem Romæ tuto dicuntur, vbi reges flocci fiunt: non vero in iis locis vbi Regia poteſtas nondum concidit.

VII. Hinc vero liquet quanto ſcelere clerici à ſubiectione Principum eximantur, quod Bellarminus c.34. non potuit aliis quam nequiſſimis exemplis factum illud defendere. Primum exemplum eius hoc eſt, *Ius habebat maritus infidelis in coniugem infidelem; conuertitur mulier ad fidem, & conſequenter liberatur à ſubiectione viri infidelis, & ſine iniuria vlla lex Chriſti priuat virum infidelem iure quod in vxorem ſuam habebat.*

At debuerat Bellarminus proferre ipſa verba Scripturæ, quibus vxor fidelis liberatur iugo mariti infidelis. Nam Paulus contra eſt 1.Cor.7.℣. 13. *Si qua mulier habet virum infidelem, & ipſe conſentit habitare cum ea, ne relinquat eum.* Enimuero ſi vxor fidelis voluerit relinquere maritum infidelem, quid fiet liberis communibus? an vxor fidelis eos vi eripiet patri? an eos relinquet in manu patris infidelis educandos impie, & conſecrãdos idolo? Quod ſi maritus infidelis per inconti-

nentiam non poſſit carere vxore, nonne vxor fidelis ſuo diſceſſu cauſa erit viro ſe prouoluendi in libidines & adulteria?

*Eodem c.34.* VIII. Secundum exemplum Bellarmini tale eſt. *Per matrimonium per verba de præſenti contractum, acquirit vir Chriſtianus ius in vxorem Chriſtianam: & tamen ſi intra tempus à iure præſcriptum, velit illa ad profeſſionem vitæ altioris aſcendere & ſanctimonialis fieri, lex Chriſti priuat virum iure quod acquiſierat, non per ſe, ſed conſequenter, non enim intendit lex Chriſti virum illum priuare ſuo iure, ſed fœminam ad altiorem gradum euectam honorare.*

Omnino planum fit quid iudicandum ſit de exemptione clericorum dum tam ſceleratis exēplis defenditur. Nam regula Chriſti ſuper matrimonio generalis eſt. Matthæi 19. *Quod Deus coniunxit, homo ne ſeparet.* Ibidem Chriſtus omnem ſeparationem vxoris à viro vetat, excepta cauſa adulterij: vt mirum ſit cur Bellarminus ſeparationem vxoris à viro ob monaſticum votum, vocet legem Chriſti: cùm lex Chriſti ſit plane contraria. *Eph. 5.* Cùm enim vir & vxor ſint caro vna, teſte Scriptura, non poteſt ſolui nexus tam arctus, & quem Deus vetat ab homine ſolui, ſub obtentu vitæ perfectioris quam ſcriptura plane ignorat. Quæ perfectio ſi par eſſet Angelicæ, non eſſet tamen ad eam tranſeundum per violationem præcepti diuini, nec ad bonum finem malis medijs eſſet perueniendum. Quãquam quæ ſit iſta perfectio immo quæ labes res ipſa indicat, Vtcumque infletur titulis, dum monachorum alij ſe Angelos, alij Archangelos, alij Cherubin, alij Seraphin, alij ſpiritus, alij illuminatos nuncupant, nõ

tam

tam ad ſuum honorem quam ad dedecus Angelorum. Quod ſi in iſta vita ſanctimoniali tantopere eſt perfectionis vt ad eam amplectendam rumpenda ſint vincula fidei coniugalis, & eo perueniendum ſit periurio, quî fit vt Clericis quibuſdam Papa permittat adire coniugium, & renuntiare perfectioni Angelicæ? Reſpondetur, non id concedi niſi viris principibus & potentibus, idque grauiſſimis de cauſis. Nempe (ſi Papæ fides) hoc eſt priuilegium Principum, facultas renuntiandi perfectioni, & deſerendi incœptam ſanctitatem.

IX. Tertium exemplum nihilo eſt honeſtius. *Euehitur* (inquit) *filiusfamilias in Epiſcopum, priuatur Pater ipſius poteſtate patria, non vt ipſe afficiatur iniuria, ſed quia non decet Patrem ſpiritualem ſubiici poteſtati parentis carnalis.*

Nempe hæc ideo dicuntur vt ſciant Principes eodem ſcelere clericos ſuo Imperio eximi, quo violantur filiorum erga parentes obſequia. Sane quidem lex illa *Honora patrem & matrem*, omnes homines aſtringit, ergo & clericos. Honoris autem nomine etiam obſequium intelligit. Immo ſi Lex Dei hoc taceret, naturalis tamen inſtinctus ad id omnes homines formauit. Sic cum in aliis peccatis ſit violatio iuſtitiæ, in rebellione filij aduerſus patrem eſt euerſio naturæ. Ibi ſcelus eſt, hic prodigium & θηριότης. An pietas euertit naturam? An clericalis character pugnat cum lege Dei? An ſi pater recta iubeat & honeſta, filius non tenebitur obſequi, quia clericus eſt, ideoque patre dignior? An ſi patri ſeni & infirmo vnicus ſit filius, cuius miniſterium & auxilium ſit

neceſſarium patri ad ſubſidium ſenectutis, non tenebitur filius patri poſcenti opem ferre, quia ſe filius patre inconſulto aut etiam inuito monaſterio incluſit? Obſerua autem hic agi de obedientia, quam ſubditi debent Principi iure diuino, ac proinde etiam de obſequio quod filij debent parentibus iure diuino, alioqui exemplum Bellarmini non eſſet accommodatum. Quod ideo dico quia in paterna poteſtate quædam ſunt conſtituta iure diuino, quædam iure ciuili, quib. immutatis ius diuinum & natura non violatur. Nā liberatio à paterna poteſtate quæ conceditur Epiſcopis à Iuſtiniano Nouella Conſt.81.ca.3. non reſcindit ius naturale nec ius diuinum, ſed per hanc liberationem fit poteſtas Epiſcopo contrahendi, teſtandi, &c. inconſulto patre.

Si quis ergo contendat presbyterum aut monachum liberari ab ea patria poteſtate quæ eſt iuris diuini plane pugnabit cum lege Dei. At ſi agitur de ea poteſtate quæ eſt iuris ciuilis, certum eſt clericum non poſſe ab ea liberari inuito aut inconſulto principe, quia eius poteſtati ciuilia iura commiſſa ſunt: At Bellarminus in Barklaium. c.34. affirmat Papam poſſe liberare clericos ſubiectione Principum, *Etiam inconſultis Principibus.* Si inconſultis, certe etiam inuitis.

X. Quod ad crimina vero attinet. Cum Princeps debeat reddere Deo rationem populi ſibi commiſſi, quid tam æquum quam vt ſit inſtructus poteſtate ad coercendos eos qui in ſua ditione viuentes conantur turbare publicam pacem, aut proterue inſultare legibus, aut populum malis moribus corrumpere? Omnino ſi cui à Deo

cura

cura rerum ciuilium demandata eſt,debet poſſe coercere peccantes in ſocietatem ciuilem. At cura rerum ciuilium non eſt demandata Epiſcopis, ſed regibus. Si ergo Epiſcopus peccauerit in ſocietatem ciuilem,oportet coerceatur à Rege.

XI. Quod ſi Epiſcopus noluerit gradu mouere clericum impurum, aut factioſum, an idcirco impune ei erit vita ſcelerata? & populi ſalus ſub obtentu honoris Eccleſiaſtici in periculum adducetur?

XII. Cumque in cauſis tum ciuilibus,tum criminalibus, pleraque decidantur ex iure ciuili, ſi talis cauſa clerico aduerſus clericum inciderit,oportet Epiſcopus ſit conſultus iuris ciuilis,ad cognoſcendum de tali cauſa. At Paulus Apoſtolus longa ſerie recenſens virtutes & officia Epiſcopi 1. Tim. 3. hanc virtutem omiſit, nec voluit Epiſcopum peritum eſſe rerum ciuilium, & iuris dicundi. Immo vero 2. ad Timot. c. 2. *Nemo militans implicat ſe negotiis huius vitæ, vt placeat* στρατολογήσαντι:eum autem loqui de fidelis Chriſti miniſtri militia indicat verſus præcedens. *Tu igitur mala perfer, vt ſtrenuus miles Ieſus Chriſti.*

XIII. In genere autem quicquid habent clerici exemptionis, id eos non debere Pontifici, ſed meræ Imperatorum & Regum liberalitati, hinc euidentiſſime conſtat, quod omnia Paparum Decreta quæ ſtatuunt clericos debere eſſe immunes, ſunt poſteriora tempore conſtitutionibus Imperatorum quibus Clericis prærogatiuæ tales conceduntur.

## Caput XXI.

*Diſtinctiones & ratiunculæ Bellarmini, & aliorum diluuntur.*

Qvæ contra hæc affert Bellarminus tam ſunt diluta, vt referre pigeat. Coactus enim rei euidētia fateri clericos eſſe ſubditos legibus ciuilibus, diſtinctiunculam puerilem quaſi pellucentem nebulam offundit. Nam 28. cap. lib. de clericis dicit clericos eſſe ſubditos legibus ciuilibus *obligatione non coactiua, ſed directiua.* Tum illud paſſim inculcat, clericos teneri obſequi *vi rationis, non vi legis.* Quæ tricæ eo tendunt vt clerici quidem obſequantur legibus ciuilibus, ſi velint, ſi vero nolint, non poſſint cogi, & totum id ab eorum arbitrio & ratione pendeat.

Ego vero nego legem eſſe legem quæ relinquitur ſubditorum arbitrio. Eiuſmodi lex mera eſt ſuaſio. Fruſtra iubet, qui non poteſt cogere, aut immorigerum vlciſci. Futilis eſt ſanctio quæ nullis pœnis ſancita eſt. Omnis enim ſanctio pœnam includit. Quod Virgilius voces vſurpans cum delectu innuit hoc verſu Æneid. 12.

*Audiat hæc genitor, qui fœdera fulmine ſancit.*

In quem locum Seruius *Sanctio vocatur pars iſta legis, qua eam violantibus pœna præſcribitur.* Nihil eſt autem tam frequens Imperatoribus Romanis quam leges ſuas *ſanctiones* vocare, etiā eas quæ Epiſcopis & Clericis ſtatuuntur. vt l. 1. & 42.

§ Præ-

§ Præterea Cod.de Epiſc.& Cler. Quod ſi Rex leges fert clericis,ſed ſine pœnis,Legiſlatoris cõditio ſequior erit quam ſubditi. Ille enim tenebitur iuſta ſuggerere,hic vero non tenebitur obſequi,aut ſi tenetur,non tamen poteſt cogi ſi nolit.Concinit ius ciuile lege 7.D.De legibus. *Legis virtus hæc eſt,imperare,vetare,permittere,punire.* Tolle igitur pœnas,legis virtus concidit.

II. Non minus diluta eſt altera Bellarmini diſtinctio, qua ait Clericos debere obſequi *Non vi legis,ſed rationis.* Quaſi ipſa recta ratio non eſſet Lex, aut quaſi lex vlla eſſet ſine ratione. Quæro tamen cur ratio clericum aſtringat ad obedientiam?an quia ratio expoſcit honeſtè viuere & iuſtè?at hoc ipſum lex Dei expoſcit, ſic ratio iſta erit ipſa lex. An ratio iſta eſt opinio mera? at hæc opinio ſæpe irrationalis eſt & contraria rectæ rationi.Neque video quo modo cum Clerico melius agatur ſi laqueo aut gladio perimatur vi rationis, quam ſi vi legis. Quod ſi vis rationis obligat clericum ad ſubiectionem legi,eadem vis rationis obligabit Principem ad puniendum clericum immorigerum.

III.Sed apprimè digna ſunt exempla obedientiæ quam Bellarminus in clerico requirit cap. 28. lib.de Clericis. *Loquimur* (inquit) *præcipue de legibus politicis quæ dirigunt actiones humanas in rebus temporalibus, vt cum Princeps lege ſua conſtituit precia rebus venalibus, vel iubet noctu neminem incedere cum armis,aut ſine lumine.* At debuiſſet addere, Vel cum Princeps vetat monetam adulterinam cudere, aut patriam ſuam hoſti prodere, aut cædem vel parricidium patrare. Timuit Cardi-

nalis ne ſi maioris momenti exempla afferret, aliquid de dignitate clericorum recideretur: quia in his maioribus criminibus velle clericum ſubiici legibus, ſic tamen vt non poſſit puniri, ſumma eſſet non modo vanitas, ſed & ſcelus. His ergo exemplis ſedulo abſtinuit. At in emptione panni, aut geſtatione laternæ, vult clericum vti iure communi, ſic tamen vt ſi quid peccauerit, non poſſit coerceri.

*§ Ad quintam* IV. Pari ludibrio ca.35. in Barklaium, agnoſcit Reges eſſe Reges non modo laicorum, ſed & clericorum. At quomodo ſit clericorum Rex ſic explicat: nempe in eo quod *Clerici leges Regis politicas libere ſeruant*. Nota vocem *libere*, nam ſeruare legem Regis libere, id ſanè eſt non eſſe ſubditum, ſic legem ab aliquo patrefamilias ſtatutam in ſua familia poſſum obſeruare in mea, non per ſubiectionem, ſed per imitationem: non vi legis, ſed vi rationis, vt ait Bellarminus, & ex meo arbitrio. Non ergo ob id Rex eſt Rex clericorum, quandoquidem idem poteſt fieri à peregrino. Addit Bellarminus *Regem eſſe Regem clericorum, quia cauſas quas cum laicis habent cum actores ſunt, ad tribunal ipſius deferunt, & iudicio ac ſententiæ eius in eiuſmodi cauſis acquieſcunt*. At hoc idem fit à peregrinis ſi actores ſint in cauſa aduerſus ciuē. Semper enim actor ſequitur forum rei. Eiuſdem farinæ eſt quod addit *Clericos honorare reges, & pro eis orare*. At hæc etiam fieri poſſunt & debent à peregrino. Vt iam Regi in clericos nil niſi merum nomen Regis relictum ſit. Et ſane aſſurgere Regi tranſeunti leuis eſt remuneratio pro ſalute ſua quam debent Regis curæ, & pro tot opibus quibus

bus Regni robur fractum quaſi macie concidit, & tabe conficitur.

V. At indecorum (inquit Bellarminus) *Si ouis paſtorem ſuum iudicet*, Reſpondeo Reges eſſe Paſtores clericorum in temporalibus, vnde & Reges ποίμενες λαῶν apud Homerum. Et Pſalm. 78. Dauid Rex ait ſe à Deo vocatum *ad paſcendum Iacob populum ſuum*. Debuerat Cardinalis addere indignum eſſe ſi paſtor æger pareat legibus medici.

VI. Addit Cardinalis. *Adhuc abſurdius eſſet, ſi hodie Prætor poſſet vocari ad tribunal Epiſcopi, & cras Epiſcopus ad tribunal Prætoris.* At nihil hic abſurdi, dummodo tribunal Epiſcopi ciuilibus rebus abſtineat, & res eſt apud nos frequens. Quanquam aſtutè Bellarminus Prætorem poſuit pro Rege, quia durius viſum fuiſſet Regem vocari ad tribunal Epiſcopi: At de Regis poteſtate hic præcipue agitur: quem Bellarminus non vult poſſe trahere Epiſcopum ad ſuum tribunal. Ambiguitas eſt quoque in voce *trahendi*, Nam Magiſtratus non poteſt trahi vi ad tribunal Epiſcopi, ſed debent adhiberi commonefactiones, & ſacra παιδαγωγία, & in extrema peruicacia & contemptu excluſio à communione. At Epiſcopus poteſt vi trahi ad tribunal Magiſtratus, & reſtitanti poſſunt manus iniici, & pœnæ infligi, vt ex ſacra ſcriptura & ex hiſtoriis docuimus.

VII. *At indecorum* (inquit) *vt terrenus Iudex ſummi iudicis ſeruos ſacratoſque homines capiat vel puniat.* Quaſi verò Rex non eſſet ſeruus ſummi iudicis & ſacra perſona. Nam Reges vocare profanos frequens eſt Bellarmino, qui tamen vncti

domini paſſim vocantur, & conſecrati. Pſ.2.com.6. Fac tamen ſint profani, an ideo indignum eſt clerico iudicari à iudice profano? Nonne clerico longe indignius eſt eſſe furem quam furti arceſſi? Non alius Princeps magis meruit dici profanus quam Nero, attamen Paulus non putauit indignum ſi *omnis anima* id eſt quilibet homo ac proinde & clerici ei tributa penderent, & gladium eius metuerent ob malefacta. Nec quicquam iuſtius eſt quam clericum viuentem profano more; legibus profanis, ſed tamen iuſtis, pro merito puniri. Denique cum Regis dignitas, & perſona ſit ſacra, fundi vero & pecuniæ clericorum ſint res profanæ, quid mirum ſi rei ſacræ res profana ſubiicitur?

VIII. Dicet aliquis Eccleſiam cognoſcere debere de omni crimine. Et verè quidem: nihil enim eſt in actionibus moralibus de quo Theologia non definiat, ſed eatenus vt declaret quid ſit peccatum aut non ſit, & quibus cenſuris Eccleſiaſticis puniendum, veruntamen ſi Theologus peccauerit in leges ciuiles, poterit à iudice ciuili pœna commerita affici.

IX. Sunt qui victi euidentia veritatis, fatentur exemptionem clericorum non eſſe iuris diuini, ſed natam eſſe à Principum indulgentia, & priuilegiis pridem conceſſis, quæ tamen quia vſu inualuerunt & vim habent legis non ſunt commouenda, nec minuenda. Quo dicto fatentur ius iſtud ſingulare eſſe contra tenorem rationis, vt dicitur Dig.li.1.Tit.3.℣.16. *Ius ſingulare eſt quod contra tenorem rationis propter aliquam vtilitatem auctoritate inſtituentium introductum eſt.*

Hæc

Hæc opinio aduerſatur Canoniſtis omnibus & Concilio Lateranenſi vltimo Seſſ. 11. Sic loquenti *Iure tam diuino quam humano laicis poteſtas nulla in Eccleſiaſticas perſonas conceſſa eſt*. Et ipſi Papæ Bonifacio VIII. qui aſſerit clericos iure diuino & humano liberos eſſe ab exactionibus. Bellarminus hic ſecum ipſe diſſidet, & ſenſus ſuos ſic inuoluit vt videatur noluiſſe credi, immò nec intelligi. Nam c. 28. libri de clericis hæc habet. *Exceptio Clericorum in rebus politicis tam quo ad perſonas quod ad bona iure humano introducta eſt non diuino.* Fatetur nullum poſſe proferri Dei verbum quo iſta exceptio cõfirmetur. Immo ibidem impugnat exemptionem iſtam teſtimonio Pauli Rom. 13. vbi vult illud *Omnis anima* includere clericos. Vnde fit vt talis exemptio ſit contraria iuri diuino. Idem tamen eodem capite defendit immunitatem iſtam ex Geneſeos 47. tum dicit *Papam exemiſſe clericos à ſubiectione principum.* At iis quæ à Pontifice iubentur & definiuntur obſequi putatur eſſe iuris diuini. Profert quoq; Concilia aliquot in eam rem: At Concilia probata à Papa & Eccleſia Romana pro verbo Dei habentur. Et hæc quidem in rebus politicis ſeu ciuilibus. At in criminibus iuréne diuino an tantum humano nitatur exemptio clericorum, non definit. Verum c. 34. in Barklaium hoc quicquid eſt priuilegij vult eſſe iuris diuini, ſic loquens, *Reſpondeo Clericos non ſolo priuilegio Principum, ſed etiam decretis ſummorum pontificum, & quod maius eſt diuino iure exemptos fuiſſe, & per hoc exemptos fuiſſe antequam Principum priuilegio eximerentur.* Quibus in verbis multa notanda ſunt. Primo quod

*Cap. Quanquã De cenſibus in 6.*

*§ Quinta.*

*§ Probatur.*

Decreta Pontificum fatetur non eſſe iuris Diuini. Secundo quod agnoſcit priuilegia Principum, mox tamen ea euertit dum dicit hanc exemptionem eſſe iuris diuini. Quod enim à Deo datum eſt, humano priuilegio non poteſt concedi. Tertio quod ait Clericos exemptos fuiſſe iure diuino ante priuilegia conceſſa: Datum ergo eſt eis priuilegio quod iam habebant. Qui vera diceret, nunquam ſecum ipſe pugnaret, nec tam perplexe loqueretur. Nec poſt impugnatam in rebus ciuilibus exemptionem clericorum teſtimoniis Pauli Apoſtoli, diceret iſtam exemptionem eſſe iuris diuini.

X. Sed neque verum eſt exemptionem Clericorum qualis hodie ſtatuitur, niti priuilegio principum. Nam præterquam quod tota antiquitas reclamat vt mox docebimus, ratio ipſa aduerſatur. Nam certum eſt Regem nunquam dare priuilegia aduerſus ſeipſum. Poteſt quidem ad tempus & certis de cauſis eximere aliquem iuriſdictione inferioris magiſtratus, at non poteſt liberare obſequio Regi debito, niſi velit legem Dei euertere, & peſſimo exemplo iura regni conuellere.

XI. Nec dubium eſt quin Rex quæ dedit ſubdito priuilegia poſſit eripere, ſi videat ſubditum, abuti Principis beneficio ad perniciem publicam. Cum enim Princeps poſſit cuilibet perduelli eripere & fiſco addicere bona quæ non dedit, quanto magis quæ dedit? Maximè cum hoc tempore clerici negant ſe hæc habere beneficio

ficio Principum, ſed profiteantur ſe totum hoc quicquid eſt, acceptum referre Romano Pontifici, qui, vt ait Bellarminus, poteſt liberare à ſubiectione principum *etiam inconſultis principibus.* Quiſquis negat ſe beneficium accepiſſe cum acceperit, dignus eſt amittere.

XII. Quod ſi cui Principi placet liberalem eſſe erga aliquos ſubditos, cum imminutione ſuæ dignitatis, perſonalis eſt hæc liberalitas, nec poteſt ſucceſſor huius Regis pari lege aſtringi. Semper fuit penes Principes emendare quæ obeſſe Reip. experimento compertum eſt. Neque video cur Principi cui licet augere priuilegia clericorum, non liceat eadem minuere: præcipue ſi ex conceſſione præcedenti Reſp. aliquid detrimenti capiat.

XIII. Maius eſt quod dicturus ſum. Pertendo enim Principes ne quidem ſi maxime cupiant poſſe eximere clericos ab omni ciuili poteſtate, quandoquidem Deus vult eos poteſtatibus ſuperioribus ſubiici. Benefacta quæ ſunt contra bonos mores & Dei mandatum, ſunt malefacta. Sic pater non poteſt liberare filium ab obſequio ſibi debito, nec gratiam facere obſequij iſti mandato quod iubet Honorare patrem & matrem, nec improba indulgentia laxare vincula naturalia, aut refigere iura diuina: Emancipatio enim liberorum recepta legibus, non liberat filios à lege Dei, aut iure naturali, ſed à ciuilibus quibuſdam conſtitutionibus quæ adimunt liberis poteſtatem contrahendi inconſulto patre. Sic cum extaret diſertum Dei mandatum de premendis arcta ſeruitute

reliquiis Cananæorum, non potuiſſent Reges Iſraelis ſine ſcelere eos facere exleges, & plane immunes.

XIV. Adde quod Imperatores & Reges potuerunt concedere magnas Immunitates clericis, paruo regni ſui diſpendio, quando clerici erant paruo numero: nec ciuilia tractabant: & erant in re non valde lauta. At nunc cùm clericorum & monachorum mandræ omnia compleant multitudine innumerabili: & Reges ipſos longe ſuperent opibus, & immiſceant ſe negotiis ciuilibus, & cauſas ciuiles, mutato nomine ad ſe trahant: quin & bonam partem laicorum habeant ſibi obſtrictam abbatiis & opimis beneficiis: habeantque ſuas congregationes, ſua capitula, & arcana conſilia, ad quæ Princeps non admittitur, ipſi vero interſint Regio conſiſtorio, ſæpe etiam præſint: quis non videt quantum interſit regum hæc tam immania priuilegia recidere, & conſulere ſui imperij non modo dignitati, ſed etiam ſaluti? Quanquam quæ fuerint iſta priuilegia primitus conceſſa à Principibus poſtquam cognouerimus apparebit longe plus eſſe vſurpatum ab eis quam fuerat conceſſum. Cuius rei explanationi caput ſequens dabitur.

Capvt

## CAPVT XXII.

*Veritas defenditur teſtimoniis antiquitatis & conſtitutionibus ac legibus Imperatorum.*

TRIA nobis teſtimoniis antiquitatis probanda ſunt. 1. Clericos olim fuiſſe obnoxios iudiciis & pœnis ciuilibus. 2. In cauſis ciuilibus & criminalibus Clericorum, Epiſcopis forum & iudicia fuiſſe conceſſa, Principum indulgentia, ſed ita vt Epiſcopi magis eſſent arbitri quam Iudices. 3. Fundos & prædia clericorum fuiſſe vectigalia, & tributo obnoxia.

I. Vt ergo ordiamur à primo, decem perſecutiones Eccleſiæ quæ per trecentos annos Eccleſiam afflixerunt ſatis euincunt Epiſcopos & Preſbyteros ſolitos trahi ad tribunalia Imperatorum Ethnicorum. Neque id tantum de facto vt loquitur Bellarminus, ſed & de iure. Nullus enim clericus Martyr aut confeſſor vnquam conqueſtus eſt ſe ſiſti coram iudice non idoneo: nec cauſatus eſt clericorum priuilegia imminui. Fruſtrà regeritur id ab eis factum metu: nam quid poteſt timere qui mortem non timet? Nónne eâdem illâ conſtantiâ quę Epiſcopos inter tormenta obfirmabat, eos quoque ad declinandum iudicem non idoneum incitaſſet?

II. Conſtantino magno præſidenti ſynodo Nicenæ Epiſcopi obtulerunt magnam vim

libellorum ſupplicum quibus de iniuriis inuicem expoſtulabant. Hos libellos bonus Imperator cremauit, ratus prudentius iſta ſopiri quam excuti, & hos rixarum nodos melius incidi quam ſolui: Habemus ergo omnes Epiſcopos nobiliſſimæ ſynodi profitentes ſe agnoſcere Conſtantinum Iudicem ſuarum cauſarum. Quorum confeſſioni potius credendum quam inhærendum vnius Conſtantini modeſtiæ qui harum contentionum noluit inſtituere cognitionem. Quanquam & dum ſopit controuerſias, dum igne ipſo rixas extinguit, egit ſine dubio partes iudicis, & eo ipſo iudicat dum vetat iudicari.

Non fuiſſe autem eam Conſtantino mentem, vt ſeſe omnipoteſtaté & Imperio in clericos exueret, arguunt eius facta quamplurima. Nam Theodoretus ca.19.li.1.hiſtoriæ recitat fragmentum epiſtolæ Conſtantini ad Nicomedienſes in quo multa conqueſtus de Euſebio Nicomedienſi eiuſque adiutoribus hæc addit. *Eam ob rem hoc cœpimus aduerſus ingratos iſtos conſilium, vt iuberemus arreptos ipſos in remotiſſima loca deportari.* & paulo poſt. *Quod ſi quis audacter inconſultéque ad memoriam, aut laudem peſtium iſtarum exarſerit, illius ſtatim audacia miniſtri Dei hoc eſt mea executione coercebitur.* Idem Imperator ſcribens ad ſynodum Tyri ſic loquitur. *Quod ſi quis reiecto & ſpreto mandato noſtro adeſſe noluerit, delegabimus aliquem, qui regia illum authoritate in exilium eiectum docebit, hominem minime decere ſummi Imperatoris præceptionibus ad tuendam veritatem editis reſiſtere.* Euſeb. li. 4. de Vita Conſtantini c. 42.

III. Huius filius Conſtantius Liberium Romanum Epiſcopum Beroeam relegauit: Theodor.lib.2.hiſt.cap.16.

IV. Cum Conſtantinopoli ignis domos aliquas corripuiſſet, incidit ſuſpicio factum id à quibuſdam clericis peregrinis, qui paulo poſt liberati vinculis, iuſſi ſunt vrbe excedere edicto Arcadij & Honorij, fiſco quoque adiudicatę domus, *quas* (inquiunt A.A.) *Epiſcopos vel Clericos peregrinos poſt publicationem edictorum & noſtræ ſerenitatis affatus probabitur ſuſcepiſſe.* l.37. *quoniam perſonæ* Cod.Theod.de Epiſc.Eccleſ.& Cler.

V. Gregorium Nazianzenum tractum fuiſſe ad tribunal conſulare, non ſine periculo pœnæ corporalis, ibíque cauſam dixiſſe ex vita eius operibus præfixa, iam ante retulimus.

VI. Apud Sulpitium Seuerum libro 2. Hiſtoriæ. Maximus Imperator Epiſcopos in hæreſim Gnoſticorum prolapſos, capite plectit.

VII. Cum Symmachus Epiſcopus Romanus multorum criminum eſſet poſtulatus, Rex Theodoricus cognitionem cauſæ inſtituit, miſitque cognitorem Petrum Altinæ ciuitatis Epiſcopum. Idem Iohannem Papam in carcere necauit. *Anaſtaſius Diaconus: liber Pontificalis, Platina &c.*

VIII. Vigilius Papa Iuſtiniani iuſſu grauiter cæſus, parum abfuit quin occideretur, vt ait Platina, cui ſimilia refert Nicephorus libro 16. cap.17. *Eo inſolentiæ progreſſus eſt vt & Menam à cõmunione quatuor menſibus excluſerit. Idem & ſane Menas aduerſus eum fecit. Sed enim Iuſtinianus rebus eiuſmodi ad iram commotus qui eum comprehende-*

*rent miſit. Vigilius autem ſibi metuens ad Sergij martyris aram confugit,& ſacris ibi fiſtulis implicitus, non prius inde extractus eſt quam illas euertit.*

Quoties Reges noſtri Epiſcopos exilio & pœna corporea multauerint, vel vnus Gregorius Turonenſis poteſt eſſe teſtis locupletiſſimus, quippe ſcribens quæ vidit, & quorum pars fuit. Cum ageretur cauſa Prætextati Archiepiſcopi Rotomagenſis, Gregorius Chilpericum Regem ſic affatus eſt. *Si quis de nobis ô Rex iuſtitiæ tramitem tranſcendere voluerit,à te corrigi poteſt. Si vero tu exceſſeris,quis te corripiet? Loquimur enim tibi, ſed ſi volueris,audis:ſi autem nolueris,quis te condemnabit,niſi is qui ſe pronuntiauit eſſe iuſtitiam?* Cauſa variè acta eſt, & Rege aſperius ſe gerente *Prætextatus à noſtris* (inquit Gregorius) *oculis raptus in cuſtodiam poſitus eſt. De qua fugere tentans,nocte grauiſſime caſus in Inſulam maris quod adiacet ciuitati Conſtantinæ in exilium detruſus eſt.* Hæc Gregorius lib. 5.hiſtoriæ cap.18. Idem libro 9.cap.10.refert Boſonem morte damnatum ad Magnericum Epiſcopum confugiſſe. At Regem Gunthramnum hoc audito ſic loquutum. *Iniicite ignem in domum, & ſi exire nequiuerit Epiſcopus pariter concremetur.* Addo in Chronico teſtatur *Epiſcopum qui filiam Chilperici baptiſauerat, & matri eam tenere non prohibuerat exilio damnatum.* Nulla hic aut vſpiam alibi comminatio Epiſcopi Romani: nullæ querelæ clericorum clamantium violari iura & libertates Eccleſiæ,clericus habere ſuum forum, ſuos iudices, ſuas pœnas, & prouocationes Romam.

Leges vero Imperatorum qui huc voluerit con-

congerere, fruſtra fuerit diligens in re vulgari. Hę paucæ ſufficient ex multis. Authent. Presbyteri. Cod. de Epiſcopis & Clericis. *Presbyteri ſeu Diaconi ſi falſum teſtimonium perhibuiſſe conuincantur, ſi quidem in cauſa pecuniaria, à diuino miniſterio duntaxat per tres annos ſeparati, monaſterijs pro tormentis tradantur. Sed ſi in criminali, clericatus honore nudati legitimis pœnis afficiendi ſunt. Cæteri vero clerici, communi iure ab officio Eccleſiaſtico repulſi ſine delectu cauſæ, verberibus coerceantur.*

Eiuſdem Tituli lex 28. hęc habet. *Caueant autem hi qui ita exibunt ex monaſterijs ne de religione vel doctrina diſputent, vel conciliabulis præſint, vel turba concitata ſimpliciorum animos ſeducant; ſcituri quod ſi noſtræ pietatis ſtatuta neglexerint legum auctoritati ſubijcientur.* Eſt autem Lex Leonis & Anthemij, A.A.

Iidem Auguſti lege 31. eiuſdem Tituli hæc ſanciunt. *Si quis hanc ſanctam & venerandam antiſtitis ſedem pecuniæ interuentu ſubijſſe: aut ſi quis vt alterum ordinaret vel eligeret aliquid accepiſſe detegitur, ad inſtar publici criminis & læſæ Maieſtatis accuſatione propoſita à gradu ſacerdotij retrahatur, nec hoc ſolum deinceps honore priuari, ſed perpetuæ quoque Infamiæ damnari decernimus.*

Cod. lib. 1. Tit. 6. Ne ſanctum Baptiſma iteretur Honorius & Theodoſ. A.A. hęc edicunt. *Si quis rebaptiſare quempiam è miniſtris Catholicæ ſectæ fuerit detectus, vnâ cum eo qui piaculare crimen commiſit (ſi tamen criminis per ætatem capax ſit) & hic cui perſuaſit vltimo ſupplicio percellatur.*

Iuſtinus Auguſtus lege 41. eiuſdem tituli de Epiſc. & Clericis. *Abſurdum clericis eſt, immo op-*

*probrioſum, ſi peritos ſe velint oſtendere diſceptationum forenſium: temeratoribus huius ſanctionis pœna quinquaginta librarum auri feriendis.*

Lex ſequens quę eſt Iuſtiniani, ſic concluditur. *Iubemus eos qui in ſuſpicionem venerint aliquid horum auſu temerario prætermiſiſſe, primùm quidem ex Domini Dei iudicio periculum, ac deinde poſitas in hac lege pœnas ſuſtinere.* Clericos autem alloquitur.

Lege 2. ſi Clericus Cod. lib. 1. de Epiſcopali audientia. *Si Clericus ante definitiuam ſententiam fruſtratoriæ dilationis cauſa ad appellationis auxilium conuolauerit: multam quinquaginta librarum argenti quam contra eiuſmodi appellatores ſanctio generalis imponit cogatur expendere.* Eſt autem Lex Valentiniani & Valentis Auguſtorum.

Eodem titulo lege 6. *Si tanta clericorum aut monachorum audacia eſt, vt bellum potius quam iudicium futurum eſſe exiſtimetur ad clementiam noſtram commiſſa referantur, vt arbitrio noſtro mox ſeuerior vltio procedat.* Eſtque Lex Arcadij & Honorij A.A. In quibus omnibus legibus, hoc præcipue obſeruandum eſt, eas eſſe ſcriptas non ad Epiſcopôs aut Magiſtratus Eccleſiaſticos, qui nulli tunc erant, ſed ad Præfectos Prætorio & Magiſtratus ciuiles.

Denique Iuſtinianus quanquam ſummâ in Clericos indulgentiâ: ſeueras leges edicit in clericos aleatores & indulgentes ſpectaculis præcipue vero l. Certiſſime. Cod. de Epiſcopali Audientia.

Nihil molliet de harum legum rigore & authoritate qui dixerit clericos non fuiſſe ſubditos

pœnis

pœnis ciuilibus niſi poſt exauctorationem ab Epiſcopo, nam par auctoritas Principis ſiue nō exauctoratum puniat, ſiue puniat poſt exauctorationem ab Epiſcopo iuſſu Principis factam: & Epiſcopus teneatur in eo obſequi Principi: Ideóque Reges & Curia Parlamenti vſi ſæpe ſunt legis rigore erga clericos ſontes quos Epiſcopi gradu mouere cunctabantur.

Clericos verò debuiſſe ſe ſiſtere coram tribunali ciuili docet clarè l. omnes 33. Cod. li. 1. De Epiſc. & Clericis. *Omnes qui vbique ſunt vel poſthac fuerint orthodoxæ fidei ſacerdotes & clerici cuiuſcunque gradus ſint, monachi quoque in cauſis ciuilibus ex nullius penitus maioris minoríſve ſententia Iudicis ad extranea iudicia pertrahantur, aut prouinciam, aut locum, aut regionem quam habitant exire cogantur: nullus eorum Eccleſias vel monaſteria propria relinquere miſerabili neceßitate iubeatur, ſed apud ſuos iudices ordinarios, id eſt prouinciarum rectores in quibus locis degunt, Eccleſiarum miniſterÿs obſecundent, omniúmque contra ſe agentium excipiant actiones*, &c.

Et lege 37. *Omnes præterea, virorũ clarißimorum prouincias moderantium ſententÿs, abſque vlla priuilegÿ differentia (qui tamen præſidiali iuriſdictioni ſubiecti ſunt) ſiue Epiſcopi, vel quilibet Clerici aut Monachi, aut cuiuslibet conditionis ſint pariter reſpondere decernimus*, &c.

Epiſcopis vero forum & Iudicia in rebus ciuilibus clericorum habere conceſſum, ſed vt arbitris ſponte electis, & ſine iuriſdictione coactiua, docet l. Si quis Cod. lib. 1. De Epiſcopali audientia. *Si qui ex conſenſu apud ſacræ legis antiſtitem litigare voluerint, non vetabuntur: ſed experientur il-*

*lius in ciuili duntaxat negotio, more arbitri, ſponte reſidentis iudicium. Quod his obeſſe non poterit, nec debebit quos ad prædicti cognitoris examen conuentos potius abfuiſſe quam ſponte veniſſe conſtiterit.* Nec minus diſerta eſt Nouella Valentiniani 3. Tit. 12. de Epiſcopali Iudicio. *Cum inter Clericos iurgium vertitur, & ipſis litigatoribus conuenit, habeat Epiſcopus licentiam iudicandi præeunte tamen vinculo compromiſſi, quod & de laicis ſi conſentiant authoritas noſtra permittit, aliter eos iudices eſſe non patimur, niſi voluntas iurgantium interpoſitâ, (Sicut dictum eſt) conditione præcedat, quoniam conſtat Epiſcopos & Presbyteros forum legibus non habere, nec de alijs cauſis ſecundum Arcadij & Honorij diualia conſtituta, quæ Theodoſianum corpus oſtendit, præter religionem poſſe cognoſcere. Si ambo eiuſdem officij litigatores nolint, vel alteruter, agant publicis legibus & iure communi.*

Semper autem ad principem, & Ciuilem Magiſtratum dabatur prouocatio, vt habetur In Authent. ſi ex Imperiali. Cod. de Epiſcopi audientia. *Si ex Imperiali iuſſione aut Iudiciali præcepto Epiſcopus, iudicat inter quaſcunque perſonas: appellatio aut ad principem, aut ad eum qui tranſmiſit negotiũ transferatur.* & Nouellæ 83. Rubrica hæc eſt. *Vt clerici apud proprios Iudices conueniantur, & poſt hoc apud ciuiles iudices.* Quæ etiam fuit ſanctio Regũ Gotthorum in Italia, vt legitur apud Caſſiodorum Variarum libro 8. Epiſt. 24. & ſemper licuit litigantibus declinare forum Epiſcopi vt docet l. 29. eiuſdem tituli §. Has autem. *Si ciuilium rerum controuerſia ſit, volentes quæſtionem apud antiſtites inſtituere patiemur, inuitos tamen non cogemus: cùm Iudicia*

dicia

*dicia ciuilia ſint, ſi ea adire malint, apud quæ licet etiam de criminibus cognoſcere.*

Carceres autem ne quis habeat ſine iuſſu Imperatoris cautum eodem titulo l.22. Tantum iubentur Epiſcopi ſemel ſeptimana coniectos in vincula viſitare.

Iam quod ad Immunitates attinet, inueniuntur quidem leges pluримæ Imperatorum quibus clerici à ſordidis muneribus, & à perſonalibus miniſteriis & parangaria pręſtatione, & à tutela ſeu teſtamẽtaria, ſeu legitima, ſeu datiua, & à cura pupillorum eximuntur. Sed hoc totum priuilegium fuiſſe & indulgentiam principum, generaliter quidem omnibus clericis, peculiariter vero Romanæ vrbis clero conceſſum, docet l. Generaliter.52. Cod. de Epiſc. & Cler. verba legis ſunt. *Propter hoc ipſum beneficium eis indulgemus, vt alijs omnibus derelictis, Dei omnipotentis miniſterijs inhæreant, & hoc non ſolum in vetere Roma, vel in hac regia ciuitate: ſed & in omni terra obtinere ſancimus.* Cum ergo Clerici hodie tractent ciuilia, debent iuxta hanc legem excidere ſuis priuilegiis.

*Cod. li.1. Tit. 2. de ſacroſ. Eccleſ. leg. 11. & 12. & Tit.3. de Epiſc. & Clericis. l.2. & 6. & 52.*

Ac ne forte Clerici putarent ſe his immunitatibus plane exemptos à Subiectione Imperatorum, prudentia Principum noluit eos in omnibus eſſe immunes. Sic Conſtantinus & Iulianus Cæſares ſcribunt ad Taurum præfectum prætorio lege 3. Cod. de Epiſc. & Clericis. *De his Clericis qui præſidia poßident, ſublimis authoritas tua non ſolum eos aliena iuga nequaquam ſtatuet excuſare: ſed etiam pro ijs prædijs quæ ab ipſis poßidentur, eoſdem ad penſitãda fiſcalia perurgeri. Vniuerſos namque*

*clericos poſſeſſores duntaxat prouinciales penſitationes fiſcalium tranſlationéſque faciendas recognoſcere iubemus.* & l. In Eccleſiis quæ eſt XI. *Clerici non ex alia poſſeſſione vel vico, ſed ex eo vbi Eccleſiam eſſe conſtiterit ordinētur, vt propria capitationis onus & ſarcinam recognoſcant.* & Nouella 131. De Eccleſiaſticis titulis cap. 5. Iuſtinianus vult poſſeſſiones Eccleſiaſticas ad ſternenda itinera, & ædificationem ac reparationem pontium perinde ac cæteros obligari. Sed & agri Eccleſiæ pendebant tributum teſte Ambroſio oratione de tradendis baſilicis. *Si tributum petit, non negatur: Agri Eccleſiæ ſoluūt tributum.* Et ipſe Papa Vrbanus agnoſcit Cauſa 23. q. 8. Can. Tributum. *Tributum in ore piſcis piſcante Petro inuentum eſt: quia de exterioribus ſuis quæ palam cunctis apparent, Eccleſia tributum reddit.* Ipſe Bellarminus cap. 28. lib. de Clericis citat Epiſtolam quandam Valentiniani ad Epiſcopos Aſiæ ſic loquentem, *boni Epiſcopi tributa penſitant Regibus.* Idem Imperator author eſt legis cuius meminit Hieronymus in Epiſtola ad Nepotianum his verbis. *Pudet dicere, ſacerdotes Idolorum, aurigæ, mimi & ſcorta hæreditates capiunt: ſolis clericis & monachis hoc lege prohibetur: & prohibetur non à perſecutoribus, ſed à principibus Chriſtianis. Neque de lege conqueror, ſed doleo cur meruimus hanc legem.*

Extant quidem in Cod. Theodoſiano aliquot leges quæ Clericis plurimum indulgēt: Sed nulla vſpiam inuenietur quæ neget Clericos eſſe Subditos Imperatori. Tum aliæ leges longe plures, eiuſmodi conſtitutiones aut mutant, aut interpretantur. Denique Iuſtinianus iuris Romani reco-

recognitor, quicquid erat ambiguum in hac cauſa ſedulo explanauit, & leges clericis fixit Imperatoria authoritate, non ſecus ac reliquis ſubditis, quarum ſumma fuit ſemper vis, & inuiolabilis authoritas, donec Papæ excuſſo Imperatorum iugo, aucti Regum Francorum immenſa liberalitate cœperunt Imperium affectare, & Eccleſiam toto conatu transformare in Monarchiam temporalem.

Ridiculus fuerit qui hîc Imperatorum incuſauerit tyrannidem in Eccleſiam, aut ignorantiam: non enim eſt credibile pios Imperatores Conſtantinum, Valētinianum, Gratianũ, Theodoſios, qui dabant ſua, voluiſſe rapere aliena: & qui ſuas opes in Eccleſiam profundebant, conatos eſſe Eccleſiam fraudare, aut ſpoliare, aut premere indigna ſeruitute. Nec ſibi defuiſſent illius æui Epiſcopi quin apud clementiſſimos Imperatores, de iniuria ſibi facta expoſtulaſſent. A quibus querelis tantùm abfuerunt; vt etiam vltro ſe plurimum debere faſſi ſint, & coram ciuilibus tribunalibus obiuerint vadimonia, & tributa ſoluerint, & Imperatores ſuos Dominos agnouerint. Quam in rem protulimus exempla Chryſoſtomi, Ambroſij, Naziãzeni, Hieronymi, Gregorij, & Vrbani Pontificum: qui cum cæteris in rebus eſſent acerrimi defenſores Eccleſię, nõ eſt conſentaneum eos in hac vna cauſa Eccleſiæ dignitatem & libertatem prodidiſſe: & eos qui auſi ſunt aduerſus malorum conatus ἐλευθεροστομεῖν non auſos fuiſſe apud fouentes & beneuolos Principes veritatem proloqui.

His tamen Imperatorum legibus Bellarmi-

εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχοι, μὴ ἐγκαταλιμπανέτω τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, καὶ ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια κατατρεχέτω, ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ.

nus lib. de Clericis cap. 28. opponit Canonem nonum Concilij Chalcedonenſis. *Si Clericus aduerſus Clericum habet negotium non relinquat Epiſcopum ſuum, & ad ſecularia iudicia recurrat*, &c. Sed omittit ſumma fraude, verba ſequentia, *Sed prius ventiletur res apud proprium Epiſcopum.* Nam hæc vox Prius, perſpicuè ſupponit poſt cognitionem Epiſcopi poſſe iri ad iudicia ſecularia: tum vox γυμναζέτω *ventiletur*, non eſt accommodata ad ſignificandum iudicium definitiuum, & cui neceſſario acquieſcendum ſit.

Subiungit Cardinalis Synodi Agathenſis Canonem 32. *Clericum nullus præſumat apud ſecularem Epiſcopo non permittente pulſare*, &c. Sed & hic quoque inſignis falſitas & corruptela. Omnés enim codices Synodi Agathenſis habent. *Clericus nullum præſumat*, nō vero *Clericum nullus præſumat*. Auctor falſitatis iſtius Gratianus 11. quęſt. 1. Can. Clericum. Conſimili fraude lex Codicis Theodoſiani 23. *Qui mos eſt*, deprauatur cauſa 11. Quęſt. 1. Can. Continua. *Continua lege ſancimus vt nullus Epiſcoporum, vel eorum qui Eccleſiæ neceßitatibus ſeruiunt ad iudicia ſiue ordinariorum ſiue extraordinariorum iudicum pertrahatur, habent enim illi ſuos iudices, nec quicquam his eſt publicis commune cum legibus.* Hactenus Gratianus: at omiſit verba ſequentia, *quantum ad cauſas tamen Eccleſiaſticas pertinet.*

Fateor quidem inueniri Canones Conciliorum qui iubent ortas inter clericos contentiones coram Epiſcopo tranſigi, & declinari à Clericis iudicia ſęcularia: At nullus Canō fundos & prædia Eccleſiaſtica vetat eſſe ὑποτελῆ. Nullus Canon

non negat Clericos eſſe ſubditos Imperatori. Nullus vetat Magiſtratum ciuilem de cauſis aut criminibus Clericorum inſtituere cognitionem, aut vetat Clericos vocatos ad ciuile tribunal reſpondere. Nec ſi quis clericus reus eſt atrocis alicuius facinoris, definitum vnquam eſt eum non poſſe capite plecti Principis iudicio. Cúmque actor ſequatur vulgo forum rei, nuſquam Concilia voluerunt laicum reum trahi ad tribunal Epiſcopi, aut prohibuerunt in cauſis ciuilibus prouocationem ab Epiſcopo ad Principem, aut actori laico eripuerunt rem adiudicatam, aut iuſſerunt cauſam à Iudice ſæculari iudicatam retractari coram Epiſcopo. Sed Clerici ex compacto inter ſe declinabant forum ciuile, quia erat indecens clerico lites ſequi, aut circa forum conteri, & curam rerum ſacrarum litis ſufflamine retardari. Quod ſi Concilia clericum notant, aut puniunt qui in civili vicerit: non ideo reſcindunt ſententiam Iudicis. Nam idem poteſt fieri à quolibet priuato. Sic teſtator aut donator poteſt donationibus ſuis & legatis inſerere eiuſmodi conditiones: ne legatarius, néve hæres apud Iudicem de hac aut illa cauſa agat. Si fecerit, donatione aut hæreditate excidat.

Porro etſi nihil habent antiqua concilia quæ nobis obſint, non eſt tamen diſſimulandum, Epiſcopos auctores horum canonum non fuiſſe idoneos iudices exemptionis clericorum, vtpote factæ in rem ſuam. Nunquam enim tuliſſent ipſi in ſe ſententiam. Nec quiſquam eſt qui conſultus an velit eſſe liber, an vero ſubiectus, non præferat libertatem ſubiectioni.

Obiicit quoque Bellarminus cap.35. in Barklaium legem ſeptimam De Epiſcopis & Clericis, In Cod. Theodoſ. vbi vetantur clerici ad curias deuocari, & iubentur plena immunitate potiri. At Bellarminum fefellit ignoratio Latini ſermonis, dum putat *ad curias deuocari* idem eſſe quod trahi ad tribunal ſeculare, aut Iudicia Imperatoris. Sed errat toto cœlo, nam ad curias deuocari nihil aliud eſt quam redigi in numerum Curialium, & à functione Eccleſiaſtica ad munus ſeu functionem ciuilem transferri: Curiales enim erant qui per oppida exercebant ciuilia munera; quos lex 53. Tituli III. de Epiſcopis & Clericis, vocat βουλευτὰς, & curiam βουλή. & Nouella 123. cap. 1. vetat Epiſcopum ordinari *curialem vel officialem*. Cum autem in functione curialium, qui & curiones & decuriones appellabantur, plus eſſet oneris quam honoris, & mos eſſet ditiſſimos cuiuſque oppidi vel inuitos vocare ad curiam, id eſt ad capeſſendum munus curionis vel decurionis, à quibus muneribus reſilire & eximi non poſſent: Imperatorum lege clerici eximuntur ab hac neceſſitate eiſque conceditur ne poſſint ad curialia munera vocari. Non ſeçus ac in Galliæ pagis & oppidulis non leue priuilegium putatur, non poſſe fieri collectorem tributorum. Inde eſt quod tot leges vetant curiales deſerta curia tranſire in clerum, & Monachi deſertores propoſiti in pœnam peccati traduntur curiæ* χρηματιστικαὶ ὑποστησόμενοι λειτουργίας, Si fuerint in re lautiori: Sin vero pauperes, corporales, vt iubetur lege 53. Cod. de Epiſc. & Clericis. Plura de Curialibus vide in Cod.

*Vt ſuſtineāt miniſteria quaſtuaria ſeu pecuniaria.

Cod. Theodoſiano. l. de Curialib. & agnatione. Tit. 1.

---

## Cap. XXIII.

*Monarchiam Papalem enatam ex ruinis Imperij Romani.*

VT animantium ita Imperiorum quædam eſt adoleſcentia, quędam ſtata ætas, quædam ſenectus atque decrementa. Ergo & Imperij Romani quo non aliud extitit poſt homines natos maius aut melius conſtitutum, finis quidam fuit. Cuius dum vires erant integræ, Epiſcopus vrbis Romæ ſola ſpiritualia tractabat, idque authoritate magis quam imperio. Nec Epiſcopus Vniuerſalis, aut totius Eccleſiæ caput, ſed primæ ſedis Epiſcopus vocabatur, idque ob prærogatiuam vrbis, non ob Pętri ſedem, nam & Antiochena & Alexandrina pari ſucceſſione gloriabantur, & Romanam ſedem antiquitate ſuperabant. Quæ prior dicebatur ordine, non poteſtate, nihil habens iuriſdictionis in cæteras.

At poſtquam Romanum Imperium concidit in Occidente, Herulis, Gottis, Francis, Burgundis ad eius caſum accurrentibus, non ſecus ac ad caſum proceræ arboris arrepta ſecuri concurritur: in Oriente vero Imperatores impliciti Sarracenico bello, ſua ægrè tutabantur: & Roma propemodum pro derelicto habita, nec Imperatori

ſatis virium ad tutandam Italiam: Epiſcopus Romanus cœpit erigere criſtas, & Imperij terreni ponere fundamenta: vſus ad eam rem ſummo artificio, nec minore ſucceſſu. Quod qua occaſione factum, & quo rerum ſecundarum æſtu ſubuectus, tanti Imperij culmen inſederit, operæpretium eſt cognoſcere.

Sedes Imperatorum in Occidente erat Roma, vſque ad Valentinianum ſecundum qui neſçio quo conſilio Imperij ſedem, Rauennæ poſuit. Quod exemplum ſecutus Theodoricus Rex Gotthorum, deleto in Italia Imperio Romano, Epiſcopi Romani apud ſuos ciues & ſuburbicaria oppida creuit authoritas: quaſi amoto rectore, cuius ſplendor præſens ſedis Epiſcopalis dignitatem offuſcabat. Sed & altrinſecus auctus eſt ſpiritus Archiepiſcopo Rauẽnati, qui quod vrbs ſua ſedes eſſet regni, de primatu cum Epiſcopo Romano diu decertauit.

Septingenti & amplius à Chriſto anni effluxerant cum cœperunt ſedi Epiſcopi Romani affulgere primæ ſpes terreni Principatus, & prima conſilia apparere ſtatuendæ Monarchiæ. Diſtinebatur Imperator in Oriente grauiſſimo & periculoſo bello aduerſus Sarracenos. In Italia vero nihil poſſidebat præter Exarchatum Rauennatem & Ducatum Romanum: nam cætera à Longobardis tenebantur. Cum ergo Roma infirmo præſidio teneretur, Epiſcopus Romanus cœpit maiora animo agitare: quærentique occaſionem iugum excutiendi, ecce commodûm, peropportuna occaſio ſe obtulit. Anno enim Chriſti 712. Philippicus Bardanes imperium obtinebat,

tinebat, qui initio imperij retulit de abolendis ſanctorum imaginibus,circa quas ſuperſtitio gliſcebat.Hanc anſam Conſtantinus Pontifex arripit: Nam videns Philippicum ciuili bello implicitum, Italiæ Epiſcopos vocat ad Concilium, in quo, authore Papa decretum eſt habendas eſſe & colendas imagines. Neque hoc contentus populum Romanum inſtigat in Imperatorem, vt inimicum ſanctis: Populo aſſentiente decretum eſt ne Philippici hęretici litteræ aut nummi reciperentur:neque nomen eius in ſacra liturgia ederetur, néve imago eius de more in templum inſerretur. Quin & peruagante Italiam tumultu, Iohannes Exarchus Rauennæ occiſus eſt. Prima hæc fuit Epiſcopi Romani in Imperatorem rebellio.

Miſſus à Philippico in Iohannis locum Petrus quanquam reſiſtentibus Romanis,Romam ingreſſus eſt, & morte Philippici ſedatâ contentione Anaſtaſius eius ſucceſſor Italiam per Exarchos, vt ante, tenuit; Is imagines paſſim reſtituit.

Conſtantino Papæ mortuo ſufficitur Gregorius II. Nec multo poſt Anaſtaſius acie victus à Leone Iſauro,Imperio excidit.Quo anno Sarraceni in Hiſpaniam effuſi Gotthorum regnum euerterunt.Hic Leo,cùm Gregorio non ſatis morigero, vteretur, vt erat impotens animi, Marinum Spatharium ſuum, quem Ducem Romanæ vrbis creauerat, & poſt hunc Paulum Exarchum miſit in Italiam, additis mandatis vt Gregorium quoquo modo interficerent aut loco mouerent. At Gregorius quo ſaluti ſuæ con-

ſuleret, Exarchum grauiſſimo bello implicat, accito[que] in auxilium Luitprando Rege Longobardorum, qui Rauennam vſque proue̅ctus, eam obſidione cingit & tandem capit. Anno 725. Sed Paulus Rauenna eiectus, copiis auxiliaribus Venetorum auctus Rauennam ex improuiſo adoritur & recipit.

Inter hæc Leo toto Imperio Imagines delebat, vnde varij motus in Græcia & Aſia, quibus ſedandis dum Leo intentus eſt Gregorius non ſibi defuit: Nam Italos ad defectionem ſollicitauit, eóque authore deſecerunt ab Imperio Romani, Campani, Rauennates & Pentapolitani; Nec populus à magiſtratibus ipſis abſtinuit. *Ita* (inquit Sigonius lib. 3.) *Roma Romanúſque Ducatus à Græcis ad Romanum põtificem propter nefandam eorum hæreſim impietatémque peruenit.* Sic enim vocat odium imaginum. Ex his patet prima Papalis Monarchię fundamenta ſuper ruinis Imperij fuiſſe locata, & Papæ vires imminutione Imperij creuiſſe. Factum id anno 727. Eutyches tamen Exarchus biennio poſt Romam ingreſſus eſt armatus: Inter quæ moritur Gregorius II. anno 731. cui Gregorius III. ſuffectus, acerrimus defenſor imaginum. Qui dum Romanum Ducatum poſſideret, viréſq; deeſſent, facile eſt à Luitprando Rege fortunis omnibus exutus. Iámque premebat Rex Romam obſidione, cum Gregorius clam ſummiſſis in Galliam Legatis opem Caroli Martelli implorát, cui inter Francos ad regnum nihil niſi Regis nomen deerat: miſſiſque ad eum, inuſitato exemplo clauibus ſancti ſepulchri, tantum effecit, vt eo interceſſore Luit-

prandus

prandus obſidione abſiſteret. Quo loco Sigonius fœdus à Francis initum cum Romana Eccleſia vt rem inuſitatam refert. *Carolus (inquit) primus è Francis à Pontifice Romano ad amicitiam eſt appetitus.*

Annus 741.inſignis eſt morte Leonis, Carolj Martelli & Gregorij Papæ. Leoni Conſtantinus filius: Gregorio Zacharias; Carolo Pipinus in Præfectura Palatij ſucceſſit.

Hic Zacharias moritur anno 752.rebus (vt ait Sigonius) non *tam piè quam proſperè geſtis*. Succedit Stephanus II. ſub quo Aiſtulphus Rex Longobardorum Rauennam cœpit,& reliquias Imperij Romani in Italia deleuit: Vnde ſibi ſpondens imperium totius Italię,Pontificis ditionem inuaſit, quippe quæ eſſet portio Exarchatus Rauennatis, cuius iam maximam partem ſubegerat.Quibus in anguſtiis Pontifex quanquam defeciſſet ab Imperatore ſuo Domino, eius tamen auxilium implorat. At imperator ſegniter rem gerēs, ſeu Papam oderat, ſeu viribus ſuis diffiſus, ſatis habuit Aiſtulphum monere per legatos. Inter quæ Stephanus in Galliam ad Pipinum venit. Erat tunc Pipinus Ponticone, vbi (ſi fides hiſtoricis Pontificiis qui in talibus multa mentiūtur) Pipinus Papæ obuiam proceſſit, eum adorauit, & deſcendenti ex equo, atque aſcendenti, ſtratoris munus impleuit.Egit Stephanus cum Pipino veteratoriè, obtendens ſacroſanctum Petri nomen, oſtentans titulos Eccleſiæ Romanæ, ſpondens remiſſionem peccatorum & ſalutem,ſi ad Eccleſiæ Romanæ auxilium feſtinus aduolaret. Addebat bellum gerendum ea lege vt ſi

Exarchatus & Pentapolis reciperentur, non Imperatori reſtituerentur, ſed Eccleſiæ Romanæ dono darentur. Ac quamuis Franci tunc temporis Imagines auerſarentur, & liturgia Romana à Gallica eſſet longe diuerſa, De his tamen Papa apud Regem non egit; nam ad incrementum ſuarum rerum, & curas temporales totus animum adiecerat.

Igitur Pipinus delectu habito, infeſtum exercitum, ſemel atque iterum, trans Alpes rapit, Italiam fugâ & terrore complet, Aiſtulphum Papiæ quæ & Ticinum obſidet. Pax tandem in has leges facta, vt Aiſtulphus Exarchatum & Pentapolin rapta Imperatori Romano, daret Romano Pontifici: Fruſtra reclamantibus legatis Conſtantini, & dicentibus licere Pipino liberalem eſſe de ſuo: at erepta Imperio Romano reſtituenda eſſe Imperatori, non vero danda Pontifici. Hæc geſta ſunt annis 755. & 756.

Hanc Pipini immenſam liberalitatem, Carolus cui Magno cognomen, plurimum auxit, anno 774. victo & capto Deſiderio vltimo Rege Longobardorum. Secutuſque exemplum Ludouicus Pius Caroli filius patris & aui beneficia, nouis beneficiis cumulauit.

Ergo Pontifex locupletatus exuuiis imperij Romani, cœpit nihil modicum ſpirare, & immēſa animo agitare. Nam etſi Carolus Magnus ſubacta Italia titulum Imperij Romani, & ſuprēmū Dominium vrbis Romæ ſibi retinuiſſet, Papa tamen tanto aſtu abuſus eſt facilitate ſucceſſorum Caroli, vt ad eos quidem nomen Imperij & regni Italiæ, ad Papam vero vis pertinet.

Ad quas immenſas opes accedebat poteſtas ſpiritualis, quæ in dies augebatur paribus incrementis cum temporali. Nam Gallia cœpit ritu Romano Euchariſtiam celebrare: eodémque tempore enata eſt opinio Tranſubſtantiationis, & imagines in templa paſſim introductæ, ſolatiū populo, quaſi ad ſupplendum locum ſacræ Scripturæ quæ populo ſenſim ſubtrahebatur. Tum Purgatorij terror additus, & nullibi non miracula. Quod ſi Princeps aliquis peccaſſet libidine aut auaritia, illico fulmina & diræ. Aut ſi inter duos Principes bello certaretur, Papa ſe certantibus immiſcens ſub titulo arbitri, ſic rem componebat, vt ſemper ad ſe aliquis fructus rediret. Acceſſerunt bella Ieroſolymitana, ad quæ quicunque ſe voto aſtrinxerat, cruce ſignabatur, & fiebat Papæ ſubditus: euntibus autem promiſſa erat remiſſio peccatorum, & in cœlis gradus gloriæ ſupra plebem ſanctorum, vt habetur in bulla Innocentij III. quæ ſubiuncta eſt primæ ſynodo Lateranenſi. Fructus & finis belli quod Europam viris exhauriebat, ſtatuere in Oriente colonias Imperij Papæ, qui ibi legatum habebat Papę vices gerentem. Ergo depoſito pedo paſtorali ſumpta eſt corona triplex quæ *Regnum* appellatur: & veſtis coccinea inſigne Romani Imperij, & adoratio, Deique titulus, & plurima quæ etiam Maieſtatem Imperialem longe excedunt. Quin & Regum & Imperatorū more Papa cœpit bella gerere, & acie confligere: Quæ res Leoni nono ceſſit improſpere, quippe qui in bello aduerſus Siſulphum Regem Normanorum acie victus & captus eſt. Sigebertus anno 1050. Platina in

Leone IX. Nec finis fuit donec Gregorius VII. anno 1076. Imperatorem auſus eſt deturbare Imperio; & ius ſibi arrogare dandi ac auferendi regna & Imperia. Sempérque creuit immanis iſta poteſtas vſq; ad Leonem X. qui cum æruſcatores tota Europa miſiſſet, qui remiſſionem peccatorum certo pretio addicérent, & de cuiuſlibet animæ liberatione expurgatorio, diplomata, ſed care empta, largirentur, Lutherus auſus eſt in cauponationem iſtam magno animo inuehi, & ſacram ſcripturam quam attingere laicis erat religio & ſummum piaculum vulgauit vernaculo idiomate: Vnde patuerunt arcana myſterij iniquitatis, & ſubita populorum & gentium ſecuta eſt defectio.

Hæc à me non dici partium ſtudio, ſed ex hiſtoriarum fide multi mihi teſtes, exceptione maiores. Vnus inſtar omnium erit Nicolaus Machiauellus, cuius hæc ſunt verba in præclaræ ſuæ hiſtoriæ Florentinæ libro 1. quam dicauit Clementi VII. pontifici. *Cum ergo (inquit) Imperator factus eſſet Chriſtianus, & ſe Conſtantinopolim recepiſſet, inde ſecuta eſt inclinatio imperij Romani, & Eccleſiæ Romanæ incrementum. Nihilominus vſque ad aduentum Longobardorum (cum Italia tota Imperatoribus aut Regibus eſſet ſubdita) Pontifices ea ſolum authoritate pollebant, quam eis morum & doctrinæ ſanctitas conciliabat. Cæteris in rebus, obſequebantur Imperatoribus aut Regibus, qui aliquoties eos morte affecerunt, & in ſuis negotiis ciuilibus eorum miniſterio vſi ſunt. Præcipue vero Theodoricus Rex ſedem regni Rauennæ locans, authoritati Papæ magnum momentum addidit: quia cum Roma præſentia Principis eſſet deſtituta,*

*tuta, Romani vt haberent aliquod refugium, Papæ impenſius obſequebantur. Non multum tamen inde creuit eius authoritas: ſed tantum Eccleſia Romana hanc prærogatiuam aſſecuta eſt, vt Eccleſiæ Rauennati anteponeretur: At cùm Longobardorum aduentu Italia in plures partes eſſet ſciſſa, data eſt occaſio Pontifici vires ſuas augendi. Factus enim eſt propemodum Princeps Romæ, vnde Imperator Conſtantinopolitanus & Longobardi eum tanto honore proſequebantur vt Romani Papæ interuentu, cum Longobardis & Longino fœdus percuſſerint, non vt ſubditi, ſed vt ſocij. Et hoc pacto Pontifices inter Longobardorum & Græcorum amicitiã medij, & nunc horſum, nunc illorſum inclinantes, augebant ſenſim ſuam dignitatem. At paulo poſt accidit ruina Imperij Orientalis ſub Heraclio à Sclauis, Perſis, Sarracenis, &c.* Addit auxilium petitum à Francis aduerſus Longobardos, & bellis omnibus quibus ab eo tempore Italia afflicta eſt Pontifices cauſam præbuiſſe. Denique his verbis claudit ſermonem. *Quocirca ad ſcribendas res quæ ſunt conſecutæ non opus erit immorari ruinæ Imperij Romani, quod plane corruit, ſed incrementis Pontificis.*

Satis opinor probatum Monarchiam Papalem ex ruinis Imperij Romani enatam, eius decrementis acreuiſſe. Tum ſi deeſſent hiſtoriæ, ratio tamen ipſa id neceſſario ſuggereret. Nunquam enim Auguſti paſſi fuiſſent ſtatui nouum Imperium in ſui Imperij vrbe nobiliſſima, niſi viribus Imperij iam fractis, & ad reſiſtendum inualidis. Adde quod facilius fuit imponere Francis & Germanis quàm Imperatori Græco. Nam illis militaris animus, & ad bella infractus, ſed inſita facilitate ſequax & technarum Pontificis in-

ſolens, & religionis Chriſtianæ rudis, aſſuetuſque credere aliena fide: At Imperatores Græci pridem aſſueuerant imperare Epiſcopis Romanis, & de eorum capite & fortunis ſtatuere. Tum illis Græcum ingenium, eoque vafrum & perſpicax & qui in ſua vrbe habebant Patriarcham qui potentiam Epiſcopi Romani æmulabatur, & de primatu contendebat. Verſæ ergo in noſtram gētem technæ, à qua Pontifex in immenſam poteſtatem euectus, hanc refert Francis, eorumque Regi gratiam, ex qua Regum cædes, extranei ad Regnum vocati, ſtrages populi, & inteſtina bella conſequuntur.

---

## CAPVT XXIV.

*Panduntur ſuper hac re arcana Prophetiarum.*

HVIVS rei obſeruatio nos ad ſublimiorem meditationem euehit, & vocat ad ſacroſancta vaticinia, quæ pridem Deus eſt effatus per ſuos Apoſtolos & Prophetas. Paulus enim Apoſtolus 2. ad Theſſalonic. ca. 2. agens de aduentu *hominis peccati & filij perditionis.* his notis eum compungit, 1. Quod ſe Deum vocabit. 2. Quod edet miracula. 3. Quod cadente Imperio Romano ſe eriget. Hanc tertiam notam his verbis concipit.
*ementes* μόνον ὁ κατέχων ἄρτι, ἕως ἐκ μέσου γένηται, καὶ τότε ἀποκα-
*vt non* λυφθήσεται ὁ ἄνομος. Quem locum ſic vertit vulga-
*poßidētes.* ta *tantùm vt qui tenet teneat, donec de medio fiat, &*
*Quid eſt*
*tunc*

*tunc reuelabitur ille iniquus.* Hic enim vox κατέχειν nihil aliud eſt quam tenere, ſeu obtinere, vel poſſidere vt 1. Cor. 7. com. 30. οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες. Mens enim Apoſtoli eſt eum qui ſuo tempore ſummæ rerum erat impoſitus, ſummóque Imperio potiebatur, prius eſſe abolendum quam iſte ἄνομος, filius perditionis reueletur. Si cui tamen placuerit per κατέχειν intelligere, inhibere, ſeu impedire, eodem res recidet: quippe cum docuerimus multis exemplis Imperatores gliſcentem Paparum arrogantiam ſæpe retudiſſe, & vires Imperij ſtantes & integras Papalem Monarchiam retardaſſe. Neque vero hæc ſunt noſtra commenta, ſed perſpicua Pauli prædictio, veteris Eccleſiæ firmata conſenſu, & comprobata experimento. Locum enim hunc Pauli ſic explicat Tertullianus lib. de reſur. carnis. c. 24. *Tantum qui nunc tenet teneat, donec de medio fiat, quis niſi Romanus ſtatus cuius abſceſſio in vndecim Reges diſperſa Antichriſtum ſuperducet?* Concinit Chryſoſtomus in hunc locum. † τί δήποτ' οὖν ἐστὶ τὸ κατέχον ἀποκαλυφθῆναι αὐτόν τουτέστι τὸ κωλῦον; οἱ μὲν τοῦ πνεύματος τὴν χάριν φασί, οἱ δὲ τὴν ῥωμαϊκὴν ἀρχήν, οἷς ἔγωγε μάλιστα τίθεμαι. Scholiaſtes Græcus ex variis interpretibus contextus. κατέχον φησὶ τὸ κωλῦον καὶ ἐμποδίζον. τί δὲ τοῦτο; πολλοὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον φασίν, ἄλλοι δὲ τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν, οἳ καὶ βέλτιον λέγουσι. Et paulo poſt. ὅταν καταλυθῇ ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, τουτέστιν ὁ Ἀντίχριστος ἐπιθήσεται τῇ ἀναρχίᾳ καὶ κρατῆσαι ἐπιχειρήσει. Auguſtinus 19. capitul. libro vigeſimo de Ciuitate. *Illud quod ait Apoſtolus, Tantum qui modo tenet teneat donec de medio fiat, non abſurde*

*Iſtud quod tenet ne manifeſtetur? id eſt quod impedit? alij quidem dicunt gratiam Sp. Sancti, alij Imperium Romanum, ad quos maxime accedo.*

*† Vocat* κατέχον. *quod prohibet & Imperat. Quid illud eſt autem multi ſpiritum ſanctum dicunt, alij vero Romanum principatum, qui quidem melius ſentiunt. Quando diſſolutum fuerit Romanum Imperium tunc reuelabitur impius, id eſt.*

*Antichriſtus, quando enim diſſolutum fuerit Romanum Imperium, tunc Antichriſtus Anarchiæ imminebit, & conabitur arripere dominationem.*

*de ipſo Romano imperio creditur dictum: tanquam dictum ſit, tantum qui modo Imperat imperet, donec de medio fiat.* Hieronymus 11. quæſtione ad Algaſiam hunc locum ſic explicat. *Niſi* (inquit) *Romanum Imperium ante deſolatum, & Antichriſtus præceſſerit Chriſtus non veniet.* Et paulo poſt. *Nec vult aperte dicere Romanum Imperium deſtruendum quod ipſi qui imperant æternum putant. Vnde ſecundum Apocalypſim Ioannis, in fronte purpuratæ meretricis ſcriptum eſt nomen blaſphemiæ: id eſt Roma æterna. Si enim aperte audactérque dixiſſet, non veniet Antichriſtus niſi prius Romanum deleatur Imperium: iuſta cauſa perſecutionis in orientem tunc Eccleſiam conſurgere videbatur.* Quæ opinio vulgo recepta inter Chriſtianos veteres cauſam præbuit orandi pro duratione Imperij Romani, vt docet Tertullianus Apologetici c.31. *Eſt & alia* (inquit) *maior neceſſitas nobis orandi pro Imperatoribus, etiam pro omni ſtatu Imperij rebuſque Romanis, quod vim maximam vniuerſo orbi imminentem, ipſámque clauſulam ſeculi acerbitates horrendas comminantem, Romani Imperij commeatu ſcimus retardari.* Quam vim maximam de aduentu Antichriſti Zephyrus interpretatur.

Eodem ſpiritu cum Paulo Apoſtolo afflatus Iohannes Apoc.13. Imperium Romanum nobis effingit ſub figura belluæ ſepticipitis, cuius ſeptẽ capita ſunt ſeptem diuerſæ Regnandi formę, nec non ſeptem montes quibus Roma inſidet. Vt ipſe Spiritus Sanctus interpretatur Apoc.17. ℣.9. & 10. Eidem belluæ affingit decem cornua quia Imperium Romanum decem præcipuis prouinciis conſtabat: quibus nitebatur robur Imperij: nam

*1. Italia. 2. Hiſpania. 3. Gallia.*

nam cornua ſtilo ſacræ ſcripturæ, robur ſignificant. Hæc bellua ſaucia lethaliter ſanatur, eique vires redduntur, ſub alio titulo, nempe Hierarchiæ Romanæ. Idque ope alterius beſtię quę ex *terra emergit* verſ.11. id eſt ex infima ſorte, & *cornua agni præfert, ſed loquitur vt draco* verſ.11. Id eſt Chriſti nomen, eiuſque fidem obtendit: ſed loquitur impia, *& exercet poteſtatem prioris beſtiæ coram illa,* verſ.12. id eſt poteſtatem & iura prioris Imperij vſurpat, idque in ipſa ſede Imperij, id eſt Roma. *Et iubet adorari priorem beſtiam ſanatam.* Id eſt Imperium Romanum Hierarchicum per quod Imperij collapſi decus eſt reſtitutum. *& miracula edit.* verſ.13. *& erigit imaginem prioris beſtiæ.* verſ. 14. id eſt erigit Imperium ad imitationem prioris Imperij Romani, vt prolixè docebitur. *Viuit autem & loquitur hæc imago* verſ.14. & 15. id eſt hoc Imperium etſi opinione conſtans, habet tamen vires & loquitur grandia. Occiduntur autem qui hanc beſtiam non adorauerint, verſu 15. id eſt, qui non ſe ſubmiſerint Papali Imperio. *Notantur quoque charactere in fronte ſubditi huius Imperij,* verſ.16. Quæ nota in clericis eſt clericalis character, in laicis titulus & profeſſio Romani, ſine qua nota excluditur quilibet à mercimoniis & beneficiorum nundinatione verſ.17. Cuius beſtię nomen linguâ Apoſtoli vſitatum ſubductis numeris efficit *666.* verſ.18. quem numerum inuenies in voce ΛΑΤΕΙΝΟΣ vt pridem monuit Irenæus. Eccleſia enim Græca Eccleſiam Papalem non vocat noſtro more *Romanam*, ſed *Latinam*, & Papam Epiſcopum *latinum*. Papæ! quanta lux ſe hic vel nolentibus offundit, & quam graphicè

*4. Germania. 5. Pannonia cum Dacia & Mæſia. 6. Græcia. 7. Aſia minor. 8. Syria. 9. Aegyptus. 10. Africa. Inſulæ ſunt continentis appendices.*

hic nobis Papa eiuſque Hierarchia depingitur. Peruolue hiſtorias,luſtra oculis quæcunque ſunt toto orbe, ne viuam ſi vllum vſpiam hominem inuenies,in quem hæc omnia quadrent: pręter vnum Pontificem Romanum.

Ac ne quid ad perfectam Papæ & ſedis Romanæ deſcriptionem deſideretur, caput decimum ſeptimum Apocalypſeos nobis eum tam ad viuum depingit, vt nullus ſit locus dubitationi. Principio vrbs Roma vocatur magna meretrix, verſu 1. & Babylon verſ.5. quin & dicitur *inſidere ſeptem collibus* verſu 9.inde & ἑπτάλοφος, & feſtū vrbis *Septimontium*, ait Varro lib.5.de lingua latina.Et verſu 18. *Mulier illa quam vidiſti eſt magna illa ciuitas regnans in reges terræ.* Fatetur quidem Bellarminus,hæc dici de vrbe Roma, ſed Ethnica. At contra ſunt Viegas & Ribera Ieſuitæ, pertendunt enim hęc dici de Roma qualis futura eſt ſub Antichriſto. Cum enim cap.18.Apocalypſeos prolyxè deſcribatur vltimum excidium iſtius vrbis, non poteſt hoc dici de Roma Ethnica,quippe quæ ſub paganiſmo ſemper floruit. Adde quod ſub ſpecie fœminæ hic depingitur, vt ſcias eam non gerere rem armis ſed blanditiis & illecebris,quæ ſane in Romam Ethnicam non quadrant,in hodiernam verò quadrant pleniſſime.His adde quod eadem mulier dicitur ſedere ſuper multis aquis,id eſt, dominari multis populis,verſ.1.&15. Deus bone quam ἀξίως Spiritus Sanctus imperium Romanum Papale vocat SESSIONEM: hoc enim vni Papæ peculiare eſt vt SEDERE dicatur, non regere: cum tamen nemo

*In libro aduerſus Regis præfationem Monitoriam. Viegas in 17. Apo. Cō. 1. Sect. 3. Ribera in Apoc. c.14. nu. 42.*

mo magis regnet. Quid quod eadem mulier verſ. 2. dicitur illicere Reges & inebriare populos: In quantas enim fraudes Reges pellexerit, vel vna Gallia teſtis eſt locuples: Quod ſane de Roma Ethnica dici non potuit, quippe quę non circunueniebat aſtu Reges, ſed armis euertebat regna, & reges extinguebat. Addit Iohannes verſ. 3. & 4. *veſtem purpuream*. hic enim color eſt veſtis Papalis non tantum conſuetudine, ſed & lege, vt ſtatuitur lib. 3. Cæremoniarum ſacrarum ſectione 3. cap. 5. *Ruber color præcipue ad Papam pertinet.* Exempla habes lib. 1. Sectione 1. cap. 6. & ſectione 9. cap. 1. Nec minus diſertum quod beſtiæ cui inſidet mulier, id eſt ſedi, ſeu Imperio Papali, inſcripta ſunt nomina Blaſphemię, vt quo vocatur SEDES DEI, vt lib. 2. Sacrarũ Cæremoniarũ Sect. 7. c. 6. *Sedes Dei id eſt ſedes Apoſtolica.* & ipſe Papa DEVS Can. ſatis Diſtinct. 96. & gloſſa extrauagãtis *Cũ inter. Et Maieſtas diuina,* Cõcilio Lateranẽſi vltimo ſeſſ. 9. *Et caput totius Eccleſiæ, ac Epiſcopus Vniuerſalis, & ſpõſus Eccleſiæ: Caput fidei, lapis angularis Leo Iuda,* & infinita eiuſmodi quib. Cõcilia & Decreta Paparũ referta ſunt. Quod in manu eius ponitur, *Poculum Aureum Plenum Abominationum,* quarum vocum litterę capitales *Papam* efficiunt debeátne aliquas vires habere alij iudicent. Mihi ſane videtur in iſto caſu eſſe quędam induſtria, maximè cum id ita cadat in lingua Romana quæ diu fuit vernacula Epiſcopatui Romano.

Sed illud mihi maximi momenti eſſe videtur, quod cũ Roma habuerit ſeptẽ genera ſũmi Principatus, Reges, Cõſules, Tribunos militares, Decemuiros, Dictatores, Imperatores, Papas, qui va-

mæ regnanti lambit veſtigia, & defert adorationem, teneturque Romam mittere Legatos qui Papæ Cæſaris nomine præſtet ſacramentum fidelitatis & obſequij. Hæc eſt inter cæteros ſententia Lipſij in præfatione libri *de Magnitudine Romana*, vbi aſſerit Imperium Romanum eſſe penes Papam & Romæ adhuc eſſe ſedem Imperij, & *hanc ipſam Romam & SACRVM IN EA IMPERIVM fuiſſe & eſſe velut anchoram fluctuanti diu Europæ*. Ibi eſſe ſenatum purpureum, Eo inferri tributa, Eo mitti legationes gentium ex noto ignotóque orbe. Ipſos Reges & Principes adire & inclinari; & *obnoxia capita huic vni capiti ſubmittere*. Ac profectò quotieſcunque Papa Cęſaream Maieſtatem vocat Imperatorem Romanum, non tam eum honorat titulo, quam amarulento ſcommate ei illudit, ſi quidem Papa ipſe Cæſarem Roma & Italico Imperio depulit.

Hæc quidem variè à variis agitantur. Nobis non neceſſe eſt nodum hunc ſoluere aut incidere: Nec in ſacræ Cæſareæ Maieſtatis quam ipſi veneramur, titulos ſcrupuloſius inquirere fas aut honeſtum puto. Satis mihi ad rem præſentem, ponere quod apud omnes eſt in cõfeſſo, id quod hodie Imperium Romanum dicitur perexiguũ eſſe præ ſtupenda illa potentia veteris Imperij Romani. Vnde non abs re dici poteſt Imperium Romanum corruiſſe. Non ſecus ac ſi quis Regem noſtrum, quod abſit, regni maxima parte exutum in Aremoricæ aut Delphinatus angulum concluderet, non mentiretur qui diceret regnum Galliæ euerſum, vtcunque Rex eius portiunculam retineret.

Adde

Adde quod Bellarminus & cæteri qui Antichriſtum Iudæum, & Ieroſolymis regnaturum ῥεμβολογοῦσι, parum conſideratè addunt, Imperium Romanum ſtans, morari aduentum Antichriſti. Nam quomodo poſſet Imperator Germaniæ morari initia regni Ieroſolymitani? Maxime cum Paulus 2. Theſſal. c. 2. dicat ſuo tempore iam fuiſſe cœpta primordia myſterij iniquitatis? Inepta eſſet præparatio cuius poſt annos 1550. nulla incrementa, nec minimus poſſibilitatis color appareret.

## CAPVT XXV.

### *Imperium Papale extructum eſſe ad Imitationem veteris Imperij Romani.*

DOCVIMVS abundè, ni fallor, Imperium Papale de Imperij Romani ruderibus extructum, ſuper eius ruinis ſua fundamenta poſuiſſe. Hoc quiſquis agnouerit, non mirabitur ſi qui poteſtatem Imperatorum ad ſe trahere conatus eſt, eorum quoque imitatus eſt actiones, titulos, apparatum, formamque Imperij, Omnino hoc decuit eum qui Romæ regnans, veteris Romani imperij ſplendorem æmulatur: in quo Impletum eſt vaticinium illud quod protulimus ex Apocalypſeos cap. 13. verſic. 11. 12. & 14. vbi prædicitur ſecundam beſtiam Chriſti

nomen & ſpeciem præ ſe ferentem, arrepturam poteſtatem prioris beſtiæ, id eſt veteris Imperij Romani, & daturam operam vt Imago priori illi beſtiæ ſtatuatur, id eſt erigatur imperium factum ad imaginem veteris Imperij Romani.

Fidem dictis aſtruunt innumera experimenta quorum quædam præcipua edecumabo.

1. Papa relicto pedo paſtorali, ſumpſit coronam Imperialem auro & gemmis fulgentem, quam REGNVM vocant, eámque triplicatam.

2. Cumque purpurea veſtis & calcei purpurei eſſent imperij inſigne, eandem veſtem Pontifex induit, eoſdéque calceos, ſed addita cruce aurea quæ oſculantibus porrigatur. Neque id ſane ſine myſterio, vt per hoc crux Chriſti, id eſt religio Chriſtiana ad pedes Pontificis abiecta intelligeretur.

*Eutropius li. 9. Carauſius purpurã ſũpſit. & paulo poſt. Galerius pupuratus ad vehiculũ decucurrit. Ambroſ. ad Theodoſium* ἁλουργὶς βασιλέας οὐκ ἱερέας ποιεῖ. *Theod. lib. 5. cap. 18.*

3. Habuerunt Imperatores Senatum Patrum purpuratorum. Hoc imitatus Papa, habet ſenatum purpuratum: Nam Cardinales vocantur Senatores vrbis Romę à Papa Pio II. libr. 1. Cæremoniarum Sacrarum Sect. 8. cap. 6. Eóſque ſic appellare tralatitium eſt.

4. Penes Senatum Romanum erant Apotheſes, per quas referebantur defuncti in numerum Deorum. Eodem plane modo ſenatus Cardinalium ius habet Apotheſeos ſanctorum, quã vernacula ſuperſtitio Canoniſationem indigetat.

5. Imperatoribus familiare erat Deos appellari. Suetonius Domitiano cap. 13. *Dominus Deus noſter ſic fieri iubet.* Martialis lib. 15. Epigrammatωr. *Edictum Domini Deique noſtri.* Virgil. 1. Ecloga.

ga. *O Melibœe Deus &c.* Ideoque & ęterni dicti, Symmachus epiſt.54.lib.10. Sic affatur Valentinianum, Theodoſium, & Arcadium, *Multa victoriæ debet æternitas veſtra & adhuc plura debebit.* & ſic frequenter in Panegyricis. Non minoribus titulis Papa intumeſcit, nam & vocatur *Dominus Deus noſter*. Gloſſa Extrauag. cum inter. & Deus Canone ſatis. Diſtinct. 96. & ſedes eius, SEDES DEI. lib. 1. Sacr. Cęrem. ſect. 7. cap. 6. *Sponſus Eccleſiæ*. c. quoniam de Immunit. Eccleſ. in 6. & ſæpe alibi. Addit Bellarminus * *etiam Chriſto ſecluſo* lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 9. *Diuina Maieſtas*, Concilio Lateranenſi, ſub Leone X. Seſſione 9. *Leo Iuda & ſeruator Sionis*. ſeſſ. VI. *Lapis poſitus in fundamentum Sionis*. Bellarm. in præfatione librorum de Romano Pontifice. Vnde & Decreta eius paſſim vocantur oracula, id eſt vox Dei loquentis. De elect. Tit. 6. Cap. Fundamenta in 6.

** S. Ac ne forte. Ac profecto ſi Eccleſia quæ eſt in terris Chriſto ſecluſo non inepte comparatur ſponſæ; Secluſo etiã Chriſto unũ caput habere debet.*

6 Imperatores Ethnici paſſi ſunt ſe adorari: Aurelius victor de Diocletiano, *paſſus eſt adorari ſe, appellariq; vti Deum.* Idémque ait Lampridius de Heliogabalo in vita Alexandri Seueri. Secutus exemplum Pontifex, patitur ſibi adorationẽ decerni & tribui. Concilium Lateranenſe vltimum, Seſſ. 3. & ſeſſ. 10. de Papa ſic loquitur. *Eſt Vniuerſis populis adorandus & Deo ſimillimus.* Ac ne quis putet agi de adoratione ciuili, ibidem Papę accommodatur propheta Pſalmi 72. *Adorabunt eũ omnes Reges terræ*, quæ dici de Chriſto Tertullianus in Marcionẽ, lib. 5. c. 7. aſſerit, & omnes fatentur.

Mantuanus

*En ſe potens gemino cuius veſtigia* ADORANT
*Cæſar & aurato veſtiti murice Reges.*

Sigonius de regno Italiæ lib.9. *Populum diuiſa per vicos pecunia ad adorãdum inuitant.* Inſignis præ cæteris adoratio quæ defertur Papæ in ipſo Conclaui, ſtatim poſt electionem. Exuitur, Induitur, ei dantur caligæ rubrę, & calcei cõcolores, cingulum rubrum cum fibulis aureis, pileus ruber, pluuiale rubrum, triplex corona, ita ornatus, ſublimis attollitur, ſuper altari ipſo locatur, à Cardinalibus ſummiſſo genu adoratur. Vt prolixè refertur lib. 1. Cæremon. ſacr. ſect. 1. cap. 6.

7 Imperatores habuerunt corpus ſuarum legum quod vocatur ius ciuile. Quos ęmulatus Papa habet corpus ſuarum legum, quod vocatur ius canonicum.

8 Indictiones Imperiales inſtituit Conſtantinus, quæ ſunt periodus quindecim annorum. Voluit ergo Papa habere quoq; ſuas indictiones totidẽ annorũ quarum caput voluit eſſe circa æquinoctium vernum, vt diſcernerentur ab Imperialibus, quarum caput eſt circa æquinoctium autumnale. Gregorii Epiſtolæ diſtinctæ ſunt per Indictiones, quarum caput adhuc erat menſe Septembri, vt teſtatur inſcriptio librorum. Nondũ enim Indictiones Papales erant in vſu, quamuis Annus Chriſti 600. inſtaret.

*Suetonius Calig. c. 22 Cùm audiret forte Reges qui officij cauſa in vrbẽ aduenerãt, &c.*

9. Imperatores Romani, Regum, clientum Imperij, & Rerũ publicarum Legationes, & obſequia ſubmiſſa recipiebant, in ſolio ſublimes. Eodem quoque modo ad nouum Papam omnibus ex partibus, mittuntur legati qui Regum & Principum nomine pręſtent ſacramentum fidelitatis, & iurent obſequium Pontifici, venerabundi, & figentes ſacroſanctis pedibus oſcula.

10. Annatæ Papales, ſunt imitatio fructuũ feudalium qui legibus Imperialibus conſtituuntur. Epiſcopatus enim & Abbatiæ ac Prioratus ſunt totidem feuda ſedis Romanæ, quantumuis nata ſint de laicorum liberalitate, quibus potius tales fructus debebantur.

11. Iam vero tributa ſub vtroque Imperio mutatis nominibus eadem. Variis tributis & vectigalibus Romani prouincias onerabant. Ex agris compaſcuis legebant tributum, quod ſcripturam appellabant, Ex Importatione & exportatione mercium portorium: Ex agro ſubacto decumas. Ex ſingulis capitibus capitationem. Hæc imitatus Papa habuit in Anglia, Polonia, &c. capitationem quam vocabant denarium Petri: & nunc in Hiſpania ſub titulo bullarum abſolutionis, inſtitutum eſt vectigal duarum regalium in capita. Longum eſſet perſequi varia mercimoniorum genera, paruas datas, diſpenſationes, abſolutiones, derogationes, cauſas matrimoniales, gratias expectatiuas, &c. ex quibus qui naſcũtur fructus ſunt totidem Papalis imperij vectigalia.

12. Atque vt ad tributa legenda Imperatores habuerunt ſuos publicanos, qui redempta habebant publica vectigalia, ſic & Papa habet, Datarios, Bulliſtas, & eiuſmodi redemptores fructuũ qui ad Papam perueniunt ex taxationibus Cancellariæ, & ſacræ penitentiariæ. Proſtat ea de re liber ab ipſis Pontificiis excuſus, Titulo, *Taxæ Cancellariæ Apoſtolicæ, & ſacræ Penitentiariæ.*

13. Erant Romæ Trapeſitæ & collybiſtæ ſedentes ab imo Iano ad ſummum per quos poterat quilibet quantamlibet pecuniæ ſummã in-

quancunque voluiſſet regionem tranſcribere. Non abſimili modo ſunt Venetijs, Lugduni, &c. collybiſtę & trapeſitæ qui quaſcunque voles bullas, & diſpenſationes, ac abſolutiones certo pretio tibi in quaſcunque voles oras tranſcribunt, & per literas collybi, aut vt vocant cambij, remiſſionem peccatorum tranſmittunt.

14. Imperatores Romani ſubactis Galliis, & Hiſpaniis, quo gentes indociles aſſuefacerent iugo, & Latinis moribus imbuerent, cogebant prouinciales latine loqui, & cauſas latine orare, vnde factum eſt vt Latina lingua olim apud nos & in Hiſpania, pene eſſet vernacula. Has artes imitatus Papa, non quidem vj. ſed occultis artibus effecit apud Reges & Principes ſibi obnoxios, vt res diuina vbiq; fieret ſermone Romano. Sic fixa ſunt paſſim inſignia Romanæ dominationis, & impreſſa eſt animis erga Romanum Pontificem reuerentia: Credentibus populis ſe inde habere fidem vnde & linguam, & ab eo diſcendum eſſe Dei cultum, à quo acceperunt ſermonem per quem cum Deo loquuntur.

15 Imperatores Romani, quo gentem ſubactam, ſed ferociorem & impatientem ſeruitutis cicurarent, ſolebant diſtinere vulgi oculos theatris, circo, balneis, quę quidem cum quaſi ad luſum & ad ornatum ac voluptatem fierent, erant tamen ſeruitutis authoramenta. Tacitus in Iulio Agricola de Britannis. *Paulatim (inquit) diſceſſum eſt ad delinimenta vitiorum; porticus & balnea & conuiuiorum elegantiam. Id apud Imperitos humanitas habebatur, cum pars ſeruitutis eſſet.* Par Papæ induſtria; dum enim paſcit populum picturis, ſtatuis,

aulęis,

aulæis, pompis, cereis, quibus meridiana lux infringitur, interea ſacram ſcripturam de manibus populi ſubtraxit, & Imperium in conſcientias ſtabiliuit, immutata ſenſim doctrinâ Euangelij. Sic dum ſopiuntur corda, oculis illuditur, & vano fulgore pręſtinguntur oculi dum animis atra caligo offunditur.

16 Vectigal ex meretricibus quę Romę proſtant permittente Pontifice, imitatio eſt veteris illius turpitudinis ab Imperatoribus Romanis vſurpatę. Suetonius, Caligula. *Ex capturis proſtibularum vectigal inſtituit, quantum quaque vno concubitu mereret.* Lampridius Alexandro. *Leonum vectigal & meretricum, & exoletorum in ſacrum ærarium vetuit inferri, & ad inſtaurationem theatri, Amphitheatri & circi deputari.* Iuſtinus Martyr Apologia 2. θηλειῶν καὶ ἀνδρογύνων καὶ ἀρρητοποιῶν πλῆθος κατὰ πᾶν ἔθνος ἐπὶ τούτου τοῦ ἄγους ἕστηκε, καὶ τούτων μισθοὺς καὶ εἰσφορὰς καὶ τέλη λαμβάνετε.

*Fæminarũ & androgynorũ & obſcœnorũ multitudo per omnes nationes ad hoc piaculũ proſtant: atque horũ vos mercedes, & collationes & vectigalia capitis.*

17 Solebat Imperator nouus, ſpargere in populum nummos, teſſaras frumentarias, & varia miſſilia, Suetonius Octauio cap. 39. & Nerone. cap. 11. Hanc munificentiam imitatus Papa die coronationis ſpargit in plebem Romanam aliquot millia annorum indulgentiæ, fortuita liberalitate & promiſcua. Dabat ſine dubio Petrus hoc modo remiſſionem peccatorum.

18 Indulgentiam leges Romanæ ſolemni vocabulo appellant, remiſſionem pœnę legib. conſtitutæ, quæ interdum ad publicam lætitiam ab Imperatoribus concedebatur. Cod. Theod. l. 9. tit. 38. l. 3. non ſecus ac primo aduentu Regum noſtrorum in aliquam vrbem, laxantur ſontium

ſolens, & religionis Chriſtianæ rudis, aſſuetuſque credere aliena fide: At Imperatores Græci pridem aſſueuerant imperare Epiſcopis Romanis, & de eorum capite & fortunis ſtatuere. Tum illis Græcum ingenium, eoque vafrum & perſpicax & qui in ſua vrbe habebant Patriarcham qui potentiam Epiſcopi Romani æmulabatur, & de primatu contendebat. Verſæ ergo in noſtram gẽtem technæ, à qua Pontifex in immenſam poteſtatem euectus, hanc refert Francis, eorumque Regi gratiam, ex qua Regum cædes, extranei ad Regnum vocati, ſtrages populi, & inteſtina bella conſequuntur.

---

## Capvt XXIV.

*Panduntur ſuper hac re arcana Prophetiarum.*

HVIVS rei obſeruatio nos ad ſublimiorem meditationem euehit, & vocat ad ſacroſancta vaticinia, quæ pridem Deus eſt effatus per ſuos Apoſtolos & Prophetas. Paulus enim Apoſtolus 2. ad Theſſalonic. ca. 2. agens de aduentu *hominis peccati & filij perditionis.* his notis eum compungit, 1. Quod ſe Deum vocabit. 2. Quod edet miracula. 3. Quod cadente Imperio Romano ſe eriget. Hanc tertiam notam his verbis concipit. μόνον ὁ κατέχων ἄρτι, ἕως ἐκ μέσου γένηται, καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος. Quem locum ſic vertit vulgata *tantùm vt qui tenet teneat, donec de medio fiat, & tunc*

ementes vt non poſsidẽtes. Quid eſt

*tunc reuelabitur ille iniquus.* Hic enim vox κατέχειν nihil aliud eſt quam tenere, ſeu obtinere, vel poſſidere vt 1. Cor. 7. com. 30. οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες. Mens enim Apoſtoli eſt eum qui ſuo tempore ſummæ rerum erat impoſitus, ſummóque Imperio potiebatur, prius eſſe abolendum quam iſte ἄνομος, filius perditionis reueletur. Si cui tamen placuerit per κατέχειν intelligere, inhibere, ſeu impedire, eodem res recidet: quippecum docuerimus multis exemplis Imperatores gliſcentem Paparum arrogantiam. ſæpe retudiſſe, & vires Imperij ſtantes & integras Papalem Monarchiam retardaſſe. Neque vero hæc ſunt noſtra commenta, ſed perſpicua Pauli prædictio, veteris Eccleſiæ firmata conſenſu, & comprobata experimento. Locum enim hunc Pauli ſic explicat Tertullianus lib. de reſur. carnis. c. 24. *Tantum qui nunc tenet teneat, donec de medio fiat, quis niſi Romanus ſtatus cuius abſceßio in vndecim Reges diſperſa Antichriſtum ſuperducet?* Concinit Chryſoſtomus in hunc locum. † τί δήποτ' οὖν ἐστὶ τὸ κατέχον ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν τουτέστι τὸ κωλύσον; οἱ μὲν τοῦ πνεύματος τὴν χάριν φασί, οἱ δὲ τὴν ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν, οἷς ἔγωγε μάλιστα τίθεμαι. Scholiaſtes Græcus ex variis interpretibus contextus. κατέχον φησὶ τὸ κωλύον καὶ ἐμποδίζον. τί δὲ τοῦτο; πολλοὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον φασὶν, ἄλλοι δὲ τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν, οἱ καὶ βέλτιον λέγουσι. Et paulo poſt. ὅταν καταλυθῇ ἡ Ρωμαίων ἀρχὴ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, τουτέστιν ὁ Αντίχειστος ἐπιθήσεται τῇ ἀναρχίᾳ καὶ κρατῆσαι ἐπιχειρήσει. Auguſtinus 19. capitul. libro vigeſimo de Ciuitate. *Illud quod ait Apoſtolus, Tantum qui modo tenet teneat donec de medio fiat, non abſurde*

*iſtud quod tenet ne manifeſtetur? id eſt quod impedit? alij quidem dicunt gratiam Sp. Sancti, alij Imperium Romanum, ad quos maxime accedo.*

*† Vocat κατέχον. quod prohibet & Imperat. Quid illud eſt autem multi ſpiritum ſanctum dicunt, alij vero Romanum principatum, qui quidem melius ſentiunt. Quando diſſolutum fuerit Romanum Imperium tunc reuelabitur impius, id eſt.*

*Antichriſtus, quando enim diſſolutum fuerit Romanum Imperium, tunc Antichriſtus Anarchiæ imminebit, & conabitur arripere dominationem.*

*de ipſo Romano imperio creditur dictum: tanquam dictum ſit, tantum qui modo Imperat imperet, donec de medio fiat.* Hieronymus 11. quæſtione ad Algaſiam hunc locum ſic explicat. *Niſi* (inquit) *Romanum Imperium ante deſolatum, & Antichriſtus præceſſerit Chriſtus non veniet.* Et paulo poſt. *Nec vult aperte dicere Romanum Imperium deſtruendum quod ipſi qui imperant æternum putant. Vnde ſecundum Apocalypſim Ioannis, in fronte purpuratæ meretricis ſcriptum eſt nomen blaſphemiæ: id eſt Roma æterna. Si enim aperte audactérque dixiſſet, non veniet Antichriſtus niſi prius Romanum deleatur Imperium: iuſta cauſa perſecutionis in orientem tunc Eccleſiam conſurgere videbatur.* Quæ opinio vulgo recepta inter Chriſtianos veteres cauſam præbuit orandi pro duratione Imperij Romani, vt docet Tertullianus Apologetici c.31. *Eſt & alia* (inquit) *maior neceſſitas nobis orandi pro Imperatoribus, etiam pro omni ſtatu Imperij rebuſque Romanis, quod vim maximam vniuerſo orbi imminentem, ipſámque clauſulam ſeculi acerbitates horrendas comminantem, Romani Imperij commeatu ſcimus retardari.* Quam vim maximam de aduentu Antichriſti Zephyrus interpretatur.

Eodem ſpiritu cum Paulo Apoſtolo afflatus Iohannes Apoc.13. Imperium Romanum nobis effingit ſub figura belluæ ſepticipitis, cuius ſeptē capita ſunt ſeptem diuerſæ Regnandi formę, nec non ſeptem montes quibus Roma inſidet. Vt ipſe Spiritus Sanctus interpretatur Apoc.17. ℣.9. & 10. Eidem belluæ affingit decem cornua quia Imperium Romanum decem præcipuis prouinciis conſtabat: quibus nitebatur robur Imperij:

*1. Italia. 2. Hiſpania. 3. Gallia.*

nam

niam cornua ſtilo ſacræ ſcripturæ, robur ſignificant. Hæc bellua ſaucia lethaliter ſanatur, eique vires redduntur, ſub alio titulo, nempe Hierarchiæ Romanæ. Idque ope alterius beſtię quę ex *terra emergit* verſ.11.id eſt ex infima ſorte,& *cornua agni præfert,ſed loquitur vt draco* verſ.11.Id eſt Chriſti nomen,eiuſque fidem obtendit:ſed loquitur impia, *& exercet poteſtatem prioris beſtiæ coram illa,* verſ.12.id eſt poteſtatem & iura prioris Imperij vſurpat, idque in ipſa ſede Imperij, id eſt Roma. *Et iubet adorari priorem beſtiam ſanatam.* Id eſt Imperium Romanum Hierarchicum per quod Imperij collapſi decus eſt reſtitutum. *& miracula edit.* verſ.13. *& erigit imaginem prioris beſtiæ.* verſ. 14. id eſt erigit Imperium ad imitationem prioris Imperij Romani, vt prolixè docebitur. *Viuit autem & loquitur hæc imago* verſ.14. & 15. id eſt hoc Imperium etſi opinione conſtans, habet tamen vires & loquitur grandia. Occiduntur autem qui hanc beſtiam non adorauerint, verſu 15. id eſt,qui non ſe ſubmiſerint Papali Imperio. *Notantur quoque charactere in fronte ſubditi huius Imperij*,verſ.16. Quæ nota in clericis eſt clericalis character,in laicis titulus & profeſſio Romani, ſine qua nota excluditur quilibet à mercimoniis & beneficiorum nundinatione verſ.17.Cuius beſtię nomen linguâ Apoſtoli vſitatum ſubductis numeris efficit 666.verſ.18. quem numerum inuenies in voce ΛΑΤΕΙΝΟΣ vt pridem monuit Irenæus. Eccleſia enim Græca Eccleſiam Papalem non vocat noſtro more *Romanam*, ſed *Latinam*, & Papam Epiſcopum *latinum*. Papæ!quanta lux ſe hic vel nolentibus offundit, & quam graphicè

*4.Germania.*
*5. Pannonia cum Dacia & Mæſia.*
*6.Græcia.*
*7. Aſia minor.*
*8.Syria.*
*9.Aegyptus.*
*10.Africa. Inſulæ ſunt continentis appendices.*

hic nobis Papa eiuſque Hierarchia depingitur. Peruolue hiſtorias, luſtra oculis quæcunque ſunt toto orbe, ne viuam ſi vllum vſpiam hominem inuenies, in quem hæc omnia quadrent: pręter vnum Pontificem Romanum.

Ac ne quid ad perfectam Papæ & ſedis Romanæ deſcriptionem deſideretur, caput decimum ſeptimum Apocalypſeos nobis eum tam ad viuum depingit, vt nullus ſit locus dubitationi. Principio vrbs Roma vocatur magna meretrix, verſu 1. & Babylon verſ. 5. quin & dicitur *inſidere ſeptem collibus* verſu 9. inde & ἑπτάλοφος, & feſtū vrbis *Septimontium*, ait Varro lib. 5. de lingua latina. Et verſu 18. *Mulier illa quam vidiſti eſt magna illa ciuitas regnans in reges terræ.* Fatetur quidem Bellarminus, hæc dici de vrbe Roma, ſed Ethnica. At contra ſunt Viegas & Ribera Ieſuitæ, pertendunt enim hęc dici de Roma qualis futura eſt ſub Antichriſto. Cum enim cap. 18. Apocalypſeos prolyxè deſcribatur vltimum excidium iſtius vrbis, non poteſt hoc dici de Roma Ethnica, quippe quæ ſub paganiſmo ſemper floruit. Adde quod ſub ſpecie fœminæ hic depingitur, vt ſcias eam non gerere rem armis ſed blanditiis & illecebris, quæ ſane in Romam Ethnicam non quadrant, in hodiernam verò quadrant pleniſſime. His adde quod eadem mulier dicitur ſedere ſuper multis aquis, id eſt, dominari multis populis, verſ. 1. & 15. Deus bone quam ἀξίως Spiritus Sanctus imperium Romanum Papale vocat Sessionem: hoc enim vni Papæ peculiare eſt vt Sedere dicatur, non regere: cum tamen nemo

*In libro aduerſus Regis præfationem Monitoriam. Viegas in 17. Apo. Cō. 1. Sect. 3. Ribera in Apoc. c. 14. nu. 42.*

mo magis regnet. Quid quod eadem mulier verſ. 2. dicitur illicere Reges & inebriare populos: In quantas enim fraudes Reges pellexerit, vel vna Gallia teſtis eſt locuples: Quod ſane de Roma Ethnica dici non potuit, quippe quę non circunueniebat aſtu Reges, ſed armis euertebat regna, & reges extinguebat. Addit Iohannes verſ. 3. & 4. *veſtem purpuream*. hic enim color eſt veſtis Papalis non tantum conſuetudine, ſed & lege, vt ſtatuitur lib. 3. Cæremoniarum ſacrarum ſectione 3. cap. 5. *Ruber color præcipue ad Papam pertinet.* Exempla habes lib. 1. Sectione 1. cap. 6. & ſectione 9. cap. 1. Nec minus diſertum quod beſtiæ cui inſidet mulier, id eſt ſedi, ſeu Imperio Papali, inſcripta ſunt nomina Blaſphemię, vt quo vocatur SEDES DEI, vt lib. 2. Sacrarũ Cæremoniarũ Sect. 7. c. 6. *Sedes Dei id eſt ſedes Apoſtolica.* & ipſe Papa DEVS Can. ſatis Diſtinct. 96. & gloſſa extrauagãtis *Cũ inter. Et Maieſtas diuina,* Cõcilio Lateranẽſi vltimo ſeſſ. 9. *Et caput totius Eccleſiæ, ac Epiſcopus Vniuerſalis, & ſpõſus Eccleſiæ: Caput fidei, lapis angularis Leo Iuda,* & infinita eiuſmodi quib. Cõcilia & Decreta Paparũ referta ſunt. Quod in manu eius ponitur, *Poculum Aureum Plenum Abominationum,* quarum vocum litterę capitales *Papam* efficiunt debeátne aliquas vires habere alij iudicent. Mihi ſane videtur in iſto caſu eſſe quędam induſtria, maximè cum id ita cadat in lingua Romana quæ diu fuit vernacula Epiſcopatui Romano.

Sed illud mihi maximi momenti eſſe videtur, quod cũ Roma habuerit ſeptẽ genera ſũmi Principatus, Reges, Cõſules, Tribunos militares, Decemuiros, Dictatores, Imperatores, Papas, qui va-

riis temporibus ſummæ Rei prꝑfuerunt, hac de re Apocalypſis eodem capite ſic loquitur verſ. 9. & 10. *Septem capita ſunt ſeptem montes, quibus inſidet mulier: Tum ſeptem Reges* (Sic vocat ſummos Principatus) *quorum quinque iam tranſiuerunt, & vnus nunc ſtat, & alius nondum venit.* Cum enim Iohanni hæc reuelarentur, quinque priores principatus pridem deſierant. Sextus verò nempe Imperatores, tunc ſtabat, eratque in roboris ἀκμῇ. Septimus vero (nimirum Papę obtinentes Monarchiam temporalem) nondum aduenerat.

Et hęc quidem non ſunt noſtra, ſed sereniſſimi Regis, qui primus felici audacia reſignauit librum ſignatum ſeptem ſigillis, & his tenebris maiorem quam quiſpiam lucem intulit. Quem Bellarminus, Cuffetellus, Gretzerus, Coquęus, dum conantur refellere, tam infeliciter rem gerunt, ita ſe inuoluunt, vt videantur noluiſſe intelligi, immo nec credi. Si quis tamen vult habere quo ratiunculas eorum diluat, legat accuratiſſimam Reſponſionem Doctiſſimi Præſulis Elienſis, quę ſanos omnes à ſcribendo eadem de re deterruit.

His duobus Apoſtolis plane conſona pridem vaticinatus eſt Daniel, hęc ipſa maiori quadam tuba perſonans. Nam cap. 7. depingit quatuor maxima Imperia, Babylonicum, Perſicum, Macedonicum, Romanum, ſub imagine quatuor beſtiarum emergentium mari, id eſt è medio populorum, iuxta ſtilum ſcripturæ. Quarta bellua cæteris ſæuior & truculentior, erat decem cornibus inſignis, verſ. 7. totidem enim pręcipuis prouinciis conſtabat Imperium Romanum. Inter quæ

cornua

cornua *emergit cornu paruulum* Romanus Pontifex, tenuis cõditionis inter initia *cui dantur oculi*, id eſt perſpicax aſtutia, *& os loquens grandia*, id eſt doctrina ipſi plurimum tribuens & ſuperbi tituli. *Hoc cornu auctum tria cornua de bellua auellit.* Papa enim ſubiecit ſuo imperio tantam portionem de Imperio Romano veteri, quanta eſt trium ad decem, quod qui oculis aut circino voluerit metiri, comperiet veriſſimum eſſe quod dicimus.

Mirabitur ergo lector maximum prophetiarum conſenſum, non modo inter ſe, ſed &, quod caput eſt, cum euentu: & agnoſcet Papam rem feciſſe Imperij diſpendio, & iuxta Prophetias Papale Imperium inter ruinas Imperij Romani emerſiſſe.

Sunt qui vt hęc eleuent, & tantę luci tenebras offundant, pertendant Imperium Romanum nondum concidiſſe, quippe quod etiamnũ ſtat in Germania: cuius Imperator adhuc nomen & dignitatem obtinet Imperatoris Romani. Sũt ex aduerſo qui cenſent non inhęrendum nominib. & titulis, ſed rem ipſam excutiendam. Imperium Romanũ de quo Paulus agit 2. ad Theſſal. cap. 2. prorſus eſſe deletum: Imperatores vero Germaniæ non ſucceſſiſſe Iulio Cęſari, nec Conſtantino; ſed à Carolo Magno Galliç Rege deſcendiſſe. Imperatorem hodie nihil poſſidere Romę, nec in Italia. Immo Monarchiam illam quę hodie vocatur Imperium pene totam ſitam eſſe extra fines veteris Imperij Romani. Non eſſe conſentaneum vt dicatur Imperator Romanus eodem ſenſu quo veteres, qui non modo Romanos non habet ſub ſua ditione, ſed & qui homini Ro-

mæ regnanti lambit veſtigia, & defert adorationem, teneturque Romam mittere Legatos qui Papæ Cæſaris nomine præſtet ſacramentum fidelitatis & obſequij. Hæc eſt inter cæteros ſententia Lipſij in præfatione libri *de Magnitudine Romana*, vbi aſſerit Imperium Romanum eſſe penes Papam & Romæ adhuc eſſe ſedem Imperij, & *hanc ipſam Romam & SACRVM IN EA IMPERIVM fuiſſe & eſſe velut anchoram fluctuanti diu Europæ.* Ibi eſſe ſenatum purpureum, Eo inferri tributa, Eo mitti legationes gentium ex noto ignotóque orbe. Ipſos Reges & Principes adire & inclinari; & *obnoxia capita huic vni capiti ſubmittere.* Ac profecto quotieſcunque Papa Cęſaream Maieſtatem vocat Imperatorem Romanum, non tam eum honorat titulo, quam amarúlento ſcommate ei illudit, ſi quidem Papa ipſe Cæſarem Roma & Italico Imperio depulit.

Hæc quidem variè à variis agitantur. Nobis non neceſſe eſt nodum hunc ſoluere aut incidere: Nec in ſacræ Cæſareæ Maieſtatis quam ipſi veneramur, titulos ſcrupuloſius inquirere fas aut honeſtum puto. Satis mihi ad rem præſentem, ponere quod apud omnes eſt in cõfeſſo, id quod hodie Imperium Romanum dicitur perexiguũ eſſe præ ſtupenda illa potentia veteris Imperij Romani. Vnde non abs re dici poteſt Imperium Romanum corruiſſe. Non ſecus ac ſi quis Regem noſtrum, quod abſit, regni maxima parte exutum in Aremoricæ aut Delphinatus angulum concluderet, non mentiretur qui diceret regnum Galliæ euerſum, vtcunque Rex eius portiunculam retineret.

Adde quod Bellarminus & cæteri qui Antichriſtum Iudæum, & Ieroſolymis regnaturum ῥεμβιλογοῦσι, parum conſideratè addunt, Imperium Romanum ſtans, morari aduentum Antichriſti. Nam quomodo poſſet Imperator Germaniæ morari initia regni Ieroſolymitani? Maxime cum Paulus 2. Theſſal. c. 2. dicat ſuo tempore iam fuiſſe cœpta primordia myſterij iniquitatis? Inepta eſſet præparatio cuius poſt annos 1550. nulla incrementa, nec minimus poſſibilitatis color appareret.

## CAPVT XXV.

*Imperium Papale extructum eſſe ad Imitationem veteris Imperij Romani.*

DOCVIMVS abundè, ni fallor, Imperium Papale de Imperij Romani ruderibus extructum, ſuper eius ruinis ſua fundamenta poſuiſſe. Hoc quiſquis agnouerit, non mirabitur ſi qui poteſtatem Imperatorum ad ſe trahere conatus eſt, eorum quoque imitatus eſt actiones, titulos, apparatum, formamque Imperij, Omnino hoc decuit eum qui Romæ regnans, veteris Romani imperij ſplendorem æmulatur: in quo Impletum eſt vaticinium illud quod protulimus ex Apocalypſeos cap. 13. verſic. 11. 12. & 14. vbi prædicitur ſecundam beſtiam Chriſti

nomen & ſpeciem præ ſe ferentem, arrepturam poteſtatem prioris beſtiæ, id eſt veteris Imperij Romani, & daturam operam vt Imago priori illi beſtiæ ſtatuatur, id eſt erigatur imperium factum ad imaginem veteris Imperij Romani.

Fidem dictis aſtruunt innumera experimenta quorum quædam præcipua edecumabo.

1. Papa relicto pedo paſtorali, ſumpſit coronam Imperialem auro & gemmis fulgentem, quam REGNVM vocant, eámque triplicatam.

*Eutropius li.9. Carauſius purpurã ſũpſit. & paulo poſt. Galerius pupuratus ad vehiculũ decucurrit. Ambroſ. ad Theodoſium*

2. Cumque purpurea veſtis & calcei purpurei eſſent imperij inſigne, eandem veſtem Pontifex induit, eoſdẽque calceos, ſed addita cruce aurea quæ oſculantibus porrigatur. Neque id ſane ſine myſterio, vt per hoc crux Chriſti, id eſt religio Chriſtiana ad pedes Pontificis abiecta intelligeretur.

3. Habuerunt Imperatores Senatum Patrum purpuratorum. Hoc imitatus Papa, habet ſenatum purpuratum: Nam Cardinales vocantur Senatores vrbis Romę à Papa Pio II. libr. 1. Cæremoniarum Sacrarum Sect. 8. cap. 6. Eóſque ſic appellare tralatitium eſt.

*ἀλυογὶς βασιλέας οὐκ ἰδιώτας ποιεῖ. Theod. lib. 5. cap. 18.*

4. Penes Senatum Romanum erant Apotheſes, per quas referebantur defuncti in numerum Deorum. Eodem plane modo ſenatus Cardinalium ius habet Apotheſeos ſanctorum, quã vernacula ſuperſtitio Canoniſationem indigetat.

5. Imperatoribus familiare erat Deos appellari. Suetonius Domitiano cap. 13. *Dominus Deus noſter ſic fieri iubet.* Martialis lib. 15. Epigrammatωv. *Edictum Domini Deique noſtri.* Virgil. 1. Ecloga.

ga. *O Melibœe Deus &c.* Ideoque & ęterni dicti, Symmachus epiſt.54.lib.10. Sic affatur Valentinianum, Theodoſium, & Arcadium, *Multa victoria debet æternitas veſtra & adhuc plura debebit.* & ſic frequenter in Panegyricis. Non minoribus titulis Papa intumeſcit, nam & vocatur *Dominus Deus noſter*. Gloſſa Extrauag. cum inter. & Deus Canone ſatis. Diſtinct. 96. & ſedes eius, SEDES DEI. lib.1. Sacr. Cęrem. ſect.7. cap. 6. *Sponſus Eccleſiæ*. c. quoniam de Immunit. Eccleſ. in 6. & ſæpe alibi. Addit Bellarminus * *etiam Chriſto ſecluſo* lib.1. de Rom. Pontif. cap. 9. *Diuina Maieſtas*, Concilio Lateranenſi, ſub Leone X. Seſſione 9. *Leo Iuda & ſeruator Sionis*. ſeſſ. VI. *Lapis poſitus in fundamentum Sionis*. Bellarm. in præfatione librorum de Romano Pontifice. Vnde & Decreta eius paſſim vocantur oracula, id eſt vox Dei loquentis. De elect. Tit. 6. Cap. Fundamenta in 6.

** §. Ac ne forte. Ac profecto ſi Eccleſia quæ eſt in terris Chriſto ſecluſo non inepte comparatur ſponſa; Secluſo etiã Chriſto vnũ caput habere debet.*

6 Imperatores Ethnici paſſi ſunt ſe adorari: Aurelius victor de Diocletiano, *paſſus eſt adorari ſe, appellariq; vti Deum.* Idémque ait Lampridius de Heliogabalo in vita Alexandri Seueri. Secutus exemplum Pontifex, patitur ſibi adorationẽ decerni & tribui. Concilium Lateranenſe vltimum, Seſſ.3. & ſeſſ.10. de Papa ſic loquitur. *Eſt Vniuerſis populis adorandus & Deo ſimillimus.* Ac ne quis putet agi de adoratione ciuili, ibidem Papę accommodatur prophetia Pſalmi 72. *Adorabunt eũ omnes Reges terræ*, quæ dici de Chriſto Tertullianus in Marcionẽ, lib.5. c.7. aſſerit, & omnes fatentur. Mantuanus

*En ſe potens gemino cuius veſtigia ADORANT*
*Cæſar & aurato veſtiti murice Reges.*

Sigonius de regno Italiæ lib.9. *Populum diuiſa per vicos pecunia ad adorãdum inuitant*. Inſignis præ cæteris adoratio quæ defertur Papæ in ipſo Conclaui, ſtatim poſt electionem. Exuitur, Induitur, ei dantur caligæ rubrę, & calcei cõcolores, cingulum rubrum cum fibulis aureis, pileus ruber, pluuiale rubrum, triplex corona, ita ornatus, ſublimis attollitur, ſuper altari ipſo locatur, à Cardinalibus ſummiſſo genu adoratur. Vt prolixè refertur lib. 1. Cæremon. ſacr. ſect. 1. cap. 6.

7 Imperatores habuerunt corpus ſuarum legum quod vocatur ius ciuile. Quos ęmulatus Papa habet corpus ſuarum legum, quod vocatur ius canonicum.

8 Indictiones Imperiales inſtituit Conſtantinus, quæ ſunt periodus quindecim annorum. Voluit ergo Papa habere quoq; ſuas indictiones totidẽ annorũ quarum caput voluit eſſe circa æquinoctium vernum, vt diſcernerentur ab Imperialibus, quarum caput eſt circa æquinoctium autumnale. Gregoriæ Epiſtolæ diſtinctæ ſunt per Indictiones, quarum caput adhuc erat menſe Septembri, vt teſtatur inſcriptio librorum. Nondũ enim Indictiones Papales erant in vſu, quamuis Annus Chriſti 600. inſtaret.

*Suetonius Calig. c. 22 Cùm audiret forte Reges qui officij cauſa in vrbẽ aduenerãt, &c.*

9. Imperatores Romani, Regum, clientum Imperij, & Rerũ publicarum Legationes, & obſequia ſubmiſſa recipiebant, in ſolio ſublimes. Eodem quoque modo ad nouum Papam omnibus ex partibus, mittuntur legati qui Regum & Principum nomine pręſtent ſacramentum fidelitatis, & iurent obſequium Pontifici, venerabundi, & figentes ſacroſanctis pedibus oſcula.

10. An-

10. Annatæ Papales, ſunt imitatio fructuũ feudalium qui legibus Imperialibus conſtituuntur. Epiſcopatus enim & Abbatiæ ac Prioratus ſunt totidem feuda ſedis Romanæ, quantumuis nata ſint de laicorum liberalitate, quibus potius tales fructus debebantur.

11. Iam vero tributa ſub vtroque Imperio mutatis nominibus eadem. Variis tributis & vectigalibus Romani prouincias onerabant. Ex agris compaſcuis legebant tributum, quod ſcripturam appellabant, Ex Importatione & exportatione mercium portorium: Ex agro ſubacto decumas. Ex ſingulis capitibus capitationem. Hæc imitatus Papa habuit in Anglia, Polonia, &c. capitationem quam vocabant denarium Petri: & nunc in Hiſpania ſub titulo bullarum abſolutionis, inſtitutum eſt vectigal duarum regalium in capita. Longum eſſet perſequi varia mercimoniorum genera, paruas datas, diſpenſationes, abſolutiones, derogationes, cauſas matrimoniales, gratias expectatiuas, &c. ex quibus qui naſcũtur fructus ſunt totidem Papalis imperij vectigalia.

12. Atque vt ad tributa legenda Imperatores habuerunt ſuos publicanos, qui redempta habebant publica vectigalia, ſic & Papa habet, Datarios, Bulliſtas, & eiuſmodi redemptores fructuũ qui ad Papam perueniunt ex taxationibus Cancellariæ, & ſacræ penitentiariæ. Proſtat ea de re liber ab ipſis Pontificiis excuſus, Titulo, *Taxa Cancellariæ Apoſtolicæ, & ſacræ Penitentiariæ.*

13. Erant Romæ Trapeſitæ & collybiſtæ ſedentes ab imo Iano ad ſummum per quos poterat quilibet quantamlibet pecuniæ ſummã in-

quancunque voluiſſet regionem tranſcribere. Non abſimili modo ſunt Venetijs, Lugduni, &c. collybiſtę & trapeſitæ qui quaſcunque voles bullas, & diſpenſationes, ac abſolutiones certo pretio tibi in quaſcunque voles oras tranſcribunt, & per literas collybi, aut vt vocant cambij, remiſſionem peccatorum tranſmittunt.

14. Imperatores Romani ſubactis Galliis, & Hiſpaniis, quo gentes indociles aſſuefacerent iugo, & Latinis moribus imbuerent, cogebant prouinciales latine loqui, & cauſas latine orare, vnde factum eſt vt Latina lingua olim apud nos & in Hiſpania, pene eſſet vernacula. Has artes imitatus Papa, non quidem vi. ſed occultis artibus effecit apud Reges & Principes ſibi obnoxios, vt res diuina vbiq; fieret ſermone Romano. Sic fixa ſunt paſſim inſignia Romanæ dominationis, & impreſſa eſt animis erga Romanum Pontificem reuerentia: Credentibus populis ſe inde habere fidem vnde & linguam, & ab eo diſcendum eſſe Dei cultum, à quo acceperunt ſermonem per quem cum Deo loquuntur.

15 Imperatores Romani, quo gentem ſubactam, ſed ferociorem & impatientem ſeruitutis cicurarent, ſolebant diſtinere vulgi oculos theatris, circo, balneis, quę quidem cum quaſi ad luſum & ad ornatum ac voluptatem fierent, erant tamen ſeruitutis authoramenta. Tacitus in Iulio Agricola de Britannis. *Paulatim (inquit) diſceſſum eſt ad delinimenta vitiorum, porticus & balnea & conuiuiorum elegantiam. Id apud Imperitos humanitas habebatur, cum pars ſeruitutis eſſet.* Par Papæ induſtria; dum enim paſcit populum picturis, ſtatuis, aulęis,

aulæis, pompis, cereis, quibus meridiana lux infringitur, interea ſacram ſcripturam de manibus populi ſubtraxit, & Imperium in conſcientias ſtabiliuit, immutata ſenſim doctrinâ Euangelij. Sic dum ſopiuntur corda, oculis illuditur, & vano fulgore pręſtinguntur oculi dum animis atra caligo offunditur.

16 Vectigal ex meretricibus quę Romę proſtant permittente Pontifice, imitatio eſt veterjs illius turpitudinis ab Imperatoribus Romanis vſurpatę. Suetonius, Caligula. *Ex capturis proſtibularum vectigal inſtituit, quantum quaque vno concubitu mereret.* Lampridius Alexandro. *Leonum vectigal & meretricum, & exoletorum in ſacrum ærarium vetuit inferri, & ad inſtaurationem theatri, Amphitheatri & circi deputari.* Iuſtinus Martyr Apologia 2. θηλειῶν καὶ ἀνδρογυνῶν καὶ ἀρρητοποιῶν πλῆθος κατὰ πᾶν ἔθνος ἐπὶ τούτου τοῦ ἄγους ἕστηκε, καὶ τούτων μισθοὺς καὶ εἰσφορὰς καὶ τέλη λαμβάνετε.

*Fœminarũ & androgynorũ & obſcœnorũ multitudo per omnes nationes ad hoc piaculũ proſtant: atque horũ vos mercedes, & collationes & vectigalia capitis.*

17 Solebat Imperator nouus, ſpargere in populum nummos, teſſaras frumentarias, & varia miſſilia, Suetonius Octauio cap. 39. & Nerone. cap. 11. Hanc munificentiam imitatus Papa die coronationis ſpargit in plebem Romanam aliquot millia annorum indulgentiæ, fortuita liberalitate & promiſcua. Dabat ſine dubio Petrus hoc modo remiſſionem peccatorum.

18 Indulgentiam leges Romanæ ſolemni vocabulo appellant, remiſſionem pœnę legib. conſtitutæ, quæ interdum ad publicam lætitiam ab Imperatoribus concedebatur. Cod. Theod. l. 9. tit. 38. l. 3. non ſecus ac primo aduentu Regum noſtrorum in aliquam vrbem, laxantur ſontium

vincula,& carceres debitoribus aperiuntur. Vocem hanc indulgentiæ,in alium vſum flexam Papa vſurpauit,concedens indulgentias pœnæ quã Deus poſt remiſſam culpam exigit: quas indulgentias etiam vltra vitam extendit homo erga mortuos miſericors,& pœnas ab animabus commeritas remittens vſque ad ſexcenta & amplius annorum millia.

19 Porrectionis pedis ad oſculum,primum exemplum dedit Caius Caligula Imperator,hoſtis generis humani. De eo ſic loquitur Seneca. lib.2.de Beneficiis cap.12. *Cæſar dedit vitam Pompeio Penno, ſi dat qui non aufert,deinde abſoluto & agenti gratias porrexit oſculandum ſiniſtrum pedem:* Et paulo poſt. *Inuenit aliquid infra genua quo libertatem detruderet,nonne hoc eſt ciuitatem calcare?* Nempe ſupplicum geſtus erat attingere genua. Plin. lib.11.cap.45. *Hominis genibus quædam & religio ineſt,obſeruatione gentium. Hæc ſupplices attingunt, ad hæc manus tendunt.* Exempla habes frequentia apud Homerum. At Caligula infra genua libertatem depreſſit, dum pedem oſculandum porrigit. Secutus eſt hoc exemplum Maximini filius: nam hunc honorem auerſatus eſt Maximinus pater. *Dij* (inquit) *prohibeant vt quiſquam ingenuorum pedibus meis oſculum figat.* Teſte Iulio Capitolino in vita Maximini Iunioris. Homo alioqui ferox qui non tulit pedibus ſuis dari oſcula à minimo ingenuorum, quomodo id tuliſſet fieri à regibus? Id ſane neque ipſum Caligulam paſſurum fuiſſe exiſtimo. Pontifex ergo dum præbet pedes ſuos oſculandos ipſi Imperatori, & regibus, ſic imitatus eſt peſſimos Imperatores,

*Lib. Sacr. Cærem. 1. Sec. 5. c. 3. Cæſar iterum cum appropinquat ad gradus ſedis, genuflectit, demũ ad Pontificis pedes peruenit, illos in reuerentiã ſaluatoris deuotè oſcu-*

tores,vt eos longe ſuperauerit.

20. Imperatores Romani Regibus qui rem Romanam manu, vel conſilio, vel ope iuuiſſent, mittebant ſcipionem eburnum & togam pictam, ſocietatis & amicitiæ pignora. Tacitus Annalium libr.4. *Cognitis Ptolomai per id bellum ſtudijs, repetitus ex vetuſto mos, miſſúſque è Senatoribus qui Scipionem eburnum, togam pictam antiqua patrum munera daret.* Hunc morem ſecutus Papa, mittit Regibus & Principibus de Romana ſede benemeritis, roſam, vexillum, chirothecas, galeam, benedicta.

*latur. & paulo poſt. Pontifex recipit imperatricẽ ad oſculũ pedis.*

21 Imperatores Romani ab Epiſcopo recens inaugurato, accipiebãt viginti libras auri, pignus obſequij, eadémque lege Epiſcopus Romanus cum cæteris Archiepiſcopis & patriarchis tenebatur, ídque pro enthroniſticis, ſeu litteris inueſtituræ, vt diſerte habetur Nouella 123.cap.3. At Papa rerum compos, hoc imitatus, vice verſa iuſſit Imperatores pro coronatione maſſam auri deponere ad pedes Pontificis, pignus obſequij, & profeſſionem clientelæ. Verba ſunt libri 1. Sacrarum Cærem. Sect.5.cap.3. *Tum Cæſar iterum genuflexus auri maſſam ad pedes pontificis offert, habétque verba ad Pontificem, gratias agens pro honore ſuſcepto.* At Iohannes Rex Angliæ cum Pandulpho Papæ Innocentij legato præſtaret homagium regni Angliæ & aurum ad pedes eius deponeret, legatus pecuniam pede conculcauit.

Satis quidem pro Imperio, &
vt decuit ſeruum ſerui
ſeruorum.

*Iubemus beatiſſimos Archiepiſcopos & Patriarchas hoc eſt, ſenioris Romæ & Conſtantinopoleos ſiqui dem conſuetudo habet epiſcopis in eorũ ordinatione non minus quã viginti libras auri dari, &c.*

## Cap. XXVI.

*Quanto artificio poteſtas ſpiritualis; & ipſi fidei Chriſtianæ articuli, flexi ſint ad incrementum poteſtatis temporalis.*

IDem Apoſtolus qui in priori ad Timotheum cap. 3. vocat Euangelium *myſterium pietatis*; ſecunda ad Theſſalonicenſes cap. 2. appellat *myſterium iniquitatis* doctrinam improbam occulto artificio contextam. Iſtæ ſunt nimirum profunditates Satanæ, de quibus Iohãnes ſecundo Apocalypſeos. Ad cuius Sphingis peplum reuelandum non ſufficeret humana induſtria, niſi noſtra ipſorum mala nos feciſſent hac in parte doctiores, & infelici experientia didiciſſemus quæ optabilius fuerat ignorare. Enimuero tanto artificio contextus eſt Papiſmus, & tanto aſtu doctrina Chriſtiana & ipſi fidei articuli flexi ſunt ad fulciendam dominationem papalem; vt quicquid vnquam poſt homines natos fuit aſtutiæ præ hac ſit merus ſtupor. Harum technarum ſunt quatuor genera. 1. Aliæ enim ſunt comparatæ ad offundendas tenebras & creandam ignorantiam, animoſque populi diſtinendos. 2. Aliæ ad congerendas diuitias. 3. Aliæ ad augendam dignitatem Papæ & Clericorum. 4. Aliæ denique ad conſeruationem rerum partarum, ne quid de aceruo minuatur. Res palam fiat aliquot exemplis, nam ſingula perſequi eſſet infinitum.

*Quibus*

*Quibus artibus alatur ignorantia populi,& Imperitorum animi deſtineantur.*

1. Ignoratio ſacræ Scripturæ fons eſt omnium errorum,teſtante ipſo Chriſto,Matth.22.comm. 29. *Erratis,neſcientes Scripturas.* Cum ergo Papalis Monarchia ſtet corruptione ſacræ Scripturæ, danda fuit opera ne populus hanc ſcripturam attingeret, neve ſermone vernaculo verteretur. Inde eſt quod Romæ & in Hiſpania & Sicilia capitale eſt habere biblia ſermone vulgari, dum ſcripta profana & impudica paſſim & impune leguntur.Solum Dei verbum cum periculo aſpicitur. Prouidendum enim fuit ne populus de ſua ſalute nimis ſollicitus humana figmenta exigeret ad regulam verbi diuini. Cupit leges ſuppreſſas qui ſibi male eſt conſcius. Tum ignorãtia populi fructuoſa eſt Papæ. Nam cæci ſolent eſſe ſcrupuloſe timidi,faciliuſque eis illuditur,ſuntq; ſequaces quancunque in partem impuleris. Eruerunt Philiſtei oculos Samſoni priuſquam eum deducerent ad templum Idoli.Nam oculatos difficilius eſt in Idololatriam inducere.

2.In eundem finem liturgia celebratur linguâ ignotâ: quin & latinus textus miſſæ, preſſo murmure,accentu abſono,& voce in canticum flexa pronunciatur, vt nequidem ij ipſi qui Latine ſciunt, poſſint capere quid dicatur.

3.Sed & populus aſſueſit preces concipere ſermone ignoto & metuit ipſe ſe intelligere, quaſi ſibi ipſe ſuſpectus. Ergo plurimum meriti putatur eſſe in ſtupore,quinimo genus quoddam eſt monachorum qui fratres Ignorantes appellantur:vt iam argumentum ſit ſanctitatis nihil ſcire,

& ignorantia ſe inſerens ſub titulo docilitatis fidei Chriſtianæ locum teneat,fatente ipſo Bellarmino,viro doctiſſimo, qui c.7.lib.1.de Iuſtificatione ſic loquitur. *Fides diſtinguitur contra ſcientiam, & melius per ignorantiam quam per notitiam definitur.*

4 Non ſatis fuit premere Scripturam, & cœleſtem hanc lucernam occultare ſub modio, id quoque additum vt conuitiis vulgo laceraretur.Nam quia à nobis extracta eſt de tenebris in lucem,in eo nunc Doctores Pontificij ſunt toti, vt ei fidem abrogent. Ingerunt ergo opprobria. Vocant regulam Lesbiam, cultrum Delphicum, obſcuram,imperfectam,iudicem non idoneum, & non loquentem,& quid non?Bellarmini hæc ſunt cap.10.lib.4.de Verbo Dei Scripto. *Scripturas non fuiſſe abſolute neceſſarias.*& cap.7. *Quaſdam* 
§ *Ad illa.* *eſſe traditiones maiores quoad obligationem quam quaſdam Scripturas. & cap.*12. dicit *finem proprium & præcipuum Scripturæ non fuiſſe vt eſſet regula fidei, ſed vt eſſet commonitorium quoddam vtile.* & paulo poſt,*Etſi non eſt facta præcipue vt ſit regula fidei,eſt tamen regula non totalis,ſed partialis.*Quid quod Carpentarius noſter in TERTIA *veritate*,contendit ſcripturam ſerere magis lites quam componere?ancipitem eſſe gladium?Inde homines fieri Atheos? Nihil habere virium,niſi quatenus placet Eccleſiæ? Fidem hauſtam ex lectione Scripturæ, non eſſe Chriſtianam, ſed quæſitam, & humanam, & ita credentem non eſſe Chriſtianum? Horret animus meminiſſe. Peculiaris eſt huic ſeculo hæc labes. Nil tale hæretici veteres, quanquam Lucifugæ Scripturarum.

5 Pa-

5 Pari fraude & audacia ius ſummum iudicandi de Controuerſiis ademptum ſcripturæ, in Eccleſiam Romanam tranſlatum eſt. Per Eccleſiam autem Papa & aliquot Prælati eum circumſtantes intelliguntur. Ergo libris fidei adempta eſt fides, & diuinorum authorum concidit authoritas. Nec videtur vlla via relicta ad cognoſcendam veritatem, cum ipſa veritatis regula cœperit eſſe ſuſpecta. Eodémque aſtu Eccleſia Romana facta eſt exlex ex quo cœpit eſſe iudex ſupra legem, Imo iudex ipſius Legis, & dans authoritatem verbo Dei quod ſcripturis continetur. Sic dum ſubiicit ſibi regulam, ipſa facta eſt regula, Imo & iudex in illis ipſis cauſis quibus tyrannidis poſtulatur. Sic Scriptura facta eſt non neceſſaria, cum preſto ſit regula ſuperior, & certior, nempe Iudicium Papæ & Eccleſiæ Romanæ.

6 In eundem finem illigantur animi plebis ſcrupuloſo metu & ſtupore religioſo, dum exigunt à populo fidem ante cognitionem, nec perſuadent docẽdo, ſed volunt ſibi credi antequam doceãt. Nam volunt eligi religionem antequam cognoſcatur an ſit vera. At ſcriptura vult cognoſci primo, deinde credi. Sic Chriſtus Iohan. 10. com. 4. *Oues ſequuntur paſtorem, quia cognoſcunt eius vocem*; prius ergo cognoſcunt quam ſequãtur & com. 38. *vt cognoſcatis & credatis Patrem eſſe in me* &c. Et cap. 17. com. 8. *Cognouerunt me à te profectum eſſe & crediderunt te me miſiſſe.* Nempe cognitionem fides eſt conſecuta. *Fides ex Auditu verbi* ait Paulus Romanorum 10. At hi fidem

ſibi haberi volunt antequam verbum Dei audiatur. Sane qui credit non cognoſcens, non cognoſcit an recte credat. Quod ſi forte vera credat, id facit caſu, non iudicio; falſa crediturus, ſi fuiſſent prius oblata. Nec quidquam eſt tam præpoſterum & abhorrens à ſenſu communi, quam eligere antequam cognoſcas, cùm ideo ſit cognoſcendum vt eligas. Præcipue in re tanti nomenti, in qua agitur de æterna ſalute.

7 Eodem ſpectat profeſſio dubitationis de ſalute, & exitialis illa doctrina quæ diffidentiam ſuadet, cum Dei verbum imperet fiduciam. Magnum hoc eſt Papalis Monarchiæ firmamentum. Nam ſubditis attonitis & trementibus vtaris obſequentioribus quam ſi eſſent pleni fiducia. Terror enim officit Iudicio, nec valde commouetur iactura ſuæ pecuniæ, quem inferni horror inſtans & conſcientiæ perpetua trepidatio excruciat.

8 Ad Ignorantiam quoque plurimum confert vocum ſacræ Scripturę ab vno ſenſu in alium traductio, ne ſtilus ſpiritus ſancti intelligatur. Sic cum in Scriptura Pœnitentia ſit Virtus, & morum emendatio, hodie ictus, ieiunia, peregrinationes, multæque pecuniariæ, pœnitentiæ appellantur. & cùm ferre crucem in Euangelio ſit ærumnas ferre pro Euangelio, hodie dicitur ferre crucem qui argenteam vel ligneam crucem baiulat, aut habet in pileo ſignum crucis, vel crucem de collo dependulam. Sic duæ primæ voces orationis Dominicæ, non patrem noſtrum cœleſtem, ſed inſertos filo globulos ſignificant; & cum Paulus Philip. 2. doceat deberi reuerentiam nomi-

nomini Ieſus, id eſt eius virtuti & dignitati, hodie ſalutantur ſyllabæ nominis, & ad prolationẽ vocis Ieſus nudantur capita, at non ad prolationem nominis Chriſti, immo nec Dei. & cùm ieiunium ſit ſobrietas, hodie eſt diſtinctio ciborum. Sic fides Chriſtiani deſiit eſſe fiducia amoris Dei erga nos per Chriſtum: fides enim à Pontificiis definitur aſſenſus iis quæ verbo Dei continentur, quam fidem in ipſis diabolis inuenias; & iuſtificatio quam Chriſtus & Paulus centies accipiunt pro abſolutione, hodie pro charitate & virtutibus moralibus vſurpatur. Chriſtus dixit ſe eſſe lucem mundi ergo accendantur cerei de die. Idem nos iuſſit ſimiles eſſe infantulis, ergo monachi induant cucullam, puerilis redimiculi imitamentum. Infinita ſunt eiuſmodi, per quæ ſacræ ſcripturæ voces peruerſum ſenſum induunt, ne quid à legentibus intelligatur.

9 Nunc accipe ſolatia ignorantiæ, & delinimenta ſtuporis. Principio dum ſubtrahitur ſcriptura, ſubſtituuntur imagines: & diſtinentur oculi ſpectaculis dum mens deſtituitur cognitione, & pro libris doctorum, proponuntur libri ignarorum, ſed qui non medeantur ignorantiæ. Sic dum lapides fiunt doctores, ipſi diſcipuli facti ſunt pene lapides, & in religionis negotio ſenſus expertes, Deus quidem ex lapidibus facit, filios Abrahæ, at hi ex filiis Abrahæ, lapides.

10 At nulla in re tantum ſe prodidit ingenioſa horum hominum ſolertia, quam variegando religionem mille coloribus: vt nemo ſit tã enor-

mibus moribus qui non inueniat in Papiſmo quod ſuo geſtui reſpôdeat. Amat quis pompam? quid ſplendidius Cardinalibus & Prælatis? At ſi cui cordi ſunt ſordes, habet Caputtianorum & Folianorum illuuiem, & ex affectatis ſordibus quæſitam ſanctitatem. Si quem iuuant deliciç & opes, ſunt Abbatiæ, Prioratus, & Canonicatus, quibus ſuppetit in ſummo otio ſumma abundãtia. At ſi cui melior videtur vita mendicabuli, habet ordines Mendicantium quos ſequatur. Odit quis ſocietatem humanam? & Heremitis ſuis eſt honor: aut ſi potior ei videtur vita in turba, aggreget ſe cœnobiis monachorum. Quod ſi quem petulantes Luſus delectant & laſciua licentia, habet dies pluſculos ante Carnispriuium, qui ſolenni licentia & legitima laſciuia peraguntur: Quos viciſſim excipit dies cinerum, in quo triſte ſilentium, tetricus vultus, cinis frontibus inſperſus, facieſque ad ſobriam grauitatem compoſita. Romæ habes conuentus recluſarum, nec inde procul conceſſa lupanaria puellarum, quæ bona fide faciunt meretriciam. Hinc largas eleemoſynas Xenodochij ſancti ſpiritus, inde cauponationem beneficiorum, munerum Eccleſiaſticorum, & indulgentiarum.

11 Hæc quidem variè à variis aguntur: At in vna eadémque perſona videas cum admiratione res contrarias, & ſecum diſſidentes. Idem enim Papa qui pedem porrigit oſculandum Imperatoribus, lauat pedes pauperibus die Cœnæ Domini. Et iis ipſis bullis quibus regna dat & adimit, ſe vocat ſeruum ſeruorum, inſigni exemplo modeſtiæ. Sed non vidit hoc quoque eſſe inter

im-

imprecationes quibus Noë nepotem ſuum Canaam execratus eſt, fore vt ſeruus ſeruorum appellaretur. Gen. 9. com. 25.

12 Extendit ſeſe vſque ad puerulos fallacia, qui in feſtis Nicolai & Catharinæ ornantur crepundiis, mulcentur munuſculis, recreantur imagunculis, veſtiuntur ſolito cultius, & per vrbem circunducuntur puerili ambitu: Mox vt occipiunt paululum grandeſcere ſiſtuntur coram Epiſcopo qui eos chriſmate vngit, ſtrophio frontem præcingit, bracteolas aureas ſuperaddit, colapho malam leuiter perſtringit, vt in fide roborentur. Ita quaſi per ludum Deus colitur, & dum ſacra ſcriptura ab eorum oculis amouetur, lepidis artibus in teneros animos ſuperſtitio inſtillatur. Enimuero nemo eſt in populo tam plumbeo ingenio, qui non accuratè deſignet feſtum ſuæ parœciæ, aut quatuor tempora, aut leges ieiunij, & quo ritu extrema vnctio conferatur, & eiuſmodi minutula quæ tota geſtibus conſtant, & externo ritu. At quotuſquiſque eſt de populo qui accuratè nouerit quid ſit iuſtificatio per fidem? quod diſcrimen veteris Teſtamenti à nouo? Quantus ſit concentus propheriarum cum Euangelio? Quæ neceſſitas fuerit habendi mediatorem Deum & hominem? Hæc ſane abſconduntur à populo dum picturis & ſplendore externo detinetur.

*II. Qua artes inſeruiant congerendis opibus.*

Euerterat Chriſtus menſas collybiſtarum, & de templo mercaturam expulerat. Hanc Papa rurſus introduxit in Domum Dei, in ipſo ſacrario faciens inſtitoriam,

I. Toti huic mercaturæ quæſitus eſt color ex corruptione Euangelij: Confićto nouo dogmate quo nihil habet Papiſmus pernicioſius. Dogma tale eſt: *Chriſtum ſua paßione non plane ſatisfeciſſe pro pœnis peccatorum quæ committuntur poſt Baptiſmum. Sed nobis incumbere hanc ſatisfactionem, quæ quidem peragenda ſit pœnis ſatisfactoriis dum viuimus,& poſt mortem igne Purgatorio*: Quem quidem ignem perhibent ſepties eſſe calidiorem igne vulgari, & ibi luendam eſſe pœnam vnius peccati per plures annos. Iuxta illud Virgilij 6. Æneidos:

*Aliis ſub gurgite vaſto*

*Infectum eluitur ſcelus, atque exuritur igni.*

Ibi enim loquitur de purgatione animarũ apud inferos. Veruntamen Papalis Indulgentia quibuſdam huius cruciatus facit gratiam, aut eius portionem amputat. Sic Carmelitæ iactant ſe prærogatiua à Pontifice conceſſa, ne ſint in Purgatorio vltra diem ſabbati qui mortem eorum proximè ſequitur. Tum indulgentiæ ſparguntur quibus liberantur animæ à Purgatorio, ſiue id fiat per iuriſdictionem, ſiue per modum ſuffragij,vt loquuntur:Hac enim de re adhuc certatur, Ita decurtatum eſt beneficium Chriſti, vt locus eſſet queſtui; Nam quis emeret à Papa liberationem à pœna, cui perſuaſum eſſet Chriſtum pro nobis plane ſatisfeciſſe?

II. In eundèm finem valuis templorum & compitis vrbium affiguntur programmata continentia indulgentias Papales, per quas remiſſio peccatorum in hoc aut illo templo ponitur, ne quis ſit tam vecors vt alibi quærat remiſſionem pecca-

peccatorum quam vbi Papæ placuit eam locare. Nam ſi plures orationes & ardentiores alibi conceperis quam vbi Papa vult eas quæri, fruſtra eris, nec conſequeris promiſſam remiſſionem. Diplomati vero indulgentiarum ſemper addita eſt clauſula quaſi ſuccentiuum carmen: concedi has indulgentias *manus porrigentibus adiutrices.* Ad quas populi ſportulas, ſeu collatitiam ſtipem excipiendam, poſitæ ſunt pro templi foribus arcæ, operculo perforato, in quas ingeruntur nummi.

III. Iubileus eſt ἐπινέμησις Imperij Papalis, & quaſi ſpirituale congiarium. Iſto anno, qui vigeſimo quinto quoque anno recurrit, Papa aperit theſaurum indulgentiarum, conſtantem τῷ περιττῷ ſeu ſuperabundanti ſatisfactionũ Chriſti, ſanctorum, & monachorum, & plenã, plenior, ac pleniſſima (vt loquuntur Canoniſtæ) indulgentia datur viſitantibus ſtationes Romanas, diebus triginta continuis aut intermiſſis. Sed ij qui ſunt participes huius ſpiritalis liberalitatis, rependunt viciſſim nummos aliquot & oblationes ſub titulo eleemoſynæ, quæ datur non pauperibus, ſed diuitibus: non flentibus, ſed cantantibus, id eſt monachis quibus vita otio & cantu traducitur. Dici non poteſt quantam meſſim vrbs Roma tunc faciat, quantum locupletentur templa oblationibus peregrinorum qui Romam omni ex parte concurrunt. Ideóque impedire Romipetas ponitur inter caſus reſeruatos, id eſt ſcelera atrociſſima quorum remiſſio ſoli Papæ reſeruatur: nam homicidij, adulterij, & eiuſmodi minorum criminum quibus ſola Dei lex violatur, *Extrau. de Cœna Domini.*

remiſſio à presbyteris & Epiſcopis vulgo conceditur. Quo loco ſubit animum non mediocris admiratio, cum cogito quanta ſit Italorum & Romanorum prærogatiua, & ad ſalutem πλεονέκτημα: vtpote qui remiſſionem peccatorum habent ſub manum & in propinquo: At Hiſpanis, Polonis, Hibernis, iter immenſum & ſumptus par labori. Sed & melius agitur cum diuitibus quibus eſt equus & valetudo integra: nam pauperes & languentes, ſumptibus deterriti, & labori itineris impares tam larga Indulgentia fraudantur. Quod ſi creditur inſtitoribus, quiſquis moritur ſtatim à Iubileo rectâ in cœlum euolat, immunis & liber à purgatorio, qui ſi paulo ante Iubileum è viuis exceſſiſſet, fuiſſent ei luendæ pœnæ, quarum in Iubileo remiſſionem adeptus eſt.

4 Sequens annus transfert Iubileum in alias regiones, & ſic circunfertur hoc mercimonium. Tunc in duabus aut tribus vrbibus Galliæ locatur Iubileus: & par ſtationibus Romanis indulgentia. Hic vero obſerua bonorum virorum induſtriam. Neque enim temere fit quod Iubilæus non in omnibus Galliæ vrbibus aut templis locatur: ſed id fit, quia pecunia in vnum locum coaceruata facilius conuertitur in vſus quos iubet Pontifex, quam ſi per infinita loca diſperſa, & à variis collectoribus tractata euaneſceret. Ergo videas miſerandæ plebis agmina deſerere cultum agrorum, officinas, & ciuilia munia, & ſuſcipere longum iter, vt ad præſtitutum tempus ſiſtant ſe ad obtinendam remiſſionem peccatorum.

5 Sed

5 Sed & prouiſum ſedulò ne quis diues vili pretio moreretur. Perſuaſerunt enim populo bene conſuli animę ſi moriens emat Miſſas anniuerſarias, ſcribens Eccleſiam hæredem. Certe in hoc aureo ſeculo genus eſt ſolatij poſſe pacto pretio, bona fide, admitti in regnum cœlorum. Hic quis miretur ſi infinitas hac arte opes corraſerint? nam quis damnatus ad ignem, non redimat vnius horæ cruciatum iactùrâ totius patrimonij? quanto magis cum redimenda eſt anima à cruciatu ignis multis ſæculis duraturo?

6 Lepidum vero cauponationis genus, dare certis templis altaria priuilegiata, ad quę Miſſa dicta certo die anni liberat aliquam animulam de flamma purgatorij ad eius optionem qui Miſſæ pretium exoluit. Nam Miſſæ alio die aut loco cantatæ non haberent eandem efficaciam. His artibus mors ipſa facta eſt vectigalis Pontifici.

7 Sed & viuentibus venduntur Miſſę priuatæ, & presbyter duabus drachmis conductus, in templi angulo Chriſtum creat & patri immolat, in gratiam Titij aut Mæuij: Nam ſperare vt Miſſæ priuatę canantur gratis, aut in eius gratiam qui nihil porrexit, ſumma eſſet ſtultitia.

8 Quid quod inuenta eſt via commutandi pœnas corporeas in pecuniarias, & ieiunia ac peregrinationes in nummos? Canon Presbyter Diſtinctione 81. hæc habet. *Sciendum eſt quod ſecundam feriam vnum pſalterium canendo, aut vnum denarium pauperibus dando, ſi opus eſt, redimere poterit.* Et ibi Gloſſa. *Denarium poteſt dare vt ſe redimat à ieiunio. Ergo multo fortius per alterius ieiunium*

*poteſt liberari.* Taxa Cancellariæ in littera A. fol. 3. *Conceſſio quod laicus non teneatur ieiunare diebus quibus per Eccleſiam aſtrictus exiſtit; groſſis* 20. & fol. 4. *Commutatio voti emiſſi per laicum de viſitando limina Apoſtolorum. groſ.* 12.

9 Vel ex minimis rebus aliquid pecuniolæ corrogatur. Venditur apertio terræ, id eſt licentia ſepulchrum fodiendi in loco ſacro, tum ſonus campanarum, & nominatio tacita in Miſſæ loco qui vocatur *Memento.* Miſſæ ſunt cariores aut viliores pro maiori aut minori apparatu. Et grandioris campanæ ſonus carior. Videas locupletibus ægris frequentes monachos aſſiſtere. Quatuor ordines mendicātium funus proſequi: Miſſis & cantu & nolarum ſono omnia perſtrepere, vt iam minori pretio viuatur, quam vita finiatur. At circa pauperem moribundum ſumma ſolitudo: Effertur cadauer furtim, nullis precibus, nullo ſacrificio, pauperi animulæ nullo cantu parentatur: ſat ei participem eſſe generalium precum: at diuiti impenduntur inſuper miſſæ precéſque priuatæ, & indulgentiæ Papales à ſuperſtitibus procurantur.

10 Magnum quoque aucupium ex cultu ſanctorum, & reliquiis ſanctorum ſuppoſititiis. Itur magno concurſu ad reliquias S. Dionyſij, ſitas ad ſecūdum lapidem ab vrbe Lutetię. At Baronius tomo Annaliū vndecimo ad annum 1052. profert Epiſtolam Leonis. IX. pronuntiantem corpus S. Dionyſij falſo credi eſſe in Gallia, cum ſit Ratisbonæ in Germania. Hunc Dionyſium perhibent eſſe Areopagitam illum coæuum Apoſtolis qui paſſus eſt (vt volunt) martyrium ſub Domi-

Domitiano. At Sulpitius Seuerus antiquiſſimus Galliæ hiſtoricus contra eſt, ſic loquens lib.2.hiſtoriæ. *Sub Aurelio Antonini filio perſecutio quinta agitata, at tunc primum intra Gallias martyria viſa; ſerius trans Alpes religione tranſgreſſa.* Hic Marcus Aurelius iniit Imperium, anno Christi 162. Septuaginta circiter annos poſt mortem Dionyſij. Quis vero fuerit Dionyſius iſte Pariſienſis Epiſcopus, docet Gregorius Turonenſis lib.1.cap.30. Pari errore itur Compoſtellam oppidum Callaicorum, ad viſitandas Iacobi Apoſtoli reliquias ibi conditas, nam dicitur veniſſe in Hiſpaniam ſub Lupa regina, & Euangelium in eam regionem primus intuliſſe. At Innocentius Papa Diſt. 12. Can. *Quis neſciat.* negat quenquam Apoſtolum veniſſe in Italiam, Hiſpaniam, Galliam, Africam, præter Petrum eiuſque ſucceſſores. Et Iacobi cita mors, ſub Herode Agrippa Act.12. tempus illi ad eam rem abſtulit. Nec tacuiſſent veteres. Nec fuit tūc temporis vllus Rex aut Regina in Hiſpania; cum redacta eſſet in formam prouinciæ. Ipſe Baronius in Martyrologio ea de re tam frigide loquitur, vt proprior ſit non credenti: & tamen homines ad eiuſmodi reliquias quaſi ad æris tinnitum apes conuocantur: vnde opes infinitæ congeſtæ, & immenſa donaria.

*Ioh. Beleth. & Iacobus de Voragine.*

11 Adde Imagines διοπετεῖς, aut ab Angelis tranſlatas, vt Mariam Lorettæ, Montis Serrati, &c. Feſta ſanctorum ſunt quaſi dies ſacrarum nundinarum. His diebus imagines cultius ornantur, & virgo Maria veſte ſplendidiori amicitur.

In eundem finem inuenta ſunt mille diſcrimi-

na ciborum, nempe vt venderentur diſpenſationes. Tum prohibitiones matrimoniorum in gradibus verbo Dei conceſſis, qualia ſunt matrimonia patruelium, conſobrinorum, & inde prognatorum vſque ad quartum gradum: Nam quo plures ſunt prohibitiones, eo frequentius petuntur gratię & permiſſiones: ex quibus ſemper aliquis ad Pontificis inſtitores fructus peruenit. Non quidem ipſi Papæ pecunia in manum numeratur, ſed ſunt Datarij, Bulliſtæ, & eiuſmodi hominum genera qui redemptos habent hos prouentus, & ſemel Papæ hac ſoluunt in ſolidum.

13 In ipſos clericos ſe extendit rapacitas, nummos vndecunque conuertens. Nam à Clericis Papa capit Annatas, & fructum ex commendis, vnionibus, applicationibus, prouiſionibus, indultis, altaribus geſtatilibus, diſpenſationibus ætatis aut vitij corporalis; &c.

14 Sed nulla inſignior cauponatio quam venditio pallij Archiepiſcopalis. Fit autem hoc modo. Monachi & moniales *Sæ.* Agnetis Romæ offerunt quotannis duos agnos albos quos locant ſuper altari, quando in Miſſa canitur Agnus Dei. Ex horum lana fiunt pallia alba lata digitos tres, ab anteriori parte & poſteriori propendula ad longitudinem palmi, limbo aſſuuntur lamellę plumbeæ; quarum extremus orbiculus nigro ſerico tegitur. Hæc pallia imponuntur feretro Petri & Pauli ſanctorum: Petit autem pallium Prelatus vel eius Procurator à ſummo Pontifice inſtanter, inſtantiùs, & inſtantiſſimè, hæc enim ſunt ſolemnia vocabula. Si ſit opimus Archiepiſcopatus qui recipit pallium ſoluit ad minimum

viginti

viginti aut triginta millia ducatorum.libr.1. Sacrarum Cęremon.Sect.10.cap.8.*Componitur cum ſubdiaconis tenentibus pallia qui accipiunt ſecundum valorem & taxam Eccleſiæ,aliquando plus, aliquando minus pro centenario.*Succeſſor non poteſt vti pallio ſui deceſſoris,etſi paucis diebus poſt acceptionem pallio è viuis exceſſerit, ſed cogitur emere nouum pallium.

15 Hiſpani & Indi & quotquot fere ſubſunt potentiſſimo Regi Hiſpaniæ coguntur quotannis emere bullam remiſſionis peccatorum.Pretium bullæ,duæ regales, id eſt tres drachmæ. Ne fraus fiat legi, cura eſt inquiſitorum Naues Hollandicæ non ſemel captis nauibus Hiſpanicis petentibus Americam, cùm putarint eas onuſtas pretioſis mercibus, nil niſi bullas eiuſmodi & quiſquilias inuenerunt, quæ ad miſeros Indos mittuntur, emendæ à ſingulis. Ita ſe vltra noſtrum orbem hæc mercatura extendit.

16 Sic reſtes precatoriç vulgares vix ęſtimantur teruntio priuſquam à Papa fuerint benedictę, qui eas congeſtas in pilas certo anni tempore benedicit. At poſt hanc conſecrationem ſunt in maiori pretio,& carius emuntur:ideóque Roma in varias regiones exportantur.

17 Sed nulla vnquam tam fœda nundinatio inuenta eſt, nec vſquam tanto ſcelere illuſum eſt generi humano quam Taxis Apoſtolicis. Extat liber inſcriptus, *Taxa Cancellariæ Apoſtolicæ & taxa ſacræ pœnitentiariæ itidem Apoſtolicæ*, excuſus Luteteç à Toſſano Dionyſio, in platea ſancti Iacobi ad crucem ligneam prope ſacellum Diui Iuonis anno 1220. addito Priuilegio Regis &

bulla Papæ Pauli. Quo libro pretia ſunt poſita diſpenſationibus, abſolutionibus, reuocationibus, exemptionibus; & mille mercimoniis eiuſmodi quæ longa ſerie in fronte libri enumerantur. Quarum taxarum pauca quędam capita proferre ſatis erit. *Conceſſio quod proponens verbum Dei in præſentia regis, poſſit dare indulgentiam præſentem groſ.12. Abſolutio in mortis articulo pro vno in forma groſ.14. Littera qua quis participare poſſit cum excommunicatis & hæreticis groſ.8. Fol.13. Quod non obſtante defectu oculi & ætatis poſſit ad Epiſcopatum promoueri groſ.10. Fol.14. Indulgentia tertiæ partis peccatorum. groſ.100.*

Prodigioſa hæc ſunt, titulo de matrimonialibus, fol.23. *Diſpenſatio de contrahendo in cognatione ſpirituali. groſſ.60. Expediui tamen vnam pro groſſis 50. Sed de gratia. Idem eſt iudicium in ſecundo gradu: & componitur cum Datario in maxima ſumma, aliquando trecentorum & etiam ſexcentorum groſſorum, & alias iuxta qualitatem perſonarum, & nota diligenter quod huiuſmodi gratiæ non conceduntur pauperibus quia non ſunt, ideo non poſſunt conſolari.* Non leuiora hęc ſunt titulo de Abſolutionibus. *Abſolutio pro eo qui in Eccleſia cognouit mulierem gr. 6. Abſolutio pro eo qui matrem ſororem, aut aliam conſanguineam vel affinem ſuam aut commatrem carnaliter cognouit. gr. 5. Abſolutio pro eo qui virginem deflorauit. gr. 6. Abſolutio pro periuro. gr. 6. Abſolutio pro eo qui falſificauit litteras Apoſtolicas groſ.17. vel 18. Abſolutio pro eo qui interfecit patrem, matrem, &c. groſ.5. vel 7. Diſpenſatio pro presbytero præſente vel abſente qui abſcidit ſuos teſticulos. groſ.16. Diſpenſare poteſt pœnitentiaria in primo gradu affinitatis in foro con-*

*conſcientiæ: & littera venit ducatos 9. groſſos 6. Pro mortuo excommunicato pro quo ſupplicant conſanguinei litera abſolutionis venit ducat.* 1. *carol.* 9. Infinita ſunt eiuſmodi quæ caſtis pudorem, bonis horrorem incutiunt. At nunc pretia aucta ſunt. hæc enim vetus eſt taxatio.

Tantis & tam variis technis hi æruſcatores ad ſe traxerũt quicquid eſt toto orbe Chriſtiano opimum, prædia, fundos, caſtella, vrbes, Baronias, Comitatus, iuriſdictionem ciuilem, præter infinitam vim pecuniarum quam quotidie corrogant, vt iam regum opes præ horum opulentia ſint mera paupertas, & nobilitas noſtra exhauſta, videat cum gemitu prædia ſuæ familiæ à monachis poſſideri, nulla ſpe redhibitionis.

Qua de re pleni ſunt libri Pontificiorum querelis, quæ collectæ iuſtum volumen efficerent. Legantur libri Bernardi de Conſideratione ad Eugenium. Epiſtolæ & carmina Petrarchę: Mantuanus Poeta. Hiſtorici Matthæus Paris, Weſtmonaſterienſis, Abbas Vſpergenſis in vita Imperatoris Philippi, Theodoricus à Nihem 6. tractatu cap. 37. Præcipue vero centum grauamina nationis Germanicę quæ inſerta ſunt faſciculo rerum expetendarum fol. 176. Mihi ſatis ſit duos teſtes adducere omni exceptione maiores. Papa Pius II. qui & Æneas Syluius Epiſtola 66. ad Iohannem Peregallum. *Nihil eſt quod abſque argento Romana curia dedat, ipſa manuum impoſitio & ſpiritus ſancti dona venduntur: nec peccatorum venia niſi nummatis impenditur.* Accedat Gloſſa Decretalium Cap. fundamenta Titulo de Electione in 6. *Roma fundata à prædonibus, adhuc de primordijs reti-*

*net. dicta Roma quaſi Rodens manus.* Quæ inſerta eſſe libro tam ſacro & Authentico, quo continentur Papæ oracula non poſſum equidem ſatis mirari.

*III. Quibus Artibus Papæ & Clericorum dignitas in immenſum excreuerit.*

I. Res fuiſſet ſordida, opes ſine honore. Idcirco Papa voluit vocari Deus, Sponſus Eccleſiæ, Epiſcopus Vniuerſalis, Rex, caput Eccleſiæ &c. Idcirco & voluit adorari, & cum olim honoris ergo, omnes Epiſcopi compellantes ſuos coepiſcopos, dicerent *Veſtra ſanctitas,* Papa tandem effecit vt ſolus SVA SANCTITAS appellaretur, quod ſane vnius Dei eſt proprium. Huc refer oſcula pedum. Reges ad fręna, Imperatorem & Reges iurantes in eius verba, & lambentes eius veſtigia, & in miſſa Papali implẽtes * munus ſubdiaconi. Opinionem ἀναμαρτησίας in fide, & * omnia iura in ſcrinio pectoris. Titulum ſummæ poteſtatis in cœlo & in terra. Reges feudatarios ſedi Apoſtolicę, & in pompis ac conuiuiis, cedentes Cardinalibus. Quibus ſubtexitur axioma illud quod eſt lib. 3. Cæremoniarum Sacrarũ ſect. 1. cap. 2. *Romanus Pontifex nemini omnino mortalium reuerentiam facit.* Quippe maior genere humano. Quibus ſi addas poteſtatem remittendi peccata, non tantùm miniſterialiter ſed iudicis poteſtate, nec non poteſtatem eruendi animas flammis Purgatorij & in cœlum tranſmittendi. Regna dandi & adimendi, Cœlum claudendi & aperiendi. Defunctos inferendi in album ſanctorum. De rebus fidei ſumma authoritate & ſine prouocatione iudicandi. Quibuſdam conferendi gra-

** Vt Carolus 8. Galliæ Rex præſtitit Alexandro 6.*

** Tit. 2. de Cõſtit. in 6. cap. Licet.*

di gradum felicitatis cœleſtis eminentiorem. Feſta toti orbi Chriſtiano indicandi. Tempora & anni curſum immutandi & amputandi. Denique in Miſſa Papali Papam ſępius & maiori reuerentia adoratum quam ipſe Deus quem habet pręſe, vt prolixe docetur lib. 2. Cærem. Sect. 1. cap. 14. & in ſolemni proceſſione Deum impoſitum equo circunſtantibus ciuibus Romanis præeunte laterna, dum Papa geſtatur humeris Imperatoris & Regum vt docetur lib. 1. ſect. 2. cap. 3. facile cōperies, quicquid poſt homines natos fuit vnquam dignitatis & gloriæ rem eſſe vilem & ſordidam ſi cum Papæ immenſa poteſtate conferatur.

2 Per dogma vero Tranſſubſtantiationis; presbyterorum & Epiſcoporum dignitas immenſum quantum aucta eſt: quippe creduntur Chriſtum ipſum facere, & creare ſuum creatorem: quem clauſum tenent hierotheca quam ciborium vocant, & paruo pretio addicunt. Præ hac poteſtate parua eſt poteſtas Angelorum & Sanctorum, & ipſius Beatę Virginis. Nam ſi quotquot ſunt Angeli & ſancti in vnum conferant ſuas vires, nō poſſint facere Chriſtum quippe qui iam factus eſt: Ecquis hodie poteſt generare Robertum Bellarminum, aut facere hunc ipſum ſolem qui nobis lucet? Super qua re inſignia ſunt verba Beſſij Eleemoſynarij & Prędicatoris Celſiſſimi Principis Condenſis cap. 3. primi libri de dignitate Presbyterorum *Creatura paruit Ioſuæ, at presbyteris Creator: Sol illi, at his Deus quotieſcunque ſacra verba pronuntiant.* Et paulo poſt. *Sacerdotiū & diuinitas habēt neſcio quid cōmune, ſunt*

*eiuſdē magnitudinis, quādoquidē ſunt eiuſdē poteſtatis.*

3 In eundem finem calix ademptus populo ſolis presbyteris & Regibus ac Principibus eſt conceſſus: vt hac arte Clerici regibus ęquarentur. Paríque aſtu Imperatores & Reges facti ſunt Canonici quarundam Eccleſiarum Cathedralium, nēpe vt Clerici Reges in ſuum ſodalitium aſciſcerent: & Papa tantum emineret ſupra Reges, quantum anteſtat Canonícis.

4 Acceſſit confeſſio auricularis, maximum Clericalis dignitatis firmamentum: Per eam enim timentur presbyteri, & confeſſarij non modo à plebe, ſed & à viris & fœminis Principibus, quorum norunt arcana, & domeſticas labes ſi quę ſunt, & pertentant conſilia. Quin & certiſſima hęc eſt via inſtillandí ſcintillas rebellionis in populi animos, vt nuperis experimentis apparuit. Mitto inquiſitiones inhoneſtas, & quæ fœminis honeſtis ruborem incutiunt: tum quod hac arte agnoſcunt eas ad quas facilis acceſſus, ingens libidinis incitamentum.

5 Confeſſionem excipit abſolutio per quam clericis parta ingens authoritas, & non modo in conſciētias, ſed & in ipſa corpora & fortunas imperium. Homines enim τὰ προβεβιωμένα confeſſos ſic ſoluunt peccatis, vt illigent pœnis, dántque remiſſionem peccatorum, peccatori ea lege, vt peregrinationem aliquā obeat, vel aliquam pecunię ſummam conferat in pios vſus vel ad macerandam carnem duriter cubet, aut aquā bibat, aut ſe fune ſub interula præcingat, aut ipſe ſe virgis diuerberet. Gallici Annales Nicolai Ægidij ad Annum 768. teſtantur Robertum Norman-

num

num cognomento Diabolum has pœnitentias obiuiſſe: Silentium ei eſt indictum per annos ſeptem: tum pernoctatio ad ſcapum cochleæ, cibus vero oſſa rapta ab ore ieiunę canis. In Reges pręcipue Papa hanc poteſtatem impotenter exercet, quibus in peccatum aliquod lapſis Papa dat abſolutionem ſub conditionibus duris & redundantibus ad Regis regníque opprobrium: Nam aut tergum eorum flagris conciditur cędentibus Monachis, aut tributum eis imponitur quod Papę expendant, regnúmque eorum fit feudum ſedis Romanæ. Aut iubentur conſcribere copias ad defenſionem & ampliationem Ecclesię Romanę, id eſt papalis imperij: cuius tyrannidis aliquot exempla ante protulimus.

6 Sed & monachis & clericis partus honos & reuerentia per opera ſupererogationis. Nam per hęc affectant gradum in regno Cęlorum ſupra cæteros, quorum hęc vna laus fuit, mandatis Dei obſequi, conſiliis perfectionis inſuper habitis. At hi plus pręſtant quam Deus poſtulat, Ergo & cumulandi maiori gloria. Nec in alium finem inuenta ſunt merita de congruo Ethnicorum & infidelium quàm vt per gradus ad culmen hoc operum ſupererogationis veniretur. Nam Ethnici merentur de congruo, at plebs fidelium meretur de condigno, vt plane futurus ſit iniuſtus Deus niſi eorum merita remuneretur. Supra quam tamen perfectionem longe eminet iuſtitia monachorum faciētium plura & meliora quam Deus iubet.

7 Quid quod ſatisfactionibus & pœnis ſuperabūdantibus ſatisfaciunt Deo vltra debitum?

quod πέρισσον, & quaſi de menſuræ cumulo ſuperfluens ne inutile eſſet, Papa pro ſua prudentia prouidit, voluitque id cedere aliis in remiſſionem pœnæ commeritæ, ſic diſpenſante ſpirituali œconomo, qui quæ his ſuperſunt, vertit ad ſupplenda aliorum ὑστερήματα. Ita res à Pontificibus ſub lege, & ab Apoſtolis ſub Euangelio neglecta, cœpit noua frugalitate in vſum conuerti & in Eccleſiæ theſaurum recondi: Nam ſatisfactiones ſuperabundantes Noę, Abraham, Iacobi, Samuelis &c. à Pontificibus aut Apoſtolis collectas, aut theſauro Eccleſiæ illatas, aut in remiſſionem alienorum peccatorum conuerſas nuſquam eſt proditum.

8 Non omittendum eſt quod genus hominum ſolers, naturam ipſam & caſum in religionem vertit. Si terra aperto ſinu emiſerit ſcaturiginis venam, cuius vis ſit diuretica aut ſtyptica aut vtilis renibus vel ſtomacho, ſtatuitur ad caput fontis imaguncula, & ædificatur ædicula, vt eo veniant homines venerabundi, & credant id fieri ope alicuius ſancti quod fit per naturam. Quem morem repetitum ex vetuſto, notat Iuſtinus Martyr Apologia ſecunda, vbi ait Ethnicos ſolitos ἀνεγείρειν τὸ εἴδωλον τῆς λεγομένης Κόρης ἐπὶ ταῖς τῶν ὑδάτων πηγαῖς.

*Excitare imaginē Proſerpinæ ad aquarū fontes.*

9 Iam diximus Liturgiam, precéſque tum publicas tum priuatas lingua Romana conceptas, eſſe quaſi ſtemma Romani Imperij papalis & noſtræ ſeruitutis argumentum.

10 Eiuſdem farinæ eſt quod cum Epiſcopis & Paſtoribus fidelibus Chriſtus dederit facultatem ſoluendi in terris. Pontifex non contentus

hac

hac poteſtate voluit inſuper ſoluere ſub terris & ſibi tribuit poteſtatem ſoluendi animas carcere Purgatorij.

11 Tum illud, quod cum omnibus Eccleſiæ Paſtoribus Chriſtus conceſſerit hanc poteſtatem vt quicquid ſoluerint in terris ſoluatur in cœlo, Papa cæteris Epiſcopis poteſtatem iſtam ađcidit. Sunt enim quædam grauiora crimina quorum abſolutionem ſibi Papa reſeruauit, quę idcirco vocantur caſus reſeruati. Hæc peccata nemo cis Alpes poteſt condonare, niſi forte in mortis articulo. Atque vt ſcias quæ ſint enormia illa ſcelera quæ Epiſcoporum poteſtatem excedunt; non ſunt de hoc numero adulterium, parricidium, inceſtus, aut atheiſmus, aut prædicatio, aut eiuſmodi minora crimina quibus tantùm lex Dei violatur: ſed longe maiora quibus Papalia iura violantur, aut prouentus auertuntur, aut auctoritas minuitur: qualia ſunt, imminuere libertates Eccleſiaſticas, conſpiratio in Romanũ Pontificem, Offenſa perſonalis Epiſcopi aut presbyteri. Impedire romipetas, id eſt venientes ad ſtationes Romanas; Prohibere deuolutiones cauſarum ad ſedem Romanam. Et cætera quæ recenſentur Bulla *Etſi Dominici*, de Cœna Domini, quæ eſt inter Extrauagantes. Sic hodie maledicere Papæ grauius putatur quam blaſphemare in Deum. Et ſi quis ſacra hebdomade carnem guſtauerit, grauioribus pœnitentiis oneratur quam ſi hominem occiderit.

His opinor liquido conſtat ex ruderibus & ruinis Euangelij extructum eſſe thronum Pontificis Romani: & ſingulos articulos fidei flexos &

aptatos vt eſſent columnæ & firmamenta Papalis imperij. Sed reliqua videamus.

IV. *Quanta prudentia ſit adhibita ad rerum partarum conſeruationem.*

Nulla in re ſe tam exeruit Papæ & Prælatorum induſtria, quam in prouidendo ne quid ipſis de ſumma decederet, & ne opes tanto ſtudio congeſtæ diriperentur à laicis, aut dilaberentur clericorum incuria.

1 In hoc artificij genere primas tenet cœlibatus clericorum, ne Epiſcopi & clerici opes Eccleſiæ interuerterent, & quaſi de canali publico riuulum in ſuam familiam deriuarent, ad ditandam vxorem aut liberos. Neque id obſcure fert Gregorius I. can. De Syracuſanæ. Diſt. 28. Sic loquens. *Vxor* (inquit) *ſuperſtes aut filij per quos Eccleſiaſtica ſolet periclitari ſubſtantia.*

2 At ne in clericorum criminibus, magiſtratus inuolaret fundos & bona Eccleſiaſtica, & eorum bona fiſco aut ærario addiceret, Papa dedit clericis immunitatem à ſeculari poteſtate, ſuum forum, ſuos Iudices peculiares, ſuos carceres, & prouocationes Romam. Eccleſiam quoque (id eſt clericos) quamuis in cæteris regnantem, voluit in pactis & conuentis ſemper eſſe pupillam & annis minorem, vt ſemper ei daretur reſtitutio in integrum, ſi forte in contrahendo formula excidiſſet, aut aliquid in ſuam ipſius fraudem feciſſe inueniretur.

3 Ac ne Reges & Principes aut quilibet laici ſe immiſcerent negotiis ſedis Pontificiæ, electio Papæ quæ olim ſuffragiis populi Romani peragebatur redacta eſt ad exiguum numerum

Car-

Cardinalium, qui cœnaculo tenebricoſo includuntur, oppeſſulatis foribus, muratis feneſtris, vt ne ſoli quidem ipſi arcana eorum pateant.

4 Quia autem clerici & monachi peculiari modo, & arctiore ſubiectionis vinculo ſunt Papæ obnoxij, Papa eos ſtuduit eſſe maximo numero. Inde tot religioſorum ordines, tot monachorum mandræ, quæ in ſola Gallia decem iuſtos exercitus complerent. Quin & Bonifacius VIII. Tit. de clericis Coniugatis in 6. ad ampliationem numeri clericorum, voluit clericos coniugatos frui priuilegio clericorum, vetuitque ne coram ſeculari iudice conuenirentur. Additi ſunt equites Rhodij, Templarij, Ieroſolymitani, cœlibes & deuoti Pontifici.

5 Sed & per fratrias, & ſocietatem corporatorum quam vocant confraternitatem laici allecti ſunt clericis & facti pene clerici. Tales ſunt confraternitates Roſarij & funiculi: quibus qui adiungunt, veniunt in partem meritorum & operum ac ſatisfactionum, quæ fiunt à tota ſocietate. Addidit Papa ſocietati indulgentias, quarum quiſquis eſt particeps leuius vritur in Purgatorio, & tormenti ſpatium ei acciditur. Sed mendicus, aut baiulus, aut homo deſtitutus omnibus fortunis raro ad eiuſmodi ſocietatem admittitur.

6 Sed quia quantumcunque augeatur numerus clericorum, ſemper tamen laici ſunt plures, qui arma tractant, & ſi vi res geratur, clericos facile confecturi: commodiſſimo conſilio, præci-

puas laicorum familias ſibi deuinxerunt, & vocauerunt in partem prædæ. Si enim alicui Principi aut viro nobili fuerint plures liberi, quorum numerus oneret familiam ſumptibus, & hæreditatem in plurima fruſtá diſcerpat, vnus aut alter de hoc numero initiabitur ſacris, aut ei dabitur pileus coccineus, quanquam apprimè puero, vel fiet Abbas aut Prior: Idem fiet filiabus; nam de pluribus ſororibus, aliquot coactæ profiteri virginitatem, includuntur cœnobio, ingens familiæ leuamentum. Quin & ipſis Magiſtratibus & ſenatoribus quamuis vxoratis datur indultum, per quod fiunt capaces obtinendorum beneficiorum, vt hoc vinculo ſedi Romanæ obſtricti & obnoxij teneantur.

10 Veruntamen ne Reges & Principes ſecum durius agi, aut nullam ſibi pro tam facili & ſupina liberalitate gratiam referri conquerantur, Inuenit Papa viam eos largiter remunerandi. Impertitur enim bonis Principibus munuſcula: roſam benedictam, enſem ſacrum, vexillum militare: agnos cereos, quorum præcipua vis in auerruncandis cladibus, in auertendis tempeſtatibus & fulminibus, in propulſandis morbis, in obliterandis peccatis, in fugando diabolo. Tum Regij Legati Româ redeuntes referunt ad ſuos dominos arculas offertas ſphærulis benedictis, quę inſertæ filo & ad oſculum relatæ, additis aliquot Pater & Aue, conferunt ad ſalutem, & dant centum aut ducentos annos veræ indulgentiæ. Illud vero longe maximum quod Principibus datur prærogatiua libandi calicem in Miſſa, tum munus ſubdiaconi, præſente Papa, & admiſſio in ſocie-

cietatem Canonicorum. Hęc quis non ſtupeat legens? quis non admiretur conſutos dolos? quis non fatalem ſtuporem populorum lamentetur? quis non ingemiſcat ſeruituti Eccleſię, & corruptioni Chriſtianiſmi, qui veterem faciem amiſit dum ipſa fides Chriſtiana vertitur in præſidia Imperij terreni? & regnum ſpirituale Chriſti mutatur in Monarchiam temporalem?

FINIS.

VA1 1531690

18c
c
44